

פרק א'

שו"ע או"ח סי' רם

איך יתנהג האדם בתשמיש מטתו ובו י"ז סעיפים

א. אם היה נשוי [א] לא יהא רגיל ביותר עם אשתו

מי הדעת

משהית זרעו על הארץ והנה גופו כלה לבהלה וכאלו נוטע אשרה ומפטם עגלים לע"ז בהיותו זרע מקולקל ומפה דנזרעה בסילון ממאיר והנה צוה הקב"ה בתורה ואמר והייתם לי קדושים. ועי' באר מים חיים בפ' בראשית עה"פ וייצר ה' אלהים וכו' וזל"ק: "ואך בעזה"ר גם בהמוני העם ואף בקצה המהנה תאכל האש כלומר גם בבעלי תורה שבזמנינו וחסידיו הזמן מנערי ב"י עדיין לא הגיעו לקברות התאוה למאם התאוה הזאת בלבם ולקברה בארץ", ע"כ. ע"ש ותרוה צמאונך, ותלי"ת נתחברו כיום כמה ספרים המאריכים בענין זו כגון ספר החשוב קדושה וצניעות. אשר דבריו הקדושים הם קילורין לעינים וכדאי לכל ירא ה' לעיין בספרו ובודאי יהי לו לתועלת להתקדש במצוה גדולה הזו. ועי' מה שביארנו בעזה"ש"י לקמן במאמר מהות הקדושה.

מקור הדעת

ה"ה נמו כל אדם ונקט ת"ח שהפרישות מצויה בהם, (פי' כיון דעונתן משבת לשבת). ועיין מש"כ בזה במאמר בענין החיוב למעט בעונה.

[א] לא יהא רגיל ביותר. עי' רמב"ן ריש פ' קדושים וזל"ק "כי התורה הזהירה בעריות ובמאכלים האסורים והתירה הביאה איש באשתו ואכילת הבשר והיין א"כ ימצא בעל התאוה מקום להיות שטוף בזימת אשתו או נשיו הרבות ולהיות בסובאי יין ובזוללי בשר למו וידבר כרצונו בכל הנבלות שלא הוזכר איסור זה בתורה והנה יהיה נבל ברשות התורה לפיכך בא הכתוב אחרי שפרט האיסורים שאסר אותם לגמרי וצוה בדבר כללי שנהיה פרושים מן המותרות וימעט במשגל כענין שאמרו שלא יהיו תלמידי חכמים מצויין אצל נשותיהן כתרנגולין ולא ישמש אלא כפי הצריך בקיום המצוה ממנו וכו' ע"ש (א). ועי' באגרת הרמב"ן דכותב וז"ל בזמן שאין אדם מכוין לשם שמים הנה אותו זרע הנמשך הוא טיפה סרוחה אין להשי"ת חלק בה ונקרא

(א) הביאו כאן במ"ב סק"א. ובגמ' ברכות כב. איתא שלא יהיו תלמידי חכמים מצויין אצל נשותיהם כתרנגולים, אבל בטור כתב וז"ל ולא דוקא ת"ח אלא

[ב] אלא בעונה האמורה בתורה.

מי הדעת

הפוסקים לענין איסור עשית מלאכה בחוה"מ דלכמה פוסקים הוי דאורייתא ומסרו הכתוב לחכמים, עי' בריש ה' חוה"מ (ב). וי"א שבעצם אין שיעור כלל מדאורייתא רק כיון דיש לנו כלל בכל התורה (עי' סנהדרין עד). וחי בהם ולא שימות בהם" שיערו חכמים בכל אחד לפי מלאכתו מה שיעורו כדי שלא יחלש, ואע"פ (ג) שאין

[ב] אלא בעונה וכו'. עיקר מצות עונה הוא מדאורייתא ונלמד מהפסוק "ועונתה לא יגרע" (בפ' משפטים, שמות כא, י) ואיירי אפילו אם כבר קיים מצות פו"ר דכבר יש לו בן ובת. רק י"א שהתורה מסרה הדבר לחכמים לקבוע העונה לכל אחד לפי אומנתו באופן שהאשה תתרצה בזה, (ולכאו' הגדר בזה כמ"ש

מקור הדעת

אין שום הגבלה והייב בכל עונה י"ל דהגמ' איירי קודם שקיים פו"ר, ודוחק לפרש הגמ' רק באופן זה, וגם הוא יחיד בשיטה זו כנגד כל הפוסקים עי' לקמן). ועי' בס' ברכת אליהו על ביאור הגר"א (להרה"ג ר' ברוך רקובר שליט"א) בסוף או"ח בקונטרס טעה בדבר מצוה שיצא לחדש דלהרמב"ם יש מצוה לשמח את אשתו בשעת תשמיש דכתב בפט"ו מאישות הי"ז "ומתוך שמחה" ובפ"ה מדעות הי"ד "ברצון שניהם ובשמחתם", ומפרשי הר"מ לא הביאו מקור לזה, והוא מחדש דזה כוונת הגמ' דבאשתו נמי מצוה קעביד דבכל תשמיש יש מצוה של שמחת אשתו. ולכאו' כוונתו למצות גמ"ח, וכן משמע מהאר"י (בתחלת שער רוח הקדש) דיש כאן ענין של גמ"ח. ומצאתי דהסמ"ק כותב במצוה רפה והביאו בספר הרדים מ"ע לשמח אשתו שנא' ושמח את אשתו, ואפשר שכן היא ש"י הר"מ להברכת אליהו. (וצ"ע דאפשר כוונת החרדים היא לשנה ראשונה).

(ג) הנה ראיתי בהגהות טוהר הבית על ס' משכן ישראל עמ' כא דמציין לדברי האור החיים הק' בראשית ל, טו דלכאורה

(ב) עיין חכמת אדם כלל קכח סעיף יח דמשמע להתורה מסרה לחכמים ע"ש, ועי' בלבוש בס' י' ר"מ ס"א דמשמע דשיערו החכמים לפי מלאכתו ע"ש. והקשו האחרונים דאם זה שאלה של פיקוח נפש היה כל אחד צריך להיות נידון בפני עצמו (עי' בספר מצוות הבית ה"ב עמ' סד דהקשה כן). ולפענ"ד נראה דכך קים להו לחז"ל, ואפילו אם יאמר אדם שאינו כן, הדבר נובע מחמת שאין לו את ידיעת הרפואה שידעו חז"ל, וכדמצינו בכמה הלכות בתורה כהל' טרפות וכדו' דחז"ל קבלו המציאות בהר סיני שכך הוא הדבר ללא הבדל בין בהמה אחת לחברתה ובין הדור ההוא לדורות שאחריו.

ויש לעיין לשיטת הלבוש אם הוסיף על עונות שהייבו חז"ל אם קיים בזה מצוה או לא, דבשלמא להחכ"א כיון דהתורה מסרה הדבר לחכמים, לא קיים מצוה בהוספתו, אבל להלבוש אפשר דקיים מצוה (אלא דהוי מצוה הבאה בעברה כיון דעבר על "והי בהם"). ועי' בפסחים עב: דקאמר התם הגמ' "אשתו נמי קעביד מצוה" דמשמע דתמיד מקיים מצוה באשתו, ולכאו' מוכח מזה כשי' הלבוש, (ולפי הדרך פקודין שאביא לקמן דס"ל דקודם שקיים מצות פו"ר

מי הדעת

מרוכב הפוסקים לא משמע כן (ה). וצריך לקיים העונה גם כשהיא מעוברת או מניקה (ו), וגם אז ינהג בקדושה שבכל זיווג נבראים נשמות קדושות (ז), וכן מי שהוא זקן ואינו יכול להוליד צריך לקיים העונה אם לא כשאין לו כח והיא מסתמא מוחלת לו (ח).

להוסיף על שיעורים אלו אם הוסיף קיים מצוה (ד).

י"א שאם עדיין לא קיים מצות פו"ר אין לו להחמיץ המצוה והייב להשתדל בכל עת המוכשר עפ"י תכונת גופו ובריאותו (דכתיב וחי בהם) עד שתתעבר אשתו, אבל

מקור הדעת

בהם ואיך הותר לאבות להוסיף ע"ז, וי"ל דשאני יעקב שהיה גבור מאד באופן יוצא מן הכלל (כדאיתא בקרא דיוגל את האבן מעל פי הבאר ע"ש במפרשים) ולא היה שייך אצלו מעם זה כלל, רק המעם דלא יהי' ת"ח מצויין אצל נשותיהן וכו' דהיינו תקנת עזרא, וזה לא שייך אצל האבות כלל כיון דכל כוונתם בזיווג היה לשם שמים כנ"ל.

(ד) **לבוש סי' רמ.**

(ה) **דרך פקודין מ"ע** אות ה', ולא זכיתי להבין דבריו דהא מסתימת כל הפוסקים משמע דהעונה שנתנו חכמים נקבעה לכל הזמנים אף קודם שקיים פו"ר, ובפרט לפי מה שביאר הלבוש דזה גופא הוא השיעור של וחי בהם, וצ"ע.

(ו) **כ"ב בשעה"מ** לרבינו האר"י פ' בראשית והובאו דבריו במג"א ריש סי' ר"מ.

(ז) **ביאור** הלכה ד"ה שלא בעונה עפ"י המקובלים.

(ח) **ספר** חסדי אבות להחיד"א אבות פ"ז מ"א ד"ה ר"מ אומר ונעתק בשלחן המהור סי' ר"מ סק"א, והמהר"ם גאלאנטי הזקן מביא מן הזוהר כת"י דרוש עה"פ (ישעיה מ"ט, כ"א) ואמרת בלבבך מי ילד לי את אלה וכו' אמר ר' שמעון לעולם יקיים אדם מצות עונה באשתו

מוכה משם דיש מצוה להוסיף על עונות האמורות בתורה דו"ל שם: תכוין לומר כי בחינת הלידה תתהווה מרוכב זיקוק ומהתמדת שכיבת הבעל וכמאמרם ז"ל בכמה מקומות, ומעשה הדודאים הם סגולה ללידה וכו', ומעם יעקב שהיה עושה הפרש בין ב' נשיו לצד שאין עליו חיוב לאה זולת עונה האמורה בתורה לא יגרע, כי לא נשאה ברצונו ובידיעתו וכמעשה שהיה משא"כ רחל אשתו זאת ובה עבד פעם ראשונה ושניה, עכ"ל.

וקשה דמשמע מכאן דאצל רחל קיים המצוה יותר מעונה האמורה בתורה, ובהז"ל מבואר דאין ראוי לעשות כן וכדפסק השו"ע בסעיף זה דלא יהא רגיל עם אשתו אלא בעונה האמורה בתורה. ואולי י"ל דשאני האבות הקדושים דאיתא בספורנו שם וז"ל אמנם שהיה ענין התולדות אצל האבות כמו שהיה ענינם אצל אדם ואשתו קודם המאם כי לא היתה כוונתם בו להנאת עצמם כלל אבל היה להקים זרע בלבד לכבוד קונם ולעבודתו ע"כ. וח"א העיר לי דמפשטות לשון האור החיים הקדוש במאמרם ז"ל משמע דכך כתוב בחז"ל, וצריך למצוא המקור, ואולי משם משמע דשייך לכל אדם.

ואכתי תקשי דנתבאר לעיל דלהלבוש מעם קביעת זמני העונה הוא משום וחי

מי הדעת

ואם לא קיים עדיין מצות פרו ורבו אף דאינו דאכתי חשיב מבטל מ"ע של פו"ר, ורק בימי

מקור הדעת

ובשו"ע אה"ע סי' עו ס"ו דאפילו נתנה רשות לבעלה להמנע מעונתה חייב לבעול בכל עונה עד שיהי' לה בנים, וכ"כ בשו"ת מנחת יצחק ח"ג סי' טו ע"ש. ובאמת דין זה תלוי במחלוקת ראשונים אם מותר לאחר מצוה, כמו שרומזו הקהלות יעקב באגרות קודש שכתב בענין זה דשי' המהרי"ט הוא דמותר ואינו עובר אדאורייתא ושיטת הרשב"א דעובר. והאריך בזה הקה"י בר"ה סי' ג' וכתבתי בענין זה במק"א. אבל להלכה אין לזוז מפסק הרמב"ם והשו"ע דאסור לאחר. (וקצת פלא על הקה"י דלא הזכיר שם את דברי הר"מ והשו"ע שהבאתי). ומי שכבר קיים פו"ר, להכ"ש באה"ע סי' א' סק"א ג"כ לא מהני מחילה משום חיוב דולערב אל תנה ידיך, אבל הברכ"י (הביאו הפ"ת שם) מחלק דאם קיים פו"ר אינו חייב לבעול רק לעתים רחוקות, ולרבינו האר"י יש להסתפק דלכאורה משמע דלדעתו תמיד יש ענין לקיים העונה אפילו אם מוחלת, עי' בשו"ת מנחת יצחק ח"ג סי' ט"ז סק"ב. ומהמ"ב סי' רמ סק"ב משמע דנוקט לדינא כהברכ"י ע"ש.

ולענין מינקת, עי' בשו"ת מנחת יצחק הנ"ל דהקשה דכיון דשייך שתתעבר דהא מהאי טעמא גזרו שלא ישא מינקת חברו א"כ אמאי אין חיוב פו"ר בימי יניקה, ותירץ דאפשר דמחמת האי טעמא דגזרו דלא ישא אשה מינקת, דאם תתעבר יפסיד הולד את חלבא אמו, כבר ליכא חיוב פו"ר. והיינו דלא רק במינקת חברו דהוא גזול מזונות של ולד חברו אסור לשמש עמה, אלא אף בילדיו שהוא חייב

לשם שמים ובקדושה שכלאותם המפותא פכשהיא עקרה וזקנה אינם הולכים לאבוד, אלא השי"ת מצוה למלאך הממונה שישמרם לעתיד לבא, (גירסת השלחן הטהור בדברי המהר"ם גלאנטי: שהם יהיו נשמות גרים בגוף) ויהיה לכל אחד גוף (גי' שה"ט: קדוש אף שלא יתלבש בנפש הגר מעתה) ויהיה לו בנים רבים ומה שהיה חושב האדם שהיו הולכים לאבוד שלא היתה אשתו מתעברת כולם יהיו לו בנים ובנות ויכיר כ"א את אביו ואז תאמר בלבבך מי ילד לי את אלה ואני שכולה וגלמודה (ישעיה שם) שהייתי חושב שהולכין לאבוד ואלה מי גדל, יתברך שמו יש מדור שמתגדלים בו מפות קדושות שנורעו בקדושה וטהרה שלא נעשו באיסור חלילה הם גנוזות כולם בהיכלא חד דמלכא קדישא. עכ"ד הזהר כת"י.

(ט) **כמבואר** באה"ע סי' א' וסי' ע"ו, ומדברי הדרך פיקודיך שהבאנו לעיל משמע דבלא קיים פו"ר יש חיוב יותר מעונה האמורה בתורה שכתב דמחוייב להשתדל במצוה בכל עת המוכשר על פי תכונת גופו. ובדוחק י"ל השיעורים שקבעו חז"ל הם אותם השיעורים דהן עפ"י תכונת גופו ודו"ק, אבל לא משמע כן מלשונו, ובהגהות טוהר הבית על הספר משכן ישראל נשאר בצ"ע על השלחן שלמה דכותב ג"כ כהדרך פקודיך.

(י) **עי' פמ"ג** כאן בסי' ר"מ בא"א סק"א דהיכא דלא קיים פו"ר לא מהני מחילה, וכן מבואר בשו"ע אה"ע בסימנים א' כ"ה ע"ו, והוא עפ"י המבואר ברמב"ם פט"ו מה' אישות ה"א

מי הדעת

בבית שאינו אפל עי' בסעי' י"א). וכן אם עושים לו בדיקות רפואיות כדי שיוכה לבנים ומצווים אותו לבעול קודם הבדיקה בביתו כדי ליטול בדיקות מאשתו כיון שרק בדרך זו אפשר להם לבדוק וליתן לו הרפואה הנצרכת, חשיב כהכשר מצות פו"ר ויש לו לקיים העונה אפילו ביום בבית אפל אם אין ברירה אחרת (יב).

עיבור ויניקה אם היא מוחלת באמת פטור ויש שכתבו שרבינו האר"י לא קיים אבל מהרר"ז אמר שקיים (יא). ואם הוא מוסיף משיעור העונה לשם בנים מקיים מ"ע של פו"ר. וכ"ש אם הרופאים אומרים לו שרק בלילה פלוני או ביום פלוני מסוגלת אשתו להתעבר, חייב לשמוע אליהם כדי לזכות לבנים (וביום ישמש בבית אפל, ואם הוא ת"ח יוכל להאפיל בטליתו ולשמש אף

מקור הדעת

הוי חיוב דאורייתא של פו"ר. ואם עושים לו בדיקות אף אם ברור שלא תתעבר בביאה זו שנעשית לפני הבדיקה לצורכה, כיון שאין לו דרך אחרת נחשב ג"כ כמו מצוה, עי' בפ"י הר"ן למס' קדושין מא. דאשה יש לה ג"כ מצוה כיון דאין האישה יכול לקיים המצוה בלעדה, וה"ה בהכנה למצוה דא"א בלעדה. ואע"ג דנד"ד לא דמי להתם, דהא מוכח ממכות ה: דיש חילוק בין הכנה שאפשר למצוה בלעדה דלא נחשב כמצוה אף אם עכשו א"א בלי ההכנה ע"ש לענין חרישה, ועכ"פ הכשר מצוה הוי. אבל עפ"י רוב יכולה להתעבר בביאה זו כיון דהרופאים לוקחים רק חלק מהזרע, וא"כ הוי מצות פו"ר כמו דבכל ביאה מקיים המ"ע דפו"ר רק דיש איסור (או ענין עי' באריכות במאמרנו בענין החיוב למעט בעונה) שלא להוסיף, אבל כיון דא"א לו בענין אחר לקיים מצות פו"ר פשיטא דמותר ויש לו מצוה לעשות בדיקה זו. ולגבי עצם החיוב לעשות בדיקות ורפואות גשמיות ואם מותר לסמוך רק על בטחון ולא להשתמש ברפואות טבעיות, עי' שו"ת מהרש"ם ואכמ"ל.

במזונותיהם י"ל דהיכא דהולד מפסיד מחלב אמו לא נאמר החיוב דפו"ר. והעיר דבעזר מקודש סי' עו סק"ו לא משמע כן ע"ש.

(יא) עי' מג"א סי' רמ סק"א דמביא מספר הכוונות ששאלו להאר"י הקדוש אם פטור מן העונה (בזמן עיבור והנקה) להיות הזמן קור (פי' וצריך לטבול לקריו ואינו יכול מהמת הצינה), והשיב דאם האשה מוחלת פטור, ומ"מ טוב לקיימה. והעידו עליו שלא קיים מצות עונה בימים הנ"ל עכ"ל. ולפלא על המג"א, דהא איתא בשער המצוות פ' בראשית דף ג: וז"ל אבל אני שמעתי (פי' מהרר"ז) מאחרים שהכירו במורי ז"ל שלא היה מקיים מצות עונה בזמנים דעיבור ויניקה, אבל נלע"ד שאינו כן כפי מה שאני ראיתי בו סימנים אחרים עכ"ל. הרי מפורש דרר"ז חלק ע"ז, ובודאי העיקר כהרר"ז דהיה נאמן ביתו, וכנראה דלא היה ספר זה תח"י המג"א כדמוכח מכ"מ דלא היה תח"י המג"א כל כת"י של מרן האריז"ל רק חלק מהם).

(יב) פ"ז פשוט לדינא כיון דאינה יכולה להתעבר רק באותו לילה או יום

מי הדעת

אך אין זה החיוב הגמור של פו"ר. ומנהג רוב העולם לקיים אז העונה, אבל יש קהלות דנוהגים לפרוש אז. ונראה דאין חיוב אבל יש בזה מצוה ואם מוחלת פטור. אמנם מסתבר דאין להוסיף על החיוב בחדשים אלו, משא"כ בששה חדשים שאחריו יש היתר להוסיף כיון שמכוון לצורך הולד. ויש רבנים שמיעצים לפרוש בתחלת הריון דיש הרבה שעלולות להפיל מחמת כן, וממילא כדאי שיבקש ממנה מחילה ויצא ידי כל הדעות (יג).

אף מי שמקפיד בטבילת עזרא ויודע שלא יהיה לו למחר מקוה חיוב לקיים עונתו וילמוד ויתפלל למחר בלא טבילה, (רק יקיים הענין של טבילה בנטילת ידים עפ"י רבינו האר"י עי' בס' אמת ליעקב ונדפס ג"כ בקדושה וצניעות ועוד הרבה ספרים). וכ"ז אם לא קיים עדיין פו"ר, אבל אם קיים ואשתו מוחלת פטור (יד).

אף מי שכבר קיים מצות פו"ר חיוב לבעול בכל עונה, אבל אם היא מוחלת פטור, ומ"מ יקיים מזמן לזמן כדי לקיים המ"ע מדברי קבלה "ולערב אל תנח ידיך" וכמאז"ל (ועי' מקור הלכה אות ט). יש להסתפק אם יש חיוב עונה בג' חדשים הראשונים של העיבור שקשה לאשה ולולד, דב' טעמים יש בחיוב מצות עונה, א' מטעם פו"ר וזה לא שייך כשהיא כבר מעוברת, וב' מטעם שעבודו לאשתו וגם זה לא שייך ב"כ בחודשים אלו שקשה לה, ומ"מ י"ל דכיון שבמציאות אין האשה מרגשת קושי זה (אף שחז"ל מעידים עליו) אכתי נשאר החיוב. ובחודשים האמצעיים י"ל דשייך בהם קצת הטעם של פו"ר כיון שלכה"פ טוב לולד שמשפר אותו. ובחודשים האחרונים שייכים ב' הטעמים בעיקר הטעם של שעבודו לאשתו שאז התשמיש יפה גם לה, וגם הטעם של פו"ר קיים במקצת כיון שמשפר את הולד כנ"ל

מקור הדעת

הוא דלמעשה בטלו חכמים לטבילת עזרא ורק מטעם מנהג טוב קבלו עליהם לחובה, ובכה"ג הוי חומרא דאתי לידי קולא דהיינו לביטול מ"ע דאורייתא של פו"ר, וק"ו הוא ממ"ש המ"ב בס' פח שאין לבטל שום חיוב אפי' תפלה בצבור. ואין בזה משום שאלה וחרטה על נדר, כיון דלא קבל עליו להתנהג כן (שלא ללמוד ולהתפלל בלי טבילה לאחר תשמיש) אפילו במקום חיוב עונה. ואף אם לא ידע דין זה ונהג פ"א שלא לקיים העונה אפילו באופן כוז השיב כמנהג בטעות

(יג) עי' עזר מקודש על אה"ע סי' עו סעי' א דמסתפק אם שייך עונה בחדשים שקשה לולד דהיינו בג' חדשים ראשונים (עי' נדה לח). ואולי גם בחדשים שקשה לאשה ולא לולד דהיינו בג' חדשים אמצעיים כמ"ש שם בגמרא, ומנהג העולם כמו שהבאתי, ובג' חדשים אמצעיים לא שמענו מי שמחמיר בזה. ועי' מש"כ לקמן במכוין לתיקון הולד, ומש"כ דיש מיעצים שלא לקיים בג' חדשים הראשונים, כן נמסר לי בשם אחד מדייני ביד"צ העדה החרדית שליט"א.

(יד) עי' שו"ת מנח"י ח"ג סי' ט"ז, והטעם

[ג] הטיילים [ד] שפרנסתן מצויה להם ואין פורעין מס, [ה]

מי הדעת

[ד] שפרנסתן. י"א דמלמד תינוקות יש לו דין טייל, אבל רוב הפוסקים לא נקטו כן וס"ל דאם הוא ת"ח אין דינו כטייל (יז).

[ה] עונתן בכל יום. וה"ה בני אדם הבריאים והמעוננים ואפילו הם בני תורה כל זמן שאינו ת"ח. [אבל ת"ח אפילו יש לו מנוחת הנפש

[ג] הטיילים. על הטיילים אמרו הז"ל דצריך להיות שמאל דוחה וימין מקרבת דהיינו שימעטו ברשותה מעונתן ולא יקימו כל לילה אם היא מוחלת (טו). (סנהדרין קז:). (ולענין פועלים אם רשאים למעט מעונתן ברשותה, ע"י לקמן.) והיינו דוקא כשהיא מסכמת באמת ולא רק מחמת בושה (טז).

מקור הדעת

(יז) ע"י ישועת יעקב סי' רם ס"א שמחדש דמלמד תינוקות כיון דאסור לו להיות ניעור בלילה כדי שיוכל ללמוד עם התינוקות ביום (כדאיתא ביו"ד סי' רמ"ה) מיקרי טייל דכיון דאינו יכול ללמוד בלילה אינו בגדר ת"ח, וזה ביאור הגמ' בכתובות ס"ב דרב שמואל בר שילת כיון דהיה מלמד היה פטור. אבל הבי"ש באה"ע סי' עו כתב דהגמ' איירי באדם שדומה לר"ש ב"ש ולא בר"ש ב"ש גופיה דהיה ת"ח וכן משמעות כל הפוסקים וכן פסק המ"ב בסי' רם סק"ד ע"ש.

ונלע"ד דאדם שמנצל את זמנו ללמוד והוא ת"ח, אף שעוסק לפרנסתו בלימוד תשב"ר וכדו' מיקרי ת"ח. והא דנפסק ביו"ד שלא ילמד בלילה אין ר"ל שלא ילמד בלילה כלל רק שלא יהיה ניעור יותר מדאי כדי שיוכל ללמוד עם התלמידים ביום. וע"י בט"ז אה"ע סי' כה דת"ח א"צ לצער עצמו בשינה אם הוא מכוין בשנתו לש"ש, וכ"ש מלמד דכל הדין שלא יהיה ניעור בלילה הוא כדי שילמוד ביום היטב, ויתכן שלמעשה הוא לומד אותו סך שעות כמו כל ת"ח אחר רק לא בלילה, וצ"ע.

כיון דלא ידע דעפ"י הלכה לא טוב לעשות כן ואין כאן שאלה על נדר ע"י בפוסקים בה' נדרים. ויש עצה מרבינו האר"י מובא בספר אמת ליעקב והועתק ביושר דברי אמת ועוד ספרים (ונדפס כאן בסוף שער התפלות) לרחוץ הידים במקום מקוה ארבעים פעם בכונת שם ע"ב ע"ש ומועיל כמו מקוה בדיעבד (ונד"ד השיב כדיעבד) ע"ש. והמנחת יצחק כתב דלהאר"י טוב לקיים העונה אפילו לא יהי' לו מקוה ואפילו קיים כבר פו"ר, ונראה דבזמננו אינו כן, דרק אז דלא קבלו עליהם כחובה היה הדין כן, אבל עכשו דנהגי' עפ"י הבעש"ט לעשות ממש כחוב טבילה זו יותר טוב לפרוש כיון דאינו חיוב אם מוחלת.

(טו) טור סי' רמ, פי' כיון דעונתן בכל יום ויכול להתגבר יצרו ע"י מילוי תאותו, אבל מעונת ת"ח אין למעט, וכן גמלין וספנין אין להם למעט עונתן, ע"ש בטור.

(טז) כ"ה לשון הטור "ברשותה ומדעתה", ודייק כן בטור בס' משכן ישראל עמ' נה, וע"ע במעיל צדקה תשובה מ"ג. וע"י בקובץ אגרות קודש להקה"י דצריך מחילה אמיתית בלב שלם.

עונתן בכל יום. הפועלים שעושים מלאכה ו[ו] בעיר אחרת ולנין בכל לילה בבתיהם, פעם אחת בשבוע.

מי הדעת

וכל אדם שיש לו מלאכה כל דהו אף מלאכות קלות לשעות ספורות בלבד כבר אינו בגדר טייל וא"צ לשמש בכל יום (יט).

[1] **בעיר אחרת**. והטעם הוא משום טורה הדרך, וצ"ע מה הדין בעושיין מלאכה בעירן אבל היא עיר גדולה שיש להם טורה גדול בנסיעה למלאכתן ובהזרתן הימנה (כ). וי"א דלא השיב עיר אחרת אא"כ גם אינו יכול

כיון שהוא עמל בתורה ותורה מתשת כהו אינו בדין טיילין ועונתו פ"א בשבוע (ובגדר ת"ח עי' לקמן). וכל מי שאינו עוסק במלאכה ונכלל בזה הבריאים שלומדים בכולל ולא מוטל עליהם עול הפרנסה (דסגי להם בתמיכת ההורים או בעבודת האשה) אם אינם לומדים בהתמדה גדולה ובעמל רב רק יושבים בכולל וחלק מהזמן לומדים וחלק מתבטלים ובלילה אינם לומדים כלל, כמעט פשוט דיש להם דין טיילים מעיקר הדין (יח).

מקור הדעת

פסקי' כוותיה לדינא דהוא כנגד רוב הפוסקים דלא הביאו דבריו הלכה למעשה, ועי' בב"י אה"ע עו. (מלבד הדעת תורה סי' רמ ס"א דמביא דברי המעי"צ ומשמע דפסק כוותיה, וכן הביאו הפ"ת באה"ע עו סק"ג), ולדעת פשוט דאפילו המעי"צ מודה בזמנינו יש חיוב עונה ב"פ בשבוע לאותן הבריאים שאין עליהם עול הפרנסה ולומדים רק קצת, דהמעי"צ איירי בזמנו דהגוים הכבידו עולם הקשה על היהודים, משא"כ בזמננו שתנאי הזמן יותר קלים בהרבה לא שייך זה כלל.

(יט) עי' בעזר מקודש אה"ע סי' עו ס"ב.

(כ) עי' כתובות סב בתוד"ה והתניא ובטור אה"ע סי' עו. ויש לחקור בעירות גדולות עד היכן נחשב כעיר אחת, והיום אף בעיר אחת אם מלאכתו היא בצד השני של העיר יכול להיות טרחה יותר גדולה מאשר לנסוע מעיר קטנה אחת לחברתה.

(יח) עי' בר"מ, ובא"ר בסי' רמ ס"א, ובב"ש אה"ע סי' עו בב"ש, וכ"כ במ"ב סי' רם סק"ד, ועי' בשו"ת מעיל צדקה סי' נא דשואל אחד רצה לטעון דהיום יש לת"ח דין טיילים, וכותב לו דאפילו לגבי מי שאינו ת"ח י"ל בזמן הזה שנתנו עולם הקשה עלינו אין בינינו כלל דין הטיילין, ומסיים ולפחות ת"ח של זמנינו שהחמירו על עצמם ללמוד בעיון ההלכה אין להם דין טיילים, ע"כ. ועי' להלן דהפוסקים העתיקו דבריו לענין ת"ח דת"ח לא נחשב כטיילין, אבל מה שכתב סתם בזמנינו אין דין טיילים אפילו לטיילים עצמם כיון דיש עול קשה, זה לא הובא כלל בפוסקים לדינא, ואדרבה המ"ב מעתיק בפשיטות דין טייל, והוסף אפילו הם בני תורה כמ"ש בא"ר, וא"כ לדינא בודאי שייך בזמנינו דין טייל כל זמן שאינו ת"ח. ועי' במשכן ישראל שהביא דברי המעי"צ והכריע כמותו להלכה, ולפענ"ד לא

מי הדעת

מותר לפועל שהיה רגיל לעשות מלאכתו בביתו והיתה עונתו ב"פ בשבוע לשנות לעשות מלאכה חוץ לעיר ותהיה עונתו פ"א בשבוע אפילו בלי רשות אשתו (כד). אפילו אם נותנת לו רשות (וכבר קיים פו"ר) אין לו להתאחר אלא חודש בחוץ וחודש בביתו דאע"ג דאומרת דמוחלת אורחא דמילתא שאין לו להתאחר שבלבה מצטערת, ואין זה איסור גמור רק כך הוא אורחא דמילתא. וכ"ז דוקא בשנתנה לו רשות מהמת פיוס אבל אם נותנת לו רשות בלא פיוס מותר להתאחר יותר (כה). ולפועל מותר לצאת חוץ לביתו באקראי בלי רשות אשתו עד ה'

להגיע לשם בקל, אבל לפענ"ד זה אינו ברור דאפשר דתלוי תלוי רק אי הוי באותה עיר אי לאו ולא משנה כמה הוא קרוב וצ"ע, ועי' במקורות (כא). וי"א דכל שאינם לנים כל לילה בביתם עונתן לח' ימים (כב). יש לאשה לעכב על בעלה שלא יצא לסחורה אלא למקום קרוב שלא ימנע מעונתה ולא יצא אלא ברשותה, כגון אם היה חמר שעונתו פעם אחת בשבת או שהיה גמל שעונתו פעם בל' יום אסור לו להוסיף ולהשתהות בדרך יותר מזמן זה ללא מחילת אשתו ולענין ת"ח עיין לקמן. ומטייל לפועל אין לשנות בלי רשותה, ומטייל לת"ח מותר לשנות אף בלי רשותה (כג).

מקור הדעת

ועי' במג"א ס"ק ב דהקשה כן הסתירה, ועי' בא"ר ס"ק ד מה שתירץ בזה.

(כג) **כל** ענין זה נתבאר בטור אה"ע סי' עו ובפרישה אות יד, ובשו"ע שם סעי' ה ובב"ש סק"ח, ובחלקת מהוקק סק"ב וסק"ו.

(כד) **כ"ב** הר"ן בכתובות, ונפסק בבית שמואל אה"ע עו סק"ב ובחלקת מהוקק סק"ב, ועי' בהפלאה בקו"א סי' עו ס"ק ב ג דביאר דאינו ענין למה דאמרו דאין חמר רשאי ליעשות גמל או ספן בלא רשות אשתו, דשאני התם דהוא שינוי גדול משא"כ בנד"ד דהוא שינוי קטן.

(כה) **שו"ע** ורמ"א אה"ע סי' עו סעי' ה, ועי' בחלקת מהוקק סק"ז ובבית שמואל סק"ז, ועיי"ש בעזר מקודש ריש סעיף ה' דשלשים ימים אלו לא פלוג אם יש יותר או פחות ימים מעונה לעונה בין אם ע"י מה

(כא) **עי'** בספר משכן ישראל עמ' כב דמביא מהגר"ש אלישיב שליט"א דגדר עושה מלאכתו בעיר אחרת היינו שעובד במקום שאינו קרוי סביבות העיר מהמת שאינו מגיע לשם בקלות, אבל לפענ"ד יתכן דכיון דלא מבואר בפוסקים חילוק זה אפשר דאין לנו לחלק כן מודעתנו והכל לפי מה שכתוב בפוסקים דתלוי אם מלאכתו באותה עיר או בעיר אחרת דלא נתנו חכמים דבריהם לשיעורין וצ"ע לדינא.

(כב) **רמ"א** אה"ע עו ס"ב, ובאמת כן משמע מפשטות המחבר כאן, דפותח בלשון "ולנין בכל לילה בבתיהם", אבל באה"ע כתב המחבר בסי' עו ס"ב בסתמא ד"פועלים אם היתה מלאכתן בעיר אחרת (וחייבים בעונה) פעם אחת בשבוע" ולא חילק כלל אם לנין בביתן אם לא, ורק הרמ"א חילק כן שם,

ואם עושים מלאכה [ז] בעירם, [ח]

מי הדעת

ימים ויפרע עונתה בתוך ח' ימים, אבל בקביעות חייב לקיים עונה כל ז' ימים אם עובד בעיר אחרת אפילו אינו לן בכל לילה בביתו (ואם עובד בעירו עונתו ב"פ בשבוע) (כו).

[ז] **ואנשים** העוסקים במשא ומתן וסוחרים ובעלי חנויות

[ח] **ואם** פועל רוצה למעט ולהתנהג כת"ח ברשותה תבא עליו ברכה (כח).

מקור הדעת

אנשים אלו כודאי אינם בכלל זה, ומסתימת כל האחרונים שלא הביאו הדין של בעלי משא ומתן משמע דדינם שוה לפועלים, ועי' בספר מצוות הבית ח"ב עמ' סו דמסתפק בזה.

(כח) **מ"ב** סק"ו והוא מהפמ"ג, ומביא המג"א בסק"ג בשם ספר הקנה דאל יאמר אדם אעשה עצמי כת"ח כי כתיב ועונתה לא יגרע ור"ל להפקיע העונה שלא ברשותה אבל אם עושה כן ברשותה תבא עליו ברכה. והנה הטור כתב וז"ל שלא אמרו כן אלא על הטיילין שעונתן בכל יום שעליהם אמרו שמאל דוחה וימין מקרבת אבל בעונת ת"ח אין למעט וכ"ש לעונות אחרות כגון הגמלים והספנים עכ"ל, ומדויק מדבריו דרק בטיילים יש דין זה ולא בפועלים (כך הקשה בס' משכן ישראל עמ' נו), ונלענ"ד לתרץ דיש ב' דינים, א' שמאל דוחה וימין מקרבת דהוא דוקא בטיילים והיינו דכיון שעונתו בכל יום יכול לבוא לידי תאוה וחטא מחמת הרגילות יש לו למעט מעיקר הדין ברשותה, אמנם בפועלים דעונתן רק ב"פ בשבוע אין ענין זה, דאינן רגילין כ"כ במעשה זה, אבל יש ענין אחר למעט משום תוספת קדושה וזוהי תבוא עליו ברכה אם רוצה לעשות עצמו כת"ח, ופשוט.

שאינה מהורה יש עיכובים הרבה קודם לכתו ויודע שלפי סגנון ווסתה שיהי' עי"ז הרבה עיכובים אחר בואו, כוון שסתם אמרו חז"ל ל' יום. ואח"כ מסתפק שאולי מנכין ימי טומאה כווסת בינוני של ל' יום וימים שיש יותר על ווסת בינוני אין מנכין ומסיק דכן מסתבר. אמנם כל הפוסקים לא כתבו כן וצ"ע. ומ"מ כותב לבסוף לענין מעוברת דבודאי השיעור הוא שלשים יום.

(כו) **כ"ב** הר"ן בכתובות, והובא להלכה באה"ע סי' עו ס"ק ב בהלקת מחוקק, ועי' בר"ן שם דדין זה הוא גם בפועלים שעובדים בעיר אחרת באקראי.

(כז) **עי'** עזר מקודש אה"ע סי' עו דמסתפק בזה, דעסק משא ומתן כיון דרק שיחה הוא אפשר דלא נחשב כפועל דלאו מלאכה היא כ"כ, אבל יותר נוטה לומר דמי שעוסק באיזה עשייה כל דהו גם שתהא קלה כמות שהיא בתכלית זה מוציאו מגדר טיילים וכו', וגם שיחה לצורך מו"מ דקא עביד כדיבוריה שום מעשה שנגמר המו"מ עי"ז הרי זה ג"כ מלאכה להא מילתא להוציאו מגדר טיילים, ע"ש. ונראה מכל הפוסקים דטיילין הם רק אנשים בריאים דאין להם שום עסק כלל (עי' מש"כ לעיל בדין טיילין) וממילא

[ט] פעמיים בשבוע. [י] החמרים אחת בשבוע. [יא] הגמלים אחת לשלשים יום. [יב] הספנים,

מי הדעת

[ט] פעמיים. י"א דאם בויעל ושונה נחשב כב' ביאות ויוצא בזה דין כ"פ בשבוע, וכ"ש אם בויעל כ"פ כמעל"ע (כט).

[יא] הגמלים. והטעם הוא שדרכם לילך מהלך ט"ו יום ועם חזרתם הוי ל' יום לכן עונתם פ"א בחדש (לא).

[יב] הספנים. וה"ה כל מי שעוסק במלאכה במדינה אחרת או במקום רחוק ואינו יכול לחזור לביתו באמצע מלאכתו (כגון מלמד דרדקי) חייב בעונה רק פ"א בששה חדשים (לב).

[י] החמרים. והטעם הוא שדרכם לילך מהלך ג' ימים לסחורה ועם חזרתם הוי ו' ימים שנמצאים מחוץ לביתם, ולכן עונתם פ"א בשבוע (ל).

מקור הדעת

סק"ג דהתוספתא לא פליג על המשנה, דהא דכתב בתוספתא דעונת החמרים אחת בשתי שבועות היינו כשאניס בביתם ומתני' דקתני אחת בשבוע היינו כשישנים בביתם ע"ש, ועי' בספר מצוות הבית ח"ב עמ' עב דהקשה ע"ז דמבואר בראשונים על הסוגיא דכתובות דעונת החמרים היא אחת בשבוע מחמת שהולכים מעירם לג' ימים ועד שהזורים הוא עוד ג' וא"כ אינם ישנים בביתם ואעפ"כ עונתם פ"א בשבוע, וצ"ע.

(לא) ע"ש במאירי.

(לב) פשוט דהוי כספן דלא חייבו חכמים רק לפי כחו ולפי דרישת פרנסתו (עי' כתובות סא: במתני'), ועי' בעזר מקודש אה"ע סי' ע"ז סעי' ה' לענין מלמדי תינוקות דממ"ג אם עיקר מוגמתם בשביל הלימוד הוי תורתן אומנתן ואם מצטרפת בכוננתם הכנתם על ידי זה פרנסתם ממילא הרי זה נעשה כספן כיון שבשעת נישואין לא היתה אומנתו קבועה להתפרנס דוקא בביתו.

(כט) כ"ב בעזר מקודש על שו"ע אה"ע סי' עו, וממילא אם מקיים עצת חז"ל להיות בויעל ושונה כדי שיהיו לו בנים זכרים כבר יצא בזה יד"ח עונת פועל. ומרויח בזה דאם רוצה להמשיך נשמות קדושות של בחי' שבת אע"ג שהוא פועל ועונתו כ"פ בשבוע, אם בויעל ושונה בליל ש"ק יש לו מעלה זו. ועי' בכסא מלך בתיקון ג"ו דגם ע"כ מרויח אם ביאותיו בש"ק דממשיך נשמה קדושה לבנו ע"ש. (וגם להפוסקים המהיבים ת"ח בזמננו כ"פ בשבוע כמובא לקמן, אם רוצה להתנהג עפ"י קבלה יכול לקיים עצה זו). וע"ע בתשובה משו"ת אגרות משה (הנדפס בספרנו בשער התשובות) דמוכח מהגמרא בכתובות סה: דלפועל סגי בשתי פעמים כמעל"ע אהד, ע"ש.

(ל) עי' מאירי על המשנה בכתובות סא: ובשטמ"ק שם. ועי' בהזון יחזקאל על התוספתא (מס' כתובות על המשנה בדף סא:). דרוצה לחדש עפ"י הבית שמואל באה"ע סי' עו

[יג] אחת לשישה חדשים.

מי הדעת

[יג] **אחת וכו'.** כל דינים אלו של חמרים גמלים וספנים איירי אף אם יש להם הון רב להתפרנס כמה שנים בלי שיצטרכו לפרוש מביתם מ"מ כל שהם פורשים מצד פרנסתם (ולא מיחו נשותיהם על סדר פרנסתם ע"י לקמן) מותר להם לפרוש (לג).

אם בשעת הנישואין לא היתה לו שום מלאכה יכול לשנות אח"כ ממלאכה למלאכה אפילו בלי רשותה, דכיון דבשעת נישואין לא היתה לו שום מלאכה אמרינן דסברה אשתו וקבלה כל מין מלאכה שירצה בעלה לעשות (לה).

אם בשעת נישואין היה מתפרנס מאיזה מלאכה שמחמתה אין עונתו תדירה כ"כ כגון שהיה ספן אין אשתו יכולה לעכב עליו לאחר הנישואין שימאן בפרנסה זו

מקור הדעת

האשה לעכב דרוצה אשה בקב ותפלות יותר ממאה קבין ופרישות.
 (לה) **כך** חידש החלקת מחוקק והבית שמואל סי' עו ס"ק ה, וכתבתי עפ"י מה שנראה לפרש דבריהם ע"ש, וקצת פלא כל דין זה דלא משמע כן מסתימת הטור וכו', וצ"ע לעת הפנאי. ועיין שם בבית שמואל דמייל דאין לו שום מלאכה (פי' אם בשעת נישואין היה בגדר מייל, ע"י לעיל גדרו) י"ל דאינו רשאי להיות חמר או גמל בלי רשותה עכ"ל, ומסתמא המעם דמייל הוא ג"כ אחד מגדרי המישה, ואפשר דדעתה היתה דהוא יהיה מייל ולא הסכימה שיעסוק במלאכה אחרת, ופשוט דאיירי ביש לו ממון לפרנסת המשפחה וא"צ לעבוד לפרנסתו דאל"ה דאי לאו הכי אינו בגדר מייל, משא"כ אם לא היה לו שום מלאכה ולא היה מוגדר כלל מה מיכו ועסקו בזה י"ל דמסתמא קבלה על עצמה שיעסוק באיזה מלאכה שימצא.

(לג) **עי' עזר** מקודש אה"ע סי' עו סעיף ב' דביאר דא"ע פ' שחוששין לפעמים דהרשות שנותנים הנשים אינה מלבם רק לפנים מ"מ לגבי קביעת סגנון פרנסה אין חוששין לזה וכל שיודעת שהוא לוקח לו כעת סגנון זה לפרנסה אומרים שבודאי ניהא לה ע"י מה שלא מיחתה בו וכן סוחרים המתעכבים בדרכיהם כל שהוא מצד סגנון דרך התגרים משום ספק ריוח בצע או הצלה מהפסד או להמתין על עגלות ליסע כדרך העולם אשר תגרים כערכם אין סגנון שלהם לילך ברגל מעיר לעיר וזה נוגע ג"כ אל סגנון הפרנסה וכו' נמצא שכל זה נוגע לסגנון סדר פרנסת ביתו והרי זה כפרנסה של ספנין שאין להבחין במה שבידו הון רב וכו' עכ"ל.

(לד) **עי' אה"ע** סי' עו סעי' ה, ובספר דינא דחיי על הסמ"ג לאוין כותב (מובא בהגהות והערות על הטור החדש סי' עו אות יט) דא"ע ג' דבמלאכה החדשה יש יותר הרוחה יכולה

ועונת [יד] תלמידי חכמים

מי הדעת

[יד] תלמידי חכמים. ת"ח נקרא כל מי שנקרא ת"ח לפי ערך הדור או כל מי שלומד בתמידות בין אם הוא מהמורים בעם בין אם הוא מהתלמידים, אע"פ שפסקינן שאין דין ת"ח בזמן הזה לכמה דברים, מ"מ לענין זה רשאי לעשות עצמו ת"ח, אבל פועל או מייל שאינו עוסק בתורה אינו רשאי להפיק עונתה שלא

ברשותה אבל ברשותה תבוא עליו ברכה (לו).
 הרבה פוסקים מביאים דבזמן הזה יש לת"ח לקיים ג"כ עונת פועלים דהיינו ב' פעמים בשבת אם יש לו כה, אבל עפ"י קבלה בודאי אינו כן, ויש קהלות דמקפידין עד היום לקיים רק פ"א בשבת ויש קהלות דנוהגים כפוסקים הנ"ל לקיים ב"פ בשבת, ונהרא נהרא ופשטיה (לא).

מקור הדעת

(לו) ע"י מ"ב סי' רמ סק"ו בשם מג"א ופמ"ג ובבה"ל שם, וע"י מש"כ במאמרינו על גדר ת"ח בזה"ז, ועכ"פ להלכה מי שלומד תמיד הוא ג"כ בגדר ת"ח. וע"ש שהוכחנו שגם מי שעובד בשביל חיותו ומנצל את כל שאר זמנו ללימוד התורה חשיב ג"כ כת"ח כדאיתא בשו"ע יו"ד סי' רמו סעי' ב' במחבר, וע"ש בש"ך סק"ז דאפילו אם עובד יותר מכדי חיו כל שאין מתבטל מתלמודו כי אם לזון בניו ובני ביתו ולפרנסם ולהלבישם ולכלל הדברים הצריכים לאדם ואע"פ שהוא עשיר נקרא ת"ח כיון דכל זמן שהוא פנוי פונה לתלמודו מיד, וע"י מהר"ל על מתני' דאבות פת במלח תאכל. ובזמננו דיש הרבה ת"ח שעובדים והם ג"כ נקראים בשם ת"ח בעירם ואפילו אם אינם חוזרים מיד לתלמודם אם הם נקראים בפי העולם כת"ח של העיר י"ל דעל דעת כן נישאה לו ויש לו דין עונת ת"ח, כ"מ בפמ"ג, והוא מביא דמשמע מהמג"א דדוקא מי שתורתו אומנתו פטור, אבל הבה"ל מפרש המג"א דכוונתו לשלול רק מי שהוא פועל או מייל ע"ש ודו"ק.

(לו) ע"י בה"ל סי' רמ ד"ה ת"ח ופ"ת אה"ע סי' עו דמביאים התשו' מע"ל צדקה סי' נא דכותב דמעיקר הדין חייבים ת"ח שבזמננו פעם אחת אבל היה מיעץ לקיים שני פעמים משום פירצת הדור וקנאת ירך חברתה. והאגרות משה רוצה לחדש חידוש עצום דיש חיוב מעיקר הדין לקיים בזמננו שני פעמים כיון דהיא אינה מתרצה בפחות מזה מחמת קנאת חברתה (ע"י תשובתו באג"מ אה"ע ח"ג סי' כה הובא בספר מצוות הבית ונדפס כאן בשער התשובות). אבל משאר כל הפוסקים כהבה"ל והמע"צ גופיה לא משמע כן, דכותב מפורש דמעיקר הדין הוא פעם אחת גם בזמננו רק מיעץ לעשות ב' פעמים, ופלא עצום על בעל הקהלות יעקב דכותב באגרותיו דהרוצה לפטור עצמו בפ"א בשבוע ולא ב"פ בשבוע קרוב דהוי ספק דאורייתא ממש, וצ"ל דלמד כסברת האג"מ דהחיוב מעיקר הדין בזמננו לקיים העונה ב"פ בשבוע. אבל קשה לומר דמי שסומך על רוב הפוסקים שסוברים דגם ת"ח בזמננו מעיקר הדין חייב רק פ"א בשבוע דהוי ספק דאורייתא. והמדייק בלשונו

מי הדעת

ועיקר עונת ת"ח עפ"י נגלה הוא פ"א
 בשבת וקבעו אותו לליל שבת
 משום עונג שבת ואם מאיזו סיבה אינו
 רוצה לקיימה בליל שבת יכול לקיימה
 ביום אחר, אבל לפי הקבלה עיקר הזמן
 הוא דוקא בליל שבת ורק אז ממשיך

נשמות קדושות אבל אם מאונס לא
 קיים העונה בליל שבת ומחמיר
 כהשימות דחייבים להשלים, לכמה
 מקובלים יש בזה קדושת שבת והבנים
 הנולדים מזיווג זה הוא כמו הנולדים
 מליל שבת. (לח).

מקור הדעת

החסידים ההולכים בדרך הבעש"ט ותלמידיו
 חק' מחמירים בזה (עי' לקמן).
ועפ"י קבלה פשוט דחייב רק מליל שבת לליל
 שבת כמו דהאריכו בזה כל ספרי
 הקבלה (עי' שער המצוות פ' בראשית עפ"י זוה"ק
 ח"ג עה). ומובא בקיצור גם בכף החיים סי'
 רמ אות י (ובס' קדושה וצניעות הביאם
 באריכות). ועי' בפע"ח שער מז פרק יא
 דהנשמות היורדות בליל שבת יהיו נשמות
 קדושות, ומוכה משם דגם שאר בני העם
 יותר טוב אפילו כשמקיים עוד פעם אחת
 דהפעם אחת יהיה בשבת דאפשר תתעבר
 מאותה ביאה (וגם בשביל העתיד, למהר"ם
 גלאנטי דמביא מזהר כת"י דמכל ביאה יהיה לו
 ילד לעתיד לבא).

יש חסידים שנהגו לקיים העונה במוצאי ש"ק
 ולא בליל ש"ק, ומטו משמיה דהאדמו"ר
 מקלויזנבורג זצ"ל הטעם, דאנשים פשוטים
 מצוה זו מבבלת אותם מן הכוונה הטורה,
 ולכן אינם משמשים בליל ש"ק כדי שיתפללו
 בכוונה טורה למחרת בשחרית דש"ק
 שמעולה יותר משאר ימות החול וכפרט אצל
 עדת החסידים, ויש ענין לקיים במוצאי ש"ק כיון
 שיש בו יותר קדושה משאר לילות.

(לח) עי' לשון הרמב"ם פי"ד מה' אישות ה"א
 וז"ל ת"ח עונתן פעם אחת בשבת

יראה דחידושו מיוסד אחר שנהגו היום בקהלות
 שהוא היה משתייך אליהם (דהיינו אנשי ליטא)
 דגם ת"ח מקיימים העונה כ"פ בשבוע א"כ
 לאדם המשתייך לחוג זה הוי ספק דאורייתא אם
 מקיים העונה פחות מזה כיון דנשאת אדעתא
 דחכי. ועדיין צ"ע דמי יאמר דתלוי בדעתה
 דהרי דינא דת"ח עונתו פ"א בשבת תקנו הז"ל
 מפני שתורה מתשת כהן כדאי' ברמב"ם הל'
 אישות פי"ד ה"א, ועי' אה"ע סי' עו סעי' א
 בחלקת מחוקק דת"ח מנדדין שינה מעיניהן
 בימות החול שתורתן אומנתן ע"ש, (ועכ"פ יש
 לישב לדעתו דלא איירי בת"ח מתמיד אמיתי אפילו
 לפי ערך דורנו רק באברך ת"ח בינוני שלומד ככל
 חבריו). ומפורש בספר משכן ישראל עמ' כג
 דשמע מהגר"ה קניבסקי שליט"א דאם היה ידוע
 קודם הנישואין שהוא אדם חסיד ופרוש או
 שהוא מהאנשים הנוהגים פ"א בשבת (כגון
 שהוא מקהלות החסידים) אינו חייב לקיים כ"פ
 בשבוע, וה"ה אם מחלה אשתו בלב שלם.
 ומסתמא אמר כן הגר"ה אף לדעת אביו הקה"י.
 (אמנם לדעת האג"מ אפילו אם ידעה ביה דהוא פרוש
 אכתי שייך לומר הסברא דקנאת ירך חברתה, וצ"ע).

ובקובץ אגרות קודש לבעל הקהלות יעקב
 מביא דמנהג רוב ת"ח הוא לקיים
 שני פעמים בשבוע, ומשמע דזהו המנהג אצל
 רוב אנשי ליטא בזמננו, אבל רוב קהלות

מי הדעת

ולענין צדיק אמת ולמי שמקושר אליו עיין במקור הלכה (לט).

מקור הדעת

צדיק כל ימות החול (ובפשטות רק מועטים זוכים לבה"ז). ועי' עוד בלקו"מ תורה י"א, ה ששמירת הברית יש בה שתי בחי' יש מי שזווגו בששת ימי החול ואעפ"כ שומר את בריתו על פי התורה שאין יוצא מדיני התורה וזה נקרא יהודא תתאה ומי שזווגו משבת לשבת וזה נקרא יהודא עילאה וכן הוא בכל הספרים. ומפשטות לשונם משמע יותר שהוא כפשוטו, וע"ש אות ז' שכתב וקטנים שהם בחי' יהודא תתאה זווגם תכופים. ולפי הספר אור לשמים הנ"ל הרי העיקר זה בחי' דרגת שבת ויכול להיות שגם אצל הצדיק יהיה בחי' תכופים ומפשטות לשון הלקו"מ לא משמע כן כנ"ל. רק מ"מ נמצא שאם כבר אדם הויב לקיים בימות החול מאיזו סיבה, לא מבעיא כשהיא משתוקקת שלפי הרבה מקובלים נחשב כשבת רק אפילו כשמקיים מצד סיבה אחרת יזהר שיהיה בק' גדולה בהתקשרות לצדיקים כדי שיהיה לכל הפחות לפי שיטת ספר "אור לשמים" כוונתו של שבת שממשיך נשמות ק'. (ועיין בלקו"מ ח"א ח ס"ק ה שגם מי שמקושר לצדיק יכול להכניע את הרשע כמו הצדיק אמת ועיין במס' כתובות סב. שר' שמואל בר שילת היה נחשב כמייל וצ"ע שכל רב שנזכר בגמ' היינו שיש לו סמיכה ובקי בכל התורה כולה ואיך יתכן שיש לו דין מייל. ואולי הפשט הוא לפי הנ"ל שיש צדיק המטייל בכל העולמות העליונים והוא בבחי' בעלה דמטרוניטא ואצלו נחשבים כל ימות השבוע כמו שבת ומותר בכל זמן שתמיד הוא בבחינת שבת כדאיתא בזהר ובדאי שחידוש הא"ל צריך עיון דלא משמע כן בשאר ספרים אבל אעפ"כ ודאי הוא אילן גדול לסמוך עליו בעוד צרוף כנ"ל).

מפני שת"ת מתיש כהן ודרך ת"ח לשמש מטתן מליל שבת לליל שבת עכ"ל, ומזה מדייק האגרות משה (בתשובותיו הנדפסות בספר מצוות הבית) דהחיוב הוא פעם אחת בשבוע ומשום עונג שבת נהגו לקיימו כליל שבת, וכבר איתא כן בתו"ט במס' כתובות פ' אע"פ. וכ"מ מהלשון בשו"ע או"ח וכ"כ באה"ע "דרך ת"ח לשמש מטתן מליל שבת לליל שבת" משמע שהוא רק דרך. אבל עפ"י סוד פשוט דהחיוב לקיים רק בשבת כדאיתא בזהר בהרבה מקומות ובכתבי האר"י עי' שער המצוות פ' בראשית ובפע"ה שער קשעה"מ (שער מז' פ' יא) ובכף החיים סי' רמ סק"י. ואם מקיים משום השלמה יש מקום לומר דיש בו קדושת שבת, דעיין לקמן לענין משתוקקת ולענין ליל טבילה דהרבה פוסקים סוברים דיש אז קדושה כיון שהוא חיוב וא"כ אולי י"ל דגם כאן כיון דיש חיוב להרבה פוסקים יש בו קדושה, אבל מהחיד"א במחב"ר אות ז' לא משמע כן דכותב דאם לא קיים בשבת אין לו להשלים בשבוע הבא עפ"י סוד (אבל עפ"י נגלה מחוייב להשלים) עי' לקמן ודו"ק.

(לט) עיין בספר אור לשמים למוהר"ר מאיר הלוי פר' בהר שמביא שמי שמקושר לצדיק נחשב אצלו תמיד כמו שבת ובדאי ה"ה לגבי הצדיק אמת בעצמו, וצריך ביאור איזו מדרגה נחשב שמקושר לצדיק, ולכאורה כוונתו שצדיק האמת הוא בבחי' שבת ונמצא בקדושת שבת כל ימות החול ומי שמקושר באמת היינו שזוכה ג"כ לק' שבת וזוכה להרגיש ק' שבת ע"י התקשרות לאותו

מי הדעת

ממנו להקל בזמנים אלו הוא ט"ם ויש להחמיר תמיד לשמש רק בליל שבת, וטוב להחמיר אם יוכל, אבל בשעת הדחק יש להקל בזה.

יש שכתבו דאפילו להמקילין לשמש בימות החול בזמן עיבור והנקה הוא דוקא כשמכוון לקיים מצות עונה אבל כשמכוון להנאת גופו כסוס וכפרד בודאי לא שייך אצלו היתר זה לכו"ע. ובדעת המקילין יש פלוגתא גדולה, דיש מתירין בכ"ג אף קודם הצות, ויש מחמירין להתיר רק אחר הצות ואין להתיר רק בשעת הדחק גדול (מא).

יש שכתבו דיש ענין לת"ח לקיים עונה עפ"י הסוד בליל ר"ח ויו"ט (פי' בליל א' דמוכות וליל ז' דפסח) ויש חולקים וס"ל דאין ענין לקיים בהם עונה כבליל שבת רק אם קיים יש לזה מעלת שבת ואינו כמשמש בימות החול (מ).

ויש מקובלים שסוברים דלפי האריז"ל מותר לת"ח לפרוע עונתו אפילו בימות החול בזמן עיבור והנקה ובזקנה שפסקה מלראות, ויש שכתבו להחמיר בימי הנקה ולהקל בזמן עיבורה, ויש מקובלים דס"ל דלשון זו של רבינו האר"י דמשמע

מקור הדעת

מס' ר"ח פ"א מ"ה מביא הלשון מותר לת"ח (להודווג) אבל כיון דידוע דהבא"ח רב גובריה בפרט בחכמת הקבלה והוא מרא דשמעתא בודאי היה לו מקור דיש ענין ג"כ וצ"ע. שוב מצאתי בספר מקור חיים סי' רמ (לבעל החוות יאיר) דמביא בשם הראשית חכמה שער הקדושה פי"ז עפ"י הזהר דאם הוא בריא יקיים עונה גם בר"ח ויו"ט, ויתכן דהזהר והראשית חכמה הם המקור של הבא"ח. ועי' במג"א סק"ג ובכף החיים סק"ב

(מא) **עי'** בתשובה מספר שמחת כהן סי' פב (הנדפס כאן בשער התשובות) דהביא רוב השיטות בזה, ותמצית הדברים דרבינו האר"י בליקוטי תורה פ' בראשית כותב דבזמן עיבור ויניקה אין חיוב להקפיד על שבת, אבל בהגהות הרב צמח שם כותב דיש נשים שמתעברות בימי יניקה וצריך ליהדר עכ"ל. ועי' בשו"ת מנחת יצחק ח"ב סי' טו סק"ב בענין

(מ) **רבינו** האר"י בכמה מקומות עי' פע"ח שער קשעה"מ ושער המצוות פ' בראשית מביא דמותר לקיים בליל ר"ח ואינו כימות החול אע"פ שאין בהם קדושה כ"כ כמו ליל שבת, ויש להסתפק אם יש גם ענין לקיים אז או שרק אין איסור בדבר, ועיין בן איש חי שנה שניה פ' וירא אות ג שכתב וז"ל וגם בליל ר"ח ויו"ט יש מעלה בזיווג עפ"י הסוד וחסידיים ואנשי מעשה מקיימין בהם עונה. והמ"ב בס"י רמ בשער הציון אות ג מפרש דברי מרן האריז"ל דאין כוונתו להיב בר"ח ויו"ט לת"ח שהתורה מתשת כהן אלא ר"ל דאף שעפ"י קבלה נכון ליהדר מלשמש בחול כי אם בשבת, בר"ח ויו"ט א"צ ליהדר אבל לא שיהיה מחויב בדבר ע"ש. ועיין בהערות וציונים על שלחן הטחור סי' רמ אות ט דפשמות לשון מרן האר"י בשעה"מ פ' בראשית כתב "ואף הת"ח מותרים בהם אחר הצות לילה" משמע להדיא דהוא רק היתר ולא מצוה (וכן במשנת חסידים

מקור הדעת

דלהמקילין בימי עיבור ויניקה ה"ה שאין חיוב להמתין לחצות וזכה לכוון בזה לשימת השמחה כהן דהיה אחד מהמקובלים הגדולים והאמיתיים.

וּנְרָאָה דהשלחן המהור ס"ל דאין הכוונה דזיווגים שלו הולכים לגמרי אל הזיווג התמידי דהא מביא בסי' רמ ס"א דברי החיד"א והגלאנטי דמזוגים אלו נולדים נשמות בשביל העתיד, אמנם ס"ל דרק אם ממשיך נשמות בשביל עכשו יש חומרת שבת אבל בשביל העתיד אין חומרא זו. ואולי הטעם דכיון דכותב הגלאנטי בשם זהר כתב יד דהם יהיו בבחי' נשמת גרים בגוף קדוש, אין קפידא כ"כ אם נולדים בזמן הזיווג דעם הארץ דאין נשמתו רק מבחי' גרים ודו"ק. ומ"מ צריכים להקפיד על זמן חצות דהוא יהודי הדודים ולא לפניו דאז אין זמן של עונה אפילו לעם הארץ (עי' בע"ה שער מ"א ספ"א דכל זמן שז"א בסוד יניקה אז יש יניקה להחיצונים ועי' בהגהות הרש"ש שם שמוזה נבין חומר האיסור של זיווג קודם חצות דו"א בסוד יניקה).

וכיון דיש בזה פלוגתא גדולה בין השלחן המהור והשמחה כהן ולקמן נביא הרבה מקובלים שהולקים לגמרי על היתר זה בודאי יותר טוב להחמיר לכל הפחות להמתין עד חצות אבל בשעת הדחק מי שמיקל יש לו על מי לסמוך. וגם בס' חסד לאברהם למוהר"א מוכייןא (מובא בשמחה כהן שם) מביא דטעם ההיתר הוא בשביל זיווג התדירי. (ונשאר בזכרוננו דהעמרת צכי על הזהר מביא באיזה מקום דהזיווגים של עיבור הם מקושרים אל העיבור ויש לחפש דבריו ואין הספר עכשו תחת ידי).

אבל מאידך גיסא מרן החיד"א בזהר הקדוש פ' וישב קפו ע"כ בהגהות ניצוצי אורה (וע"ע

מינקת די"ל דאין אז חיוב של פו"ר מאותו מעם שאסרו לישא מינקת חברו דתוכל להתעבר ולא יהיה חלב לולד, ורואים מכאן שיכולה אשה להתעבר אז (ואע"ג דלא נפסק כן להלכה, דקיי"ל דגם אז יש מצות פו"ר ע"ש, היינו משום דבגלל סיבה כזו א"א לבטל מ"ע מה"ת של פו"ר או של עונה ואף לא מ"ע מדברי קבלה דלשבת יצרה). ויש מכאן סיעתא לדברי הרב צמח לאסור בימות החול אף בימי יניקה מחשש שתתעבר. אבל בספר שמחה כהן סי' פב הולק וס"ל דכיון דאינו שכיח אזלינן בתר רובא שלא תתעבר, ומוסיף דכ"ש זקנה שפסקה מלראות דאין לחוש עוד. אך מוסיף השמחה כהן דכל זה אם כוונתו לשם שמים ולא להנאת גופו כסום וכפרד כי אם לשם מצות עונה שהוא זיווג התדירי אשר כיוונו בו אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב ע"ה זיע"א (ויש לדון קצת בדבריו דכיון דרבינו האריז"ל אומר דאין האזהרות באותו זמן אפילו כשאינו מכויין הרי ממילא נעשה אותו בחינה כמו מי שבויעל כליל שבת ואינו מכויין כלל לשם שמים דאפ"ה יש בזה היחוד של שבת רק שחמר לו הכוונה השלימה, אבל מי יאמר דנכלל בהקללה של ביאת ימות החול דלפי הזהר הוא בארור וצ"ע).

וכ"כ בספר שלחן המהור להרח"ק מקאמארנא סי' רמ אות ד' וז"ל אבל אם בא לקיים מצות עונה בעת עיבור ויניקה אין לחוש לזה (פי' כליל שבת וכו') ובלבד שיהיה אחר חצות זמן יחוד הדודים. והנה מה שמסיים ובלבד שיהיה אחר חצות וכו' לכאורה צ"ע דממ"נ אם הוא בשביל יחוד התמידי הרי זה שייך גם קודם חצות, ובאמת בשמחה כהן סי' פב רוצה לחדש דגם קודם חצות מותר לפי גירסא זו ברבינו האר"י דבימי עיבור ויניקה אין דין של שבת. ובהגהות טוהר הבית לספר משכן ישראל עמ' כט ג"כ נקט בפשיטות

מקור הדעת

ובודאי דראוי לת"ח להחמיר בזה ולא יסמוך בזה על המ"ח.

(ובס"ק עטרת צבי פ' יתרו יש לו שיטה אמצעית בין ב' דעות אלו, וז"ל אמנם בימי העיבור שמשמש שלא לצורך הריון אין לחוש כ"כ להחמיר מאד מאד שלא לשמש בימי החול כמו במשמש לשם הריון ע"כ. משמע דס"ל דאין איסור מעיקר הדין אבל יותר ראוי להחמיר בזה וקצת תימה דבן אהותו הס"ק השלחן הטהור לא מביא שיטתו בזה.)

והנה לדינא נראה דהמתנהגים עפ"י קבלה יש להם לכתחלה להחמיר כיון דהרב החיד"א רב גובריה וכן היסוד ושורש העבודה, אבל אם קשה לו יש לסמוך על דברי רבינו האר"י בטעמי המצוות וכן הוא כמ"ח (דיש הרבה דסוכרים דסומכים על המ"ח, עי' שו"ת דברי חיים לענין לישא אשה דשמה כשם אמו. ולענין שיטת הרש"ש בזה יש מחלוקת גדולה, דרא"ז מרגליות סובר דהרש"ש חזר בו ממה שכתב בנהר שלום דאין לסמוך עליו ויש חולקים עליו בזה). עי' בספר אהבת שלום לרי"מ הלל שליט"א.

אבל מאידך כיון דלא נמצא לשון זה בשמונה שערים ובשאר כתבי הרב שלטנו ידי זרים כנודע (עי' בשו"ת דברי יואל בתשובתו לענין איטר יד בתפלין) לכתחלה בודאי כדאי להחמיר, וגם אם צריך להקל אל יקל לפני חצות, כיון דהשלחן הטהור דמיקל אוסר לפני חצות ונקל לקיים דבריו בודאי יש להחמיר בזה עי' ר"ן בערבי פסחים דגם בדרבנן אם נקל להחמיר יש להחמיר ובפרט כאן דיש הרבה אוסרים לגמרי בימות החול לכה"פ יקיים בזמן המותר לעם הארץ אבל בשעת הדחק יש לסמוך על השמחת כהן להתיר אף קודם חצות.

דבריו באבות פ"ו מ"א ד"ה ר"מ אומר ובמדבר קדמות מערכת ז' אות ד') מביא התשובה של מהר"ם גלאנטי כ"י בשם הזהר כת"י דאזהרה זו דלמנוע בימות החול הוא בכל זמן במניקה ובזקנה ועיבור דתמיד מוליד בנים קדישין בג"ע (ואינו מביא הגירסא כמו שכתוב בשלחן הטהור סי' רמ דמוליד נשמת גרים רק נשמות קדושות בפועל, בנים חסידים וקדושים. (ויש לבדוק את הגירסאות השונות בכל המקומות שהחיד"א מביא דבר זה).

ובס' שמחת כהן שם מביא מש"כ הפקודת אלעזר בס' רלט וסי' רמ שמביא החיד"א ומוסיף דתלמידי רבינו האר"י בפ"ט דשבת כותבים וז"ל ואנכי קבלתי מרבתי עונש זה לאו דוקא במשמש לעיבור ונתעברה אלא אף אם בלתי משמש לעיבור אסור כי הנה אף שאינו מוליד בפועל מוליד בכח ועביד בן לעילא בחיצונים וכו'. וכתב דמצא בשם הרב רבינו האר"י לשון "כל אזהרות הו"ל על הזיווג מע"ש לע"ש הוא במשמש לשם הריון וכו'" ע"כ אני אומר דלאו מר בריה דרבינא התיים עליה.

וכן בספר יסוד ושורש העבודה ש"ח פ"ז כותב וז"ל אך מ"ש שם ואם אשתו מעוברת או מניקה הרשות נתונה אף לת"ח לשמש מטתו בחול צועקין עליו כמה ספרים ככרוכיא וכתבו אף שמצא זאת (המ"ח מס' שכיבה פ' י"א) בכתבי אריז"ל (אצלנו מפורש זה בטעמי המצוות פ' בראשית) בודאי איזה תלמיד טועה כתב זה ואינו מהאריז"ל ובודאי מי שיעיין בזהר הקדוש יראה גודל האיסור לת"ח לשמש מטתו בחול ממש כבועל את הערוה רח"ל ופוגם פגמים גדולים בעולמות העליונים

מי הדעת

תו לא צריך לקיים באמצע השבוע, דכיון דכבר קיים בשבת שלפני כן ביום שהתחיל החיוב, תו א"צ לקיים עוה"פ בשביל השבוע השני, דבעת שיתחיל החיוב דהיינו בשבת הבאה כבר יהיה אסור לשמש משום וסתה. ומסתומת המקובלים דסוברים דהחיוב לקיים רק בשבת (וליל טבילה) משמע יותר כשיטה זו דהשבת פוטר על השבוע העתיד לבא ויש לדחוק באנפין אחרים ע"י במקורות (מג).

עבר ליל שבת ולא קיים העונה יש מחלוקת אם צריך להשלימה בשבוע הבא, ונראה דעפ"י נגלה יש חיוב ועפ"י נסתר אין חיוב, ויעשה כפי מה שהוא אדם דאם הוא מתנהג בחסידות ופרישות עפ"י קבלה הוא פטור ואם לאו חייב (מד).

וכל מה שכתבנו דת"ח חייב להחמיר עפ"י קבלה לשמש רק בליל שבת הוא רק בת"ח דיוכל לאוקמי אנפשיה ולא יבא לידי חטא אבל אם ח"ו יוכל לבוא לידי חטא טוב לשמש ממתו אפילו בשאר הזמנים וכמ"ש בכל דרכיך דעהו והוא יישר אורחותיך ואם יכוין כך ימשיך נשמות קדושות (מב).

יש פלוגתא גדולה בין האחרונים אם החיוב של ת"ח משבת לשבת היינו דהשבת שייכת לשבוע שעבר או לשבוע הבא, והנפקא מינה בזה הוא דאי נימא דשייך לשבוע שעבר אם עונת הווסת של האשה יגיע באמצע שבוע ולא יוכל לקיים בשבת חייב לקיים באמצע השבוע דהא חייב בעונה פ"א בשבוע וחובו התחיל כבר ביום ראשון ואז הא יכול לקיים העונה, ואי נימא דשייך לשבוע שאחריו

מקור הדעת

בשבת. ולכא"ו מהמקובלים מוכח כדעת האג"מ מהא דחזינן דענין משבת לשבת היינו דוקא בשבת (ולא כדפי' הר"מ דהוא פעם אחת בשבוע וקבעו אותו לכתחלה בשבת משום עונג), אבל מאד קשה לפרש כהאג"מ דהא בכל התורה כולה השבת נחשב כיום האחרון של השבוע, ואולי אפילו אם נלמוד דהשבת הוא היום האחרון אין חיוב לקיים באמצע השבוע כשעונת הוסת בשבת, דכיון דמשום עונג קבעו חז"ל החיוב בשבת ובשבוע זו יהיה פטור בשבת ממילא כבר נפטר כל השבוע אף בימים שלפני השבת ע"י מש"כ בהערה הקודמת וקצת צ"ע.

(מד) ע"י כף החיים סק"ב דמביא מחלוקת בין העולת תמיד דפוטר והא"ר דמחייב

(מב) ע"י בשו"ת שמחת כהן סי' פב מה שכתב דכן הבין בדברי מהר"ם גלאנטי כת"י עפ"י הזהר כת"י ע"ש, וע"ע בשמן ששון שער המצוות פ' בראשית. ובעטרת צבי פ' יתרו כתב וז"ל דבקדושת הזיווג אין נאחזים החיצונים ח"ו דמחשבת הת"ח לטוב וע"י בכף החיים ס"ק ב ובחכמת אדם כלל קכח סעיף כ ובמ"ב סק"ז ובחסד לאלפים סק"ד.

(מג) **הארכתי** בהלכה זו כמאמר בפני עצמו דיש בזה פלוגתא בין האגרות משה (בתשובות הנדפסות בסוף ספר מצוות הבית) דס"ל דהשבוע מתחיל מהשבת ופוטר עד השבת הבאה, והפעולת תמיד (ריש סימן רמ) ועוד הרבה אחרונים ס"ל דהשבוע מסתיים

מי הדעת

י"א דת"ח אין לו זמן קבוע לעונה כלל דאם נתחדש דבר בלימודו הוא פטור מעונה (מה) אבל הרבה פוסקים לא ס"ל כן לדינא (מו).

ת"ח המתנהגים בחסידות הנוהגים לקיים העונה כ"פ בשבוע יש ענין שיקיימו את הפעם הנוספת בליל רביעי או בליל חמישי או בליל ששי אבל לא בליל א, ב, ג, כדי שהילד יוולד בימות החול ולא בשבת. (מז).

מקור הדעת

ובמחבר"ר אות ז' כתב דהכל לפי מה שהוא אדם, וכבר הארכתי בזה במק"א, ועכ"פ לפי האגרות משה שהבאנו לעיל דס"ל דהחיוב משבת לשבת מתחיל משבת פשוט דחייב לקיים בשבוע הבא ולא מתורת השלמה רק מעיקר הדין דקבעו פעם אחת בשבת, ופשוט ודו"ק, ואגב מכאן מוכח דרוב האחרונים לא ס"ל כוותיה בזה דלדידהו חייב רק מדין השלמה.

(מה) עי' ר"ן בכתובות על מתני' דאע"פ (סא:) דהטעם דלא הזכירה המשנה דעונת ת"ח הוא כיון משבת לשבת הוא שאין לת"ח עונה קבועה ששנינו שהתלמידים יוצאים שלא ברשות לר"א ל' יום ולדברי חכמים שנים ושלוש שנים כדאי' בגמ' משמע דעונת ת"ח הדרים בעירם ג"כ משתנית לפי מה שהם צריכים לנדד שינה מעיניהם בענין לימודם ולטרוח בו והדבר ידוע שאין כל הזמנים שוים להם בכך, ודאמרינן בגמ' דעונתן אחת בשבת היינו כשאין מתחדש דבר בלימודם. ור"ן זה נפסק בהרבה פוסקים כגון ההלקת מחוקק באה"ע סי' עו סק"ג והב"ש סק"ד והעמ"ז באו"ח סי' רם, אבל החיד"א ביוסף תהלות על תהלים א כתב וז"ל א"נ שהר"ן כתב פרק אע"פ דאם אירע איזה ענין לת"ח ללמוד בליל שבת ילמוד כרצונו ופטור וכו'.

(מו) אמנם מסתימת כל הפוסקים נראה דלא כהר"ן דזמן תורה וכו' וק"ו לדברי הוזה"ק דזמן היחוד למעלה בו בפרק, ומאי דלא תניא במתני' עונת ת"ח היינו משום דזהירי טפי בצניעותא. ועי' במחזיק ברכה או"ח סי' רמ סק"ד דלפי הדרישה החיוב לת"ח בליל שבת הוא רק משום עונג שבת ואם יש לו יותר עונג מלימוד התורה פטור דהא יוצא עד ב' וג' שנים אף שלא ברשות. אבל להלכה פוסק כר"ן כמו שכתב בפירושו על תהלים.

ועי' בעטרת זקנים דדייק מהרמב"ם דכותב הלשון ת"ח הבריאים דאם אינו בריא כ"כ אינו חייב לשמש משבת לשבת, ובאמת זה היה טעמם של כמה גדולי ישראל דקיימו העונה פחות משבת לשבת דלא היו בריאים כ"כ א"נ דסברו לדינא כהר"ן. אבל להלכה רוב הפוסקים לא ס"ל כוותיה כדכתב בחיד"א דכן היא דעת רוב הפוסקים.

(מז) עי' לקמן שהבאתי כמה מקורות לזה דיעויין בכתובות סא: בשטמ"ק בשם תלמידי ה"ר יונה דאין אשה יולדת אלא או לרע"א יום או לרע"ב יום או לרע"ג יום ואם ישמש בליל ה' ו' ז' א"א שתלד בשבת (ובאמת ה"ה אם ישמש בליל רביעי א"א שתלד בשבת דאי תלד לרע"ג יום נולד יום לפני יום התשמיש ואי לרע"ב ב' ימים ואי לרע"א ג' ימים, נמצא דאי תשמש בליל ג' אפשר שתלד בשבת אבל בליל רביעי דאז

מי הדעת

י"א דאם עדיין לא קיים פרו ורבו לא יפרוש בימים אלו, אבל המקובלים לא ס"ל כן (מט).
עפ"י קבלה צריך לזוהר שלא לשמש בליל תשעים מזמן עיבורה, ונראה דהכוונה דמונים תשעים יום מהליל טבילה ויפרוש באותו לילה (ג).
אם אין לת"ח (או לשאר אנשים) כח או בימי הירידה אמדינן ליה לפי כחו ואם עכשו בפעם הזאת אין לו כח פטור (נא).

יש כמה ימים שעפ"י קבלה נהגו הת"ח לפרוש מנשותיהם כגון בליל א' של פסח ולילי שבועות וליל ש"ע וש"ת מלבד אם הוא ליל טבילה, וכן מי שיצרו תוקפו יותר טוב לשמש מלבוא לידי הרחור, ויש עוד איזה ימים דישי הנוהגים לפרוש בהם אבל אינם מוזכרים באריז"ל ועי' כמה שכתבנו בזה לקמן בפרק ד' (ומש"כ לענין ליל ניטל) (מח).

מקור הדעת

אין להחמיר אבל מסתימת המקובלים לא משמע כן.
(ג) עי' נדה לא. דהמשמש מטתו ליום תשעים כאילו שופך דמים, אבל הגמרא מסיים דמשמש והולך ושומר פתאים ה' אבל בפע"ח כותב (בשער טז פרק יא) דצריך לזוהר שלא לשמש בליל תשעים ע"ש, ונלענ"ד דמונים מהליל טבילה כיון דרוב עוברים נולדים מהליל טבילה דאז הוא הזמן היותר סמוך לווסתה ומובא בכף החיים סי' רמ אות כב.
(נא) עי' מ"ב ס"ק עו. ועיין בספר משנה הלכה דכותב דפשוט דאם מרגיש בעצמו שאינו יכול אינו צריך אומד ופטור, וכוונת המ"ב דאמדינן ליה היינו שידע בדרך כלל שיעור חיובו, אמנם אם עכשו אין לו כח פטור. ועי' מקור חיים סי' רמ דת"ח בימי חולשתו ובכלל זה בימי הירידה הכל לפי כחו וראיה לזה מהגמ' בסוף קדושין פא: גבי אשת ר' הייא בר אשי דאמרה על בעלה הא כמה שנים דפריש מינאי ע"ש.

שבת הוי ד' ימים לפני יום התשמיש א"א שתלד בשבת ולפיכך לומדים חידוש גדול דהפשט דת"ח מליל שבת לליל שבת הוי מיום רביעי ואילך דאז מתחיל להמשך קדושת שבת הבא. **ודומה** לזה איתא בנדה לה. דחסידים הראשונים היו משמשים מרביעי ואילך כדי שלא יוולדו בשבת אבל איתא במקור חיים באו"ח סי' רמ ס"ק יא דהכוונה דגם בליל טבילה לא היו מקיימים רק מרביעי ואילך וצ"ל דנשותיהם היו מוחלין להם. ואיתא ביפה ללב (נכד החקרי לב) וז"ל ושמעתי מרבים מיראי ה' וחושבי שמו שנוהגים לשמש מטתם בליל ד' וכתבתי לקמן הטעם עפ"י הבן יהודע נדה לה. כדי שיהיה נולד ביום ראשון בשבת שאז הוא מקודש יותר דיש לו נר"ן ע"ש.

(מח) עי' מג"א סק"ג ובכף החיים סק"ה דהימים שלא נזכרו באריז"ל אין לחוש להם, וכ"כ בעולת תמיד אות צו.

(מט) עי' בה"ל ד"ה מליל שבת בשם ישועות יעקב שמצדד דאם לא קיים פרו ורבו

[טו] מליל שבת לליל שבת. וכל אדם צריך לפקוד את אשתו

מי הדעת

העונה הכתובה בשו"ע אם יש לו כח, ואם הוא חלש יקיים לפי כחו (נד). וכן אם האשה זקנה או אינה ראויה להוליד עדיין חייבים בעונה, ואם האשה מוחלת פטורים. וכשהבעל רוצה לקיים העונה חייבת האשה לשמוע לו דהיא משועבדת לו לכך אם יש לה כח (נה).

ולענין עונת נשיא הדור י"א שהיא פעם בחודש וי"א פעם בשנה וי"א אחת בשתי שנים ובמלך יש להסתפק אם דינו כנשיא או כמייל שעונתו בכל יום (נב).

[טו] מליל שבת. אף מי שהוא זקן ואינו יכול להוליד (נג) חייב לקיים

מקור הדעת

נאמן שבסקווער היתה קבלה שעונת נשיא היא פעמיים בשנה בימי ניסן ובימי תשרי וצריך עוד לברר הדבר).

(נג) דלא גרע ממעוברת ומניקה דחייבים בעונה אף שאינם יכולים להתעבר (ומוליד נשמות בשביל העתיד כדאיתא בזהר כת"י, ועי' בשל"ה שער האותיות דנולדין מזה נשמות גרים כמו אברהם ושרה). דחייב עונה אינו תלוי בקיום מצות פו"ר כמבואר באה"ע סי' א. ורק גבי מחילה יש מחלוקת בין הב"ש והברכ"י אי מהני אחר שקיים פו"ר, וכתב הפ"ת באה"ע סי' א דנקטינן כהברכ"י דמהני מחילה.

(נד) אה"ע סי' עו ס"א.

(נה) עי' נדרים מו: ושו"ת משיב דבר ח"ד סי' לה. וכתב הרמב"ם ספמ"ו מה' אישות: ונשמעת לו בכל עת שירצה ע"כ, (עי' כל זה בס' משכן ישראל עמ' יד בטוהר הבית בהגהה אות ד). ואם אין לה כח ואינה מתרצית לו עי' שו"ת מהרי"ט ח"א סי' ה דכתב דאינה חייבת לשמוע לו כיון דאינה שבוית חרב להודקק לו כל שעה, ולא מצינו

(נב) עיין בפתחי תשובה אהע"ז סי' ע"ו ס"ק ג' שמביא בשם ספר יערות דבש ח"ב דרוש י"ח (עמ' שפ"ח דפוס חדש) דאיתא באבות דר' נתן דעונת נשיא פעם אחת בחודש מפני כיטול בית המדרש, וזהו שהיה צריך להמלך באשתו כשרצו למנותו לנשיא דעונת ת"ח מליל שבת לליל שבת ואנן קי"ל חמור ונעשה גמל צריך להמלך באשתו וכו' ע"ש. אבל החת"ס מעתיק בכל ספריו בשם היערות דבש שעונת נשיא היא פעם אחת בשנה כמבואר בחת"ס על התורה פר' בהעלותך דף נ"ג ובפר' יתרו דף צ"ו ובשו"ת אבה"ע ח"א דף צ"ג ע"ד. ועוד מסתפק שם אם מלך דינו כנשיא ועונתו פעם אחת בשנה כנשיא או שמא דינו כמייל וחייב בכל יום אבל מ"מ פשיטא ליה דאם דינו כנשיא חייב בעונה לכל אישה ואישה שיש לו וזהו שדוד המלך קיים י"ח עונות בשנה ע"ש. וע"ע בדרשות חת"ס ח"ב דף ר"מ ובהנאות שיערי יוסף שם.

ועיין בספר מגיד תעלומה לבעל הבני יששכר מביא שקיבל כי עונת נשיא היא אחת בשתי שנים, ע"ש. (ושמעתי ממקור

[טז] בליל טבילתה,

מי הדעת

והעיקר קי"ל דיקיים גם בליל שבת, ואם חל הליל טבילה בליל ש"ק עולה לשניהם. ואם עונתו ב"פ בשבוע (כמנהג אנשי ליטא) י"א דחייב לקיימם מלבד הליל טבילה וי"א דפטור וסגי ליה בעוד פעם אחת. ויש עוד דעות בזה עיין במקורות (נז).

[טז] בליל טבילתה. ר"ל אפילו שלא בשעת עונתה, ויש מחלוקת הפוסקים אם דין זה הוא חיוב או מצוה (נו). י"א דליל טבילה נכלל בין העונות וממילא ת"ח יוצא בזה החיוב דפ"א בשבת וי"א דחייב לקיים עוד פעם בליל שבת,

מקור הדעת

השו"ת) וגם בליל טבילה היא משתוקקת. וכבר הארכתני במאמר בענין זה דלעולם כל דין זה תלוי במחלוקת הפוסקים דהנודע ביהודה ח"ב סי' קיז ס"ל דאין חיוב בליל טבילה רק מצוה או מדת דרך ארץ אבל הפתחי תשובה ביו"ד סי' קפד מביא מהכנסת יחזקאל סי' לג דפליג על הנו"ב וס"ל דבליל טבילה מותר לשמש אף בעונה הסמוכה לווסתה ובתוה"ש סי' קפז ס"ק כט בסופו כותב דמסברא נראה לו כהכנס"י אך מסיק דצ"ע למעשה, והפ"ת מביא שם דהחוות דעת והסדרי טהרה ס"ל כהנו"ב ע"ש, ועי' בתשו' האג"מ הנ"ל מאי דס"ל בפלוגתא זו.

(נז) הלכה זו לא נתבררה כל צרכה וכבר הארכתני בה במאמרים דלענין החיוב דת"ח פ"א בשבוע משמע מהרמב"ם דהחיוב הוא פ"א בשבוע רק קבעוהו בליל שבת, אבל אם כבר קיימו ביום אחר יצא, וממילא י"ל דכיון דכבר קיים העונה בליל טבילה תו לא צריך לקיימה בליל ש"ק שלאחריו. (עי' בתשו' האג"מ הנ"ל הגדר של חיוב ת"ח) אבל אם נלמד כשי' האג"מ דהשבוע מתחיל בליל שבת ואז חל חיוב חדש ממילא לא יהני הליל טבילה לשבת שלאחריו. אבל לפי

מורדת אלא באומרת מאים עלי או במצערנא ליה. והביא דבריו הכנה"ג באה"ע סי' עז סק"ז. (והמהרי"ט איירי אפילו בעונה האמורה בתורה, ודלא כדכתב בס' מצוות הבית ח"ב עמ' נה דאיירי בין עונה לעונה ע"ש). ועי' באר היטב אה"ע סי' עז סק"ז שהביא דברי המהרי"ט דאינה משועבדת לו בכל שעה אם אינה רוצה. וגם לא גריעא מכני אנוסה דאפילו אם לא קיים פו"ר אסור לו לבעול כשהיא ביאת אונם. ועי' בערובין ק: דאסור לו לאדם לכופף את אשתו לדבר מצוה, ואע"ג דיש לחלק לעניננו מהא דכתב המהרי"ט דהכא גרע טפי שאינה רוצה כלל לקיים העונה מחמת חולשתה, הא עכ"פ אינה מורדת בו, שאם יתחזקו כוחותיה תסכים לקיים העונה.

(נו) המקור הוא מברכות כד. והנה ידענא דיום טבילה הוה ופרש"י יום שטבלה אשתו דהוה ליה ליל תשמיש. ובלבוש כאן סעי' א כתב "לפי שאז היא מתאוה עליו יותר" ועי' אג"מ אה"ע ח"ד סי' פ"ז דהיא עיקר חיוב העונה, והוא אזיל לשיטתיה בענין משתוקקת דס"ל דעיקר חיוב העונה הוא משתוקקת (עי' תשובתו בשער

מי הדעת

לא יניח אדם מלהזדקק לאשתו לילה שטבילה בו, וכשיש אונם נוהגות הנשים לשטוח על גופן בגד של הבעל (נח).
לא תטבול אשה כשאין בעלה בעיר משום חשש דיבוק רוח ובדיעבד אם טבלה תניח אצלה תינוק או תניח סכין תחת הכר או תפרוש עליה בגד של בעלה (נט).
סבנה לאשה החוזרת מבית הטבילה לילך בלילה לבדה וק"ז שלא תלך לשאוב מים לבדה, וכל אשה שטבלה ופגע בה כלב ושמשה עם בעלה בניה מכוערין פגעה בחמור יהיו מפשיין פגעה בע"ה בניה ע"ה פגעה בסוס טוב לולד ונוהגות היום לנגוע ולפגוש מיד לאחר הטבילה באשה כשרה דנראה דעיקר הקפידא הוא על הפגיעה הראשונה לאחר הטבילה (ס).

מקור הדעת

ג"כ ידי חובת העונות שמנו חכמים דאל"ה הול"ל שם בכתובות דיש עוד עונה) ורק לת"ח המנהג לקיים עוד הפעם בליל שבת, ויכול להיות דאינו חיוב רק משום עונג שבת נהגו כן, ועפ"י סוד נהגו כן משום דאז ממשיכים נשמות קדושות, וצ"ע.

(נח) **צוואת** ר"י החסיד סעיף מא, והא דמשמע בשטמ"ק דחסידים הראשונים לא היו משמשים אף בליל טבילה (עי' במקור היים סי' רמ) כשהיה ביום א' ב' צ"ל דאצלם היה זה נקרא אונם אמיתי לפי חסידותם או ר"ל דאף אם חל ליל טבילה לא היו טובלות והמתינו לליל רביעי (ואולי דחו לכתחלה את ההפסק טהרה מחמת כן). ועי' ר"ח א"א דמביא מנהג של הנשים לשטוח בגד במקום אונם והוכא בכף החיים סקי"ג.

(נט) **עי'** שבו"י יו"ד ח"ג סי' עה וכף החיים סקי"ד.

(ס) **עי'** זבחי צדק יו"ד סי' קלז אות קבה ורוקח ס' שיז וכף החיים סקט"ו, ועי' ביו"ד בסו"ס קצה ברמ"א וז"ל ויש לנשים ליזהר כשיוצאות מן הטבילה שיפגע

מש"כ דהרבה חולקים עליו בזה וס"ל דהשבת נחשב כסוף השבוע א"כ אפשר דפטור אבל המנהג לקיים עוד פעם מלבד שבת.

ועי' משכן ישראל עמ' ל' מס' 8 דהביא שיטת הגר"ש אלישיב שליט"א דאם חל ליל טבילה בליל העונה דהעונה עולה לליל טבילה ולשבת, אבל אם חל בלילה אחר אמר שאם נוהגים לשמש ב"פ בשבת ובין עונה לעונה יש ג' ימים יתחייב לספור ימים אלו מליל טבילה. ובשם הגר"צ אבא שאול שליט"א שאם חל ליל טבילה עד ליל ג' יקיים בנוסף את העונה של אמצע השבוע ואם אח"כ פטור. וכל דבריהם צריכים ביאור גדול לפענ"ד דלא מצאתי שום מקורות להילוקים כאלו, ועי' מה שהארכתי במאמרי ע"ז, והעיקר תלוי אי סבירא לן דליל טבילה הוא חיוב חדש הו"ן מליל העונה או חייב להשלים שאר העונות ביום אחר ואי סבירא לן דהוי בכלל העונות אין חייב להשלים. ויותר מסתבר דאינו חייב להשלים כיון דלא נזכר במס' כתובות חיוב של ליל טבילה רק מצאנו במס' ברכות דהוא ליל תשמיש (וממילא מסתבר דיוצא בזה

ובשעה [יז] שיוצא לדרך

מי הדעת

אסור לאחר טבילת מצוה אפילו יום אחד ואשה המאחרת טבילתה לצער בעלה עברה גדולה בידה (סא).
[יז] שיוצא לדרך. עי' לקמן סעי' טו דלרמ"א יש חילוק בין רוכב או יושב בקרון דחייב ומהלך דפטור וע"ש דיש עוד שיטות בזה (סב). ואם אשתו נדה

יפיים בדברים אבל לא בדברי חכה דמרגילין לערוה (סג).
עפ"י קבלה גם כשבא מן הדרך חייב לפקוד את אשתו כמו ביוצא לדרך ולמקצת פוסקים גם ע"פ נגלה יש חיוב כשבא מן הדרך אבל בודאי אין לקיים עונתו כליל וסתה שבא מן הדרך (סד).

מקור הדעת

בה חברתה שלא יפגע בה תחלה דבר טמא או עכו"ם ואם פגעו בה דברים אלו אם היא יראת שמים תחזור ותטבול, ועי' בעצי לבונה שם בשם הפוסקים דטוב שתעשה שתהיה חברתה באה לקראתה כשעולה מן הטבילה וגם תגע בה, אבל העיקר לדינא הוא הפגיעה הראשונה, וכותב ודי בזה אף אם יפגע אח"כ דבר טמא. וע"ה נקרא מי שאינו יודע לקרות ק"ש ע"ש בפ"ת ס"ק כט. ועי' בס' פתחי מגדים פ' יה הלכה כה דציין למ"ב בס' תמו ס"ק ב דעמי הארץ של זמננו המזולזלים כמצוות גרועים מעמי הארץ של הז"ל ואפשר דה"ה הכא ע"ש. ועי' שו"ת פרי השדה ח"ד סי' קמה והתעוררות תשובה ח"ג סי' יז.

(סא) עי' מה שהבאתי בסוף הסימן מגמ' מגילה ג. ועוד וזוהר פ' משפטים קיא ע"ש.

(סב) עי' בספר תורת השלמים על סי' קפד ס"ק יה דהטעם דהשמיט הר"מ הך דינא דיוצא לדרך משום דס"ל דלא יבעול ביום יציאה לדרך (פ"ד מה' דעות הי"ט) והטור ושו"ע דהביאו

דין זה היינו משום דס"ל כפ"ת דפקידה היינו בדברי ריצוי עכ"ד, ולא זכיתי להבין דבריו דהא כאן מפרש המחבר דחייב לפקוד אותה בתשמיש דמונה את זה מחיובי עונה ולא רק דברי ריצוי וצ"ע.

(סג) עי' יבמות סב: תוד"ה חייב בשם ר"ת ועי' בכה"ח סוף ס"ק יז ועי' ביו"ד סי' קצה ס"א דאסור לשהוק עמה ולהקל ראשו עמה בזמן נדתה ובש"ך שם ס"ק ב דלא ידבר דברים המרגילין לערוה ע"ש.

(סד) עי' זוה"ק פ' בראשית נ. דהפליג בשכרו מאד עי' בכף החיים ס"ק יח, נ"א קח סעי' ב, בנזירות שמשון או"ח סי' רמ, שבט הלוי סי' קח, ובגמ' ב"מ קז. ברוך אתה כבואך וכו' וברש"י שם ד"ה ספק נדה, ופתחי מגדים פרק כז הלכה ו. עי' בהמאמר שכתבנו על בא מן הדרך שביארנו ע"פ נגלה לרוב פוסקים דאין חיוב כלל לקיים עונתו כשבא מן הדרך אבל יש מקצת פוסקים המביאים חיוב זאת והם החכמת אדם סי' ק"ח סעי' ז' ומובא במ"ב שער הציון תקנ"ד ס"ק נו ובמ"ב ס"ק תקנ"ה ס"ק ב' פלא דלא מובא זאת כלל וכן

מי הדעת

ברכה, ולמעשה כתבו הפוסקים דאין להקל ולהתיר תשמיש בוסת קבוע, והרוצה לצאת כל הדעות ידבר על לבה שתמחול לו התשמיש ובוזה יצא כל הדעות כי מחילתה מהני אפילו בחיוב עונה של תורה (סו). נחלקו הפוסקים אם מותר בחיבוק

היוצא לדרך בלילה עונתו באותו לילה והיוצא לדרך ביום עונתו בלילה שקודם יציאתו (סה).

היוצא לדרך בעונת הוסת מעיקר הדין מותר לפקדה אף בתשמיש, אבל המחמיר לפקדה רק בדברי ריצוי תבא עליו

מקור הדעת

איזה ענין ביום דצריך מיד לצאת לדרך ולא ידע מזה בלילה שלפני כן ואז לדעתו יש חיוב זה ביום (עי' במג"א ס"ק כט בשם מדרש דירמיה הנביא נולד מתשמיש ביום ע"י אביו הצדיק הלוקה עיין מש"כ בזה בכיאוורינו לסעיף טו, ודו"ק).

(סו) ע"י יו"ד סי' קפד סי' ברמ"א אבל ע"י בח"ס סי' קע ואג"מ ח"ג סי' נח דלמעשה אין להקל, ומח"ס משמע הטעם דקבל מרבתי דפרישה דאורייתא אפילו וסתות דרבנן כסברת הנודע ביהודה (ודלא כהספר פתחי מגדים פרק כז הערה 3 דלמד פירוש אחר בדבריו עפ"י האג"מ) דהיינו דקבל דכך נקטינן להלכה וממילא א"א להקל לדינא. והאג"מ כותב הטעם דכיון דהוי פלוגתא אין בנו כח להכריע במחלוקת זו ויש להחמיר ע"ש. ומש"כ דיבקש ממנה מחילה וכו' כ"כ בשו"ע הרב יו"ד סי' קפד ס"ק לג. ומחילה זו יהני אפילו אם לא קיים פרו ורבו, דאע"ג דקו"ל בד"כ דמחילה לא מהני אם לא קיים פו"ר כדהארכתי לעיל בתהלת הסימן דכך פסקינן באה"ע סי' עו סעי' ג, הרי אין יוצא לדרך מהעונות שהו"ל קבעו רק נהגו דין אחרניא מהמת שהיא משתוקקת אליו ואם היא מוחלת פטור אפילו לא קיים פו"ר, וז"פ,

היא בשער התשובה סי' תקנ"ה בשם ספר כנה"ג ושו"ת חוות יאיר סיק קפ"ד והדעת תורה ביו"ד מביא כן בשם י"מ רשב"א נידה ט"ו: ושבת הלוי פ"ה ס"ם ק"ה חולק עליו בזה וכן הוא במהר"י אי"ש ובבית יהודה כמנהגים סי' אות ס"ב וע"פ קבלה היא חיוב גדול ע"י זה"ק בראשית מט: ו-ג. וספר נזירות שדמשון סי' ר"ם דע"פ קבלה הוא חיוב יותר מיוצא לדרך ונפסק החיוב בדרך פיקודיך במצוה א' אות י"א דף י"ח ע"א ובכף החיים כאן סקי"ח מביא הפרי עין חיים שער ק"ש שעל המיטה פרק י"א דאין בזה חסרון של ימות החול כמו יוצא לדרך.

אבל לענין ליל וסתה אין להקל כיון שלא רמוזה חיוב זו בגמ' וברוב ראשונים ופוסקים ע"י סידור טהרה נידה טו: ופתחי זוטא סי' קפ"ד ס"ק ע"א וטהרת הבית חלק א' סי' ב' אות י"ד עמוד צ"ט. סי' טבילה וגם עפ"י נגלה יש ענין בזה.

(סה) כ"כ בלבוש ומג"א כאן ס"ק טו, ועי' בס' פתחי מגדים פרק כז סעי' ב דהקשה מהמנורת המאור נר ג' סעי' קעט דכותב דהיתר של בית אפל ומאפיל בטליתו זהו ליוצא לדרך כשלא ישאר בעיר עד הלילה, ונשאר בצ"ע. ולפענ"ד פשוט דמיירי דנתחדש לו

מי הדעת

משש עד שש של עונת הראיה) (עי' ביאורם בב"י יו"ד סי' קפד) ובעונה בינונית ביום ל"א מעיקר הדין מותר בתשמיש, אבל המחמיר תבא עליו ברכה ויש שחולקין ומקילין בזה, וראוי להחמיר (סח).

ונישוק כשיוצא לדרך בעונת הוסת, ויותר טוב להחמיר, ואם יודע בעצמו שיכול לבוא עי"ז להז"ל אסור מעיקר הדין (סז).
היוצא לדרך בעונת הוסת שאינו קבוע וגם בעונת האו"ז (דהוא עונה לפני זמן הפרישה) והאביאסף (דהוא בערך

מקור הדעת

לאסור מדינא בתשמיש ומ"מ טוב להחמיר ועי' בספר פתחי מגדים פרק יט דהקשה עליו דכיון דלכו"ע הוי דרבנן אמאי המחמיר תבא עליו ברכה, ולענ"ד פשוט דכיון דהרמ"א בודאי סובר להלכה כהשיטות דהוי דרבנן וסובר כר"ת ביבמות סב: דאע"ג דהוי דרבנן אעפ"כ אין להקל אנהנו הוששין לשיטתו, והוא בעצמו מתרץ כן בסופו, אבל כותב דהוא דוחק ומסיק להלכה אחרת ע"ש ולפענ"ד פשוט דכך הוא הדין וכמו שהוציא בעצמו שם בתחלת דבריו מר"ת בספר הישר ע"ש. וכ"ה בשו"ת ח"ם סי' קע דכותב דבעונת או"ז ואביאסף יש להקל קצת משמע דהמחמיר בתשמיש תבא עליו ברכה ע"ש. ונמצא דגם בעונת או"ז של וסת שאינו קבוע (כיון דאנחנו נוהגים להחמיר בזה עי' פ"ת סי' קפד ס"ק ד וכן הוא בשבט הלוי ועוד אחרונים ע"ש) יש מקום להחמיר כשיטת ר"ת דאין להקל כלל בתשמיש כיון דכוננת הז"ל היה על דיבור ולא על תשמיש ע"ש, אבל עי' בספר פרדם רמונים ובלחם ושמלה דכתבו דאין רשאי להחמיר והייב לפוקדה אבל לפי מה שביארתי בשם הח"ם והאג"מ אינו כן ודו"ק.

הנה הוספתי גם עונת האביאסף דכך איתא שם בתשו' ח"ם אבל הרבה לא נהגו להחמיר כמותו ולמי שאינו נוהג כמותו אין דין זה

וכן מוכח מהא דלא התנה השו"ע הרב דדוקא אם לא קיים פו"ר, וזה דלא כהספר שיעורי שבט הלוי סי' קפד סי' אות ב.

(סז) **יש** מחלוקת בין הש"ך בסי' קפד סקכ"ז דמתיר חו"נ למ"ז שם סק"ג דאוסר, ועי' באג"מ ח"ג סי' נח דרוצה להתיר מטעם ספק ספיקא. אבל לפי מה שהבאתי מהח"ס בסי' קע דנקמינן להלכה דפרישה דאורייתא א"א להקל בחו"נ דהוי רק חד ספיקא, ובפרט דאין חיוב לעשות כן דהא אפילו מתשמיש אם היא מוהלת הרי הוא פטור אפילו בעונה של תורה. והעיקר נראה דיש להחמיר עפ"י מה שהבאתי בשם המקור חיים סי' רמ ועוד פוסקים דאין לעשות חו"נ שלא בשעת תשמיש דהרבה אנשים באים עי"ז להז"ל השי"ת יצילנו אמן, וידוע דחמא זה גורם להאריך הגלות והשי"ת מבקש מאתנו שנצטער על שכינתא בגלותא ולא נתפוש ליפול בחמאים אלו רח"ל. ואע"פ שהש"ך מיקל, הקדמונים שבזמנו היו עושים הכל לשם שמים וממילא היה להם סיעתא דשמיא שלא יצא שום רע מזה אבל אנחנו צריכים רחמים רבים שנזכה להיות בקדושה והשי"ת ישלח רוח טהרה מן השמים אמן.

(סח) **עי'** אגרות משה ח"ג סי' נח דכותב דבעונת האו"ז דלא הוי מדינא אין

מי הדעת

י"א דראוי למדקדק במצוות להמנע מלצאת לדרך בעונת הוסת אבל כל זה דוקא אם אינו מדבר על לבה דברי ריצוי עד שמוחלת לו דאז יוצא ידי כל הדעות ומוותר לו לצאת לכו"ע (ע).
השיעור של יוצא לדרך הוא אם הולך לדרך שיעבור העונה הקרובה לבוא, אבל אם הולך לדרך שאין חזרתו הימנה בטוחה כיון דהולך למקום סכנה כגון הולכי לצבא חייב לפוקדה אפילו אם חושב לחזור לפני זמן חיובו. י"א דאם ישוב לפני ב' ימים שאין חיוב כלל אפילו בטייל (עא).

באופן שמותר לשמש בעונת הוסת (עי' לעיל) צריכה לבדוק קודם תשמיש ואחר תשמיש, ובדיקה זו דיה בקינוח ואינה צריכה לבדוק בעומק בחורין ובסדקין ותעיין בעד קודם התשמיש (דאם לאו לא הועילה בבדיקתה כלום) וזה מועיל לכל התשמישים של הלילה. והבדיקה שלאחר תשמיש תעשה כעבור שיעור וסת דהיינו לכתחלה לאחר חצי שעה ולכל הפחות תקפיד לבדוק לאחר רבע שעה אבל לא לפני זה, והבדיקה שלאחריו לא צריכה להיות תיכף לאחר המעשה רק בבקר (סט).

מקור הדעת

כהפתחי מגדים פ' כו דין ז ע"ש דמחדש דלמהרש"ל לא מהני, דאין להוסיף מחלוקת בלי ראייה ברורה.

(עא) עי' הגהות היעב"ץ יבמות סב: דאם הדרך קרובה כדי שישוב לביתו קודם שתעבור עונתו הקבועה נ"ל שאינו חייב להוסיף על עונתו וה"מ אצל פועלים ומיילים וכ"ש ת"ה אבל החמרים והספנים שאין חזרתם ידוע בטוחה כי לא לאדם דרכו נראה שחייב לפוקדה בעת יציאתו דרך אפילו כבר קיים עונתו. ויש להסתפק בטייל שעונתו בכל לילה אם יודע שבלילה א' לא יהא בביתו אם חייב מחמת כן לבעול פעמיים בלילה שלפניו, ועי' מהרש"א ח"ב שם וז"ל דמסברא דאם הוא הולך בקרוב אליה וישוב ביום או יומיים שאין צריך לפוקדה ע"ש ומשמע מדבריו דגם בטייל כן, אבל גם לדבריו נראה דאם הולך למקום

ופשוט עי' סי' קפד בב"ח ובש"ך ס"ק ז, והחזו"א מחמיר כהאביאסוף אבל הט"ז ס"ק ה חולק (ועוד) ויש שנהגו כמותו, עי' מכתבו של החזו"א בסוף ספר טהרת ישראל אות ו ואכמ"ל.

(סט) עי' שו"ע יו"ד סי' קפב ס"י בתפארת למשה וספר פתחי מגדים פרק כז דין ו דחייב לעשות בדיקות, והלכות הבדיקות עיין באריכות בספר פתחי מגדים פרק ה דין כה ואכמ"ל בזה.

(ע) עי' מהרש"ל בביאורו לסמ"ג סי' קסא דלומד הפירוש בסמ"ג דהמחמיר תבא עליו הברכה דר"ל דלא יצא בעונת הוסת (וכן נפסק בחוה"ש סי' קפד ס"ק יט ופ"ת ס"ק כג) אבל הברכ"י ושו"ע הרב בס"י קפד ס"ק לג כתבו דהכונה דאם היא מוחלת יוצא כל הדעות. ולפענ"ד גם המהרש"ל מודה לדינא רק אינו סובר כמותם הפי' בסמ"ג וזה פשוט דהא מחילה מהני על דין עונה כמ"ש הרב, וזה דלא

[יח] אם אינו הולך

מי הדעת

[יח] **אם וכו'.** ואם רוצה לקיים המצוה עי"ז, אבל כשהוא סמוך לעונה גם כשהולך לדבר מצוה הרשות בידו אם לא יבטל מצוה (עב).

מקור הדעת

הפוסקים לא משמע כדבריו דכל כה"ג הוה להו לפרש, י"ל דס"ל דתמיד יש חשש שיבטל ויש דין של עוסק במצוה ורק אם ברור לו בודאי שיוכל לקיים שניהם אז יוכל לקיים.

ובספר אהלך באמתך פ"ה הלכה ז' וח' פסק כמהר"ם בריסק ומחדש לדינא דאף מי שהולך להיות בעל תוקע או בעל תפלה בר"ה חייב לפקוד את אשתו קודם יציאתו לדרך, ולכאורה כוונתו כפי שכתב שם דאיירי באופן שבעת הפקידה אינו טרוד בהכנות הדרך דאל"ה פטור מדינא דיוצא לדבר מצוה ובאמת הו"ל לפרש כן, אבל לפענ"ד כל דינו אינו להלכה דלא מצינו שום פוסק שהביא את דברי המהר"ם בריסק להלכה, והטעם הוא דאע"ג דפסקינן כטעם הראשון ברש"י, הכוונה כמ"ש בדברך כלל אדם מיטריד עי"ז וכבר יש עליו מירדא דמצוה רק אם ברור לו דלא יבטל העונה מותר לו לקיים המצוה. וכל זה לטעם הראשון ברש"י דלטעם השני יש איסור לקיים בכל אופן דהו"ל אמרו דע"י התשמיש יהיה מיטריד ויבטל מהמצוה ואין זה הדין של כל התורה כולה דעוסק במצוה וכו' רק הוא גזרה חדשה דע"י שעוסק בתשמיש שמא יבטל מן המצוה ואין אדם יכול לומר שהוא יושמש ולא יבטל.

ויש לחקור כפי איזה לשון של רש"י פסק הרמ"א, דהנה ביו"ד סי' קפד סעיף י כתב וז"ל ואם הולך לדבר מצוה אין צריך לפקוד

סכנה אפשר דחייב דכותב דסכרא הוא כיון שהדרך קרובה ע"ש ואפשר דבדרך סכנה יש חיוב וצ"ע לדעתו. ומש"כ בס' טהרת ישראל (ס"ק עה) והפ"ת בס' קפד ס"י בשם התשובה מאהבה ח"א סי' לד השיעור הוא י"ב מיל כבר כתבו כל הפוסקים (עי' הגהות דעת תורה למהרש"ם ושכט הלוי ח"ג יו"ד סי' קמו וע"ע בקנה בשם על יו"ד סי' קפד ס"י דגם כתב כן. ובשיעורי שה"ל על יו"ד סי' קפד) דאינו מדבר שם לענין יוצא לדרך דיש חיוב עונה, דאף ביוצא לדרך קצרה מוזהר יש חיוב עונה, רק הא דכתב המחבר דיש סכנה לבעול לפני צאתו לדרך היינו שרוצה לילך ברגל י"ב מיל ע"ש.

(עב) **גרסינן** ביבמות סב: "והני מילי לדבר הרשות אבל לדבר מצוה מיטרידי" ופרש"י וה"מ דחייב לפקדה כי אזל לדבר הרשות אבל לדבר מצוה לא משום דטריד במצוה א"נ מיטריד בתשמיש ויבטל ממצוה. ולכאורה יוצא נפקא מין ב' הטעמים, דלטעם הא' דאינו חייב לפקדה מטעם דעוסק במצוה פטור מן המצוה אבל אם רוצה לקיים יכול לקיים כדאיתא באו"ח סי' לח ס"ח ברמ"א דאם יכול לעשות ב' המצוות כאחת בלי טורח יעשה שתיהן ע"ש, וכ"כ בשו"ת מהר"ם מבריסק ח"ג סי' ל' דכל דין זה הוא כמי שבעת הפקידה טרוד בהכנות לדרך אבל בלא"ה הרי הוא חייב לפקדה כדין יוצא לדבר הרשות ואע"פ שבאמת מסתימת

[יט] לדבר [כ] מצוה.

מי הדעת

[יט] לדבר. היוצא למשא ומתן אינו **[כ] מצוה.** יש שרוצים לחדש דאם יוצא חשיב דבר מצוה לענין זה ויש חולקים (עג).
לדבר מצוה ואותו לילה הוא ליל עונתו חייב לקיים העונה (ואינו נפטר

מקור הדעת

לדינא דטעם הפטור הוא משום עוסק במצוה ואם רוצה לקיים העונה וודאי אצלו שלא יבוא מחמת כן לבטל המצוה שרי לו לקיים העונה, ודו"ק. ומה שכתבתי כשהוא סמוך לווסתה אסור בכל אופן כשהולך לדבר מצוה אף אם יכול לקיים שניהם, עי' בדרכי תשובה סי' קפד ס"ק נד ועי' ש"ך שם בס"ק כז דהתיר הבו"ג רק באיכא חיוב ומצוה, ופתחי מגדים סי' כא אות ג ודו"ק.

(עג) עי' ב"ח בסי' רמ (הובא בכף החיים) ובא"ר או"ח רמ אות ד דלענין זה

משא ומתן חשיב כדבר הרשות, ואף דבסוף סי' רמה וסי' תמו וסי' תקלו משמע דמו"מ חשיב כדבר מצוה מ"מ אינו מצוה כה גדולה כדי לפוטרו ממצות עונה. ועי' בשו"ת מנחת יצחק ח"ו סי' יז דמהדש בצירוף עוד טעמים דאפשר לפוטרו ממצות עונה, וע"ע בשו"ת שבט הלוי ח"ג סימן קצ דהביא מהפתיחי זוטא מהדו"ת אות ד דהולך למו"מ איקרי דבר מצוה. ובפרדס רמונים (הובא בניאורים לפתחי מגדים) כתב דלצורך גדול איקרי דבר מצוה ולא מיקרי דבר הרשות, ועיין בספר בית לחם יהודא ביו"ד סי' קפד סעיף י. והשכט הלוי הנזכר לעיל חולק עליו וס"ל דאיקרי דבר הרשות ואינו יכול לפטור עצמו ממצוה זו.

אשתו עכ"ל, הרי להדיא דהוא פטור אבל משמע דאם רוצה יכול, ועל כרחק דפסק כטעם הא' של רש"י. וכן מוכח מהש"ך סי' קפד דהרמ"א שם בס"י פסק כנ"י דאם אדם רוצה לילך לדרך ואשתו נדה ותטבול תוך עונה אחת צריך להמתין, וכתב ע"ז הש"ך בס"ק כט דאם הולך לדבר מצוה א"צ להמתין. ועי' בספר פתחי מגדים סי' כא אות ג' דמביא ראיה מדברי הש"ך דלהמתין אינו חייב, אבל אם היתה טהורה היה יכול לקיים הפקידה אף שהולך עתה לדבר מצוה, וע"כ דפסק כטעם הא' ברש"י.

ובפתחי מגדים שם הקשה דהא הרמ"א שם בס"י קפז סי' הביא דמקור דינו דהולך לדבר מצוה א"צ לפקוד את אשתו הוא מהמ"מ פ"ד מה' איסורי ביאה הי"ב והגהות שערי דורא, והמעין במו"מ שם יראה דהביא רק הטעם הב' של רש"י ומשמע דפסק כמותו, וקשה על לשון הרמ"א לעיל דכתב אין צריך לפקוד אשתו ולא כתב אסור, ותירץ בדוחק ע"ש. אמנם לענ"ד לק"מ דהנה כתב השדי המוד ח"ט בכללי הפוסקים סי' יד בשם הרבה פוסקים דהציונים שבהגהות הרמ"א לא מידו נגזרו ויש בהם כמה טעויות ע"ש, וא"כ אין לסמוך עליהם רק על פשטות דברי הרמ"א דאינו צריך (ואינו בהכרח שהמ"מ הוא מקורו). העולה

וכן אם אשתו מניקה והוא נכא] מכיר בה שהיא משדלתו ומרצה אותו ומקשטת עצמה לפניו כדי שיתן דעתו עליה, חייב לפקדה.

מי הדעת

מחמת דבר מצוה מהחייב המוטל עליו, [כא] מכיר בה וכו'. הפוסקים כתבו דדבר מצוה אינו פוטר רק חיוב הבא מחמת יציאתו לדרך אבל מחייב שיש עליו גם בלאו הכי אינו נפטר, ולענ"ד פסק זה צ"ע עי' בהערות (עד).

מקור הדעת

ויכול לפטור עצמו מטעם עוסק במצוה, וממילא כל פסק זה צ"ע. ונראה דאפילו נודע לו מהמצוה רק אח"כ וכבר נתחייב בעונה באותו לילה י"ל דפטור מכמה טעמים, א' דהעונה יוכל להשלים כשיחזור לביתו אבל מצוה זו זמנה עכשו, ועוד ועיקר דהא נפסק באו"ח סי' לח סעיף ה בבה"ל שם ובאו"ח סי' עב סעיף ב' דבדיעבד אם כבר התחילו לעסוק במצוה השניה אע"פ שהגיע זמן חיובה לאחר הראשונה כיון שכבר התחילו בה פטור מכל המצות, אבל לכתחלה לא יעשה כן כדי לא לבטל המצוה הראשונה.

וכאן הא מבואר ברש"י דתיכף כשרוצה לנסוע חשיב כבר התחיל במטרה דמצוה זו לענין תשמיש דמטרה דתשמיש מבטלו מהמצוה וממילא הוי חמיר כמו בדיעבד דאם רוצה לנסוע ולא לקיים מצות עונה דיכול, ובפרט דלא מצינו בשום מקום שיאמר דאם הוא ליל עונה לא ילך לדבר המצוה שמא יבטלו מהעונה א"כ מסתבר דפטור בכל אופן, ונסיעה בכלל מבטלת את האדם מכו"כ עונות ולא אמרו חז"ל דעל זה נשתעבד בכתובה דיוכל לנסוע מתי שרוצה כל זמן שאינו מבטל עונה לזמן ארוך מאד עי' או"ח סי' עז צ"ע.

(עד) הרבה יש לדון בדין זה, דהנה לא מיבעיא לטעם השני של רש"י המובא לעיל דטעם הפטור הוא משום שיבטלו מהמצוה פשוט שפטרוהו חז"ל מכל חיוב של תשמיש דתמיד יש לחוש שיבטל מן הדבר מצוה, ואף לטעם הראשון דעוסק במצוה פטור מן המצוה, הרי כמו שפטרו אותו מהחייב של יוצא לדרך מטעם עוסק במצוה כדאי' ברש"י דנחשב כבר בלילה כעוסק במצוה והטעם משום מירדא כמו הולך לדבר מצוה (עי' שדי חמד ח"ד לענין הולך לדבר מצוה דהביא הבילת פוסקים שפטור מטעם עוסק במצוה) ח"ג פטרוהו מחייב עונה. דלשמש אינו יכול דכבר נטרד מהליכה למצוה ויש לחוש דמטרה דתשמיש יבטל מטרה דמצוה כדכתב רש"י. אבל בספר משכן ישראל עמ' ל הביא בשם הגר"ח קרייזווירט בשם האגלי טל וכן אמר לו הגר"ח קניבסקי שליט"א דמחויב בכה"ג והוי כתשלומי חוב, וצריכין לומר דלדעתם כיון דכבר חל החיוב של עונה והמצוה יבוא רק אח"כ אין לו דין של עוסק במצוה, ועיין בלשון החת"ס ביו"ד סי' קסב דחיוב עונה חל בליל חובו (ולא משעת הנישואין) וא"כ היכא דהמצוה באת לידו ביום שלפני העונה ורוצה לנסוע בלילה הרי סוף כל סוף שניהם חלין בבת אחת

מי הדעת

אם אין בו כח להוסיף על העונות שאמרו חכמים פטור אפילו אם היא משתוקקת (עח).

יש שכתבו שאשת ת"ח הרוצה שבעלה יקיים העונה כפועל או כמייל אין בכחה לחייבו מדין משתוקקת דזהו דין פרטי אם רואה הבעל שהיא משתוקקת

נגד רוב פוסקים (עה). גם עפ"י קבלה יש חיוב זה ואין איסור של ימות החול אם משתוקקת אבל אם מונע לא נחשב לעון כ"כ ועי' במקורות (עו).

י"א דאם מתקוטמת עמו והוא מבין שזה מהמת שרוצה שישמש יותר מהעונה שאמרו חכמים דינה כמשתוקקת ומותר (עז).

מקור הדעת

כ"כ. ועכ"פ איך שנלמוד משמע דיותר טוב אם היה מקיים ואין בזה חטא של ימות החול ועי' בחיד"א בככר לאבן (דף רמז) דנחשב כליל טבילה וכ"כ הבא"ח באחד מספריו. והבני יששכר בדרך פקודיך מצוה א כתב דכיון דמפורש שכרו בתורה דאיתא בגמ' ערובין ק: דכל אשה שתובעת בעלה למצוה הויין ליה בנים שאפילו כדורו של משה לא היו כמותן, וא"כ כיון דכל הקפידא של האר"י לא לשמש רק בלילי שבת הוא כדי להמשיך נשמות קדושות וכאן הלא יש הבטחה בגמ' שימשיך נשמות קדושות ממילא בודאי מותר אף בימות החול.

(עז) **חכמ"א** כלל קבח דין יט, ויתכן שהחת"ם חולק עליו עי' מ"ש לקמן בדין של אשת ת"ח הרוצה שבעלה יקיים וכו' ע"ש, אבל יותר מסתבר דכוונת החת"ם כמ"ש דהעיקר תלוי בהשתוקקות באותו זמן וא"כ אם מתרעמת, מחויב, עי' מ"ש שם ודו"ק.
(עח) **פשוט**, דאפילו בעונות שאמרו חכמים שערו רק לפי בריאותו עי' אה"ע סי' עו וכשאינו בריא אזלינן בתר בריאותו ע"ש. ועי' סמ"ק קפה וז"ל מצוה לשמחה אם הוא סבור שהיא מתאוה ויש בו בריאות לעשות ועי' בספר משכן ישראל עמ' לד דהביא כן בשם הגר"ש אלישיב שליט"א.

(עה) **עיין** מה שהארכתי בביאור הלכה זו במאמרינו על סוגיא דמשתוקקת (ע"ש אות ו) וע"ש דביארתי אמאי נקט המחבר דינא דמשתוקקת במניקה, ועכ"פ לדינא מוכח מהטור והראב"ד והחיד"א (במראית העין נדה לא). והחכמ"א (כלל קבח דין יט) והאג"מ (אה"ע ח"ג סי' כח וח"ד סי' פו) והדעת תורה בה' מגילה דדין זה הוא מן התורה ודלא כאחיעזר ח"ג סי' כח דמצדד דאינו מן התורה ע"ש.

(עו) **עי'** שער רוח הקדש בתחלתו בדף ד. דפעם אחת ראה (מרן האר"י הקדוש) שרשום על מצח איש אחד שאשתו תבעה אותו לדבר מצוה אלא שהיה בימי החול ולא רצה ושאלתי למורי ז"ל (פי' רח"ו שאל לאר"י) וכו' ואמנם אין זה נחשב לעון לפי שהיה בימי החול. והנה דבריו צריכים ביאור גדול דלרוב פוסקים הרי חיוב זה הוא מן התורה ולמה לא היה נחשב לעון, וי"ל עפ"י שיטת האחיעזר דכתב בדעת הרמב"ם דהשמיט לגמרי דין זה דס"ל דאינו חיוב רק אם מקיים יש לו מצוה וא"ש דברי האר"י לדעתו בש"י הר"מ. אבל בספר זהר חי בפי' יתרו כותב דבאמת היה חטא רק אין בזה עון כ"כ ועדיין צ"ב הטעם. ועי' בספר חסד לאלפים סי' רמ סעי' ב דכותב דמשתוקקת הוא עיקר מצות עונה עפ"י סוד וקשה מאד מכאן דמשמע דלא היה כאן חטא

מי הדעת

באותה שעה אבל לא להיב אתו בתמידות לנהוג כפועל או טייל ויש חולקין בזה ונראה יותר כדעה ראשונה (עט). כתב הטור דאע"פ שיש חיוב של משתוקקת הוזהירו חז"ל ע"ז שתהא שמאל דוחה וימין מקרבת פן תסיתהו לעבור על המדה הזאת ותמשיכהו אחר הבלי העולם, ויש

שפירשו דהכוונה שלא ירבה להוסיף על העונה אף כשהיא משתוקקת באופן שיבוא לידי התגברות היצר ואין צריך בזה בקשת רשותה דחיך קודמין וע"ז אמרו שמאל דוחה רק יפייסה בדברים אבל לפענ"ד יש כוונה אחרת בדבריו וא"כ אין מקור לדין זה ע"י במקורות (פ).

מקור הדעת

(עט) ע"י חת"ס יו"ד סי' קמט דפסק דאף פועל שנשא אשה ונעשה אח"כ ת"ח ורוצה לשנות עונתו כעונת ת"ח, אין יכולה אשתו לעכב עליו, ואע"ג דבבב"ב ונעשה גמל יכולה לעכב עליו, שאני הכא דחוקה דנישאת על דעת כן שאם ירצה להיות ת"ח לא תעכב בעדו ולא נשתעבד לה מעולם על כך ע"ש וקשה דאכתי נחייבנו מדין משתוקקת דשייך גם בת"ח, וצ"ל דהחת"ס לומד דמדינא דמשתוקקת אין להיב אתו בתמידות בדין עונה של פועל רק באקראי אם רואה שמשתוקקת או י"ל דמה שמתרעמת לא חשיב כמשתוקקת ודלא כהחכמ"א דלעיל דרק בארצווי ארצו' לפניו אמרו כך אבל לא שמתרעמת בכללות שישנה הנהגתו. וע"י באגרות משה לענין ת"ח בזה"ז (בתשובתו הנדפסת בסוף ספר מצוות הבית) דכותב דכיון דהמעיל צדקה (המובא בפ"ת אה"ע סי' עו ס"ק ג) כותב דאשה משום קנאת ירך חברתה רוצה לקיים יותר מפ"א בשבוע יש לו לקיים עונת פועלים גם לת"ח ע"ש, והאג"מ רוצה לחדש דהוא חייב מטעם משתוקקת ולפי החת"ס א"א להיבנו לשנות עונתו כפי רצונה בכללות רק אם באמת משתוקקת באותה שעה וכמש"כ.

וכיון שנהגו בהרבה מקהלות החסידים לקיים פ"א בשבוע מוכח דנוקמים לדינא כהחת"ס וגם מסתבר כן דאל"ה כיון דרוצה אשה בקב ותפלות יהיו בטלים כל עונות שאמרו חכמים וע"כ כהחת"ס.

(פ) ע"י בטור שכתב בשם הראב"ד דהקשה דכיון דחובבי העונות של כל אדם לפי כחו מה שייך שמאל דוחה וימין מקרבת ותירץ כיון דיש חיוב של משתוקקת וא"כ חייב לעשות הפצי אשתו לשמח אותה בכל שעה שהיא צריכה ע"כ הוזהירו שתהא שמאל דוחה פן תסיתנו לעבור על המדה הזאת ותמשיכהו אחר הבלי העולם. וצריך ביאור הכוונה במלים "פן תסיתנו לעבור על המדה הזאת" דיש לפרש הכוונה דאע"פ שחייב לבוא עליה כל זמן שמשתוקקת צריך ליזהר שלא יבוא עליה יותר מזה (ולפ"ז ימין מקרבת ר"ל לבוא כל פעם שמשתוקקת) או י"ל הכוונה דגם החיוב של משתוקקת אם מביאו לידי יצה"ר הוא פטור ממנו. והנה בספר משכן ישראל עמ' נט רוצה לפרש דין זה כצד חב' וכמו שהבאתי בהלכה כאן אבל לא נמצא דין זה בשאר פוסקים ולפענ"ד אינו מוכח ונראה יותר ככוונתו כמ"ש בצד הא' ועיין בבעלי הנפש שממשיך שם שכל

[כב] ואף כשהוא מצוי אצלה [כג] לא יכוין להנאתו, אלא

מי הדעת

מדות רק שישמש מתוך יראה ושמחה וכוונתו לשם שמים ולא בשביל הנאתו (פג). ועיין בהגהות הזהר ניצוצי אורות ריש פ' תזריע דאם האדם זוכה והוא צדיק זוכה לראות הצלה כשנכנס בתוך הולד ע"ש דברים נוראים. י"א דיותר טוב לישן קצת לפני המצוה כדי שלא יתלהטו בתאוה ויהיה יותר נקל לכוין לשם שמים וכל זה בתנאי שלא יהא לבו קץ בה עי"ז ומנהג האריז"ל להיות ער וללמוד עד קיום המצוה (פד). מצוה גדולה או כוונות של שמות או

יש מקום לומר להני דס"ל דאין לת"ח זמן קבוע לעונתו דאם נתחדש דבר בלימודו הוא פטור מעונה (עי' לעיל בדין עונת ת"ח) ה"ה דפטור בכח"ג אף מעונת משתוקקת וצ"ע (פא).

[כב] ואף. כוונה זו שיכוין האדם שפורע חובו צריך לכוין תמיד אפילו בעת עיבור והנקה (פב).

[כג] לא יכוין. אין ר"ל דלא יכוין להנאתו דיהא לבו קץ בה ח"ו דזהו מט'

מקור הדעת

יוצאים שלא ברשות שכותב שאשתו בודאי אינה רוצה בכך ואינה מתפייסת אלא מתרעמת עליו אעפ"כ אינו משגיח לתרעומות שלה ועי' שו"ת הת"ם יו"ד סי' קמט).

(פב) מ"ב ס"ק יב.

(פג) עי' רש"י נדה יז. ד"ה אונס שינה שהוא נאנס בשינה אינו מתאוה לה כ"כ ומשמש לקיום מצות עונה בעלמא או לרצותה ולבו קץ בה והוא מבני ט' מדות דאמרו בנדרים כ. עכ"ל. והקשה המהרש"ם בדעת תורה סי' רמ ס"א וכן בליקוטי מהר"ח בסוף ח"א דהא כאן כותב המחבר דלא יכוין להנאתו, וכבר תירץ המגיה שליט"א של הדעת תורה די"ל דשאני התם דמחמת אונס שינה לבו קץ בה כדכתב רש"י שם ולכן הוי כה"ג מבני ט' מדות משא"כ הכא הוי איפכא וק"ל (פי' דכאן יש לו הנאה ורק חייב לכוין לשם שמים) ודבריו פשוטים וברורים.

(פד) עי' בסדר היום דמביא דכדאי לישן קצת לפני המצוה וכבר הקשו

אחד צריך לגדור עצמו שלא לבוא לידי הטא לפי טבעו אחד במלבושים ואחד באכילה וכו' ואחד חייב לפרוש לגמרי (לאחר קיום פו"ר שלא לבוא לידי הטא, ובודאי הכוונה לאחר שתמחול לו) וע"כ כוונתו דכיון דחייבו חכמים כ"כ ויש כלל דאבר קטן יש באדם וכו' ממילא צריך ללחום עם יצרו שלא לבוא לידי הטא ח"ו עיין בהמשך דבריו דכן נראה אמיתות כוונתו. ואעפ"כ הבאתי דברי המשכן ישראל דמ"מ יש צד לפרש כדבריו.

(פא) עי' ר"ן כתובות סא: דהטעם דלא נזכר במשנה דין עונת ת"ח משבת

לשבת הוא כיון דאין לת"ח עונה קבועה דאם נתחדש דבר בלימודו פטור מעונה ונפסק באה"ע סי' עו בחלקת מחוקק ס"ק ג ובבית שמואל ס"ק ד וא"כ יש לחקור מה הדין לענין משתוקקת האם פטור, ויש סברא גדולה לומר דפטור דכל ההוכחה של הר"ן שם הוא מהדין דיוצא שלא ברשות וע"כ שאין לו חיוב אם נתחדש דבר בלימודו וצ"ע. (ועי' בר"י מינאש המוכא בשטמ"ק בכתובות דף סא בהא דת"ח

[כד] כאדם שפורע חובו שהוא חייב בעונתה ולקיים מצות בוראו שיהי לו בנים עוסקים בתורה ומקיימי מצות בישראל. וכן אם מכוין [כה] לתיקון הולד, שבששה חדשים אחרונים יפה לו שמתוך כך יצא מלובן ומזורז, שפיר דמי.

מי הדעת

שאר עניני קדושה אבל אם זה מבטל אותו מקיום המצוה אין לעשות כן (פה).
לפני אלהיך שלפניו ית' כחשכה כאורה (ובענין הנהגת צניעות בפשיטת הכגדים עי' בהלכות שכתבנו בסוף הסימן) (פו).

[כד] כאדם שפורע. וגם בהיותו עם אשתו צריך להיות צנוע בענין הזה דכתיב והצנע לכת עם אלהיך פי' אפילו כשאתה רק עם אלהיך שאין אדם רואה מ"מ תהיה בהצנע לכת ותתבייש

[כה] לתיקון הולד. יש להסתפק אי מותר לכתחלה להוסיף על עונות שאמרו חכמים בשביל כוונת תיקון הולד ונראה להקל בזה (פז).

מקור הדעת

(פז) הנה לשון המחבר צריך ביאור קצת דמשמע מפשטות לשונו דעד כאן מנה החיובי העונה ומכאן מפרש כוונת המצוה דהיינו דבעונות שהייב לשמש יהיה כל כוונתו לש"ש כפורע חובו וכו', אבל הכוונה החמישית שאינה טובה דהיינו כשא"צ לאותו דבר ומעורר תאותו איירי שלא בזמן העונות שאמרו חז"ל, דאי בזמן עונה הלא חייב לעורר תאותו לקיים מצות חכמים ומה שייך לומר עליו דכיון דכוונתו אינה טובה הוא בנידוי הרי חייב לקיים. ובהכרח צ"ל דהחיובי עונה כבר גמר המחבר לפרש ועכשו נכנס לפרש הכוונות, והכוונה הראשונה שהוא מצד פו"ר הרי כיון דזהו כוונתו בודאי יקיים עפ"י חז"ל דהיינו בעונות שאמרו חכמים דהא עושה רק מצד שהייתה התורה לקיים מצות בוראו ופשוט דיעשה כפי מה שלמדונו חז"ל שיעור המצוה, אבל בכוונה הרביעית דמכוין לגדור עצמו מן החטא יכול להיות שיקיים אפילו שלא

עליו מרש"י בנדה יז. שהבאנו לעיל דיש חשש באונס שינה דיהא לבו קץ בה ע"ש, ויש לחלק בפשטות דאם יש אונס שינה ממש דלכו קץ בה אסור אבל אם מתענג רק אינו להוט כ"כ כמו בשעה שהוא ער ממש וממילא יותר נקל לכיון לשם שמים יש מצוה בזה.

(פה) עי' מש"כ במקורות להלכות שבסוף הסימן ועי' קש"ע ושיחות הר"ן וספר חסידים סי' שמס הובא בדעת תורה כאן וכבר הארכתי בזה שם ע"ש.

(פו) עי' אה"ע סי' כה ס"ב דכתב המחבר ויהיה צנוע מאד בשעת תשמיש ועי' בלבוש סי' רמ ס"א ובערוך השולחן סי' רמ ס"ג ועי' מהר"ל נתיב הצניעות ספ"א וז"ל כי פועל זה מעשה חומרי אינו בקדושה ואם מקדש עצמו בצניעות אינו נחשב חומרי כי הצניעות היא קדושה.

ואם הוא מכוין לגדור עצמו בה כדי שלא יתאוה לעברה, כי רואה יצרו גובר [כו] ומתאוה אל הדבר ההוא

מי הדעת

[כו] ומתאוה. יש שהוסיפו שאם אדם מוצא כובד בגופו ממתניו ולמטה ורוא

מקור הדעת

ה מביא דכן אם מכוין לתיקון הולד וכו' וכן אם מכוין לגדור עצמו וכו' ע"ש, משמע קצת דהמילים וכן אם מכוין לא קאי רק על הכוונה אלא על המעשה לשם אותה כוונה, דבסעיף ד מביא הדין של חיוב עונה יחד עם הכונה של פריעת חובו ובסעיף ה מביא עוד כוונות דעל ידם יקיים יותר מחיוב עונה, ואם כוונת העה"ש היתה רק להוסיף עוד כוונה בשעת העונה טפי הו"ל לכתוב זה בסעיף ד ולכה"פ לכתוב כל הכוונות בסעיף א ולא לחלק כוונה ראשונה עם החיוב עונה ושאר הכוונות בנפרד. ועל כרחק דהכוונות הם באמת סיבות להוספת עונה, ובאופן זה אפשר לפרש גם את דברי המחבר. ולפ"ז נמצא לדינא דאם רוצה להוסיף על עונתו בששה חדשים האחרונים הרשות בידו דכוונת המחבר היא דבשביל אותה כוונה מוסיף על עונתו ודו"ק ועדיין צ"ע קצת. ובחידושי החת"ם על הגמ' (שבת קנב). דרב כהנא למד לפני רב הפסוק דדרשינן מיניה דהקב"ה מסיר מזקני עם הארץ כמה דברים ואחד מהם הוא חמדה ובשעה שאמר זה נגיד ואיתנה רב, אמר רב כהנא ש"מ בטל ליה חמדיה דרב. פי' הח"ם שאין ר"ל שנצטער על ביטול תאות עוה"ז רק כיון שאמר רב בנדה יג: דהמקשה עצמו לדעת יהא בנידוי והוא היה צריך להתקשות בכח כדי לקיים מצות עונה על דא אינגיד ע"ש. משמע דס"ל דאפילו לקיום מצות עונה אמרו המקשה עצמו וכו' וצ"ע.

בשעת עונה אם גבר עליו יצרו וכ"ש בכוונה החמישית דאינו טוב דמעורר תאותו דיקיים יותר מתקנת חז"ל.

חיוצא מדברינו דאה"נ דהמחבר פירש כאן הכוונות הטובות דהם ג' הראשונות והרביעית דמקבל עליה שכר אבל לא כמו על הראשונות והחמישית דהיא אסורה. והדין ד"לא יהא רגיל ביותר עם אשתו אלא בעונה האמורה בתורה" כבר כתב בתחלת הסעיף, ומוכן מאליו דמי שעושה בכוונה השלישית הוא מוסיף על עונה האמורה בתורה דהא לא עושה כן בגלל איזה חיוב של התורה, דלא מוגדר בחז"ל ענין זה ושיעורו. אך אין בזה איסור. וקשה אמאי לא כתב המחבר בפירוש דבכה"ג שרי להוסיף על העונה וצ"ע. ובאמת יש להסתפק אם אחד רוצה להוסיף על עונות שאמרו חכמים בשביל כוונת תיקון הולד אי שפיר עבדי, ועי' בספר משכן ישראל עמ' לג דכתב דשפיר דמי, ולדעתי צ"ע בזה דבמחבר משמע דזהו מכוונת העונות שאמרו חכמים, אבל מהמשך דבריו משמע דבאמת מוסיף בשביל כוונות אלו כמו כשעושה בשביל כוונה הרביעית וצ"ע. (ובמור מביא כל ענין זה בשם הראב"ד ואין הם מדברים בגדר הכוונה רק מעצם המעשה דיותר באחת מארבע הכוונות). **שוב** מצאתי בספר ערוך השולחן סי' רמ דמביא כוונה ראשונה של המחבר יחד עם הדין דחייב לפקוד את אשתו כליל מבילה ודינא דמשתוקקת כתב בסעיף ד ואח"כ בסעיף

הגה גם כזה יש קצול שכה, אך (טור) יותר טוב היה לו לדחות את יצרו ולכבוש אותו, כי הענין הזה, מרעיבו שבע [כז] משביעו רעב. אבל מי שא"צ לדבר אלא [כה] שמעורר תאותו

מי הדעת

כונת טובות א' פורע חובו ב' בנים עוסקים בתומ"צ ג' תיקון הולד ד' לגדור עצמו, ואח"כ כתב דאם מכוינ לעורר תאותו אינו טוב. אבל לא כתב מה הדין אם מכוינ למלא תאותו דלמלא אינו נחשב כוונה אלא שעושה בלי שום כוונה רק רוצה למלא תאותו להשביע יצרו, דאילו כשמכוינ לעורר תאותו גרוע יותר כיון שמכוינ לרעה ודומה למקשה עצמו לדעת וצ"ע. יש שכתבו שמי שמרבה תאותו ביותר אפילו בהיתר שמגרה יצה"ר בעצמו הוא ג"כ בכלל הלאו דלא תנאף כי מן ההיתר יבא ח"ו וכו'. ואמרו ז"ל אבר קמץ יש באדם וכו'. זולת בעת המצטרך לעמוד על נפשו נגד היצר הרע,

שהוא רפואה לו לבעול ומתכוינ שיהיה גופו בריא לעבודת השי"ת גם זה יחשב לעושה מצוה אבל אינו ככוונת שהביא המחבר כפורע חובו וכו' ותיקון הולד, ויש שמביאים ג"כ דמי שגברה עליו השחורה או השגעון רפואה לו לבעול, ולדינא צ"ע ועיין במקורות (פח).

[כז] **משביעו**. עי' רש"י סנהדרין קז. שכתב דר"ל מרבה תאותו ובסוכה נב. פי' רעב גופו וחסר כח לעת זקנותו.

[כה] **שמעורר**. יש להקשות דאמאי השמיט המחבר המדרגה של ממלא תאותו, דהביא ד'

מקור הדעת

המחבר השמיט דין זה ומביא רק הדין דלא יבעול אלא כשהוא שבע ע"ש, וצריך לומר דהמחבר ס"ל דלא מצינו בש"ס שאמרו לבעול בשביל רפואה דחז"ל חייבו בעונה לאנשים בריאים לפי תכונותיהם, ומה שעושים לרפואה אין זה חיוב דין שהמחבר צריך להביאו בשו"ע, ונמצא לפ"ז דאין דין זה הלכה למעשה וצ"ע דהא היעב"ץ העתיק דברי הרמב"ם אלו לדינא. ועי' ברבנו בחיי פ' אחרי וסדור היעב"ץ קנמ: ריש פ"ז דמי שגברה עליו השחורה או השגעון יועיל לו המישגל כי ינקה המרה ומסיר האף והעיין הרע ומשמח הנפש.

(פח) ז"ל הר"מ בה' דעות פ"ג ה"ב אינו בועל כל זמן שיתאוה אלא כל עת שידע שהוא צריך להוציא שכבת זרע מדרך הרפואה ע"ש, וצ"ע למה המחבר השמיט דין זה, ויש סברא גדולה לומר דהמחבר חולק על דין זה של הר"מ, דהטור לקמן בסוף הסימן מביא מש"כ הרמב"ם בפ"ד מודעות הי"ט דלא יבעול אלא כשימצא גופו בריא וחזק ביותר והוא מתקשה הרבה שלא לדעתו ומסיה עצמו לדבר אחר והקישוי בו כשהיה וימצא כובד ממתניו ולמטה וכאילו חומי הביצים נמשכים ובשרו חם זה צריך לבעול ורפואה לו שיבעול עכ"ל וגם שם

כדי למלאות תאותו, זו היא עצת יצר הרע, ומן ההיתר יסיתנו אל האיסור, ועל זה ארז"ל: [כט] המקשה [ל] עצמו לדעת יהא [לא] בנידוי:

מי הדעת

וערום יעשה בדעת ומאזני צדק ופלם, ומאזני משפט לה' הבוחן לבות וכליות (פט).
בכוונה הרביעית דלגדור עצמו מהיצר מותר אבל ראוי יותר להיות שמאל דוחה.

[ל] **עצמו**. וצריך לזהר מכל דבר המביא לידי קישוי כגון שלא ישכבו שני בנים זכרים במטה אחת ולא אצל בחור זר ולא ישבו החתן אצל הכלה (באופן שהם סמוכים ממש זל"ז ויכולים לבוא לידי נגיעה צ).

[לא] **בנידוי**. נחלקו הראשונים בזה, דלהרמב"ם והרמב"ן חכמים נידו כל מי שיעשה כן ולתום אינו מנודה מעצמו רק חייבים לנדונו (צא).

[כט] **המקשה**. ר"ל דאף שאינו מוציא ז"ל ובא על אשתו אעפ"כ אסרו חז"ל עי' נדה יג: ועי' ירושלמי נדרים פ"א. ואף שמעיקר הדין איתא באה"ע סי' כה ס"ב דמותר לאדם לעשות עם אשתו מה שירצה זהו רק אם מחמת אונס יצרו בא לזה ולא שמקשה עצמו לדעת, וגם מחמת אונס יצרו אינו ראוי רק יעשה כמו שכתוב כאן לשם שמים לפרוע חובו. ומה שהתירו הוא רק אם אינו יכול לקיים בעצמו שמאל דוחה, וכמו שאמרו כאן

מקור הדעת

המגיד משנה פכ"א מה' איסורי ביאה בשם רמב"ן ורשב"א בשם ר"ת, אבל מדברי הרמב"ן בעצמו נראה דמפרש דחכמים נידו כל מי שיעשה כן וז"ש הר"מ בנידוי הוא יושב וכתב בר"ח שאם בא לידי ש"ז לבטלה אז בנידוי הוא יושב אבל בקישוי לבד איסורא יש בו אבל לא נידוי ועי' בא"ר ס"ק ו דאם הוציא ש"ז לבטלה הוי מנודה מעצמו ואם לא הוציא ראוי הוא לנדונו אבל אינו מנודה מעצמו.

(פט) דרך פקודיך מל"ת אות יח.

(צ) **של"ה**, הובא בכף החיים סי' רמ ס"ק כה וכן פוסק בחלקת מחוקק אה"ע סי' כה, עוד הזהיר השל"ה שם להשיא נשים לבנים בבחרותם קודם שיבואו לידי הרהורים ואח"כ ילמדו בטוהרה ע"ש.

(צא) **עי'** בדעת תורה כאן שהביא הדברי חמודות ריש פ"ב דנדה שהביא שיטת התוס' דחייבים לנדונו ושכן כתב

ב. לא ישתה אדם בכוס זה [לג] ויתן עיניו בכוס אחר, ואפילו שתיהן נשיו:

ג. 'וברותי מכם המורדים והפושעים בי', [לג] אלו בני ט' מדות:

מי הדעת

אנוסה בני שנואה בני נידוי בני תמורה בני מריבה בני שכרות בני גרושת הלב בני ערבוביא בני חצופה. וענין אלו הבנים הוא שנולדו עם צד עברה כדמפרש הר"ן וז"ל אלו בני ט' מדות שלפי שיש צד עברה ביצירתן הוו מורדים ופושעים. ועליהם כתיב בקרא ביחזקאל כ' פסוק ל"ח וברותי מכם (לשון ברירה, הרא"ש בנדרים כ: ורש"י ומצודת ציון ומלבי"ם שם ביחזקאל) דהקב"ה יברר המורדים והפושעים, והמשך הפסוק "מארץ מגוריהם אוציא אותם" – ממקום שהיו דרים בין האומות, "ואל אדמת ישראל לא יבואו וידעתם כי אני ה'" – רק ימותו במדבר. (רש"י ושאר מפרשים שם). והרמב"ם כותב בפכ"א מהל' איסורי ביאה הי"ב וכן אסרו חכמים שלא ישמש אדם ממתו וכו' ואם עשה כן הבנים אינן הגונים אלא מהן עזי פנים מהן מורדים ופושעים ע"כ. וצ"ב מנא ליה להר"מ דנעשין עזי פנים דהא בגמרא רק איתא דעל העושה

[לב] ויתן עיניו. פי' עיני שכלו דהיינו שלא יתן מחשבתו בשעת תשמיש על אשה אחרת (צב). ופשוט דאם המחשבה על אשה אחרת בא לו כנגד רצונו ומסיה דעתו ממנה אינו נכלל באיסור זה. (ואין להתעצב ולכעוס אם באו לו מחשבות זרות באונס, רק ישמח בעבודה הק' שנתן לו השי"ת להפיל הסמ"א ולדחותה ממוחו, וזוה יסתלקו מעליו בניקל כל ההרהורים האסורים (צג).

[לג] אלו. פסוק הוא ביחזקאל (כ, ל"ח) ופי' דהקב"ה יברור המורדים והפושעים מארץ הגלות וימיתם במדבר ע"ש ברש"י ומצודות, והגמרא בנדרים כ: מפרש דקאי על בני ט' מדות דכיון דיש בהם צד עברה ביצירתן (צד) נעשים אח"כ מורדים ופושעים, והנה בנדרים כ: איתא וברותי מכם המורדים והפושעים אלו בני ט' מדות אסנ"ת משגע"ה בני אימה בני

מקור הדעת

וכדהאריכו בזה הרב בעל התניא והדרך פקודיך בהקדמתו אות ה ע"ש. והעצבות בענינים אלו מגביר המרה שחורה והמחשבות, ומאידך השמחה מגביר המרה לבנה ומיסקל עליו להסיה דעת, כידוע ליודעי דעת ובינה.

(צד) לשון הר"ן בנדרים כ:.

(צב) מנ"א סק"ו, ועי' לקמן בס"ג בענין בני ערבוביא.

(צג) כ"ז פשוט לדינא דהאיסור הוא ליתן עיניו הרוחניים ר"ל לעשות כן בכוונה. ומה שנכנס במחשבתו על כרחו הרי זה מהנפש הבהמית ויש חיוב רק להסיה דעת מזה,

מי הדעת

דעליו כיון ר"ע שם כנודע מהסרונות הש"ם ומדרשים ואיתא דנכנס בעזרה ללמוד שם המפורש, ושמוא באמת זה אסור אבל הוא לא נזהר מלעבור על האיסור). ויש לכאור הפירוש בבני ט' מדות, "בני אימה" ופי' הר"ן לשון יראה שמטיל אימה על אשתו להזקק לה שלא כרצונה ומתוך כך אין בניו הגונים לפי שנוהג שלא כשורה, כדדרשינן בפ' המוצא תפלין ואין ברגלים הוטא, והרא"ש כתב בני אימה פי' שפחה משוחררת וגריעה מגיורת לפי שהורגלה להיות שטופה בזמה.

וכל מה שכתוב בסעיף זה אסור אפילו כשהיא מעוברת וזקנה (צה) דאע"ג דאין מתעברים מביאה זו לא הקילו בשביל כך איסורים אלו, ואפילו כשעדיין לא קיים מצות פרו ורבו (צו).

כן קאי הקרא דוברותי מכם המורדים והפושעים כי אמנם לא כתיב הכא דהבנים נעשין מורדים ופושעים, וי"ל דמקורו הוא ממס' כלה רבתי בפרק ראשון וז"ל: בני נדה סופן להצטרע, בני נידוי סופן להנדות מכלל ישראל, בני אימה סופן מתרחקין מעיקר קדושה, בני שנאה ששונאים את המצות, בני אנוסה שהם נאנסים, בני מפותה סופן שמפתין לבן, בני גרושת הלב שהוא מגרש כל טוב ומדבק ברע, בני תמורה סוף שממיר את בריתו, בני שכרות שיוצאים בנים כאלו שכורים כדכתיב ויאמר אליה עלי וכו' וי"א בני הצופה אלו עזי פנים, בני ישנה אלו העיצלנים וכו' ע"ש. וכתוב פ' לך לך שלא היו מכניסין בעזרה בני ט' מדות ע"ש, (וק"ק מהמעשה דאותו האיש דאיתא בהסרונות הש"ם בסנהדרין דאיתא במסכת כלה דהיה בן נדה וממזר

מקור הדעת

בשם הראב"ד (עי' בהערה דלקמן) ומשמע דלא למד כן, ואפשר דכוונת הרא"א הוא רק במעוברת דאז יש בזה קשר להולד ולא בוקנה.

(צו) **כן** איתא בטור, ועי' בכ"י שהביא בשם הראב"ד דמורדים ופושעים קאי על האב דעבר על איסור זה, ואלו בני ט' מדות הכוונה שהבועלים בט' מדות הם מורדים ופושעים, ואתי שפיר אמאי אסר אפילו במעוברת וזקנה דהאיסור הוא בעיקר על האב. אבל בנדרים כ: משמע מהר"ן דזה פסול בבנים, וצ"ל כדפי' בא"א שהבאנו בהערה הקודמת.

(צה) **כן** משמע בכ"י ומפורש בא"א אות י"ג ומוסיף בא"א דהבנים פגומים, ולכאורה כוונתו דאע"פ שהיא מעוברת וזקנה פוגם את בניו, וזהו חידוש עצום, דהלא הם לא נולדו מביאה זו, וצ"ל דיצא לו חידוש זה מהא דהב"י מקשה על הטור דכתב דדין זה שייך אפילו כשלא קיים פו"ר, דאדרבה עיקר קפידא הוא כשאינה מעוברת דחיישינן שתתעבר והולד שיצא משם יהא פושע, דרק כשנולד מביאה זו צריך להיות בו איסור דהא זה פסול בבנים, וכיון דלא חלקו חז"ל להתיר בשעה שהיא מעוברת וזקנה על כרחך דמויק לבנים גם אז. אבל בכ"י תירץ באופן אחר

[לד] בני אנוסה,

מי הדעת

[לד] בני אנוסה. אפילו אינה אנוסה ולכן יפיים ואח"כ יבעול (צז), ואם הוא צריך לאותו מעשה והיא אינה רוצה יפיים אותה עד שתסכים (צח). ואם היא רוצה שאינה מרוצה מפני כעם שיש לה עליו,

מקור הדעת

(צז) **מג"א** סק"ז, ובס"ד הארכתי לבאר בכ"מ דשיטת המחבר והראב"ד הוא כמו שפי' הגר"א בביאורו לסימן זה ס"י דבגמ' בפסחים מט: ובערובין ק: איתא דיש חיוב של פיוס איירי בשעת כעסה ורק אז מותר לפייסה, אבל לשיטת המקובלים ולכמה פוסקים (עי' להלן ס"ט) תמיד יש חיוב לפייסה, והנה בספר משכן ישראל רוצה לחדש דיש חיוב לפייס ואם לא פייס יש בזה איסור בני אנוסה, וזהו כנגד מש"כ המחבר בס"ט והמ"ב בס"ק י"ד לפי מה דלמד במג"א סק"ז דרק בשעת כעסה יש חיוב פיוס, ולפי הא"א (דהכאתי לעיל) גם ברוצה ואינה רוצה יש חיוב פיוס אבל כשרוצים אין חיוב פיוס כלל ואדרבה בלי כעם (להמ"ב) ואינו צריך לרצותה (להא"א) אין לדבר וכו' דע"ז כתיב ומגיד לאדם מה שיחו (עי' הגיגה ה:), ואח"כ דיש ראשונים דמתירים לעשות בכל אופן פיוס דהיינו הרמב"ן באגרת שלו (וכן המשמעות ברמב"ן דברים כב, ז ע"ש) אבל אנהנו לא פוסקים כן, ובשיטת הרמב"ם כבר ביאר בכסף משנה דשיטתו היא ג"כ כמו הראב"ד עי' באריכות בתשובתי בענין דבור בשעת תשמיש. אבל אעפ"כ יש אחרונים דמחייבים פיוס בדבור בכל אופן דהיינו בשו"ת אגרות משה (עי' באריכות בס"ד), והקהלות יעקב הוסיף לחייב באגרותיו גם פיוס במעשה עי' קובץ אגרות קדש א' סי' ב' אבל המעיין בדבריו יבין שעיקר כוונתו כמו

שפי' בסוף דבריו דאיירי באופן שאין האשה מפויסת ולא מסכמת לקיים המצוה בלי פיוס במעשה או יש חיוב לעשות כן כדי שתהא מפויסת אבל בקהלות שמנהיגים לכתחלה שאין עושים פיוס במעשה גם הוא מודה דאין חיוב עפ"י הלכה לעשות פיוס דהא על דעת כן נשא אותה לעשות מנהג אותו מקום, וכל זה עפ"י נגלה דעפ"י סוד בודאי יש ענין גדול לעשות חיבוק ונישוק קודם הזיווג ובשעת הזיווג וכדאיתא בסדור היעב"ץ דיני ליל שב"ק סדר החיבור וגם לדבר אליה דברי פיוסין כמו דאיתא בדרך פקודיך מהבני יששכר מצות פרו ורכו אבל לכו"ע יש בזה ענין רק אם אין חשש שיבוא לידי הוצאת זרע לבטלה ח"ו דיש בזה חטא חמור וכמו דאיתא באגרות משה שם (נדפס בסוף קונטרס זה) ועיין לקמן בסעיף ט'.

(צח) **טור**, ועי' בבאר מים חיים פ' בראשית דאם היא לא מסכמת ואינה מתפייסת צריך לברוח ממנה כמו מואש כדי שלא יכשל בבני אנוסה אבל בודאי דאסור לה לצער את בעלה והיא משועבדת לו, ואע"ג דכתב במהרי"ל שאינה משועבדת לו רק בזמן העונה, הא אחד מהחייבי עונה הוא להצילו מן החטא עי' מה שכתבתי בס"א. ואם הוא יבוא לידי חטא אפשר דמוטב דיעבור על איסור בני אנוסה משיעבור על איסור החמור של הו"ל וצ"ע לדינא. ועי' באה"ע סי' כ"ג ס"א ובבית

[לה] בני שנואה,

מי הדעת

ואינה רוצה אם אומרת שמסכמת מותר
 (צט).
 [לה] בני שנואה. בשעת תשמיש, אבל
 אם היא רצויה בשעת תשמיש
 אע"ג שהיא שנואה שרי (ק), וגדר שנואה
 י"א דענינו כל מיני שנואה אפילו מחמת

מקור הדעת

הדבר שנוי במחלוקת בין רבנן לר"י ואז פסקינן
 כרבנן, ולפיכך י"ל דהמ"ב נקט לעיקר כהגירסא
 שהוא ר"א ור"י ופסקינן כר"י, אבל הפמ"ג נקט
 לעיקר כגירסת הטור ופסק לדינא דצריכים
 להחמיר גם ברוצה ואינה רוצה, כנלענ"ד בדרך
 אפשר.

(ק) בן מביא המג"א בסק"ח בשם הטור, ועי'
 בשו"ת תורה לשמה תשובה ע"א
 דאחד הכריחו אותו לישא אשה אחת שלא
 היתה נאה בעיניו בצורתה ותוארה ותמיד
 מתנחם בלבו ומצטער על הנישואין, ומחדש
 התורה לשמה דמאחר שאינו שונא אותה
 עצמה ורק שונא ההתחברות שהיה לו עמה
 בשביל שאינה יפה ואם לא היתה אשתו לא
 היה בלבו כלום עליה ואינו הפיץ רעתה לא
 מיקרי בני שנואה, ומביא ראיה מיעקב אבינו
 דכתיב וירא ה' כי שנואה לאה ושם ע"כ היתה
 השנאה ההתחברות שהיה לו עמה מתחלה
 אבל אותה עצמה בודאי היה אוהב כיון דהיתה
 צדקת. והנה על ראיתו אפשר לקפק, דהראב"ד
 בשער הקדושה ג"כ שואל קושיא זאת ואינו מתרץ כן,
 רק כתב דכיון דלא היתה מרוצה לו בשעת
 תשמיש אין בזה האיסור דבני שנואה, וזהו
 המקור של הטור והמג"א כאן, והא דמביא התו"ל
 ראיה מהמג"ב במס' תענית כג: דר' מני הוה שכיח
 גבי ר' יצחק בן אלישיב ואמר לו דלא מקובל
 עליו אנשי ביתו ואמר לו תתיפי חנה וכו'
 דהתפלל ונתפיים, ובודאי לא

שמואל סק"א דיותר טוב לעבור על איסור
 הו"ל מלעבור על איסור נדה אע"ג דשניהם
 אסורים מדאורייתא ע"ש, ועי' בגמ' שבת קי.
 ובאגרות משה או"ח ח"ד סימן קמ"ז.

(צט) עי' טור דיש בזה מחלוקת ר"י ור"א, ולפי
 שיטת ר"א יש איסור בזה, והנה

לכאורה כיון דר"א שמותי הוא פסקינן כר'
 יהושע, ועי' בשדי חמד ח"א מערכת האלף אות
 ת' (עמ' 401) בשם בעל סדר הדורות דכל דבריו
 דר"א כבית שמאי, וע"ש שיש חולקים על זה,
 אבל במג"א כאן סק"ז כותב דאפילו אינה
 אנוסה רק שאינה מרוצה לכך יפיים ואח"כ
 יבעול ועי' בפמ"ג בא"א דמביא הטור ומפרש
 דכוונת המג"א הוא דברוצה ואינה רוצה ג"כ
 יש חיוב לפיים, אבל במ"ב ס"ק י"ד מעתיק
 המג"א שאינה מרוצה מפני כעס שיש לה עליו,
 משמע דרק כשהיא בכעס יש חיוב לפיים ולא
 ברוצה ואינה רוצה, אבל באמת המעיין בטור
 יראה דיש כאן שינוי גירסאות דאצלנו במסכת
 כלה איתא סומין אלמין הרשין ר' אליעזר אומר
 מפני שתבעה למטה ואינה נתבעת ור' יהושע
 אומר מפני שאמרה בשעת בעילה אנוסה אני
 ר"ע אומר מפני שאומרת בשעת טהרתה
 טמאה אני, אבל בטור גורם וז"ל מפני מה הויין
 לאדם בנים בעלי מומין מפני שתובעה ואינה
 נתבעת לו פי' אינה מתרצית לו ר' יהודה אומר
 מפני שאמרה לו בשעת תשמיש אנוסה אני
 ואיכא בינייהו רוצה ואינה רוצה וא"כ לדעתו

מי הדעת

יהרהר על אחרת בשעת תשמיש (קד) וי"א דאפילו בסתם מריבה כל שאין שלום ביניהם (קה) ומשמעות הפוסקים כשיטה השניה (קו). ואם היו נאנסים בשינה, לכתחלה ישנו מעט כדי שלא יהיה לבו קץ בה דלקצת ראשונים יש בזה איסור בני שנואה (קז).

אישות כגון שאינה נאה ואינו שנואה כמו סתם שונא (קא), וי"א דרק שנואה דשונא אותה סתם כמו כל שונא ולא שנואה מחמת אישות היינו שאינה נאה בעיניו (קב), ולפענ"ד העיקר להלכה כדעה ראשונה שהבאתי (קג). ועוד נחלקו הפוסקים בגדר שנואה וי"א דרק אם שונא אותה כ"כ דיש חשש שלבו

מקור הדעת

הש"מ דכותב שנואה גמורה אחד בפה ואחד בלב משמע דצריך להיות שנואה גמורה ממש. ושיטת הראב"ד בכעלי הנפש דגדר בני שנואה הוא כמו בעילת זנות ולא בעילת אישות לפי שהיא מרוחקת ממנו בשעת תשמיש ולא קרובה אליו כפי שצריך להיות בעילת אישות, ומשמע דזה כולל כל מיני מחלוקות ומריבות שביניהם ולא כדכתב בשטמ"ק דצריך להיות שנואה גמורה.

(קה) **ברבינו** יונה באגרת התשובה עז כתב: תהא אשה זהירה שיהא שלום בינה לבין בעלה ותהיה אהובה ורצויה לבעלה וכו' מפני שאמרו חז"ל בני המריבה ושנואת הלב משמע דכל שאינה אהובה נקרא שנואה לענין, ועי' בהערה דלקמן.

(קו) **בן** משמע ממה שהקשה הראב"ד באגרת הקדושה על יעקב אבינו היאך שנוא את לאה ובודאי יעקב אבינו לא היה שנואה עד כדי כך דהיה חשש דיהשוב על אחרת ח"ו, (וכן משו"ת תורה לשמה דשואל שאלה זו ממש) וכן משמע מדנפסק תירוץ הראב"ד במג"א סק"ז.

(קז) **עי'** רש"י נדה יז. ד"ה אונס שינה דמתוך שהוא נאנס בשינה אינו מתאוה לה

עבר על איסור דבני ט' מדות עד אז, ומביא ראייה מכאן דאין באופן כזה האיסור דבני ט' מדות, אבל לכאורה אין ראייה מזה כ"כ, דאפ"ל דאע"ג דלא היתה מקובלת עליו היה אהבה מאד בשביל מדותיה וכו' ולא היה שנואה כלל, ולפיכך נלפענ"ד דכיון דפשמות לשון הראב"ד מוכח דאפילו באופן כזה חשיב בני שנואה ורק מחמת שהיתה מרוצה לו בשעת תשמיש שרי. יש להחמיר גם בשנואה כזו שלא יהיה בשעת מעשה שום שנואה על אשתו. (וממילא פשוט דראוי לו לבדוק יפה מתחלה קודם שיקדשנה שלא תהא שנואה בעיניו כלל).

(קא) **כ"ה** משמעות הראב"ד והמור והמג"א להלכה, ועי' בהערה הקודמת.

(קב) **כ"ב** בשו"ת תורה לשמה שאלה ע"א.

(קג) **עי'** לעיל בהערה צו.

(קד) **בן** משמע מרש"י נדרים כ: וז"ל שלבו על אחרת בשעת תשמיש וכו' ובש"מ שם איתא ששונא את אשתו שנואה גמורה אחד בפה ואחד בלב ודאי נותן לבו באשה אחרת בשעה שבא עליה וכן הוא בר"ן שם שכותב ששונאה ומתוך כך נותן דעתו על אשה אחרת, ובלשון רש"י והר"ן יש לדחוק ולומר דבכל מריבה קטנה יש ג"כ חשש זה אבל בלשון

[לן] בני נידוי,

מי הדעת

[לן] בני נידוי. פי' שהאיש או האשה הם בנידוי (קח) (קט) או מפי ב"ד או

מקור הדעת

משמע דהאיסור בבני נידוי הוא רק כשתוכל להתעבר ממנו, וצ"ע למה רש"י מוסיף לשון זה רק בבני נידוי ולא בשאר המ' מדות ונראה לומר דס"ל דבאמת מנודה מותר בתשמיש כדנפסק ביו"ד סי' של"ד להלכה, וא"כ קשה אמאי אסרו כאן בני נידוי, וע"ז תירץ דהכא איירי אם משמש ויכולה להתעבר, והא דאיתא במו"ק ונפסק בשו"ע דמותר לשמש איירי דוקא במעוברת או בזקנה שאינה יכולה להתעבר ודו"ק.

(קט) יש לעיין מה הדין במי שהקשה עצמו לדעת ח"ו דנפסק בס"א דהוי בנידוי ועי' מה שכתבתי לעיל סוף ס"א בשם המהרש"ם כאן דיש פלוגתא בזה בדברי המודות רפ"ב דנדה איתא בשם תוס' דאינו מנודה מעצמו אלא הייבם לנדונו, ועי' פרישה סק"ד דכתב דלפי ר"ת ראוי לנדונו, וכ"כ המ"מ בפכ"א מהל' איסורי ביאה בשם רמב"ן והרשב"א בשם ר"ת אבל מדברי הרמב"ן נראה שמפרש דחכמים נידו כל מי שעשה כן וזה מש"כ הר"מ בנידוי הוא יושב ועי' מה דהבאתי לעיל סוף ס"א. (אבל שמעתי מה"א נ"י די"ל דלכאורה קשה היאך מותר נידוי זה הא לא שמענו דיש חיוב לילך לג' אנשים, ועל כרחך דסני בתשובה וממילא מותר הנידוי, והיינו דהחכמים התירו אותו, ולפיכך מי שנכשל יהזור בתשובה לפני קיום המצוה ודפח"ח וכן מסתבר. ואפילו להני דס"ל (ר' צדוק הכהן ושו"ת דובב מישירים ומגיד תעלומה ריש ברכות) דהייבם כריתות ומיתה בידי שמים

כ"כ וכו' ולכו קץ בה והוא מבני תשע מדות ועי' מאירי שם דמתיר מפני זה לשמש ביום בבית אפל, ולא נקטו הפוסקים כן לדינא, ואפשר מפני מה שהחת"ס כתב שם בחידושו על הש"ס דרק בני מונבו המלך עשו כן מפני חשד דיבואו לידי מ' מדות אבל ישראל קדושים הן ומשמשין רק בלילה כדי שיהא לבם יותר לשם שמים ולא חוששין שיבואו מפני השינה לידי מ' מדות ע"ש. וכן בספר סדר היום כתב דיעשה לאהר קצת שינה מטעם אחר דעי"ז לא יהא כ"כ בהתלהטות היצר, ויש בזה מעלה דהוא יותר לשם שמים, ועיקר האיסור דרש"י היינו אם לבו קץ בה ממש דזה דומה למ' מדות דלא יוכל לסובלה כמו שונא, ומה שהקשו המהרש"ם בס"י ר"מ והליקומי מהרי"ח על רש"י דכותב בלשון אינו מתאוה לה כ"כ (מפני אונם שינה) ומשמש לקיום מצות עונה בעלמא, הא עיקר החיוב של הקדושה הוא לשמש רק לשם שמים, ולפי הח"ס ל"ק כלל דהא ישראל קדושים אדרבה נהגו בשביל זה לשמש בלילה, ואפילו לפי שיטת המאירי דזהו לדינא הא עיקר כונת רש"י הוא דכיון דלכו קץ בה כמו שכתוב בסוף רש"י ולפיכך הוי מבני מ' מדות, אבל בודאי עיקר הקדושה לשמש רק בשביל מצות קונו כמפורש כאן בס"א ולא כמו איזה אחרוני זמננו, ואבמ"ל.

(קח) עי' רש"י (ובאמת אינו רש"י רק מפרש אחר כנודע) בנדרים כ: ד"ה בני נידוי שהבעל בנידוי ובא עליה ומתעברת הימנו,

מקור הדעת

מדבריהם דס"ל כהברכ"י דיסוד האיסור של נידוי הוא מחמת האיסור של תשמיש ולא מחמת הנידוי (ולדין תשמיש מותר עכצ"ל דאסרו במפורש כמ"ש הברכ"י או דנגרום בני נדה), דז"ל הרא"ש אם הוא או היא מנודין ואסורים בתשמיש המטה משמע דס"ל דמנודה אסור בתשמיש המטה וכן הראב"ד בבעלי הנפש כותב וז"ל וי"מ שאם הם בנדוי שאסורים בתשמיש המטה עכ"ל והוא במו"ק טו: ולא איפשיטא, ועי' ברא"ש שם סי' ו' בסופו, ומשמע דהרא"ש פוסק לחומרא, ואנחנו פוסקים בסי' של"ד מותר עי' ש"ך שם ס"ק י"ב.

ותלי"ת מצאתי בשו"ת משנה הלכות ח"ז סי' רי"ב דמביא תשובה מבעל הקהלות יעקב דהקשה שאלה זו דכל ישראל יהיו בני ט' מדות משום שהרבה נכשלו ר"ל בחטא זה במוזיד, (אבל מה שמביא מהראשית חכמה בשער הקדושה פי"ז שכמעט אין בדור מו שנמלט מעוון זה, הוא מיירי מחטא קרי דהוא מקרה לילה ולא ממי שעשה במוזיד ח"ו) וכותב דסומכין על שיטת תוס' דהיינו שהמקשה עצמו לדעת ב"ד צריכים לנדותו כמ"ש לעיל, ומסתפק דאפשר דלפי שיטת הר"מ מהני תשובה, והמשנה הלכות מביא בסי' רי"ג התוס' ביבמות כב: ד"ה כשעשה וז"ל וי"ל דאם הזכיר ש"ש לבטלה או עשה דבר שנתחייב בו נידוי אע"פ שעשה תשובה חייב ולא מיפמיר עכ"ד, משמע דלא מהני תשובה על זה, ועי' במשנה הלכות שם דרוצה לחלק בין נידוי שנידו בשמו דחייב לנהוג דיני נידוי אבל נידוי מעצמו דהיינו דעבר על איזה איסור של חיוב נידוי דנידוהו כבר החכמים בסתמא (לשיטת הר"מ) אין חייב לנהוג דיני נידוי מה שאחרים

אין נגמר תשובתן עד לאחר יוהכ"פ ויסורים, וכאן יש חיוב מיתה בידי שמים לכמה ראשונים (ואכמ"ל) י"ל דמ"מ הנידוי מותר כבר מיד בתהלת התשובה וצ"ע, נתעוררתי גם בזה עי' הנ"ל. ויש לעיין מה הדין לגבי בניו, וידוע דבעוה"ר יש הרבה שנכשלו בהו"ל ולא חזרו בתשובה שלמה קודם אותו מעשה, וצ"ל דאנן קי"ל כתוס' רמב"ן רשב"א דאם לא נידוהו אינו מנודה. (ולפי שיטת הראשונים האחרים דמהמרינן בזה יש קצת ראייה לשיטת הקהלות יעקב, ויתבאר במק"א בס"ד). רק מי שיראת ה' נוגע בלכבו ורוצה להחמיר אליבא דכו"ע אם ח"ו נכשל בהוצאת זרע לבטלה במוזיד יקרא לשלשה אנשים (ואם יכול עשרה, ומנהג בית א-ל להתיר כל ערב שבת בעשרה) ויתיר את הנידוי שיהיו בניו כשרים לכו"ע, וידוע עד כמה החמירו הצדיקים דהמקוואות יהיו כשרים לכו"ע, דדבר זה תלוי עליו כל קדושת ישראל דהבנים יהיו כשרים לכו"ע, (ויש קבלה מהאדמו"ר משינאווע וצללה"ה דהרמב"ם והראב"ד לא מכניסים במחיצתם אחד שנולד במקוה הפסול לשיטתם ואכמ"ל). וכן יש עברות אחרות דאיתא בגמ' דהנכשל בהם הוי בנידוי, כגון מי שלא קרא ק"ש דמנודה לאותו היום או מי שאמר שמות לבטלה, ויש לעיין מה דינם, וצ"ע. ולכאורה לפי מה שמובא בשם הברכ"י יוסף דאיירי הכא רק בנידוי דאסרו אותו בתשמיש י"ל דלא החמירו במקשה עצמו לדעת ובשאר איסורים לאסור אותו בתשמיש ולפיכך אין בו החומר של בני ט' מדות, אבל כבר כתבתי דזה אינו לכו"ע, ומסתימת הפוסקים לא משמע כן. שוב ראיתי בפי' הרא"ש למס' נדרים (כ: ד"ה בני נידוי) ובבעלי הנפש להראב"ד דמוכה

מי הדעת

שיבוא עליה אע"פ שיודעת דמת לו קרוב
בר מינן (קיג).
וי"א דבני נידוי היינו בני נדה (קיד)
דחשיב ג"כ מט' מדות, ולהלכה

מת"ח שנידה לכבודו (קי), וה"ה כשהוא או
היא בימי אבלם (קיא). ואם אינה יודעת
שמת לה קרוב מותר לבוא עליה (קיב)
וה"ה אם הוא אינו יודע מותרת להסכים

מקור הדעת

(קיא) כ"ב בטור ובכה"ל ד"ה בני נידוי.
(קיב) ע"י בבה"ל ד"ה בני נידוי דמביא דמה
דאיתא ביו"ד דמותר לבוא על
אשתו כשהיא אכלה ואינה יודעת דכל
שאינה יודעת לאו איסורא הוי, ואינו יודע
היכן כתוב זאת ביו"ד, ויש להעיר דנדברים
האלו כתב נמי בהפרי מגדים ויש לעיין
בזה. שוב מצאתי דבחדושי הגרשוני
בהגהותיו דנדפס בפנים השו"ע ביו"ד סי'
ת"ב מביא דין זה דאם הבעל יודע שמת
לאשתו קרוב שהיא מהויבת להתאבל עליו
והיא אינה יודעת מותר לשמש עמה כי אין
אבלות קודם שמיעתה כן כתב בספר
הסידים סי' ת"ת עכ"ל, ואצלנו בספר
הסידים לא נדפס זה בס' ת"ת ולעת עתה
לא מצאתי מקומו. ובהא דדין אבלות אינו
חל רק בשעת השמיעה ע"י בחיי מוהר"ן
מברסלב דידע ברוח הקדש דאחד מקרוביו
נפטר ואעפ"כ לא נהג דיני אבלות דאינו
חל רק ע"י השמיעה מאדם, וזה גם ראייה
להנ"ל דבעצם אין איסור רק ע"י השמיעה,
ודו"ק.

(קיג) זה מובן מדברי הפוסקים שהבאתי
בהערה הקודמת דאותה סברא
שייך גם אצלו, ופשוט.

(קיד) כ"ב בבעלי הנפש להראב"ד והטור בשם
י"מ.

צריכין לנהוג עמו אבל הוא בעצמו בנידוי,
ולפיכך א"ש קצת מש"כ כאן דהא הכא לא
נידו אותו בשמו, אבל עדיין צ"ע מה תירץ
בזה הא רואים דלא נוהגים כלל דיני נידוי
אפילו בעצמו, דלמשל מנודה אסור בתכבוסת
ובתספורת ע"י יו"ד סי' של"ד ולא נוהגים כן,
ולפיכך לא הבנתי תירוצו, והעיקר צ"ל כפי
שהוא כותב שם דסומכין דעשה תשובה ועל
נידוי כזה דהחכמים נידו אותו שלא בפניו
מהני תשובה, ותוס' ביבמות כב: מיירי בנידוי
שעושיין בפניו. ושוב מצאתי תל"ת בשלחן
הטהור סי' רמ"א סק"ג דכתב וז"ל המקשה
עצמו לדעת הוא מנודה בב"ד של מעלה
ובב"ד של מטה ואין תפלתו נשמעת וסופו
ליסורים מרורים כלענה עד ישוב אל ה'
וירחמהו ע"כ, ומשמע דתשובה מהני לנידוי
זה.

(קי) עו"ת סעיף ב' הובא בכף החיים ס"ק ל"ב
ומביא שם בכף החיים בשם הברכי
יוסף סק"ג בשם הר"ר ניסים מזילוו דהגם
דמנודה מותר בתשמיש המטה כמ"ש ביו"ד סי'
של"ד י"ל דמיירי שהחמירו עליהם בשעת נידוי
לאוסרם בתשמיש המטה דיש כח ביד ב"ד
להחמיר ע"כ, וצ"ע אם זה סותר לדברי העו"ת
דמיירי כאן בת"ח שנידה דלו אין כח להחמיר
יותר מן הדין, וגם מסתימת הפוסקים משמע
דלמדו דבכל אופן נחשב כבני נידוי, וצ"ע
לדינא.

מי הדעת

אפילו אם לא נחשב בכלל ט' מדות הוו בני נדה בנים פגומים (קטז) אבל אין הם אסורים אפילו לכהן (קטז) רק ראוי להרחיק מהם (קיז).

מקור הדעת

(ק"ח) פן פסק הקהלות יעקב בליקוטים ח"ב סי' כ"ג אבל כתב שלא להלכה ולמעשה, ועי' בספר משנה הלכות ח"ז סי' רי"א ורי"ב ורי"ג מה שפלפל עמו בזה הג"ר מנשה קליין שליט"א, ועיקר יסודו של הקה"י דכל ישראל היום הם בני ט' מדות דלפי האפי זוטרא אה"ע סי' ד' ס"ק ט"ז בשם רש"ל דהפגם דבן נדה נמשך לדורות וממילא ה"ה לשאר ט' מדות וכל אחד יש לו בתוך אבותיו אחד דפגם באחד מטי' מדות ע"ש, ולענ"ד אין ראייה כלל, א' דהאפי זוטרא איירי רק מבן נדה ולפי המחבר בן נדה אינו בכלל ט' מדות רק זהו פירוש אחר בטור, והמחבר בסי' ר"מ לא מביא פי' זה להלכה, וממילא מסתבר דדוקא בבן נדה דהמור מאד נמשך לדורות הבאים ולא שאר ט' מדות, ולכן נזכרו ישראל באיסור נדה כמ"ש סוגה בשושנים ועוד דאפילו הוי בבני ט' מדות גדר ממזרות הא אפילו ספק ממזר הוי מותר אבל מי שהוא בודאי מטי' מדות פשיטא דיש חיוב לפרוש ממנו והיאך אפשר לומר דה"ו כל ישראל הם ממזרים מדרבנן לשיטת הזהר ברעיא מהימנא פ' פנחס רל. ועוד ראייה הביא הקהלות יעקב (במשנה הלכות סי' רי"ב) מהא דהמשחית זרעו חייב נידוי והרכה אנשים נכשלים בזה והווי בניהם בני ט' מדות, וכבר הארכתי בזה במק"א דלפי כמה ראשונים וכן הברכי יוסף דין בני נידוי

(קטז) הנה לפי שיטת הטור והראב"ד כל הני דהוו מבני ט' מדות אין בהם משום ממזרות, אבל מלשון הטור 'אע"פ שאינו ממזר מן התורה' נראה דמדרבנן הוי ממזר, (ושיטת הלבוש באה"ע סי' ס"ג דהוי ממזר מדרבנן, וכן בתשובות ר' חיים כהן סי' ל"ז איתא דדעת הגאון ר' נטע דפגום ליחוס). אבל עיין פרישה ס"ק ו' דכתב דאפילו מדרבנן אין בזה ממזרות כמ"ש באה"ע סי' ד' ע"ש דפירש לשון הטור, אבל בזה"ק ברעיא מהימנא פ' פנחס (עמ' רל). סובר דבני ט' מדות הם ממזרים מדרבנן, אבל לא נראה כן מלשון הפוסקים דלא הביאו זהר זה להלכה, וצ"ע. ושיטת הרמב"ם בפט"ו מהל' איסורי ביאה ה"א שהבן נדה פגום ואינו ממזר, וכן בשו"ע אה"ע סי' ד' סעיף י"ג ע"ש.

(קטז) פן הוא להלכה, ודלא כהחכם המובא ברש"ל בשו"ת סי' ו' וביש"ש יבמות דסובר דפסולים לכהונה, ולשיטת חכם זה יש גם דין הבחנה וכן ס"ל להש"ג ריש הל' נדה כדביאר כל זה בארוכה בספר משנה הלכות ח"ז סי' רי"א ועי' בשו"ת שבט הלוי ח"ד אה"ע סי' קס"ב.

(קיז) כ"ב הר"מ והחלקת מחוקק והבית שמואל באה"ע סי' ד' והיש"ש. ובשו"ת רש"ל סי' ו' כותב וז"ל דהפגם שראוי להתרחק ממנו סורו טמא טמא קראו למו שנזרע בדרך אסור וכודאי הוא מעזי פנים שבדור ובניו אחריו יהיו דומים אל שרשו.

[לז] בני תמורה, [לח] בני מורדת,

מי הדעת

צריכים להחמיר בזה ולא להתחתן עמהם לכתחלה (ק"ט).
נכר כל הבנים הנולדים ממנו עם בת ישראלית יהיו רשעים ואין לך דבר שגורם פגם וקלקול למעלה כמו מחשבות הזיווג (קכב).

[לח] בני מורדת. דאמרה לא בעינא לך לבעל, ואעפ"כ הוא משמש עמה אע"פ שרצויה בשעת תשמיש (קכג). ונלפענ"ד דאם היא אומרת איני רוצה לך

[לז] בני תמורה. ואפילו שתיהן נשיו וכגון שנתכוון לזו ונודמנה לו אחרת (קכ), והמהרהר בבת אל נכר יצא ממנו איש הכופר באלוהי ישראל דנתחלף בנו עם הולד של הגויה דהיא גם מהרהרת בו (קכא), וי"א דאם טמא בריתו בבת אל

מקור הדעת

ורחל, ועי' גור אריה על התורה דסימנין דאורייתא ועפ"י תורה היתה רחל, ועי' בספר שלחן המהור להרה"ק מקאמארנא דכתב דנתחלף נשמתה באותה לילה לרחל וע"ע בכף החיים ס"ק ל"ג. ועי' בכרכי יוסף אות ד' דהקשה מישי, ועי' ש מה דהאריך בזה, וע"ע במאמרנו אודות גדר קדושה השייך אצל האשה במצוה זו.

הוא מחמת האיסור תשמיש ולהלכה אין הוא אסור בתשמיש וגם אפשר דמהני תשובה לזה וממילא אין ראייה משם ואכמ"ל, ועי' לעיל בהערות. ובשו"ת אנרות משה אה"ע ח"ד סי' י"ד פסק ג"כ כהקדמות יעקב אך ממעם אחר, דכיון דרואים דיש לה מדות טובות מסתמא טבלה במעין או בור שלא בכוונה ועלתה לה טבילה ע"ש.

(קכא) בן הוא בסו"ד בשם עמק המלך הובא בכף החיים ס"ק ל"ד.

(קכב) שפ.

(קכג) מונ"א סק"י. ולכאורה יש לפרש דעדיין היא עומדת במרדה ורוצה להתגרש אבל אם חזרה בה בודאי לית לן בה. ואפילו אם אח"כ חזר וניער, כל שבזמן המצוה חזרה בה ממרידתה לית לן בה. ומרוצה בשעת תשמיש פירושו שרוצה לקיים עכשו תשמיש אבל אעפ"כ רוצים להתגרש, דאל"כ כל פעם שתהיה מריבה ביניהם יהשבו כבני מורדת. ועי' באשל אברהם על בני גרושת הלב.

(ק"ט) עי' שו"ת שבט הלוי ח"ד סי' קס"ב דגם היום ראוי לומר להשואל דיש בזה פגם אבל הרשות נתונה להגיד כי אפשר מאד שיצליחו עפ"י מש"כ האר"י בשער הפסוקים ריש פ' אמור בענין מי יתן טהור מטמא ע"ש וכן פסק במשנה הלכות ח"ו סי' רי"א רי"ב רי"ג ע"ש.

(קכ) מונ"א סק"ט ועי' רש"י בנדרים כ: דבני תמורה הוא דסבור לבא על אשה אחרת ונמצאת שהיא אשתו וקרוב לבא לידי ממזרות דנתכוין לניאוף, ולפ"ז מובן לשון "אפילו" של המונ"א דכלל גם שימת רש"י זה וע"ש דהקשה מיעקב אבינו

[לט] בני שכרות, [מ] בני גרושת הלב, [מא] בני ערבוביא,

מי הדעת

לבעל אבל מכיר בה דאינה אומרת כן באמת ואינה רוצה להתגרש לא מיקרי בני מורדת לענין זה רק חייב לפייסה כדי שיחי' שלוח ואחדות ביניהם בשעת ביאה ולא יהא בכלל בני אנוסה (ומריבה) (קכד).

[לט] בני שכרות. פי' שהוא שכור או דהיא שכורה (קכה), ודוקא שנתבלבלה דעתם מחמת שכרות ולא בששתו רק רביעית ולא נתבלבלה דעתם (קכו).

[מ] בני גרושת הלב. שבדעתו לגרשה אע"פ שהוא אוהבה כגון שהוי מאותן שכופין להוציא (קכז) ואם בדעתו שוקל לגרשה מחמת סכסוך אבל עכשו הוא מסיח דעתו מזה וברגע זה שוררת שלוח ביניהם ויתכן שיתבטל הסכסוך יש מקום להקל (קכח).

[מא] בני ערבוביא. כגון שנותן את דעתו על אחרת כמו"ש בס"ב (קכט) ובניו קרובים להיות ממזרים ר"ל

מקור הדעת

(קכד) לכאורה זה פשוט הוא כל פעם שיש מריבה יכולים אנשים להתבטא בכל מיני לשונות ואינם מתכוונים לזה באמת, וק"ו הוא מדברי הגאון בעל אשל אברהם דאפילו אם באמת דעתה או דעתו להתגרש אם עושים שלום בשביל עכשו ומסיחים דעתם מהמחלוקת אין בזה איסור בני גרושה ומורדת וכ"ש כשבאמת אין זה דעתה כלל, כנלפענ"ד. ועי' באשל אברהם לענין גרושת הלב דכתב דמי שיש לו סכסוך עם אשתו אודות הכתובה ועי"ז אולי יהיה ביניהם פירוד מ"מ נראה שמועיל לזה היסח הדעת שכמו שאהבה התלויה בדבר בטל דבר במלה אהבה כך בשנאה, ובעידנא דלא עסקי בהסכסוך והם מרוצים באהבה זה לזה אין להם לדאוג דאגת מחר, וגם אם קשה לפניה להסיה דעתה מזה כל שיודע בנפשו שכעת אין בלבו הרחור על מה שיהיה וכאילו כל מלאכתו עשויה בעיניו בזה יש זכות וכל שמדבר מסיר הכעס או שנאה וחששות שבוה מלבו יש זכות

וכו' ע"ש, ונראה דשייך דבריו בין בגרושת לב דהפגם בבעלה דרוצה לגרשה או מהויב לגרשה עי' לקמן, ובין למורדת דרוצה להתגרש מחמת שנאה דכל שהושבת עכשו שהיא באהבה אתו ומסיחה דעתה מן המחלוקת הא בטלה סיבה במלה השנאה, ואפשר דעי" קיום המצוה יתאחדו יחד, ועיקר האיסור הוא אם היא מסכמת להתשמיש אבל עדיין הושבת להתגרש בפועל ולא מסיחה דעתה מזה.

(קכה) מג"א ס"ק י"א.

(קכו) א"א ס"ק י"א.

(קכז) מג"א ס"ק י"ב.

(קכח) עי' אשל אברהם (בוטשאטש) סי' ר"מ סעי' ג' והעתיקתי לשונו לעיל בענין מורדת.

(קכט) מג"א ס"ק י"א, ולכאורה קשה אמאי צ"ל הן בני ערבוביא והן בני גרושת הלב דהא כבר כתב בבני תמורה דהוא

[מב] בני הצופה:

מי הדעת

(קל), וכן אם היא נותנת דעתה על אחר (קלא), ואם השבה על אחר בשעת תשמיש יהיו בניה הרשין ח"ו (קלב), ולכשרות הבנים נדרש יהוד מחשבת האשה לבעלה כפלים יותר מן האיש (קלג).

[מב] בני הצופה. שתוכנתו כפה (קלד), אבל אם מקשמת עצמה ומרצה אותו שיתן דעתו עליה אדרבה או יוצאים בניו הגונים כלאה שיצא ממנה יששכר כדלעיל ס"א (קלה).

מקור הדעת

חשב דזו אחרת והיה דעתו על אשה אחרת, וי"ל דבני תמורה הוא פגם אחר דהא בין מחשבת המעשה ובין מחשבת היחוד הוא על אשה אחת רק בפועל היא אשה אחרת, ולכן הו"א דאינו נכלל בבני ט' מדות. ואי הוה אמרי' רק דינא דבני תמורה הו"א דרק היכא דמחשבת המעשה היא באשה אחרת יש פגם אבל אם החסרון הוא רק במחשבת היחוד וההתקשרות אינו פגם כלל קמ"ל דהוה ג"כ מבני ט' מדות.

תשוקתך ולא לאיש אחר, ובכף החיים סי' ר"מ סקל"ח, ועיי' בברכי יוסף סי' ר"מ סק"ד והבאתי דבריו לקמן.

(קלב) כן הוא ברוקח סי' שי"ז, ופ"ל א' ח' שם בכף החיים.

(קלג) בברכי יוסף שם כתב "שיהא דעתה וכל רעיונה על בעלה", ולכאורה קשה כיון דהמחבר מביא כאן בני ערבוביא למה היה צריך לכתוב בסעיף ב' דינא דלא ישתה וכו' דהוא נכלל כאן, ואפשר די"ל דכיון דבנדרים כ: יש לאו מפורש שנלמד מהפסוק ולא תתורו אחרי לבבכם מכאן אמרו לא ישתה אדם בכוס זה ויתן עיניו בכוס אחר אמר רבינא לא נצרכה אלא אפילו דשתייהן נשיו ע"כ, וכיון דנאמר ע"ז לאו מיוחד מלבד האיסור הכללי דבני ט' מדות המיר טפי והביאו השו"ע בסעיף נפרד. ואף דהוי רק אסמכתא, כבר כתב הריטב"א בר"ה ט"ז דאסמכתא אמר הקב"ה למשה וכו', וע"ע תוס' בקדושין סוף פרק שני לענין מה אני בהנם. שוב ראיתי דכבר הרגיש בזה בספר משכן ישראל עמ' למ בטוהר הבית הערה א'.

(קל) זה לשון הגמ' נדרים כ: גבי הנהגת ר"א: אמרתי לו כ"כ למה אמר לי שלא אתן דעתי באשה אחרת ונמצא בניו באין לידי ממזרות, ובספר קדושים תהיו דייק מכאן דבני קאי נמי על בני האחרת משום "כח החושב בנחשב". ובכף החיים סי' ר"מ סקל"ד מביא לענין בני תמורה דמהרהר באשה אחרת היא גם מהרהרת בו וכו' דנתחלפו הבנים ע"ש בשם עמק המלך, אבל בספר משכן ישראל עמ' מ"ג בטוהר בית און י' מציין דבמסכת כלה כתב בלשון בני ומשמע דוקא בני החושב ולא בני הנחשב.

(קלד) לשון הטור והמג"א ס"ק י"ד.

(קלה) זהו לשון הטור ולשון המג"א ס"ק י"ד דהו"ל בנים מהוגנים, אבל במ"ב

(קלא) במדבר רבה פרשה ט' אות ד' כתב דאין לך ניאוף גדול מזו, ובספר חסידים תתשט"ו שנאמר ואל אישך

מי הדעת

ומי שתובעתו בפה הרי היא כזונה ואסור לקיימה (קלו), וי"א דתביעה בפה נקרא רק כשאומרת לשון של תשמיש

מקור הדעת

שתובעת בפה דזה הוי כתביעת זנות, (ומילת לקיימה קאי על התביעה ולא על האשה) ובספר משכן ישראל עמ' מ"ג כתב דאסור לקיים אתה עונה עד שתחזור שלא לתבוע ואז חזרה להיתרא, ומביא כן בשם מילי דחסידותא על ספר חסידים תקי"ז.

(קלז) בן מוכח מהפרישה, דלכאורה קשה דלאה אמרה בלשון אלי תבוא כי שכר שכרתיך, ועי' בפרישה אות ו' דתירץ דבאמת בלשון הגמרא איתא בערוכין ק: א"ר שמואל בר נחמני א"ר יוחנן כל אשה שתובעת בעלה לדבר מצוה הוין לה בנים כיששכר, ופרש"י ד"ה יששכר לאה תבעה את יעקב לדבר מצוה ותאמר אלי תבוא כי שכר שכרתיך וי"ל כי אלי תבוא הוא לשון נקיה כי סובל פירוש תבא אלי להדרי והראיה שלא אמרה עמי תשכב כמו שנאמר לפני זה בדבר רחל וכו', ומה שכתוב שחצופה היא שתובעתו בפה ר"ל שפירשה בדברי תשמיש. ופלא שלא הזכירו הפוסקים האחרונים המפרשים דברי השו"ע פרט זה וצ"ע. ועי' ברמב"ם שכותב בסוף פט"ו מהל' אישות "ולא תהיה מדברת בעסק זה" משמע דאין לדבר כלל, וצ"ל דרמזו לא נכלל בזה, אבל המעיין בר"ן נדרים כ: דכותב וז"ל שמפתה אותו בדברי ריצוי ופיוס כלאה שאמרה ליעקב לסור לאחלה, לא שתהא תובעתו בפה עכ"ד, משמע דמפרש דברי לאה בדרך אחרת, ד"אלי תבוא" היה בכוננת דברי

ס"ק כ"א כותב הלשון חייב בעונה וכבר ביארנו לעיל בס"א דשיטת האהיעזר (ה"ג פ"ג א') דאין כאן חיוב עונה רק אם מקיים יש בו מצוה, אבל לשיטת הברכי יוסף ועוד יש חיוב עונה ע"ש, וכאן נמי מלשון המ"ב מדויק כשיטת המחייבים, אבל לשון הטור והמג"א יותר נוטה כשיטת האהיעזר, אבל אינו מוכח. וע"ע אור יקר (כרך ו' דף ר"ל) פ' ויהי דבשעת פטירת הצדיק נעשה המלכות דאצילות בחינת תובעת בפה וזה יהוד יותר גדול מכל המצוות דכל ימי חייו ומשמע דמעלה היא וצ"ע, וצ"ל דמיירי באופן כזה דהיא עושה מיני תכשימים דהיינו המין של הצדיק בשעת הפטירה, או לשיטת הפרישה דעי"מ"ן זו מרמזים לז"א ודו"ק.

(קלו) כך הוא לשון הטור והמג"א ס"ק י"ד, ולכאורה דבריהם קשים מאד דבאה"ע סי' קט"ו ס"ד איתא דרק כשתובעת בפה בקול דהשכנים שומעים או יוצאת בלי כתובה וכן הוא לשון הגמרא בכתובות עב: במשמעת קולה על עסקי תשמיש דהיינו דאחרים שומעים קולה ע"ש ברש"י וברמב"ם פכ"ד מהל' אישות הי"ב. (ונראה דכבר הרגיש בקושיא זו הכף החיים דמצוין כאן לשו"ע אהע"ז הנ"ל וכן הרגיש בזה בספר משכן ישראל בהגהות טוהר הבית אות י"א. ועוד קשה לי דמבואר בשו"ע דאין כופין להוציאה רק יש מצוה לגרשה והיאך כתבו כאן הטור והמג"א דאסור לקיימה היפך ממה שפוסקים שם וצ"ע, ואולי בדוחק גדול י"ל הפירוש "ואסור לקיימה" היינו דאסור לקיים אותה תביעה

מי הדעת

מסתימת הפוסקים משמע דעיקר ההיתר הוא רק לעשות פעולות של קישוטים ולדבר עמו דברי אהבה אבל לא לרמוז בדבור כלל עניני תשמיש (קלח). ויש מקובלים שסוברים שמותר לה לתבוע בפה בינו ובינה, ועיקר הקפידא הוא שלא לתבוע

ברבים (אבל מהפוסקים לא משמע כן) (קלט). **הנה** יש גורסין כאן במקום בני מורדת בני מריבה (קמ), והפי' שהם מתקוטטין יחד בכל פעם (קמא) ואע"פ שאינם שונאים זה לזה, ולפיכך לא ישמש עמה עד שתשרור אהבה ושלום ביניהם

מקור הדעת

אהבה וידידות שתהיה יחד עמה, אבל לא בעניני תשמיש כלל רק בגדר ריציני ואהבה, וא"כ אין ראייה כלל להתיר לרמוז בדבור ענין תשמיש רק במעשה ודברי אהבה, וא"כ א"ש לשון הרמב"ם, וגם סתימת כל האחרונים דלא הביאו ההיתר של הפרישה, ודו"ק.

(קלח) עי' בהערה הקודמת.

(קלט) עי' בעין היים שער הכללים ביפה שעה אות ח' וז"ל הן אמת נכון שתובעתו בפה בלי כתובה היא יוצאת מ"מ זה דוקא כשתובעות בקול רם עד ששכנותיה שומעין קולה אבל התובעת בינה לבין בעלה אדרבה זוכה ויוצאים ממנה בנים ת"ח. וע"ש ששואל דלכאו' א"כ קשה אמאי רבינו האר"י כתב דבחי' אימא (דאצילות) אין לה דיבור, דהרי לדעתו שייך דיבור דאימא הגשמי בינו לבינה ותירץ דזהו רק למטה שוכני בתי חומר אבל אין זה נשרש למעלה בבחי' אימא דאצילות ע"ש. אבל לפי הפוסקים מיושב בפשטות דברי האר"י כפשוטם דאין לה לדבר כלל ודו"ק.

(קמ) כ"ב הרמב"ם פכ"א מהל' אישות הי"ב וכ"ה הגירסא ברש"י, וכ"כ הר"ן

וברא"ש, אבל בעלי הנפש להראב"ד ובטור מביא ב' הגירסאות, ויש להתפלא קצת על

(קמא) כך הוא לשון רבינו הטור.

לקמן.

ד. [מג] אסור להסתכל באותו מקום,

מי הדעת

ועכ"פ לא יהיו יחד בעת מריבה, ויש מוסיפין כאן דאסור לשמש אם הבעל או האשה שרוים בכעס אפילו מחמת אנשים אחרים.

וכל אלו הבנים מט' מדות הם אינם מיוחסים ואין להתחתן עמהם ויהיו עזי פנים וכו' ויהיו להם יסורי הגלות כדכתיב וברותי מכם המורדים והפושעים וכו' עיין במפרשי המקרא שם.

ויש להוסיף דאם האשה ישנה אסור לשמש

עמה והיינו כשהיא ישנה לגמרי אבל אם היא נים ולא נים עד שאינה יכולה לענות על שאלותיו מותרת כיון שאינה ישנה לגמרי (קמב).

[מג] **אסור**. י"א דאסור ליגע באותו מקום (קמג) ויש מקילין מעיקר הדין בשעת קיום המצוה (קמד). ולהלכה בודאי אינו צנוע ואין לעשות כן רק אם נצרך לו בהכרח לקיום מצות עונה ופ"ר וא"א לו באופן אחר (קמה).

מקור הדעת

כן, אבל להלכה א"א לפסוק כן לעשות לכתחלה כנגד שיטת הרמב"ם כפי שביארו הלח"מ, וכנגד שיטת רי"ז לפי מש"כ לעיל, ורק בשעת הצורך יש להקל.

(קמה) **עי'** בתשובת הרב מדעברעצין (נדפס כאן בסוף הספר) דאסור לכתחלה, וכן שמעתי מכמה מפוסקי זמננו כהג"ח קניבסקי והג"ח פ' שיינברג שליט"א דאין להדריך אברכים לעשות כן לכתחלה שלא בשעת הצורך גדול, ואין להביא ראיה דמותר בדורות ראשונים היו מועכין באצבע כדאיתא ביבמות, דשם היו הנשים עושות כן, ואפילו אם האיש היה עושה כן היה זה כדי להחמיר בענין הו"ל, דכיון שראו שאין הזריעה מביא לידי הולדה וחשוב מצד מדת חסידות כעין הו"ל, לפיכך מיעכו באצבע כדי שתתרכה התשוקה והאהבה ביניהם דע"ז תתעבר יותר במהרה. ועפ"י סוד י"ל דרק בדורות ראשונים היו יכולים לעשות כן דהיה שייך להם להמשיך השם ב"ן באופן כזה עי' פ"ח שער ק"ש שעה"מ ובכ"מ

(קמב) **מבואר** בתום' נדה יב. ומובא להלכה בטו"ז יו"ד סי' קפד ס"ק א.

(קמג) **כן** איתא בלחם משנה בפט"ו מהל' אישות הי"ח דזהו שיטת הרמב"ם, וכן משמע מרבינו ירוחם נתיב ראשון דכתב דאסור ליגע באותו מקום באשת איש ונ"ל פשוט דהוא ט"ם דהא באשת איש אסור ליגע בכל אבר שלה ושם כותב דזהו פרצה גדולה ואי באשת איש קא מיירי הוי אסור מדאורייתא לרוב פוסקים, ואין לומר דאינו חשוב דרך חבה, דפשוט דאינו כן. אבל עי' בשו"ת באר משה להרב מדעברעצין ח"ו (הועתק בסוף הספר) דכותב דאיירי באשת איש. אמנם בספר טהרת ישראל ג"כ מעתיק דיש איסור בזה מרבינו ירוחם וכמו שכתבנו.

(קמד) **כן** איתא ברש"י שבת קמ: דכך היה מצוה רב חסדא לבנותיו ע"ש, ובסדור היעב"ץ פ"ז חוליא ב' ח' מביא לעשות

שכל [מד] המסתכל באותו מקום אין לו בושת פנים, ועובר על והצנע לכת, ומעביר הבושה מעל פניו, שכל המתבייש אינו חוטא, דכתיב ובעבור תהיה יראתו על פניכם, זו הבושה, [מה] 'לבלתי תחטאו', ועוד, דקא מגרה יצר הרע בנפשיה. וכ"ש הנושק שם שעובר על כל אלה, ועוד, שעובר על 'בל תשקצו את נפשותיכם':

ה. הוא [מו] למטה והיא למעלה,

מי הדעת

[מד] המסתכל. והעובר על זה הויין ליה בנים מומין (קמו).
 [מה] לבלתי תחטאו. והעובר על זה הויין ליה בנים מומין (קמוז).
 [מו] ולמטה. והעובר ע"ז הויין ליה בנים הגריין (קמח).
 במקום חולי שאין יכול לקיים רק הוא מלמטה עיין בהיד"א כסא רחמים מס'

מקור הדעת

ואכמ"ל בזה, ואפשר דעפ"י סוד יש איסור גדול לעשות זה בסתם דהא מבואר בפע"ח דהטעם דאסור לנשק באותו מקום הוא דממשיך האורות של המנצפ"ך בתוך היסוד דאימא ע"ש, ואותו טעם שייך כאן ג"כ בנותן היד דשם הוא סוד התפשטות הגבורות כנודע ואכמ"ל.
 (קמו) נדרים כ: ומובא בטור וכן בבה"ל ד"ה אסור להסתכל, ועי' בשו"ת דעת תורה למהרש"ם דמביא ממס' כלה רבתי פ"א דדוקא בשעת ביאה דמיעברא בהאי ביאה אז הוי עונש זה ע"ש, אבל מסתימת הפוסקים לא משמע כן, ומסתמא כיון דבמס' נדרים כ: מובא האי עונשא בלי מימרא דרבא שבמס' כלה דזהו דוקא דאיעברא בהאי משמע דשיטת הש"ס שלנו דבכל אופן יש דין זה, ועי"ל דכל מה דאיתא התם הוא דוקא לענין העונש דהעונש על הולד הוא רק באופן דנעשה באותה ביאה דנולד ממנו, אבל עצם האיסור כ"ע מודו דשייך בכל אופן.
 (קמוז) שם. ולענין חיבוק ונישוק באמצע היום יש להעתיק בזה דברי ראש הפוסקים ההוות יאיר בספרו מקור חיים סי' רם (עמ' שנג בקיצור הלכות) וז"ל דקא מגרי יצר הרע אנפשיה טעם זה ארז"ל על המקשה עצמו לדעת יהא בנידוי ולכן כל הירא וחרד את דבר ה' ימנע מנשיקות וחיבוקים ומשמושים וקירוב בשר באופן שיבא לידי קישוי אם אינו רוצה לשמש, כ"ש אם אסור כגון בעונה הסמוך לווסתה כדאיתא ביו"ד סי' קפד.
 (קמח) נדרים כ. ועי' בשלחן הטהור סי' ר"מ אות י' וז"ל כל אלו הפיכות הוא למטה וכיו"ב המבואר בשו"ע עושה פגם גדול ומתלהט באש של גיהנום וסופו למעוים הרבה פעמים טעם מיתה עד שירצה ה' את פגמו.

זו דרך [מז] עזות. שמשו שניהם כאחד, זו דרך [מח] עקש:
 ו. אסור לשמש ממתו בפני כל אדם אם הוא [מט] ניעור,

מי הדעת

[מח] עקש. להזהר מכלל קדושת הזיווג וכתבו המקובלים דעל כל הפיכות אלו מקבל עונשים חמורים (קנא). יש להסתפק אם בשעת ההכנות מותר לעשות הפיכת שולחן דהיינו הוא למטה והיא למעלה דבסי' מ מצינו שגזרו גבי תפלין שמוא ישכח וישמש ואולי גם בכח"ג יש לאסור מטעם זה, ואולי יש לחלק וצ"ע.

כלה פ"ג ה"ג שמצאו חכמי קוסטנדינה בחדושי נדרים לאחד מרבני קמאי כתב יד דשרי. וכן הוא ברבינו ירוחם נתיב כ"ג סוף ח"א. ומביא ההיד"א מספר חסידים שבליל טבילה לא יתכן להתיר וכשאינו ליל טבילה שרי, ע"כ. ולגבי הולאה כ"כ שאין יכול לקיים כנכון גם בליל טבילה נראה שיש מקום להקל בזה ויעשה שאלת חכם.

[מט] ניעור. ובפני ישן מותר אפילו בלי הפסק מחיצה ומ"מ לכתחלה טוב לעשות מחיצה מעיץ או מבד סביב ממתו אם יש בני אדם ישנים באותו חדר (קנב).

[מז] עזות. י"א דכל ההיתר של הפיכת שולחן היינו דוקא כשגם האשה מתרצית לזה, אך אם הוא כופה אותה לכך קורא אני עליו גם בלא דעת נפש לא טוב, וצ"ע לדינא (קמט).

מקור הדעת

הלכה כראב"ד ז"ל עכ"ל, משמע דלהלכה אין אנחנו נוקטים כן, וכן משמע מהא דלא הביאו האחרונים דין זה, אבל מאידך גיסא לא מצאתי מפורש בטור דפוסק כנגדו, ולא נמצא בשום אחרון שיכתוב מפורש נגדו רק דברי העזר מקודש בדרך אגב, וצ"ע בכל ענין זה. (קנ) באר היטב סי' רמ ס"ק טו.

(קמט) בן איתא כראב"ד הובא בטור אה"ע סי' כה, והראב"ד מביא ראיה דהוא ק"ו מדינא דבועל ושונה דאמרו ע"ז בגמ' דשרי לעשות כן רק מדעתה כ"ש זה דצריך להיות מדעתה, ע"כ. ופלא שלא הביאו האחרונים כל דין זה. ומצאתי באה"ע סי' כה בעזר מקודש דהקשה שם על החרדים (סוף פ"ב ממצות התשובה) דמביא דיש מחלוקת בגדר הפיכת שולחן, דלהראב"ד ר"ל בדרך בהמה אבל שאר פוסקים חולקים. והקשה וז"ל ולא ראיתי כלל ממו"ש החרדים ז"ל בשם הראב"ד ז"ל והטור ז"ל שהפיכת שולחן היינו כדרך בהמה או הוא למטה ולא כתב בשם הראב"ד ז"ל רק שצריך להיות ברצונה ושרק בזה אין

(קנא) עי' שלחן המהור סי' רמ וז"ל כל אלו הפיכות הוא למטה וכיוצא המבואר בשו"ע עושה פגם גדול ומתלהט באש של גיהנם וסופו למעוים הרבה פעמים טעם מיתה עד שירצה ה' את פגמו, ע"כ.

(קנב) כה"ל ד"ה ניעור.

ואפילו על ידי [נ] הפסק מחיצה עשרה. ובפני תינוק [נא] שאינו יודע לדבר, מותר. בית שיש בו ס"ת או חומשים העשויים [נב] בגלילה [נג] אסור לשמש בו עד שיהיה [נד] בפניו

מי הדעת

[נ] הפסק. והטעם הוא דהאדם יכול להרגיש בעת שהלה משמש

מטתו ואין כאן צניעות, ואם הוא בענין שאין מרגישין כלל מותר ע"י הפסק מחיצה (קנג).

[נב] בגלילה. ר"ל שהן כתובים על קלף כמו ספרי תורה אלא שיש בהם רק חומש אחד, וה"ה שאר כתבי הקדש כשהן עשויין בגלילה (קנו).

[נג] אסור. בגמרא משמע דיש סכנה אם עוברים על דין זה (קנז).

[נד] בפניו. פי' מחיצה גבוהה י' טפחים דהוא לחזו"א 96 ס"מ ולהגרא"ח נאה 80 ס"מ (קנח). והאי מחיצה לאו דוקא של בנין אלא אפילו ע"י וילון בעלמא (ואם הייבים לקושרו ע"י לקמן) אבל היא צריכה להיות ברוחב ד' אמות (קנט), ולא מהני מה שמונה בארגז וע"ג הארגז יש כיסוי (דזה מהני רק גבי תפלין ושאר ספרים)

[נא] שאינו. והטעם דכיון דאינו יכול לדבר נחשב כבהמה, אבל אם יודע לדבר אלא שהלישותו גרם לו שאינו יכול לדבר אסור, ובחרש יש להסתפק דנראה דדומה לבהמה ומותר, וכל זה הוא מדינא אבל ממדת חסידות יש להזהר שלא לשמש גם לפני בהמה, וכל זה מיירי אפילו בלילה ואפילו במקום אפל (קנד). ואם שמע שהתינוק עשה איזה קול ומסתפק אם התעורר מותר להמשיך ובפרט אם הזרע התחיל להתעורר לצאת דחייב

מקור הדעת

(קנג) דין זה כמ"ב ס"ק כב בשם אחרונים ומקורו מהחכמ"א כלל קבח דין ה

ומובא ג"כ בכף החיים ס"ק מב וקצת צריך ביאור דגובה אדם בינוני הוא שלש אמות

וכיון דאירינגן ממחיצה בגובה י' טפחים א"כ

ודאי שיראה העומד וירגיש. וח"א ביאר

הכוונה בפשטות דבזמנם היו ישנים על הארץ וממילא אם ישן אצל המחיצה על

הארץ אינו רואה ואז דינא דאם אינו מרגיש מותר.

(קנט) כף החיים ס"ק מב בשם מוצל מאש ח"ב

סי' מה וא"ר ס"ק יב.

מג.

(קנה) אשל אברהם מהדו"ת מהרה"ק מבומשאמש.

(קנו) חכמ"א ומ"ב ס"ק כג.

(קנז) בה"ל ד"ה בית.

(קנח) ע"י שיעורין של תורה ושיעורי הגרא"ח נאה.

[נה] מחיצה,

מי הדעת

ואז בצירוף עם מחיצה זו שפיר דמי בשעת הדחק, ואם הנקבים דקים ואין הספרים נראים עד שיניח עיניו סמוך להם לכו"ע שרי ולא אסרו רק אם הנקבים גדולים והספרים נראים מרחוק (קסב). אם הס"ת עומד בגובה ונראה למרחוק שרי ויש אוסרים (קסג), ולכתחלה יש לכסותה בכיסוי ובשאר ספרים אפשר שיש להקל כיון שיש מחיצה גמורה המפסקת (קסד).

[נה] מחיצה. י"א דאם האיש והאשה מכסים כל גופם בשעת תשמיש מהני דא"צ מחיצה או כלי בתוך כלי, אבל הרבה פוסקים חולקים ע"ז (קסה).

מקור הדעת

מותר אפילו בוילון בעלמא בלי קשירה. ובערוך השולחן כאן בסעיף יא כתב דוילון לא חשוב מחיצה כיון שאינו קבוע והוא נע ונד ולכן אם אינו מתנענע ועומד כבקביעות הוי מחיצה. ומשמע אפילו אם אינו עומד ברוח מצויה, דכיון שהוא קבוע בבית ולמעשה אין שם רוח בגלל מחיצות הבית הוי כקבוע ומותר.

(קסב) **המ"ב** בס"ק כה מביא פלוגתא בין המג"א והספר נהר שלום ותוספות ירושלים ע"ש.

(קסג) **כף החיים** ס"ק מה.

(קסד) **בה"ל** ד"ה עד שיהיה מהחכ"א כלל קכה.

(קסה) **עי'** לקמן שהארכנו בזה.

(קס). וכמה אחרונים סוברים לדינא דוילון אינו נחשב למחיצה רק אם קושרין אותו שלא יוכל להיות נע ונד ע"י רוח, אבל יש חולקין וס"ל דרק אם יש חשש שתבוא רוח ותניד המחיצה או צריך לקושרה אבל אם היא בתוך הבית באופן שאין חשש שהרוח תנידנו א"צ לקשור (קסא).

ואם יש במחיצה נקבים כמו שיש בסריגה אע"ג דלענין טומאה חשיב מחיצה לחוץ בפניה הכא אסור עד שיהיו הס"ת או החומשים מכוסים מן העין שאין נראין כלל, ויש חולקין ומתירין, ובמקום הדחק יש לסמוך על דבריהם אך לכתחלה טוב לכסות החומשים ובפרט הס"ת שלא יהיו נראין

(קס) **מ"ב** ס"ק כד.

(קסא) **מ"ב** ס"ק כה, ועי' בסו' תרל בבאר היטב ס"ק י' דהביא בשם הלקט ח"ב סו' נו"ן שרוצה להכשיר מחיצה שהיא בתוך חצר מוקף מחיצות גבוהות דאין הרוח מזיזן לענין סוכה, וע"ש דהמג"א חולק לדינא וס"ל דאינו מחיצה, והמ"ב בס"ק מח ס"ל בפשיטות כהמג"א אבל החזו"א (או"ח סי' נב ס"ק יב ד"ה והנה המ"א) מצדד דבתוך הבית דאין רוח כלל מותר די"ל מה לי קושרה ומה לי העמיד כותל להגן בפני הרוח, אבל שוב מסתפק בדבר ע"ש. אבל מהעולת תמיד כאן שכותב הלשון דבוילון בעלמא מותר ומהכף החיים ס"ק מד דהביא בהכ"ט בס"ק ב דכתב דאם אפשר שיבוא רוח ויניד המחיצה צריך לקושרה משמע דאם לא שייך שתבוא רוח

(ולענין [נו] לעשותה נשנת עיין לקמן ריש סימן שט"ו). ואם יש לו [נז] בית אחר, אסור עד [נח] שיוציאנה, ואם יש בו [נט] תפלין

מי הדעת

מחויב לכסותן ויש מהמירין אפילו בשאר ספרים לכסותן, והעיקר לדינא להקל וממילא הסומך להקל אין למהות בידו, אבל טוב להחמיר לכסותן אם יוכל (קסז).

[נו] לעשותה. עי' מה שכתבתי לקמן בסעיף יא לגבי עשית מחיצה כשמשמש לאור הנר.

[נז] בית. פי' חדר (קסו).

[נח] שיוציאנה. ואם הס"ת או הספרים בחדר אחר רק שהפתח פתוח ונראים מרחוק, בס"ת יש להחמיר לכסותו שם במקומו שלא יהא נראה, ובשאר ספרים יש להקל דאין

[נט] תפלין. וה"ה מוזוזות, ויש מקילין במזוזת אם מכוסה בכיסוי אחד מלבד השקית, (ויש שהוסיפו שצריך להיות גם למעלה מ"י טפחים) (קסט). ומבואר

מקור הדעת

הספרים אם יש לו רק חדר אחר, ואע"ג דלדינא ודאי צריך להחמיר כהמג"א יש מקום לצרף קולא זו אם יש עוד ספק או שעת הדחק גדול, וצ"ע.

(קסז) עי' בה"ל (פי' רמ ד"ה אסור עד שיוציאנה) שהביא בשם הנהר שלום להקל בדבר אבל מצא בפ"ת (יו"ד סי' רפב ס"ק ט) בשם הפמ"א להחמיר בזה גם לענין שאר ספרים והפ"ת מסיים וצ"ע בזה ומסיים הבה"ל ול"נ דהסומך להקל כנהר שלום אין למהות בידו ע"ש.

(קסט) מ"ב ס"ק כו, אבל עי' בכף החיים סי' מ ס"ק יג דהרב מאמר"ר אות ב חולק וסובר דסתימת דברי מרן ביו"ד משמע דבמזוזת שבהדר א"צ כיסוי כלל. ובפרט אם המזוזת מונחת למעלה מ"י טפחים כמו שהוא ברובא דרובא דלמעלה מעשרה טפחים תופס רשות לעצמו. והטעם שלא הצריכו אפילו למטה מ"ט במזוזת כלי

(קסו) פן הוא כמג"א כאן ומובא כמ"ב ס"ק כו וכן הוא ג"כ במ"ב לעיל בס"י רלט ס"ק ט דישן בבית יחידי פי' בחדר, אבל כבר הקשה שם בשער הציון אות יז דהעולם נהגו לישן יחידי בחדר ואפילו כשהוא נעול ע"ש, ועי' במ"ב סי' קעה ס"ק כב לענין המשנה מקומו מפינה לפינה בבית אחד דאינו צריך לחזור ולברך ופי' המ"ב בשם המג"א דהיינו בחדר אחד, וע"ש בה"ל (דנדפס בטעות בע"א ד"ה בבית אחד) דהעולם לא נהגו כן רק מקילין אפילו מחדר לחדר בתוך בית אחד (פי' מקום מקורה דיש לו הרבה חדרים) ומביא דכן היא שיטת הרבה ראשונים ע"ש. וא"כ י"ל דזהו ג"כ הטעם דהרבה מקילין לענין ישן בבית יחידי דכל זמן שיש עוד אחד בתוך הבית מקילין ובאמת כך הוא המנהג דאם אין בכלל הבית עוד אחד מהמירין בזה. וא"כ יש מקום כאן לומר דאם יש לו בית אחר פי' בית ממש וא"צ להוציא

או [ס] ספרים,

מי הדעת

דגם להמקילין יש להחמיר אז להאפיל בכסותו בעת התשמיש שלא יראו ראשו פניו ורגליו (קסט).
[ס] ספרים. ר"ל כ"ד כתבי הקדש ומיירי דאינם עשויים בגלילה דאי עשויין בגלילה דינם כס"ת, אבל י"א דאפילו עשויים בגלילה אין דינם כס"ת (קע). פסוק שלם י"א דדינו כספרים ולכן לשיטתם יש ליזהר בעתון וכדומה

לכסותו כדון (קעא). בית שיש בו ספרים ובאותו בית קבוע הנאמוסיא שעושיין ד' יריעות לד' רוחות ויריעה על גביהן וכולן חוברות אשה אל אהותה ופורשין אותה תלויה מד' רוחותיה ונכנסין לישן בתוכה מפני היתושין מותר לשמש מטתו שם, אבל עי' מש"כ לעיל דזה דוקא אם הוילונות קשורות מצד מטה ועומדים ברוח מצויה לרוב פוסקים, ויש מקילין אפילו אם אינם יכולים לעמוד

מקור הדעת

בתוך כלי כיון שהיא קבועה בכותל והוא מקום קביעותה לא בעי זהירות כ"כ אף כיסוי בעלמא לא בעי מכח דינא ולא לכבוד בעלמא, מיהו סיים אין בידי להקל. והשו"ע הרב בס"י מ אות ה מביא סברת המתירין כיון שהיא קבועה לכותל ומתיר כל זמן שמכוסה לכל הפחות בכיסוי אחד אפילו הוא כיסוי שלו, אבל סתימת זכוכית לא מהני כיון שנראה מתוך הזכוכית.
 (קסט) הכף החיים בס"י מ אות יג מסיק דלכתחלה יש לחוש לדברי המג"א ובדיעבד יש להקל אם המזוזה גבוהה מי"ט ומכוסה בכיסוי אחד מלבד השקית שהיא מונחת בתוכה, ומ"מ כתב דיש להאפיל בכסותו בעת התשמיש שלא יראו רגליו ופניו וראשו (ועי' במש"כ לקמן דתמיד ראוי לעשות כן, ובמש"כ לקמן בענין הספרים המונחים בארונות למעלה מי"ט).

קכח דין י, אבל הכף החיים בס"י רמז אות מט חולק על הח"א וכתב דלא נראה כן משאר הפוסקים דשאר ספרי הקדש של כ"ד לא חמירי מתפלין המונחים בכלי בתוך כלי וכו' ד סי' רפב ס"ח כתוב שאף בס"ת יש מתירין בכלי תוך כלי ועל כן די בחומרת ס"ת וחומשין שנזכרו בפירוש ואין להוסיף עוד חומרות מדעתינו ומביא שכך הוא מנהג העולם להקל שאין מהמירין במגילה יותר מתפלין ע"כ.

(קעא) כ"ד מביא בספר משכן ישראל עמ' סג בשם הגר"ש אלישיב שליט"א, ולענ"ד דין זה אינו פשוט כ"כ עי' מש"כ לקמן לענין כל ספרים שהן בדפוס דיש הרבה מקילין, ובחזו"א יו"ד סי' קסד אות ג כתב דאם אין רוצים ללמוד בהם אין בהם קדושה כלל ע"ש. ועי' מש"כ לקמן בהערה קע דהלכה זו תלויה במחלוקת הפוסקים.

המג"א ובדיעבד יש להקל אם המזוזה גבוהה מי"ט ומכוסה בכיסוי אחד מלבד השקית שהיא מונחת בתוכה, ומ"מ כתב דיש להאפיל בכסותו בעת התשמיש שלא יראו רגליו ופניו וראשו (ועי' במש"כ לקמן דתמיד ראוי לעשות כן, ובמש"כ לקמן בענין הספרים המונחים בארונות למעלה מי"ט).

(קע) מ"ב ס"ק כז, ומקורו אע"ג דאינו נסמן בשעה"צ נראה דהוא מהח"א כלל

אפילו של [סא] גמרא [סב] אסור

מי הדעת

תפלות יש בהם קדושה, ויש מקילין בזה בשעת הדחק (כגון בליל ומבילה או עונה) כשאין לו כמה לכמותם בספרים שבדפוס שנדפסו ע"י עכו"ם או בכתב אשכנזי דהיינו שאינו כתב אשורית, אבל יש שכתבו דהמקילין בזה עתידין ליתן את הדין דדפוס הוי ככתיבת יד. **וכל** זה מיירי בדפוס ישן של אותיות, אבל בזמננו דהדפוס הוא פאטאגראפיע (צילום בלע"ז) יש הרבה מקילין בשעת הדחק (קעד). אסור להזכיר השם וכל דבר

ברוח מצויה כיון שהם בתוך הבית (קעב).

[סא] גמרא. ר"ל אע"ג דגמרא לא ניתן לכתוב בדורות הראשונים משום דדברים שבע"פ אסור לכותבם אפ"ה כיון שלבסוף התירו האמוראים לכתוב משום עת לעשות לד' הו"ל כשאר ספרי הקדש (קעג).

[סב] אסור. וה"ה כל ספרים הן בכתיבת יד הן בדפוס וכן סדורי

מקור הדעת

בקדושת הספרים הנדפסים עתידין ליתן את הדין דדפוס הוי ככתיבה. לבין התשו' הוות יאיר (סי' קפד, נרשם במעות במ"ב סי' קפז) דנוטה להקל בזה בשעת הדחק כשאין לו כמה לכמות. והנה כל זה בדפוס של זמנם (דהוי אותיות מהופכות) אבל דפוס של פאטאגראפיע ע"י שו"ת מהרש"ם ח"ג סי' שנו דהוא כה כהו של אדם ומעיקר הדין אין בו קדושה כ"כ רק אין לבנותו וצריך כיסוי אחד והו"ד בפסקי תשובה סי' כב וכ"כ בתשו' אבני נזר (וגם מהרש"ג באו"ח סי' עג נוטה להקל באופן שהמדיפים הוא עכו"ם אפילו בדפוס של זמנם) וכ"כ החזון איש ביו"ד סי' קסד אות ג באמצע דבריו וז"ל ומיהו אם הן נדפסין ע"י כה אחר המסכב את אופן הדפוס ולא ע"י אדם אם נימא דהוי כמעשה קוף אפשר דכל שאין דעת בני אדם ללמוד בהן אין בהן קדושה כלל ומותר לאבדן ביד עכ"ל, ע"ש. וא"כ פשטות דבריו נוטים דאפילו רוצה ללמוד בהן אין בהן קדושה כ"כ דליבעי ב' כיסוין רק שאסור לבנותו ונצרך לכיסוי א' ע"ש בחזו"א.

(קעב) **באמת** דין זה מבואר בסתמא בכף החיים סי' רמ ס"ק מז בשם כמה אחרונים, וכיון שסותמים משמע דאפילו אם המחיצות אינם עומדים ברוח מצויה כיון שהוא בתוך הבית נחשב כמחיצה, אבל כיון שהבאנו לעיל בשם המ"ב דלא נחשב כמחיצה אפילו אם הוא בתוך הבית רק אם עומד ברוח מצויה סתמתי להחמיר ע"ש, ועי' לעיל מה שהארכתי בזה.

(קעג) **מוג"א** ס"ק יח, מ"ב ס"ק כמ, ועי' בהקדמת ספר מועדים וזמנים להגר"מ שטרנבוך שליט"א דחוקר אם לעתיד דלא יהיה היתר זה כמ"ש הרמב"ם דתרכה הדעת ויוכלו ללמוד במנוחה אמיתית צריך לגנוז כל הספרים או לא ואכמ"ל בזה.

(קעד) **במ"ב** ס"ק כט כתב דדין זה הוא בין בכתיבה בין בדפוס, אבל בסיומן מ ס"ק ד הביא המ"ב פלוגתא בזה בין המ"ז (ביו"ד סי' רעא ס"ק ח) שכתב דכל המיקל

מי הדעת

שבקדושה כשעדיין השכבת זרע על בשרו רק ישמוף במים המקומות שמינף עצמו בהם, ועי' בליקוטי דינים שבסוף הסימן דאם אינו רוחץ אותו מקום נעשה הזרע מקולקל ח"ו פי' אם אינו רוחץ קודם שמזכיר דבר שבקדושה (קעה).

מקור הדעת

וכבר כתבתי דהיתר זה אינו ברור כ"כ. (ולפענ"ד תלוי במחלוקת הפוסקים לענין ציצית הנעשים ע"י מאשין דלפוסקים המתירים נחשב ככהו ולאוסרים אולי נחשב ככה כחו ואכתי צ"ע בכל זה). ופלא על המ"ב דלא מביא דזה דוקא בדפוס של עכו"ם ולא בדפוס של ישראל וגם בדרך החיים סתם להקל בזה בכל ספרים וצ"ע"ג. (ועי' בספר חיי משה י"ד סי' יג אות א). ועיין בחוות יאיר (בסי' קפד וסי' קט, הו"ד בפ"ת יו"ד סי' רעא ס"ק כ וסי' רפב ס"ק יב) דאין להשתמש בהיתר זה רק בשעת הדחק כגון זמן עונה או ליל טבילה דהייב לשמש ואין לו ברירה כי אין לו במה לכסות, וע"ע בתשו' רמ"א סי' לד דכתב שאינו אשורית אינו חמור כ"כ ועי' שו"ת עין יצחק (להג"ר יצחק אלהן אב"ד קאוונא) סי' א. ובאמת גם המהרש"ם בסוף התשובה הנ"ל לא היקל רק היכא דמכוסה עכ"פ בכיסוי אחד (וא"כ אינו מדויק מה שכתב בשמו בחק חיים הנ"ל דאין בו קדושה כלל רק כמעשה קוף, דהא כתב דלכ"פ יכסהו בכיסוי אחד. וגם לא מדויק מה שכתב בשו"ת חיי משה יו"ד סי' יג הערה ב דמהרש"ם מחמיר לענין צילום דבאמת מיקל רק מצריך כיסוי אחד ולתשמיש יהיה די בכיסוי אחד ע"ש היטב). ומה שכתבתי דה"ה סדורי התפלות, כ"כ חקף החיים סי' מ אות טו בשם הפמ"ג אות ב.

(קעה) ס"ח, הובא בכ"ה ס"ק נ.

ועי' בספר חק חיים (לר' חיים ישעי' קניג שליט"א, ח"א יו"ד סי' מא ומב והשמטות) ועי' שו"ת הר צבי (יו"ד סי' קמג) ושו"ת מנחת יצחק (ח"ב סי' צו וצו) ומהר"ם שיק (או"ח סי' סו ד"ה ועתה) ובצל החכמה (ח"ג סי' קסג ס"ק כא) ושו"ת מחזה אליהו (סי' ה אות ה). ועי' בדרך החיים (הלכות סס"ק ה) וז"ל ובשעת הדחק יש להקל (לשמש ולעשות צרכיו) בספרים הנדפסים.

ואחר שעיינתי שנית בדבר אינו פשוט לי כ"כ דדפוס של היום אינו כדפוס של זמננו, דמהרש"ם איירי מפאטאגראפיע וקורא אותו כה כחו ממעם שהיה צריך שתי מעשים א' להעמיד הזכוכית במאשין נגד הצורה שרוצה לקבל ואז מקבל המאשין התבנית וזה נקרא כחו ואח"כ כשמניחו על ניירות משהוים והם מקבלים ממנו נקרא כה כחו דאז פסק כה הראשון וקבל הצורה שמתגלה עכשו, אבל במאשין של דפוס זמננו ברנע שמפעיל המאשין וזה חשיב כחו אז נגמר מיד כל הצורה ונדפס עי"ז כמה קובצים אפשר דנקרא כחו והוי כמו דפוס של פעם וצ"ע. (ובשו"ת בצל החכמה הנ"ל כתב דדפוס זמננו נחשב ככה חמישי וצ"ע"ג בזה). ויש לדעת דכל ההיתר של החוות יאיר הוא רק בדפוס של עכו"ם או בכתב רש"י וכיום רוב הספרים נדפסים ע"י ישראל ויש להשגיח בזה, ובא"י כמעט כולם ע"י פועלים ישראל ואין היתר רק מצד שהוא פאטאגראפיע,

עד [סג] שיתנם [סד] בכלי בתוך כלי,

מי הדעת

כמחיצה כיון שהוא בתוך הבית אפילו לא נקשר) אם הוא גבוה י"ט (להווי"א 0.96 מ' ולר"ח נאה 0.8 מ') ורחב ד' טפחים (לר"ח נאה 0.32 מ' ולהווי"א 0.384) שרי אפילו אם הספרים מגולים, דלא עדיפי מס"ת וחומשים (קעת).

[סד] **בכלי**. פי' שני כיסויין ולא דוקא כלים, ואם פירם טלית או כיסוי אחר על הכים של תפלין אע"פ שהכיסוי לא מכסה רק מלמעלה ומן הצדדים ולא מלמטה מותר לשמש, ואם ב' הכיסויין מכסין רק מלמעלה ולא מלמטה צ"ע לדינא, ויש שכתבו שגם באופן זה מותר (קעט). ואותן שמניחין כים התפלין והטלית לתוך כים גדול אחד, גם הכים הגדול חשיב כליין המיוחד להן וצריך עוד כיסוי על גביהם ויש מקילין בזה (קפ). אם מכסה בטלית על התפלין

[סג] **שיתנם**. פי' אע"ג דלא בעינן בהו הפסק מחיצה כמו בס"ת מ"מ כלי בתוך כלי בעינן ואין נפקא מינה בין אם הספרים מונחים למטה או שעומדים בגובה על הדף (שקורין פאליצע) כיון שהם בתוך אותו הדר ואין מחיצה מפסקת ביניהם (קעו).

וילון התלוי לפני המטה אף דאין שם מחיצה עליו לרוב פוסקים כיון דאינה קשורה מלמטה והוא נע ונד ע"י הרוח (ולהרכבה פוסקים אפילו אינו נע ונד בפועל כשהוא בתוך הבית רק אילו היה שם רוח היה נע ונד) מ"מ שם כיסוי עליו אם אין הספרים נראין עי"ז, ועל כן אם (מלבד הוילון) יכסה על הספרים אפילו רק כיסוי אחד מותר דתו הוי שני כיסויין וככלי בתוך כלי דמיוא (קעז). ואם קושר המחיצה מלמטה (ולמקצת הפוסקים דלעיל דא"צ קשירה מלמטה להיות נחשבים

מקור הדעת

טפחים כנראה פשוט במס' שבת ובכ"מ עי' סי' עט ועוד, ועי' במהוה אליהו סי' ה. אות ה.

(קעט) **עי' מ"ב** סי' מ ס"ק ז ובה"ל שם ד"ה בית, והבה"ל שם נשאר בצ"ע מה הדין בשניהם בכיסוי מלמעלה, אבל בהווי"א משמע דמהני.

(קפ) **המ"ב** בסי' מ ס"ק ז מחייב לכסות בעוד כיסוי מלבד זה כיון דנקרא כליין, אבל בכף החיים בסי' מ ס"ק י מביא בשם

(קעו) **מ"ב** ס"ק ל, ובה"ל ד"ה עד שיתנם ממשמעות המג"א סי' שמו ומחוי"י סי' קפד ופ"ת יו"ד סי' רפב.

(קעז) **מג"א** סי' שמו, ועי' תפארת למושה (ומש"כ בשער הציון ס"ק יג תפלה למושה הוא ט"ס ומובא ברע"א אות ל).

(קעת) **עיין** כף החיים ס"ק נב ועי' מש"כ לעיל בזה, ובכף החיים ס"ק מד כותב דשיעור מחיצה הוי עשרה טפחים גובה וד' אמות רוחב, ובפשטות הוא ט"ס וצ"ל ד'

והוא שלא יהא השני [סה] מיוחד להם, (וע"ל סי' מ' ס"ז), אבל אם הוא מיוחד להם, אפילו מאה כחד השיבי.

מי הדעת

ואח"כ הניחה בתוך שלה י"א דמהני, דאע"ג דמיוחד לה הא תחלת עשיתו הוא בשביל שיהא הכלי שני ואין זה נקרא מיוחד, אבל יש אוסרים ואומרים דזה נקרא מיוחד, ויש מכריעין דבספרים הנדפסין ובמזוזה יש להקל כיון דבלאו הכי הרבה מקילין אבל בכ"ד ספרים יש לאסור (קפד). אם כופל בד אחד וכורך בו ב"פ זה ע"ג זה י"א דנחשב כב' כלים, אבל אם היה תפור לבד עוד בד כמו שמצוי בבגדים שלנו הרי הוא בטל למה שעל גבו ולא נחשב כב' כלים (קפה).

[סה] מיוחד להם. י"א דכריכת הספרים נחשב ככיסוי אחד והיינו באופן שהספרים מכוסים לגמרי שהם מונחים בתוך הארון וצדדיהם ואחוריהם

המונחים בתוך הכים מהני לכו"ע דהטלית אינו כליין וכך עדיף לעשות דמהני לכו"ע (קפא). אם כים התפלין מחובר למעלה (מבחוץ) על הכים הגדול הרי צד השני של כים הגדול אין נקרא כליין ומועיל להן אם הפכו, דיש לו שני כלים כים התפלין ולמעלה ממנו כים הטלית בצד השני דלא נקרא כליין. ב' כיסויין של זכוכית לא מהני, אבל כיסוי אחד של זכוכית והשני של שאר דברים דלא נראה הספר או המזוזה מתוכו מהני (קפב). ניירות שתולין בבתי היולדות שכתוב בהן שמות ופסוקים אסור לשמש מטתו באותו חדר עד שיוציאם או שיניחם בכלי בתוך כלי (קפג). אם עושה למזוזה או לספר ב' כלים שיחשב אחד כלי בתוך כלי כגון שכרך מזוזה בנייר

מקור הדעת

החיים סי' מ אות יט, והכף החיים בעצמו מחלק בין מקום שיש להקל בו מטעם אחר כספרים הנדפסין לבין מקום שאין בו טעם אחר להקל.

(קפה) כף החיים ס"ק נג בשם האשל אברהם והביאו ג"כ הא"ח ס"ק ה, והכה"ח בסי' מג ס"ק ל כתב דאם תפלין הם בכיסם ונותנם בתוך כים התפור במלבושו דאותו כים אינו כליין והוי כלי בתוך כלי מותר ליכנס בהם לבית הכסא, דאינו מתיר רק אם הם בכיסם וגם הם בתוך בגדיו ולא מחשיבים הכים של הבגד והבגד עצמו לשני כיסויין.

הברכי יוסף בשם מהר"י צמח בשם הרשב"א להתיר דכיון שמניחים בתוכו גם הסדור אינו נחשב כמיוחד לתפלין ומותר, ומסיק הכף החיים דבדיעבד יש להקל ונראה דכוונתו דבשעת הדחק יש להקל.

(קפא) עי' מ"ב סי' מ ס"ק ז ובה"ל ד"ה בית.

(קפב) מ"ב סי' מ ס"ק ז.

(קפג) חפ"ל אות ב, כף החיים סי' מ ס"ק יח.

(קפד) החכמת אדם כלל קכח דין י כתב דמהני וכ"כ המ"ב סי' מ ס"ק ז, אבל החס"ל אות ג מחמיר בזה והביאו הכף

מי הדעת

חולקין. וי"א דזה דוקא אם מונחים בכותל אבל בכלים צריך להיות שמחזיקין מי' סאה וי"א דאז סגי בכיסוי אחד דלא יראה התשמיש ואפילו הוא מיוחד להם (קפז).

מכוסים ע"י הקיר ושליבות הארון, אבל הרבה חולקין ע"ז והמנהג להחמיר (קפו). וי"א דאם הספרים מונחים במקום גבוה למעלה מו"ט ורחב ד"ט חשיב רשות לעצמו ומותר לשמש בפניהם ויש

מקור הדעת

להג"ר מאיר גריינימאן שליט"א (חלק נזיקין בסוף הספר) בשם דודו החזו"א דכותב דאחורי ארונות הספרים אינם צריכים כיסוי כיון דעומדים סמוכים לכותל (כהרשב"א, ועי' לקמן) עכ"ל.

ואבתי העיר המחזה אליהו דצדדי הספר שמלמעלה אין עליהם כיסוי כלל, ואולי י"ל דאם המדף שעליו קרוב אליו מאד עד שצדדי הספר נראים כמכוסים לגמרי על ידו, שפיר דמי. עכ"ל. וא"כ צ"ל דהאחרונים מיירו רק בספרים שמונחים בארון מד' רוחותיהם, ולא משמע מדבריהם שדברו רק באופן כזה, ובפשטות נראה דאפילו אם הצדדים מגולים נחשב ככיסוי, וצ"ע מעמם. ועי' במש"כ לקמן בשי' הרשב"א וצ"ע. שוב ראיתי בכף החיים סי' מ אות יב דהדף של תיבה חשיב כלי ומוכח דאפילו אם אינו מכסה הצדדים דהיינו דהצדדים רואים את התשמיש נחשב כמכוסה ע"י שיש כיסוי מכל צד מרחוק וגם זה נחשב ככיסוי. ועכ"פ י"ל דאירינן דהספר נמצא בארון הספרים ואף שאין הוא מכסה את הספר מכל צדדיו נחשב כשני כיסויים. ויל"ע דשוא ארון הספרים נחשב ככליו ונצטרך להכניסם בארון אחר, ולא משמע מסתימת הפוסקים דצריך לעשות כן וצ"ע.

(קפז) עיין במחזה אליהו סי' ה אות ז דמביא התשו' מהר"ם שיק או"ח סי' צד

(קפו) עי' פמ"ג א"א סי' מ ס"ק ב שכתב שכריכת הספר לא הויא ככלי המכסה וכ"כ המהר"ם שיק (או"ח סי' צד ד"ה והחלק) וכן פסק המ"ב סי' מ ס"ק ד. אבל הדעת קדושה (וי"ד סי' רפה ס"ק ו) הסתפק בזה. והכה"ח סי' מ ס"ק יד מביא מהחמד לאברהם דס"ל שכריכה נחשבת ככיסוי דלא כפמ"ג ומסיק דראה בשו"ת אהל יוסף סי' ב דהכריכה לא חשיב ככיסוי כלל ע"ש, וכתב הכה"ח דבספרים הנדפסים יש להקל ולחשוב הכריכה לכיסוי אחד ולכסות עוד בכלי אחר שאינו כליין כיון שיש מקילין בספרים הנדפסים (אבל אין זה פשוט כ"כ לפמ"ש"כ דבספרים הנדפסים ע"י יהודים ככזמננו לא ברור להתיר אף להחזי"ו ועי' בדעת תורה למהרש"ם סי' רמ ס"ו דמביא הברכי יוסף בשו"ת ברכה סי' קנד בשם רבינו יהודה בן הרא"ש דמוכח דספרים כרוכים חשיבי כמכוסים וא"כ א"צ רק עוד כיסוי לענין תשמיש, והכף החיים הנ"ל סומך להקל על החמד לאברהם בצירוף שיטת החז"י דספרים הנדפסים אין עליהם קדושת ספרים, ועי' בשו"ת מחזה אליהו סי' ה ס"ק ו שהעיר דצדדי הספר אין עליהם כיסוי כלל ומצינו רק שתחתית הספר אינה צריכה כיסוי מדמונתה כבר על דבר ונחשבת ככיסוי ע"ז, עי' מ"ב ס"ק לב בשם רשב"א. ועי' בספר מחזה אליהו סי' ה סעיף ו הערה יג שהביא בשם ספר אמרי יושר

ואם פירש [סו] טלית ע"ג ארגו, חשוב ככלי בתוך כלי:

מי הדעת

[סו] טלית. אע"ג דהטלית אינה פרוסה רק מלמעלה ולא מלמטה מ"מ חשיב כאילו היה מונח בכלי בתוך כלי (קפח). אם הארגו גדול שמחזיק ארבעים סאה והוא אמה על אמה ברום שלש אמות י"א דחולקת רשות לעצמה וא"צ לפרוס עוד כיסוי על הארגו ויש מחמירין בזה

והסומך ע"ז בשאר ספרים (מלבד ס"ת תפלין ומוזוות) אין למחות בידו. אכן אם מחובר לכותל במסמירין לכו"ע יש להקל וי"א דבספרים.

המכורכין יש להקל ולחשוב הכריכה לכלי אחד והארגו לכלי שני כיון די"א דהכריכה חשובה ככיסוי אחד (קפט).

מקור הדעת

כאן נמי אם יכסה בכיסוי אחד בודאי יהני. **יש** להעיר במה שכתב המחזה אליהו כאן דיש איסור לגלות עצמו כנגד ספרים דלא משמע כן בסי' מ סעיף ב עי' בה"ל שם ד"ה אסור לשמש דאפילו האיסור לעשות צרכיו הוא חידוש של הדרך החיים ומצריכו עיון ע"ש, ועי' מג"א סי' מה ס"ק ב וסי' שמו ס"ק ג.

(קפח) **לשון** השבו"י הובא במג"א ובמ"ב ס"ק לב.

(קפט) **המ"ב** מביא המחלוקת בסי' רמ ס"ק לג, והמג"א בס"ק יט והחיי אדם מקילין, אבל הפמ"ג כמ"ז ס"ק ד מחמיר עפ"י הט"ז ביו"ד סי' רפב ס"ק ג דאסור לישב על תיבה שיש בה ספרים אפילו מחוקת מ' סאה וה"ה כאן, אבל המ"ב מביא בשם הט"ז דאם מחובר לכותל במסמירין לכו"ע יש להקל ומביא בשער הציון שם ס"ק טז דבשאר ספרים חוץ מס"ת תפלין ומוזוות הסומך על דעת מג"א אין למחות בידו כיון דהפמ"ג דוחה ראית הט"ז. ועי' בכף החיים בסי' רמ ס"ק נא דבספרים המכורכין יש להקל כיון די"א דכריכה חשובה ככיסוי אחד וכבר הבאתי לעיל משו"ת מחזה אליהו סי' ה דהקשה דהא הספרים אינם

דמתיר וחולק על המג"א דאוסר. ועי' בכף החיים סי' ע ס"ק יג לענין מוזהה וכמו שהבאתי למעלה בענין מוזהה ע"ש. ועי' בבה"ל סי' רמ ד"ה עד שיתנו דכותב מפורש דספרים המונחים למעלה על האצטבא כיון שהם באותו חדר ואין מחיצה מפסקת אסור להניחם שם ומביא דכן מוכח מסי' שמו במג"א ס"ק ג ובשו"ת חו"י סי' קפד. ועי' במג"א בסימן רמ ס"ק יט דאם הארגו גדול שמחזיק מ' סאה והוא אמה על אמה ברום ג' אמות חולק רשות לעצמו וצ"ע, ונ"ל להקל דאפילו לענין טומאה דאורייתא מקילין עי' סי' שיד, נמצא דמתיר רק בארגו שיש לו י"ח טפחים גובה וו' טפחים רוחב ועומק. וצ"ל דשי' המג"א דמחיצת כלי לא נחשב כמחיצה עד שיחזיק מ' סאה וצ"ע מסוגיא דשבת ה. ע"ש במחזה אליהו סי' ה' ובמהר"ם שיק הנ"ל, ובפ"ת סי' מ מביא בשם עמק הלכה סי' טז דגבוה י"ט ואין רחבו ד"ט הוא ספקא דינא וצ"ע. ועי' במחזה אליהו שם דתלוי דלמ"ז או"ח סי' עט מהני ולמג"א צריך להיות ד' על ד' ע"ש במג"א ס"ק ה ועי' מש"כ לעיל לענין מוזהה דשי' השו"ע הרב להקל מעיקרא דינא לענין מוזהה (סי' מ אות ב) אם היא מכוסה בכיסוי אחד ע"ש, וא"כ לשיטתו

ז. לא ישמש בתחלת הלילה ולא בסופה כדי [סז] שלא ישמע קול בני אדם ויבא [סח] לחשוב באשה אחרת,

מי הדעת

למי שלבו נוקפו שיהרהר באחרת, ומיהו עפ"י קבלה אף עם הארץ אסור לשמש רק אחר הצות ובשבת מותר לע"ה אף קודם הצות ולת"ח רק אחר הצות וכל זה אם אינו בא לידי קרי אבל אם ח"ו יוכל לבוא לידי קרי מותר (קצב). ובגדר "אמצע הלילה" מסתימת הפוסקים נראה דהפי' הצות ממש, אמנם י"א דהוא כל זמן האשמורה השניה (דג' אשמורות הוי הלילה), ומי שיש לו שיעור באשמורת הבוקר נראה דיוכל להקל לסמוך ע"ז (קצג).

אם עושה מחיצה לפני הספרים גבוה י' טפחים ורחב ד' טפחים שרי אפילו הספרים מגולים דלא עדיפי מס"ת וחומשים, ואפשר שגם אם נראים מעל המחיצה יש להקל (קצא).

[סז] **שלא ישמע.** ועוד יש טעם דבתחלת הלילה הוא שבע ובסופו הוא רעב ולקמן סעיף טו איתא דלא יבעול כשהוא שבע או רעב (קצא).

[סח] **לחשוב.** י"א דזה רק לפרושים או

מקור הדעת

ט"ם, אבל כאן כותב עוד הפעם ד' אמות, וקשה לעשות ט"ם בב' מקומות וצ"ע.

(קצא) **כף החיים** ס"ק נד.

(קצב) **ח"פ** של שלמה ב"ק סי' מג (הובא במג"א ס"ק כ) כותב דדין זה אינו אלא לפרושים. ומש"כ עפ"י קבלה ע"י לקמן בימים האסורים עפ"י סוד, ומש"כ ואם יבא לידי קרי ע"י מ"ב ס"ק לד וכף החיים ס"ק נח דמותר.

(קצג) **ע"י** במש"כ בביאורינו לאה"ע סי' כה שהבאנו בשם הדברי יהזקאל משינאווע דמי שיש לו שיעור יש לו להקל לשמש מתחלת האשמורה השניה ונראה דהבין בכוונת השו"ע "באמצע הלילה" דר"ל בזמן האשמורה השניה, וכן בס' משכן ישראל עמ' סו בהגהות טוהר הבית רוצה לפרש כן מדעתא דנפשיה, אבל מסתימת הראשונים והאחרונים לא משמע כן כלל

מכוסים מהצדדים ושם תירצתי דהם מכוסים ע"י המדפים של הארון אבל כאן אין כיסוי ועצם הארגו נחשב ככסוי שני, ולפיכך לא הבנתי כ"כ החיתר, וכבר כתבתי דמסתימת כל הפוסקים משמע דהמתירין בספרים המכורכין לא אכפת להו מצדדי הספרים ולפ"ז א"ש דברי הכף החיים, אבל עדיין יש לעיין מה טעמם.

(קצ) **כן** איתא בבב"ל סי' רמ ס"ו ד"ה עד שיהיה בפני מחיצה וע"י כף החיים סי' רמ ס"ק נב דכתב דאם עושה מחיצה גבוה י' ורחב ד"א שרי אפילו אם הספרים מגולים (ויש שם ט"ם דכתוב עגולים) דלא עדיפי מס"ת וחומשים, וזה פלא עצום, דכבר כתבתי דגדר מחיצה ככל מקום הוא גבוה י' טפחים ורחב ד' טפחים ולא ד' אמות, וכתבתי לעיל במש"כ הכף החיים בסימן זה ס"ק מד דמסתמא יש שם

[סט] אלא באמצע הלילה:

ח. וישמש [ע] באימה וביראה כמ"ש על ר"א שהיה מגלה

מי הדעת

ומעשים טובים ולומד תורה ביום ובלילה ומי יתן והיה שירבו כמותו בישראל (קצה). מובא בספרים שהצדיקים הגדולים יחידי הדורות הרגישו יסורי מילה בשעת מעשה המצוה פי' מרוב דבקותם למעלה ורצונם להפשיט מהגשמיות (קצו). ויש שכתבו דיצייר כאילו אש גדול ונורא עומד לפניו ואומרים לו לעבור על הדת והוא בשמחה משליך עצמו לתוך כבשן האש כדי שלא יעבור על הדת ויחשוב בלבו ששמחתו תגדל יותר במצוה זו מאשר מהתענוג הגשמי של הזיווג (קצז). ויש שכתבו

[סט] אלא. אם חלם הלום שמתענין עליו יפרוש מאשתו אחר החלום עד גמר התענית אם אינו ליל טבילה. אבל אם הוא ליל שבת ונוהג שלא להתענות בשבת או שבכלל אינו חושש לחלומות מותר לשמש אחר שראה חלום (קצד).

[ע] באימה. יש שכתבו דבשעת הזיווג יצייר כנגד עיניו צורת האותיות שבתורה ויש שכתבו דהאשה תחשוב שהסיד פלוני כך עושה מצוות

מקור הדעת

מטוהרות מ"מ בהרהור מותר. ומש"כ שתחשוב שהסיד וכו' כך פירש הכף החיים שם את דברי השבט מוסר פ' כד דכותב דצריכה האשה בשעה שמזדווגת עם בעלה שתחשוב באיזה חסיד כדי שיהיו לה בנים חכמים וחסידים ע"ש (דהרי אסור לחשוב כאיש אחר ח"ו).

(קצו) ע"י שבחי הר"ן ט"ז, י"ז ואע"ג דמשמע בסור מרע דאפילו צדיקים גדולים הרגישו קצת תענוג גשמי דהא ישי הוא מאותם שמתו בעטיו של נחש ודוד אמר הן בעון חוללתי ע"ש, מ"מ יחידי הדורות עשו כל המצוה לשם שמים ממש.

(קצז) ע"י בצעמל קמן להרה"ק ציס"ע אלימלך מליז'ענסק זיע"א.

ועפ"י קבלה בודאי אינו כן ולא מסתבר לעשות בזה מחלוקת בין חכמי הנגלה והנסתר וצ"ע.

(קצד) כף החיים ס"ק ג, וכתבו הרבה אחרונים דבזמננו אין להתענות על חלומות רק גדולי הדור ע"י אגרות חזו"א דלא היה נוהג להתענות, ובאגרות מאה שערים מהר" צמח צדק אבל יש סתירות בזה ואכמ"ל, ונראה דתלוי באדם, דמי שמצוי לו חלומות בודאי לא יתענה ורק אדם גדול שלא מצויים אצלו חלומות כאלו יתענה ואכמ"ל.

(קצה) מש"כ דיצייר האותיות כן איתא במדרש תלפיות נז: וקמג: כף החיים ס"ק נה, והביא הרו"ח אות ד. וכתבו הרו"ח והכה"ח שם דאע"ג דאסור לדבר דברי תורה באותה שעה שהוא בלי נט"י וידיו אינם

טפח ומכסה טפח ודומה כמי שכפאו שד, פירוש, באימה וביראה כאלו [עא] כפאו שד.

מי הדעת

הרמת קול). י"א דע"י התענוג שמרגיש יכול בקל לעלות במחשבתו לאהבת הבורא ודבקותו דמשנפתח מידה נקל להעלות לקדושה (רא). י"א דלאנשים פשוטים עיקר הקדושה היא לפני מעשה המצוה שיקדשו עצמם בתפלות ובקשות שלא יתגשמו ויעשו המצוה לשם שמים לשם אל עולם כמו שכתב השו"ע בסעיף א (רב). עיקר הנקודה של בחי' יראה הנצרכת גם לאיש פשוט הוא שלא ירצה להתגשם דהיינו שלא ירצה לעשות המצוה כמו בהמה בלי דעת וכוונה רק לפני המצוה יתפלל ויבקש מהבורא, וזו היראה העיקרית הנדרשת מן האדם הפשוט (רג).

[עא] **כפאו**. פי' דיקדש עצמו כ"כ דלא ירצה לקיים המצוה מחמת

דיחשוב בשעת הזיווג בדברי תורה או בשמות ויהודים הכל לפי מדרגתו, ומי שאין לו הכנה בסודות יכוין לשם יהוד קוב"ה ושכינתיה ולא יעמיק יותר (קצח). גם ידבק עצמו נשמתו בנשמת אשתו כדי לגרום היחוד העליון ועי"ז יזכה לבנים ראויים (קצט). ויש שכתבו שיחשוב על צדיקים קדושים אנשי מדע וחכמה, ויש שהוסיפו (ר) שיאמרו שניהם אדם והוה מתושלח נח אברהם עם שרה יצחק עם רבקה יעקב עם רחל ולאח בלהה וזלפה ושמות השבטים ואפרים ומנשה ושאר צדיקי אל ויתפלל שימשך זה הזרע אחריהם ויהיו צאצאיו כמותם. ואם הוא משבט לוי טוב שיאמרו בעת הזיווג בתי אבות הלויים הנזכרים בריש פ' וארא מן ואלה שמות בני לוי עד אלה ראשי אבות הלויים למשפחותם. (וכל זה בשתיקה בלי

מקור הדעת

הקדוש כותב כשירצה להזדווג עם אשתו יזכור הקדושים אשר בארץ המה כדי שימשך זה הזרע אחריהם וכו', ועיין ביסוד ושורש העבודה שגם מביא הנהגה זו שיאמר שמות האבות והשבטים וילמד גם את אשתו לעשות כן.

(רא) **הרה"ק** מקאמארנא.

(רב) **ספר** סור מרע להרה"ק מזידיטשוב.

(רג) **בן** משמע קצת בדברי הסור מרע ובדברי בעל הסולם.

(קצח) **קיצור** שו"ע סי' קנ"ב, וכבר מבואר באריכות בכל ספרי המקובלים עי' ראשית חכמה שער הקדושה פ' טז ועוד ועיין בהוד יוסף להגרי"ח סי' עה.

(קצט) **עי'** רבינו יונה ברכות ה: וסדר היום ויעב"ץ פ"ז אות ה ובזהר ויצא קנה: ובדברי הרה"ק החוזה מלובלין שנדפסו בסוף ספר זה ועוד. (עי' בספר הזכירה אות זיווג).

(ר) **עי'** רמב"ן באגרת הקדש פ"ה דיחשוב בצדיקים קדושים אנשי מדע ובשלי"ה

ויש מפרשים מגלה טפח ומכסה טפח, [עב] שלא היה ממרק

מי הדעת

ליזהר לפני ולאחרי התשמיש ליטול הידים (רז) ולשפוך מעט מים לפני מטתו והוא מגולה לולד הנוצר (רח). טוב לומר קודם הזיווג מזמור לדוד ה' רועי וכו' כי הזיווג והאכילה בחינה אחת (רט). גם טוב לומר קודם הזיווג תפלת הרמב"ן וכדאי שילמוד ראשית חכמה שער הקדושה פ' מזו וצעמל קמץ להרה"ק אלימלך מליז'ענסק זיע"א, וכל זה אם לא יבוא ע"י השחיה להרהורים רעים ח"ו, ואם ע"י עשית כל הדברים הללו יבוא להרהור וקישוי עדיף שיקצר בתפלתו ואם יוכל יתפלל תפלת הרמב"ן (רי).

[עב] **שלא**. פי' שלא היה מוציאו יותר מדי בשעת ביאה כי אם טפח (ועי')

תאווה רק מחמת שכך צוה הבורא לעשות, ואם היה מצוה אותו שלא לעשות כן לא היה עושה, וכל כוונתו בזה היא לקיים את רצון הבורא, וזה הפי' באימה ויראה לאנשים פשוטים (כדהבאנו לעיל בשם השל"ה הקדוש) דהיינו שירצה בכל לבו לקיים המצוה רק מחמת ציווי הבורא ויפחד שלא לעשותה מחמת תאוה (רד). וקודם התשמיש תאחוז האשה בוהן רגל ימין של בעלה ואח"כ בוהן ידו הימנית ואח"כ תנוך אזנו הימנית ובשעה שמחזקת תכוין שיסתלקו מעליו הג' שדים המעוררים התאוה שלא לשם שמים וזה הסימנים שמסר יעקב לרחל (רה). ויש לאדם לדבר עמה או יבדוק בשערות ראשה (רו). וצריך

מקור הדעת

שתמכים עמו ולא תפגע כלל. ופשיטא שהפי' הא' של השו"ע בסעיף ח' נוגע לבני דורנו שצריך שיהא כל כוונתו לשם שמים).

(רה) **חפד** לאברהם נהר סא, כף החיים ס"ק סד, ועי' בחסל"א עוד פרטים בזה.

(רו) **פת"ע** אות כה, כה"ח ס"ק סו.

(רז) **עי'** מש"כ בליקוטי דינים שבסוף הסימן.

(רח) **לשפוך** מים וכו'. מקורו באור צדיקים אות מז מהזהר"ק ויקרא יט. כה"ח ס"ק סז.

(רט) **אור** צדיקים אות כ, כה"ח ס"ק סה.

(רי) **עי'** בליקוטי דינים בסוף הסימן והנהגות תלמידי הבעש"ט, והדפסנו תפלת הרמב"ן המדויק בסוף הספר.

(רד) **פשוט** דכן כוונת השו"ע, ודלא כהאומרים שענין זה לא שייך בדורנו, ולא הבנתי היאך אפשר לומר על סעיף בשו"ע שמקורו בחז"ל ואין שום חולק ע"ז דאינו שייך בזמננו דהלא התורה היא נצחית. ועי' בשל"ה הקדוש בתחלתו וז"ל ואינו רוצה להפרד ממנו זה נקרא דרגת היראה לפי מדרגת איש הפשוט ע"ש. (ושמעתי שכוונת אותם שאמרו כן היינו שלעשות ממש כר"א במהירות גדולה ובכבדים כמי שכפאו שד זה לא לדרגתם השפלה של רוב בני דורנו שהנשים עלולות להרגיש כאובות ומבוישות מאד אם יעשו במהירות גדולה כיון שהפצים המה בקב ותפלות, אבל בודאי שכל אחד לפי דרגתו צריך להשתדל למעט בהנאת גופו כמה ששייך אצלו כדי שלא יתגשם ח"ו ויפיים את אשתו ויסביר לה גודל מעלת הקדושה כדי

האבר בשעת תשמיש כדי למעט הנאתו, ודומה כמי שכפאו שד שעושה הדבר באונס. ויש מפרשים: מגלה טפח שבאשה, כלומר עכשיו מגלה אותה לצורך תשמיש ועכשיו מכסה אותה, כלומר שלא היה מאריך באותה מעשה, ודומה לו כמו שבעתו השד ונבעת והניח המעשה, כל כך היה [עג] מקצר בתשמיש.

מי הדעת

ממנו ותזריע תחלה הקב"ה משלם לו בנים זכרים, והמחבר איירי במי שאינו בוטח בעצמו וממהר כדי להנצל מן החטא שלא תעלה במוחו מחשבה זרה בעת התשמיש, וגם הוא עושה מצוה בזה והקב"ה יתן לו בנים זכרים (ועי' לקמן אם דין זה הוא להלכה ולמעשה עפ"י קבלה) (ריב). ומ"מ צריך לזהר לשהות על הבטן עד שיכלו כל ניצוצות הזרע כדי שלא יכשל בעון שז"ל. ולא יעמוד מיד מן המטה אלא ישאר מעט בתוכה, והעומד מיד מן המטה קרוב למיתה יותר מן החיים (ריג). י"א דחייב הבעל מעיקר הדין לפיים את אשתו גם לאחר התשמיש אבל לא נמצא כן ברוב הפוסקים רק כתבו שלא יפרוש מיד מחמת סכנה. יש מי שאומר (ריד) דאחר גמר התשמיש כמו חצי שעה יקום אבל

לקמן אם דין זה נהג הלכה למעשה עפ"י קבלה) (ריא). ועי' בספר "דוגמא מדרכי אבי" שכתב הר"ר לייב בנו של החפ"ן חיים באות ט"ז שמביא בזה"ל: אמר לי פעם על ענין קדש עצמך במותר לך מה שקראה התורה את ההזדווגות בשם עונה ("ועונתה לא יגרע") לפי המבואר בתוספתא ובירושלמי פ"א דברכות דהושב שם סכומים הרבה וחשיב שם עונה, וכמה עונה אחד מכ"ד בשעה עכ"ל, ולפ"ז זמן העונה הוא ב' וחצי דק'. ורואים בזה גודל קדושת הקדמונים עד כמה קצרו במעשה מצוה זו כדי שתהא כל כוונתם לש"ש בלבד.

[עג] מקצר. מי שיודע בעצמו שיאריך ולא תכנס בו מחשבה אחרת ומשהה עצמו כדי שתהנה האשה

מקור הדעת

(ריג) כה"ח ס"ק נט, ועי' בבן איש חי שיש אנשים שלא נגמר הניצוצות שלהם עד שמשתינים מים והם צריכים להזהר רק על עיקר הניצוצות ע"ש.

(ריד) עי' שבת קכט: ושו"ע הרב ה' שמירת הגוף והנפש ס"ה ועי' ביו"ד סי' קטו.

(ריא) עי' שטמ"ק על הסוגיא שם בנדריים כ. דכך פירש הא דאמרו מגלה טפח לפי שיטה זו.

(ריב) עי' נדה לא. וברכות ס. ושבת קיה: טור ומג"א ס"ק כא. הו"ד במ"ב ס"ק לה ובקף החיים ס"ק נט ועי' במ"ז אה"ע סי' כה ס"ק א.

מי הדעת

לא נראה מלשונו שכוונתו מעיקר הדין רק מצד הסידות ועי' בהערות (רטו).

מקור הדעת

(רטו) **איתא** בערובין ק: אלמלא ניתנה תורה למדנו דרך ארץ מתרנגול שמפיים ואח"כ בועל וכו' לבתר הכי מאי קאמר לה (לאחר תשמיש) וכו'. משמע מסתימת הגמ' דיש ענין לפיים גם לאחר תשמיש. וכתב באגרות קודש להקד"י כשמשדל לשמחה בשעת החיבור לפניו ולאחריו אין זה מגונה רק מצוה ואפילו לא היה משועבד לזה וכ"ש שמשועבד לזה עפ"י דין. וקשה דלא מצינו חיוב זה בראשונים ובפוסקים הראשונים והאחרונים ורק בספר אור צדיקים סי' כז אות ג מביא דאחר גמר תשמיש כמו חצי שעה יקום וישוב למטתו המיוחד לו (הביאו הכה"ח בס"ק סג). ויש מקום לפרש דבריו דהוא מטעם דצריך לפיים אחר תשמיש, אבל עכ"פ גם הוא אינו מביא חיוב זה ואפשר לפרש דבריו דר"ל דממדת חסידות צריך לפייסה לאחר תשמיש וראוי שלא להאריך בזה יותר מחצי שעה אבל גם בפחות מזה שפיר דמי. וכן מוכח מלשונו דמתחיל דישכב תמיד במטה מיוחדת בפני עצמו ואם צריך לשמש וכו' אחר גמר השימוש כמו חצי שעה יקום וישוב למטתו המיוחד לו עכ"ל, ונראה דר"ל דאף דמעיקר הדין מותר לבעל לישן במטת אשתו מ"מ ממדת חסידות אין ראוי לעשות כן אלא לאחר כחצי שעה מגמר השימוש ישוב למטתו, ולא איירי הכא כלל מחיוב לפיים לאחר תשמיש, ויש לפלפל בזה. עכ"פ יהיה איך שיהיה בשו"ע ובפוסקים לא מובא חיוב כזה, דלא כספר משכן ישראל עמ' נט שכתב דחייבים מעיקר הדין לפיים לאחר תשמיש.

ועיין במאירי למס' ערובין שם דלומדים מתרנגול שמפיים ואח"כ בועל וכן משמע מדברי המהר"ל נתיב הצניעות פ"א שעיקר הלימוד הוא לפיים לפני תשמיש ולא הזכיר דבר מפיום שלאחריו. וז"ל שזה נמצא גם בתרנגול שנקרא גבר שמפיים ואח"כ בועל ודבר זה דרך ארץ הוא, וכן הוא בשאר הפוסקים. ואמנם הגמ' מביא דהתרנגול מפיים גם לאחר הבעילה אבל א"א ללמוד מזה חידוש לחייב מעיקרא דדינא דבר שלא נזכר בשום ראשון ואחרון, ויש לפרש בדעת הפוסקים דס"ל דילפינן מתרנגול עיקר הדין דצריך לפיים אך לא לומדים כמה שיעור הפיום, דלהלכה סגי בפיום לפני המעשה. ועוד אפ"ל דכונת הגמ' דחייב לפיים אותה לפני בעילה אפילו בדבר שאין בכחו לעשותו כדי להראות אהבתו אליה כמו תרנגול שמפיים שיקנה לאוונה בגד ארוך שמגיע לארץ ואחר הביאה נשבע לה שאם היה לו כסף היה קונה לה את אותו הבגד, ואם לא כדבריו, שיאכל אותו החתול ע"ש בגמרא, וא"כ כל הטעם שאומר לה כן אחר הביאה דבאמת אין לו כסף לקנות הבגד וא"כ צריך לומר לה כן לאחר התשמיש, אבל אם היה לו כסף לא היה צריך להסביר לה שום דבר. וא"כ לומדים מהגמ' שיש חיוב פיום קודם ביאה ואם אין לו כמה לפייסה אפשר לומר אפילו שקר להראות אהבתו ואחר התשמיש יסביר לה שכוונתו היתה לרוב אהבתה, אבל אם פייסה כהוגן לפני תשמיש ואינו צריך להתנצלות אין שום דין של פיום אחר התשמיש, עי' שם היטב בגמרא ודו"ק.

ויש מפרשים: מגלה טפח על [עד] הסינר שהיתה חוגרת בו, שאף בשעת תשמיש היה מצריכה להגרה, ומגלה רק טפח ממנה ומכסה מיד כדי [עה] למעט הנאתו. [עו] וכולהו פירושי איתנהו, וצריך [עז] בעל נפש ליזהר בהם:

מי הדעת

[עד] הפינר. פי' חגורה שמכסה ממתנים מרוצים לזה הוי מדת צניעות (ריח). ולמטה (רטז).

[עו] וכולהו. ולפי קבלה העיקר הוא כפירוש הראשון שכתב המחבר דימשמש באימה וביראה כמי שכפאו שד, ושאר הפירושים יש בהם קצת איסור (ריט).

[עז] בעל נפש. עפ"י קבלת האריז"ל הייב ללבוש הציצית גם בשעת הזיווג (רכ). וי"א דילבשו שניהם חלוק

[עה] למעט פי' דכיון דאין קירוב בשר יותר נקל לכיון מחשבתו למקום (ריז). ואע"ג דמעיקר הדין צריך שיהיה קירוב בשר כדאיתא באה"ע סוף סי' עו והאומר אי אפשרי אלא אני בבגדי והיא בבגדה יוציא ויתן כתובה, שאני סינר דאינו מכסה לגמרי. או י"ל דבשניהם

מקור הדעת

שד איתא בשער הכונות נו: דצריך להשהות עצמו עד שיצאו כל הטיפין לגמרי כי אותם שיורי הטיפות היוצאות לבטלה אע"פ שאינם ראויים להוליד עכ"ז נבראים מהם ג"כ בחי' מזיקים ומשחיתים רעים. אבל הפי' שלא היה ממרק האבר בשעת תשמיש כדי למעט הנאתו למה אינו להלכה וצ"ע, ואפ"ל דשמא אם לא ימרק לא יצא כל הזרע ויבוא לידי הוצאת טיפין דנקרא זרע לבטלה עפ"י קבלה וצ"ע.

(רכ) עי' שער הכונות דף נב ובכף החיים לר' חיים פלאגי סי' ו אות ז וכה"ה סי' כא ס"ק מז וכאן ס"ק ס. ואע"פ שכתב בראשית חכמה שער הקדושה פ' מז בשם התיקוני זחר תיקון כח דצריכים להיות ערומים, כבר תירץ בדרכי חיים ושולם להרה"ק ממונקאטש שהרה"ח כתב לפי קבלת הרמ"ק אבל לפי קבלת

(רטז) עי' רש"י שבת יג: ד"ה סינר ומג"א כאן דמשמע שהוא בגד רק שאינו מכסה כ"כ.

(ריז) עי' ביאור הגר"א דזה כמו ר' יוסי בן חלפתא דבעל יבמתו דרך סדין כיון דס"ל כאבא שאול, והתם מעכב הכוונה לדברי אבא שאול אבל גם באשתו נכון לעשות כן ע"ש.

(ריח) מג"א ס"ק כב וא"ר ס"ק מז הובא בכה"ח ס"ק ס.

(ריט) בן כתב בנזירות שמשון או"ח אות יא הובא בכה"ח ס"ק יא, וקשה דבשלמא ההנהגה שהיה מלוכש בכגדים הביא בראשית חכמה דלפי הקבלה צריך שיהיו שניהם ערומים, ולא יהיה הוצץ בין שניהם שום דבר (ועיין מש"כ לעיל בענין חלוק וציצית). וגם הפי' שהיה מקצר במעשה זה כמי שכפאו

ט. [עח] לא יספר עמה בדברים

מי הדעת

(רכד). ולהסוברים דתמיד חייב לפיכך
אותה קודם התשמיש כדי לישב דעתה
יאמר לה (רכה) תחלה דברי יראת שמים
ויספר לה על נשים הצנועות כמו קמחית
שזכתה לבנים גדולים מחמת צניעותה
וכיו"ב, וישמחה ויסעדה בדברים
המשמחים את הלב כדי שתשיג את
התאוה אליו בקדושה ובטהרת רעיונה
וזה יהיה ניכר בנשימתה ובעיניה ואז
יאהבו זה לזה ויהיו בניהם פקחים. וכתוב
בזוה"ק (בראשית מט:): שיאמר לה "את
עצם מעצמי ובשר מכשרי" להראות שהם

למעלה וכך היה המנהג הישן, ובאמת
בהרבה מספרי תלמידי בעש"ט משמע
דעכ"פ האיש יהיה מלובש בחלוק (רכא).

[עח] לא יספר. יש מחלוקת גדולה בין
הפוסקים אם צריך לפיכך תמיד
קודם תשמיש, ושיטת המחבר נראה דאין
לפיכך רק בשעת כעסה, ולפי דעת המקובלים
יש חיוב לפיכך תמיד (רכב). ועפ"י קבלה בליל
שבת יש להוסיף במילי דפיוסא (רכג). אם הל
ליל טבילה בראש השנה לא ירבה בדברי
שחוק עמה רק הנצרך לקיום המצוה

מקור הדעת

אחרונים דעפ"י קבלה צריך להיות ערום, עי'
בשער הציון ס"ק יח בשם יד אהרן, ויש לדחות
דהם איירו לפי קבלת הרמ"ק ועי' בבא"ח הנ"ל
בסעיף שלפני זה.

(רכב) עי' במאמרינו בענין דיבור לפני
תשמיש דהארכנו בזה בס"ד.

(רכג) תקוני זהר תיקון כא, אם אית לון שלמא
בכל שית יומין דהלא יעבדון
תוספת בשבתא בפיוסא דא לדא ברחימו סגי
וכו' כגוונא דא צריך בר נש לפיכך לאתתיה
בשבת בתוספת מילין דפיוסא.

(רכד) חיי אדם כלל קלט דין ז, ואע"ג דמותר
בכל השנה לספר בדברי תשמיש
כדי להרבות תאותו בליל ר"ה מחמת אימת
הדין לא ירבה בזה רק הנצרך בהכרח לקיום
המצוה.

(רכה) עי' באגרת הקדש לרמב"ן פ"ז ובסודר
היעב"ץ פ"ז אות י (עמ' קנט).

האר"י הק' חייב ללבוש ציצית. והבא"ח בס'
בניהו על התיקונים ועוד מקומות כותב דאין
כוונת הזהר בתיקון כח דיהיה האדם ערום
לגמרי דאם יש בגד כמו ציצית וכו' אינו מעכב.
ויש שכתב דיגביה הציצית למעלה, ועי' בפסקי
הלכות מהרב דנקרא דהם עברו ראשי. וכבר
הארכתי בכל זה במאמר בפני עצמו. (ועי'
בסודר האריז"ל דג"כ משמע דישמש ערום ונראה
דלמד כשיטת הבא"ח דלא כהאדמו"ר ממונקאטש,
אבל אין מזה ראייה לשיטת האריז"ל גופיה, דהסידור
אינו ממנו ויש בו ליקוטים גם מדברי המהר"ם
פאפריש ועוד ספרים כנודע).

(רכא) עי' בספר קדושה וצניעות שכותב שכך
היה המנהג וכן שמע מבבל מנחת
יצחק גאב"ד העדה"ח בירושלים, וכבר
הארכתי בזה במק"א. וי"ל דס"ל דאין בזה
איסור עפ"י קבלה וכדברי הדהו"ש דיש בזה
פלוגתא בין האר"י והרמ"ק וכיון דנקטינן
כהאר"י שרי לן גם בחלוק, אבל סתימת הרבה

שאינם [עט] מעניני התשמיש, לא בשעת תשמיש ולא [פ] קודם לכן שלא יתן דעתו באשה אחרת

מי הדעת

דמותר לדבר כולל (רל) כל הדברים שהן צורך התשמיש דהיינו דמותר להכניסה בתחלה בדברים המושכים את לבה ומישבים את דעתה ומשמחין אותה כדי לקשור דעתו בדעתה ולומר לה דברים שמביאים לה חשק ואהבה ורצון וגם טוב לומר לה דברי יראת שמים והסידות ודברי צניעות, וי"א דרק בשעת כעסה מותר כל דברי ריצוי כאלו, ושלא בשעת כעסה לא הותר רק מה שנצרך לתשמיש ממש כגון לצורך תאותו.

[פ] קודם לכן. השיעור של קודם לכן הוא משעה שתבעה לתשמיש (רלא), והיינו משעה שאינם עסוקים בדבר אחר אלא בהכנה לתשמיש (רלב).

אחד בלי פירוד. אם היה לו כעס עמה מותר לספר עמה מתחלה כל דברי ריצוי כדי לפייסה וחייב לעשות כן כמבואר בסעיף שאחר זה (רכו).

[עט] מעניני. עניני תשמיש דמותר לדבר עמה היינו (רכז) מה שנצרך לו לצורך התשמיש כגון כדי להרבות תאותו פי' מה שנצרך לו לעשות פעולת המצוה וכו'. (רכח) אם קם משנתו בחצי הלילה והוא ליל טבילה ואין לו רצון לתאות תשמיש טוב לדבר עמה דברי צחוק וכיו"ב (רכט) בלי ניבול פה ח"ו כדי לעורר רצון ותאוה דאין לשמש בלי חשק, דאם אינו הפיץ עכשו לשמש עמה דומה ח"ו לבני ט' מדות. וי"א דעניני תשמיש

מקור הדעת

מותרים כל דברי ריצוי ע"ש. אבל כיון דבדוחק י"ל דגם המחבר מודה לרמב"ן וכוונתו כאן בעניני תשמיש הוא כולל כל דיבורים הגורמים אהבה ביניהם, ובשעת כעסה דהתיר לפייסה היינו אף בדבור שאר מילי דעלמא, וכמה מאחרוני זמננו לומדים כך בדבריו הבאתי דבר זה בתוך פירושינו, וע"ש באריכות דמהכ"מ והב"י לא משמע דס"ל הכי, ואכמ"ל.

(רלא) בעלי הנפש עמ' פב.

(רלב) משכן ישראל עמ' עא בשם הגר"ש אלישיב שליט"א.

(רכו) פמ"ג, מ"ב ס"ק לו.

(רכז) מג"א ס"ק כג.

(רכח) שו"ת תורה לשמה סי' עב.

(רכט) רמב"ם ה' דעות פ"ה ה"ד, ועי' בשע"ת ש"ג וסוף ספר היראה, ועי'

בספר קדושה צניעות ובמאמרנו על ניבול פה.

(רל) פ"ב היעב"ץ בסדרו פ"ז חוליא ב עפ"י

אגרת הקדש פ"ז, ועי' באריכות

במאמרנו בענין דבור לפני תשמיש דנראה

דבאמת יש מחלוקת ראשונים בענין זה,

והיעב"ץ פסק כהרמב"ן והמחבר פסק

כהראב"ד בבעלי הנפש דרק בשעת כעסה

[פא] ואם סיפר עמה ושימש אמרו עליו מגיד לאדם מה שיחו אפי' שיחה קלה שבין אדם לאשתו מגידין לו בשעת הדין: י. אם היה לו [פב] כעס עמה אסור לשמש עד [פג] שיפייסנה,

מי הדעת

[פא] ואם. עפ"י קבלה אין לדבר כלל בשעת מעשה המצוה, ואפילו בעניני תשמיש לא ידבר כי אם קודם המעשה (רלג).
ואם היא רוצה ואינה רוצה פי' שאינה אומרת איני רוצה אלא ששתקה י"א דאכתי אסור לבעול עד שיודע בבירור שהיא מרוצה בכך ויש מתירין (רלה).

[פב] כעס. אם אדם רואה שאשתו בכעס על אהר ואפילו היא בשלום עמו כל זמן שהיא שרויה בכעס ודבורה בכעס כנגד אותו אדם לא ישמש עמה כי תגרום שהולד יהיה רע ולא טוב (רלד).
[פג] שיפייסנה. בספרים החמירו מאד אם אינו מפייס את אשתו כשהיה בכעס עמה והיא אינה מתרצית לאותו מעשה, דנענש בבנים בעלי מומין ח"ו (רלו). ועפ"י קבלה משמע

מקור הדעת

(רלג) ע"י בראשית חכמה שער הקדושה פ' טז דהוא כמו שמו"ע. וע"י בסדור היעב"ץ דכותב דכשהתחיל לשמש עמה אין לו לדבר כלל בשום ענין כדי שתהיה כוונתם צלולה לשמים וע"י בספר משכן ישראל עמ' עד דהקשה עליו דלא נמצא כן בפוסקים והוכיח דאירי לפי הקבלה וידוע דבהרבה מקומות הוא נמשך אהר דברי המקובלים ועפ"י נגלה אין איסור ע"י כמשכן ישראל שם שהביא ראיה מבעלי הנפש עמ' פב דכותב דרק דברים אחרים (ולא דברי תשמיש) אסור בשעת תשמיש וגם מגמ' נדרים כ: משמע דדברי ר"א היה בשעת מעשה התשמיש ע"ש, ומה שכותב שם על מחבר אחד דהשמיט המילים יספר וישחוק עמה לא ידעתי איזה ספר הוא אבל פשוט דכוונתו לשמים. ובפשטות כבר הארכת דלפי המחבר אסור לדבר רק בעניני תשמיש ולהרמב"ם נראה דכל דיבור מותר,

ע"י במאמרינו על דבור לפני תשמיש ואכמ"ל. (רלד) ספר חסידים אות תקסג הביאו בעבודת הקדש להחיד"א.
(רלה) כבר הארכת בזה לעיל בסעיף ג בענין בני אנוסה דיש בזה פלוגתא דהפמ"ג שם אומר דספקא דדינא אי הלכה כר"א או כר"י ע"ש. ומהמ"ב משמע להיתר דכותב דרק בשעת כעסה יש לו חיוב לפי ע"ש. ומש"כ דהפי' שאינה אומרת איני רוצה וכו' הוא מהגהות מהר"ן שפירא, וע"י בעזר מקודש אה"ע סי' כה ס"ב לענין בוטל ושונה דשתיקה מהני, ומ"מ טוב לשאול לרשותה, ואכמ"ל.

(רלו) ע"י לעיל בטור שם ובמס' כלה מפני מה הויין לאדם בנים בעלי מומין ר"א מפני שתובעה ואינה נתבעת לו פי' אינה מתרצית לו ר' יהודה אומר מפני שאומרת לו

ויכול [פד] לספר עמה קודם תשמיש כדי לרצותה: יא. [פה] אסור לשמש

מי הדעת

דהמשמש עמה כשהיא בכעס חשיב כגלוי עריות (רלז). וצריך לפייסה עד שתתרצה לו ותאהבנו (רלח). ומשמעות המחבר דהוא צריך להיות המפיים ולא היא (רלט). ומהגמ' משמע דיפייסנה ע"י שיעסוק בטובתה ויקנה לה הפציה (רמ).

[פד] **לספר**. כל דברי ריצוי דהא אסור לשמש עד שיפייסנה (רמא).

[פה] **אסור**. אין זה דרך צניעות להסתכל לאור הנר על מקומות המכוסים שבאשתו אפילו קודם תשמיש

מקור הדעת

משמע דיבטיח לקנות לה דברים אף שכעת אין זה באפשרותו, ואחר התשמיש יבאר לה דכוונתו היתה דברגע שיהיה לו כסף יעשה כן.

(רמא) **מ"ב ס"ק לו**. ולכא' חייב לעשות כן, ואע"ג דהמחבר כותב בלשון יכול מ"מ כיון דכתב אח"כ דאסור לשמש עד שיפייסנה הרי חייב לעשות כן משום חיוב עונה. אבל באמת יש להסתפק בזה די"ל דכיון דבני שנואה הוא מנ"י מדות הרי מעיקר הדין הוא פטור אז מעונה ורק אם רוצה לשמש חייב לפייס קודם לכן ולפיכך נקט המחבר הלשון יכול לספר עמה. והמ"ב נוקט הלשון ומותר לספר עמה ולא חייב לספר עמה וצ"ע. ועי' בלשון הטור שכתב וז"ל נמצא כי האונם אסור אף באשתו אלא אם הוא צריך לאותו מעשה יפיים ואח"כ יבעול ע"כ. משמע דבאונם אין חיוב ורק אם רוצה לשמש יפיים תהלה, ובפשטות מיירי הטור אף בעת חיוב עונה, ואי ס"ל דאף באונם יש חיוב הול"ל דחייב לפייס. ובדוחק י"ל דאירי שלא בזמן עונה, אבל בפשטות לא נראה לומר כן בדבריו וצ"ע.

בשעת תשמיש אנוסה אני ואיכא בינייהו רוצה ואינה רוצה (עי' לעיל מש"כ בענין זה). ופשוט דאם האדם חוזר בתשובה שלמה ע"ז יכול לתקן מה שעיות ח"ו, ובודאי אם יש לאדם בנים בעלי מומין ויודע שנכשל בעון זה אם יעשה תשובה שלמה ע"ז תהיה להם רפואה שלמה בעז"ה.

(רלז) **תקוני** זהר ריש תיקון נו, דמאן דזריק טיפה באתתיה בעציבו ובקטטה אתגליית ביה ערייתא.

(רלח) **חכמ"א** כלל קבח דין ג, וכן בסדור היעב"ץ פ"ז ה"ז כתב דלא ישמש עמה עד שיהיה ביניהם אהבה ושלום.

(רלט) **מנורת** המאור קעה וספר משכן ישראל עמ' עג והסברא כדאמרינן דרכו של איש לחזר אחרי האשה ואין אשה מחזרת אחרי האיש ואיש מקבל פיוס דהוא נוח לרצות ואין אשה מקבלת פיוס (נדה לא:).

(רמ) **עי'** ערובין ק: ובס' משכן ישראל עמ' עג הביא בשם הגרי"ש אלישיב שליט"א דהפיוס יהיה למלא את רצונה כפי יכולתו, ובאמת כבר הארכתי לעיל דמהגמ' בערובין

[פז] לאור הנר אע"פ שמאפיל בטליתו.

מי הדעת

(רמב), ובאותו מקום אסור מעיקר הדין לאנטערנע (רמה). ויש מגדולי זמננו שמתירין אם אין ניכר הפנים כגון אור הבא מן תנור הימום (רמו). ולאור הלכנה ג"כ אסור (רמז), ודוקא אם אור הלכנה מאיר עליהם להדיא אבל אם אינה מאירה עליהם אע"פ שמאירה לבית (רמח) מותר (רמג).

[פז] לאור הנר. וה"ה אור של עלעקטערי (רמד), ואפילו אין שם אלא קצת אור ואפילו הוא בתוך כלי שקוף שקורין

מקור הדעת

יש סברא להקל למקצת פוסקי דורנו, אבל לאור העלעקטרי דשייך ביה כל הטעמים של הנמ' בנדה יז. פשיטא דאסור. והנה לענין הדלקת נר של שבת ויו"ט מצינו בכמה פוסקים דאור הנר לאו דוקא אלא ה"ה לאור העלעקטרי ע"י בבית יצחק יו"ד ה"א סי' קכ אות ה, ובמחזה אברהם או"ח סי' מא, ובשו"ת הר צבי או"ח סי' קמג ושו"ת דבר הלכה סימן למ.

(רמה) מ"ב ס"ק למ.

(רמו) משכן ישראל עמ' מט בשם הגרי"ש אלישיב שליט"א. ולכא"ו דבריו מוכרחים דהא הטעם דאיתא בגמרא נדה יז. לאסור תשמיש ביום הוא משום שנא' ואהבת לרעך כמוך ושמוא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו, וקצת משמע שם דשוה אור היום לאור הנר וממילא בכה"ג דהאור הלש מאד ולא שייך טעם הגמ' שרי, ע"י במאמרינו בענין תשמיש ביום ולאור הנר ובפירוש לאה"ע בענין זה.

(רמז) מ"ב ס"ק למ, כה"ח ס"ק עה, ובפירושינו לאה"ע סי' כה ס"ה הבאנו כל השיטות בזה.

(רמח) בא"ח שנה ב וירא כו, וע"י מש"כ בפירוש לאה"ע סי' כה ס"ד בענין זה.

(רמב) ע"י מש"כ בזה במאמר ובאגרת לה"א דלכאורה יש בזה איסור דואהבת לרעך כמוך המבואר בנדה יז. אבל מהראב"ד משמע דמותר מעיקר הדין ומ"מ אינו צנוע. וה"ה שליט"א רצה לאסור עפ"י דברי הט"ז בסי' מ ס"ק ד דאוסר להיות אשתו עמו במטה עד שיניח התפלין כלי בתוך כלי שמוא ישכח וישמש, והכא נמי אסור לעשות ההכנות לאור הנר שמוא ישכח לכבותו וישמש לאורו. ויש לדהות דשאני התם דפעולת התשמיש כמות שהיא מותרת היישינן שמוא ישכח שתפלין מונחות תחת הכר כיון שהאיסור הוא מחמת דבר צדדי שאפשר שישכח ממנו, משאכ"כ שצורת הפעולה כמות שהיא לאור הנר אסורה בעצמותה התם לא נאסור דבר המותר דהיינו ההכנות שמוא יעשה בצורה זו מעשה אחר שידוע לכל שאסור לעשותו בצורה כזו.

(רמג) ע"י לעיל סעיף ד.

(רמד) ע"י בפירוש לסי' כה ס"ה מש"כ בזה. ודלא כספר משכן ישראל עמ' עט בהערה ז דיש לו צד לחלק בין אור הנר לשאר אור, דרק בלכנה וכדו' דאורם פחות מאור הנר

הגה חבל אס עושה [פז] מחילה גזוה עשרה לפני הנר (הגהות מיימוני

מי הדעת

ע"א דבהק' הזהר יד: משמע דמותר ולפיכך מיקל לדינא היכא דלא אפשר, כגון בליל שבת דא"א לכבות הנר. ועיין בחיד"א בספר "כסא רחמים" מס' כלה פ"ג ה"ג בתוס' שם שע"פ הג' מימוניות פ"ד דיו"ט אסור וכן לבעלי הנפש שער הפרישה וכן הוא ברשב"ץ פסקי נדה וכן באליה רבה רמ"ו ס"ק י"ח וכן הוא בסדר היום והשל"ה, אבל מביא החיד"א מר' אפרים בפ' כי תצא שת"ח מאפיל במליתו כנגד הנר וכן פוסק המאירי בפס' לנדריים סוף פ"ב ומסיים שם החיד"א דמדברי התוס' והראב"ד אין ראייה לאסור כאשר יראה הרואה, עי"ש.

[פז] **מחיצה**. י"א דצריך לקשור אותה מלמטה שלא תנוד ברוח מצויה דאל"ה אין לה דין מחיצה ויש מקילין בזה (רנד). והמחיצה צריך שתהא בגובה עשרה טפחים שהוא בערך 98.2 ס"מ לחזו"א ולרא"ה נאה 82.9 ס"מ (רנה).

ומ"מ נכון שיאפיל במליתו [פי' (רמט) שיכסה כל גופו ממעלה לראשם ותחת רגליהם באופן שלא יתראה מהם שום דבר, וגם הטלית צריכה להיות עבה באופן שלא יתראה מתוכו שום ניצוץ של אורה]. ואם הם תחת אויר השמים אפילו אין עליהם אור הלבנה ממש אלא הם בצילה ג"כ אסור, והיינו אפילו יש מחיצות סביבם דאל"כ באל"ה (רנ) אסור לשמש במקום מגולה. ולענין אור הכוכבים יש מקילין ואפילו לאור כוכב נוגה שמאיר יותר משאר כוכבים והוא קרוב לאור בוקר לא חיישינן ליה ומותר ומ"מ אם האור מאיר עליהם היטב יש להחמיר (רנא). וי"א דהיכא דלא אפשר שרי לשמש לאור הלבנה ואור הכוכבים ע"י האפלת מלית דלא גרע מאור יום והיינו שיכסה כל גופו ממעלה לראשם וכו' שלא יתראה שום ניצוץ של אורה (רנב). והמשמש לאור הנר הויין ליה בנים נכפין ח"ו (רנג).
ובענין האפלת מלית לאור הנר שאמר כאן המחבר עיין בכף החיים ס"ק

מקור הדעת

(רנג) **פסחים** קיב: הובא כאן בבה"ל ד"ה לאור הנר.

(רנד) **עי'** במקורות שהבאתי בזה לעיל סעיף ו והמ"ב מחמיר בזה ע"ש.

(רנה) **עי'** בקונטרס השיעורים לחזו"א, ובקצות השולחן לרא"ה נאה, ומשכן ישראל עמ' עמ.

(רמט) **כה"ח** ס"ק עא.

(רנ) **אה"ע** סי' כה ס"ד.

(רנא) **סדה"י**, מג"א ס"ק כד כנה"ג כף החיים ס"ק עד ועי' מש"כ בפירוש לאה"ע סי' כה ס"ה.

(רנב) **כה"ח** ס"ק עא ועד, ועי' מש"כ בפירוש לאה"ע סי' כה ס"ד.

פ"ד מהל' יו"ט), אע"פ [פח] שהאור נראה [פט] דרך המחיצה, כגון
שהפסיק צסדין, [צ] שרי (כן נראה לי מדברי רש"י צפ"צ דמסכת צ"ה דף

מי הדעת

בכה"ג וטוב לראות שלא יאיר עליהם הנר
להדיא, ויש מקובלים שמחמירים מאד בזה
ואוסרים בכל אופן שמאיר אור מבחוץ
ולכתחלה יש לחוש לדבריהם (רנח).

[צ] שרי. ועפ"י קבלה אסור אפילו כשמאפיל
בטליתו ויש מקובלים שמתירים
אם האפיל בטליתו, ויש שהתירו רק בליל
שבת, אבל העיקר להחמיר בזה בכל גוונים
דכך משמע ברבינו האריז"ל (רנט).

[פח] שהאור. וה"ה אם האור נראה
למעלה מן המחיצה שרי
כיון שהיא מחיצה גמורה, וכ"ז דוקא
כשמאפיל בטליתו אבל בלא"ה אסור
דמאחר שהחדר מלא אור לא עדיף מביום
(רנו).

[פט] דרך. ואם הנר בחדר אחר ומאיר
לחדר זה מותר, ומ"מ צריך
האפלת טלית (רנז). וגם עפ"י קבלה מותר

מקור הדעת

החמה שלא שייך לתחום להם רשות כפי
ששייך לומר בנר שהניחו ברשות פלונית
בלבד. אבל עכ"פ בענין סכנתא יש להחמיר
לכתחלה עי' שעה"צ ס"ק כד. ומ"מ לדינא צריך
האפלת טלית ודלא כהמשכן ישראל עמו עט
דכתב דאם אינו רואה בבירור מותר בלי
האפלת טלית, ואפשר דכוונתו כמש"כ הכף
החיים בס"ק ע בשם הסדר היום וכנה"ג דאם
ההארה מועטת מותר אם הנר בחדר אחר,
ומשמע אפילו בלי האפלת טלית. אבל במ"ב
ס"ק מב לא משמע כן דמצריך תמיד האפלת
טלית באופן שיש קצת אור ולא מחלק. וגם
בכה"ח יש לעיין מה כוונתו במעט אור אם ר"ל
שרואה רק לא בבירור, דיותר מסתבר דכוונתו
דאין כמעט אור בכלל ורק בכה"ג מתיר וכן
משמע מדבריו בס"ק עח ע"ש.

(רנט) עי' מ"ב ס"ק מא ושער הציון ס"ק כד,
דהחכמ"א בכלל קב"ח (יש ט"ס
בשעה"צ שכתב כלל קח) מחמיר בזה וכן דעת

(רנו) מ"ב ס"ק מא.

(רנז) מ"ב ס"ק מב וחזו"א שם.

(רנח) עי' מ"ב ס"ק מב ובשעה"צ ס"ק כו,
דמיקל בזה אפילו לדעת המקובלים
ומביא דמהפמ"ג משמע דאפילו האור מאיר
להדיא עליהם שרי במאפילים בטליתם, ומסוים
דעכ"פ כשאין האור מאיר עליהם להדיא בודאי
יש להקל ע"י האפלת טלית. וכן משמע קצת
מהא דהסתפקו לענין אור כוכבים ולבנה ולא
אמרו דכיון דאינם באותו חדר מותר ורק
בהאפלת טלית התירו. ויש לדחות דשאני התם
דדומה קצת לאור היום פי' דחז"ל אסרו לשמש
כשיש נר בחדר שמשמש בו ואם אינו מונח
ברשותו התירו, אבל לאור החמה ביום אסרו
אף שאינה נמצאת בחדרו, דכיון שתפקידה
ומהותה להאיר בכל המקומות שבעולם לא
שייך לומר דכאן הוא רשותה וכאן לא, ויתכן
מאד שבוזה דומה אור הלבנה והכוכבים לאור

(כז). גם אמרינן התם דשרי [צא] כשכופה כלי על הנר. ואם [צב] מותר לעשות מחילה זו [צג] בשבת, עיין לקמן ריש סי' שט"ו.

מי הדעת

כשהוא מקופל הרבה יותר מטפח לא מהני שהרי לא נעשה זה לצורך מחיצה (רסג).

[צג] **בשבת**. י"א דכל האיסור לעשות מחיצה בשבת הוא דוקא אם היא גבוהה י' טפחים והנר גבוה ונראה למעלה דלהרבה פוסקים מותר במאפיל בטליתו עי' לעיל דכיון דהיא מתורת מחיצה אסור, אבל אם המחיצה מכסה כל האור מותר לעשותה דאינה מתורת מחיצה רק מדין כיסוי ומותר לעשותו בשבת ורק אם זה לפני ספרים צריך עוד כיסוי על הספרים דהרי צריך שני כיסויין בספרים עי' לעיל ויש לסמוך על פוסקים אלו בשעת הדחק

[צא] **כשכופה**. ואם האור נראה מן הצדדין צריך האפלת טלית (רס). ובשבת יזהר להשאיר מעט אור בין הכלי לנר דאל"כ יכבה הנר (רסא). ואין להניח בשבת כלי של מתכות על נר דהמחממו חייב משום מבעיר (רסב).

[צב] **מותר**. נתבאר בסי' שטו דאסור לעשות מחיצה בפני אור הנר כדי שישמש מטתו וכן לפני ספרים אם לא שהיה פרום מבעוד יום ברוחב טפח, שאז מותר להוסיף על אהל עראי בשבת. ולכן מחיצה מתקפלת שעומד מופשט טפח מע"ש מותר לפושטו כולו, אבל אם היה מקופל אע"פ שרחבו אף

מקור הדעת

מהם שום דבר בחוץ וגם הטלית יהיה עבה באופן שלא יתראה מתוכו שום ניצוץ של אורה. וכתבתי להחמיר בכל גווני כהחכמ"א דהחמיר בזה מחשש סכנה הביאו בשעה"צ. ועיין עוד בשלחן הטהור להגה"ק מקאמארנא שמאד החמיר בזה, ומרבינו האר"י בשער המצוות פ' בראשית משמע כדבריו דאפילו אם יש מחיצה כל שהאור מאיר אסור לשמש.

(רס) כה"ח ס"ק עה.

(רסא) מ"ב סי' רעז ס"ק כד.

(רסב) מ"ב סי' רעז ס"ק כב.

(רסג) רמ"א סי' שטו ס"א, ומ"ב שם ס"ק יא.

המ"ב להלכה, אבל דעת הא"ר דאף האריז"ל מודה דבמאפיל שרי, וכיון דיש בזה חשש סכנתא יש להחמיר בזה עי' בשעה"צ דכך משמע מדבריו, ועי' בכה"ח ס"ק עא בשם עו"ת ס"ק ה. דמיקל בזה, אבל הביא מהברכ"י ס"ק טז בשם רשב"ץ להחמיר בזה, והוא גופיה הביא מהקדמת הזהר יד: דמשמע דאם מאפיל בטלית שרי, ועל כן מכריע דהיכא דלא אפשר כגון בליל שבת דאינו יכול לכבות הנר ולא לעשות מחיצה יש להקל ולהתיר בהאפלת טלית ובפרט אם אינו משמש לשם הריון וגם אין אשתו מעוברת. וצריכים לכסות כל גופם ממעלה לראשם ולתחת רגליהם שלא יתראה

וכן [צד] אסור [צה] לשמש [צו] ביום אלא אם כן הוא [צז] בית אפל:

מי הדעת

[צה] לשמש. המשמש מטתו ביום אינו לוקח כי אם נשמות המגולגלים ובוה אין חילוק בין ת"ח לע"ה ובין בית אפל למאפיל בטליתו. (רסז).

[צו] ביום. י"א דמותר לשמש עד זמן הנהת תפלין שהוא הזמן דמשיכיר, וי"א דאם יש לו חיוב עונה באותו הלילה מותר עד הנץ החמה אם הבית אפל (רסח). ויש שמתירין לחתן לצורך בעילת מצוה לשמש אף לאחר שהאיר היום (רסט).

[צז] בית אפל. י"א דמותר לכתחלה בכה"ג, ויש שהתירו בכה"ג

(רסד). ואם הנר מונח בחדר אחר ומאיר לתוך חדר המטות, לנוהגים עפ"י נגלה ואינם מקפידים על חומרת המקובלים מותר לכתחלה לפרוס מחיצה המתקפלת (הוילון) שבתוך החלונות למטה כיון דאינה מחיצה המתרת דהא מותר לשמש אם מאפיל בטליתו ע"י לעיל. אבל להנוהגים עפ"י קבלה (דכן הוא משמעות רבינו האר"י) שלא לשמש בכה"ג אפילו בהאפלת טלית, לכתחלה יש להם לפרוס מחיצה זו טפח מע"ש ובשעת הדחק אם שכחו יכולים לסמוך על הפוסקים שהבאנו בסעיף הקודם דהתירו לפרוס מחיצה כזו בשבת (רסה). [צד] אסור. דאין זה דרך צניעות ושמא יראה בה דבר מגונה (רסו).

מקור הדעת

האר"ר גם המקובלים מודים דאסור ע"י לעיל ודו"ק.

(רסו) נדה יז. מ"ב ס"ק מד, כה"ח ס"ק עט.
(רסז) כה"ח ס"ק עט בשם רבינו האריז"ל בפע"ח שער מז פרק יא, וע"ע בכה"ח ס"ק פ בסופו.

(רסח) בא"ח שנה ב סוף פרשת וירא, ותורה לשמה סי' סז, והארכתי בזה במאמרינו בענין תשמיש ביום.

(רסט) עיין במאמרינו הנ"ל, ובפירושינו לשו"ע אה"ע סי' כה ס"ה, וע"י בספר משכן ישראל עמ' עט בהערות מוהר הבית אות ד.

(רסד) כן היא שיטת המג"א בסי' שמו הביאו המ"ב שם בס"ק י וחשו"ע הרב ג"כ פסק כמג"א, והרבה אחרונים חולקים על המג"א בזה הלא הם הא"ר וח"מ ומא"מ, ומ"מ כתב המ"ב דיש לסמוך עליו בשעת הדחק.

(רסה) כן נלע"ד בפשטות, דלפי המקובלים המחמירים בזה הו"ל מחיצה המתרת, ולפי הפוסקים המקילין לא שייך הכא דין זה דאינה מתרת כלל, ע"ש בסי' שמו ס"ק י. ובשעת הדחק יש לסמוך על המג"א שם כמ"ש בהערה הקודמת, וביתר שאת כאן דמקילים הפוסקים בלא"ה, ולפי

הגה [צה] ותלמיד חכם [צט] מאפיל צטליתו [ק] ושרי:

יב. אסור לשמש מטתו בשני רעבון [קא] אלא לחשוכי בנים

מי הדעת

רק לצורך גדול כשיצרו מתגבר עליו מאד
(ער.)
בכל אדם ע"י האפלת מלית (ערב).

[ק] ושרי. לפי שהוא צנוע בדרכיו ולא
יבוא להסתכל, על כן מותר
ע"י האפלת מלית (רעג).

[צה] ות"ח. גדר ת"ח לענין זה הוא רק מי
שלומד תמיד ונקרא ת"ח
בדורו, ויש חולקין (רעא).

[קא] אלא. לשיטת המחבר בסי' תקעד
מותר לכל אדם לשמש מטתו
בשני רעבון בליל מבילה, אבל האחרונים
חולקים עליו לדינא (עדר).

[צט] מאפיל. אין להקל בדבר זה אפילו
לת"ח רק לצורך גדול
דהיינו כשיצרו תוקפו, ואם הוא מרגיש
שבדאי יבוא לידי חטא ח"ו מותר אפילו

מקור הדעת

(עדר) מקור הסעיף הוא במס' תענית יא.
דאמר ר"ל אסור לאדם לשמש
מטתו בשני רעבון שנא' וליוסף ילד שני בנים
בטרם תבא שנת הרעב. וממשיך הגמ' תנא
חסוכי בנים (חסירי בנים שלא קיימו פריה ורביה)
משמשין מטותיהן בשני רעבון, ע"כ לשון
הגמרא. והקשו בתוד"ה אסור לאדם לשמש
מטתו בשני רעבון דהא לוי שימש מטתו בשני
רעבון דהא יוכבד בתו נולדה בין החומות
(כדאיתא בסוטה יב). ואותה העת היתה בתוך
שני הרעב, ותירצו התוס' דלכ"ע לא הוי אסור
אלא למו שרוצה לנהוג עצמו בחסידות ויוסף
לא שימש אבל שאר בני אדם שמשו ע"כ. וצ"ב
דהא פשוט דכל שבטוי יה היו חסידים
שבחסידים וכ"ש לוי שהתורה מעידה עליו
(דברים לג, ה) "וללוי אמר תומך ואוריך לאיש
חסידך". ובדוחק י"ל דהא נודע דלוי הוא
מסמרא דגבורה ובמדרש פנחס הביא משם
מין הכעש"ט הק' דאין לכל אחד להתנהג

(ער) עי' במאמרינו על תשמיש ביום שהארכנו
בדעות הפוסקים בזה.

(רעא) עי' מה שהארכתי במאמרינו בגדר ת"ח
בזמננו.

(ערב) מ"ב ס"ק מה, ועי' במאמרינו הנ"ל
באריכות. ובשער הציון ס"ק
כה דמהכמ"א משמע דכשיצרו מתגבר
עליו ויכול לבוא לידי חטא מותר ע"י
האפלת מלית בכל אדם, ולפענ"ד יש לחלק
בין ב' אופנים שיצרו מתגבר עליו דבת"ח
אפילו אם יכול ע"י הדחק לכפות עצמו שלא
יחטוא אפ"ה שרי לשמש בהאפלת מלית,
אבל שאר בני אדם אסורים לשמש בכח"ג
רק אם ברור להם שכלא זה יבואו ודאי
לחטא ר"ל, אבל בודאי טוב יותר שיעשה
הבית אפל דאז להרבה פוסקים מותר בכל
אדם.

(רעג) מ"ב ס"ק מה.

מקור הדעת

עליו הב"י מנא ידעו דיוסף הוא בריוח ט'
או ז' חדשים לפני ירידתם למצרים, דהא
יוכבד נולדה בשעה שירדו בין החומות,
וע"כ דנתעבר ממנה ז' או ט' חדשים קודם
לכן.

והב"י גופיה מתרין דבאמת קודם מתן תורה
אין איסור כלל, והא דמביא מיוסף
הוא רק אסמכתא בעלמא דכיון דהפסוק
"בטרם תבוא שנת הרעב" הוא מיותר,
דרשינן ליה דאחר שהגיע שנת הרעב
אסורים בתשמיש, וסיים הב"י דמוכה שהוא
כן דהא מי שאין לו בנים הדין הוא דמשמש
אפילו בשני בצורת, ויוסף קודם שנולדו לו
שני בניו עדיין לא היו לו בנים והוה שרי
ליה לשמש עם אשתו, וא"כ היכי מייתי
ראיה מיוסף, ועל כרחק דהוא רק אסמכתא
בעלמא.

והב"י מביא ירושלמי ספ"ק דתענית (סוף ה"ו)
תני בשם ר' יהודה תאיבי בנים
משמשין מטותיהן א"ר יוסי ובלבד יום טבילה.
ע"כ. והב"י אומר דלכאורה כוונת הירושלמי
דתאיבי בנים לא שרי להם לשמש מטותיהן רק
בליל טבילה. (וכן פירשו באמת הקרבן העדה
והפני משה, והטעם דאז דרכה של אשה להתעבר.
והגהות עמודי ירושלים על הירושלמי מציין שם את
דברי הב"י דפליג עלייהו). אבל זהו כנגד הגמ'
שלנו דחסוכי בנים מותרים תמיד בתשמיש.
ולפיכך פירש הב"י דדברי ר' יוסי דמותרים רק
בליל טבילה קאי על התחלת דברי הירושלמי
שם שבשעה שאתה רואה חסרון בא לעולם
עשה אשתך גלמוד (וזה קאי על כל העולם), וע"ז
אומר הירושלמי דהוא חוץ מליל טבילה,
שבאותו הלילה הייבים כולם לשמש אפילו
בשנות הרעב.

בהומרות, ואנשים מסמרא דגבורה אם
יתנהגו בהומרות עלולים ליפול עי"ז כנודע,
ואפשר דמחמת כן לא התנהג לוי בהומרה זו.
או י"ל דיוסף דמדתו יסוד התנהג בהומרות
בענינים אלו בבחי' אביך במאי זהיר טפי,
אבל לא שאר הצדיקים דהיו אוהזים במדות
אחרות ונזחרו בדברים הנוגעים לבחינתם,
ודוק.

ועי' בב"ה סי' תקעד דהקשה על תוס'
דלשיטתם מנא לה להגמרא דיוסף
עשה כן ממדת חסידות ומעיקר הדין הוה
שרי ליה, דלמא יוסף עשה כן מעיקר הדין,
דאף למי שאין לו בנים אסור לשמש בשנות
הרעב. ותירין הב"ה דאי אפשר לומר כן,
דא"כ היאך עשה לוי איסור, דהא בתו נולדה
בין החומות כשירדו ישראל למצרים ועל
כרחק ששימש באותה שנה. ומוכרחים לומר
שמי שאין לו בנים שרי ליה לשמש מעיקר
הדין, ולוי אף דכבר היו לו בנים, כיון דלא
הוה ליה בת כמו שאין לו בנים דמי דהא
אכתי לא קיים פו"ר וכדלקמן, ויוסף מדת
חסידות נהג בעצמו.

ועי' בב"י סי' תקעד דהביא בשם ר' אליהו
מזרחי פ' מקץ דמתרין דשאני לוי דאכתי
לא קיים מצות פרו ורבו דלא היתה לו בת
נקבה, והקשה עליו הב"י דא"כ יוסף נמי הא
אכתי לא קיים פו"ר ואמאי לא ישמש בשנות
הרעב.

והביא לתרין בשם הר"ן דאיסור תשמיש
המטה בשני רעבון אינו אלא משום
שישראל שרויין בצער ולוי ושאר אנשים
ידעו שיוסף אינו בצער (והם בעצמן לא היו
בצער כיון שהיה להם מה לאכול) אבל יוסף לא
ידע אם יש להם מספיק אוכל, עכ"ד. והקשה

(פי' מי שאין לו בנים). הגה וע"ל סי' תקע"ד ס"ד, והוא הדין בשאר לרות
שהם כרעצון (ירושלמי דתענית):

יג. אכסנאי אסור לשמש. [קב] ואם יחדו לו ולאשתו בית, מותר,

מי הדעת

ללילה אחד, ולפי פסק המ"ב העיקר
להלכה כדעה הראשונה, ולהכף החיים
העיקר הוא כדעה האחרונה.

אם אשתו בחדר אחד והוא בחדר אחר
(כגון בסוכות שהילדים באים להוריהם
והבעלים ישנים בסוכות ונשותיהם בתוך
הבית) יש אוסרים לבעל לבוא לחדר
אשתו ולשמש עמה בלילה, אמנם לדינא
נראה דמותר (ערה).

[קב] **ואם יחדו**. דין זה דאכסנאי אסור
לשמש רק אם יחדו לו בית
הוא אפילו אם כל בני הבית ישנים, דבכל
גווני אסור אם לא יחדו לו בית. ובית
מיוחד הוא לאו דוקא, דה"ה אם יש
לאכסנאי ואשתו חדר מיוחד ואין לבעל"ב
עסק שם נמי שרי, וי"א דדוקא אם הוא
סגור במפתח עי' בהערות, וי"א דדוקא
אם החדר מיוחד לו לכמה לילות ולא רק

מקור הדעת

ונמצא דלתירוץ קמא במג"א אם כולם ישנים
מותר אף לאכסנאי אף אם אין לו חדר
מיוחד, אבל הא"ר פליג עליה והביאו המ"ב
להלכה בס"ק מט ואוסר אפילו אם כולם ישנים,
והמ"ב בס"ק נא פליג נמי אתירוץ בתרא של
המ"א והביא בשם הא"ר והיעב"ץ והכ"א
דשרי לאכסנאי לשמש אפילו אם יש לו רק
חדר מיוחד וא"צ בית דוקא ע"ש. וכמו כן לא
הביא המ"ב את חומרת המג"א בתירוץ קמא
דאם הבעל והאשה לא ישנים באותו חדר
אסור להם לילך זא"ז בלילה, וצ"ע מאי ס"ל
בענין זה, ובאמת דין זה מצוי מאד בהג
הסוכות כשבא בן אצל אביו וחתן אצל חמיו
(דיש להם דין אכסנאי) והבעל ישן בסוכה
ואשתו בבית, די"ל דאע"ג דיחדו לאשתו חדר
בבית יש לחוש דירגישו בני הבית אם ישחו
שניהם באמצע הלילה בחדר, ואם רגילים הם
להיות מצויים בלילה בחדר המיוחד להם קודם
שהולך הבעל לישן בסוכה יכולים לקיים אז

(ערה) **המג"א** בס"ק כז הקשה על האי דינא
דאסור לשמש רק אם יחדו לו
בית דהא גם בביתו אסור לשמש בפני שאר
אנשים (עי' בסעי' ו'), וכתב דאין לתרץ
דאכסנאי אסור לשמש אפילו כששאר
האנשים ישנים ובביתו שרי בכה"ג, דמאי שנא
אכסנאי מביתו, ואם בביתו שרי בכה"ג מדוע
יהא אסור באכסנאי. ומתרץ המג"א דאכסנאי
אם הוא בחדר אחד והיא בחדר אחר אסור להם
לילך זה אצל זה באמצע הלילה שמא ירגישו
בהם בני הבית, א"נ ובמג"א שלנו כתוב א"כ
ונראה שהכל תירוץ אחד, אבל עי' באשל
אברהם (לבעל הפמ"ג) בס"ק כז דכתב דהוא ט"ס
וצ"ל א"נ, ובא"א גופיה יש לתקן במקום (כז)
ועם. צ"ל (כז) ואם. ע"ש. יש לתרץ דאכסנאי
בעינין בית בנפרד ולא סגי בחדר, ובביתו סגי
ביש לו חדר בפ"ע, ע"כ. ועי' בפירושינו לאה"ע
סי' כה ס"ז שהארכנו בדין חדר ובית ובדעת
הרמב"ם בזה.

ובלבד שלא יישן [קג] בטליתו של בעל הבית:

מי הדעת

[קג] **בטליתו.** לפי המנהג עיקר האיסור להלכה הוא לישן בטליתו של בעה"ב בשעת תשמיש והטעם הוא כדי שלא יהיה ניכר שעסקו בתשמיש, אבל שלא בשעת תשמיש מותר, אמנם משמעות הפוסקים דתמיד צריכים להקפיד בזה אפילו שלא בשעת תשמיש וגם כשהוא לבד. ונראה לפענ"ד דאם ישימו הסדינים בתוך מכונת הכביסה ולא תראה אותם בעלת הבית

מקור הדעת

פג דמוכה דלומדים דסכרת הראב"ד היא דאם יחדו לו בית הו"ל כעין בעל הבית ואינו אכסנאי וממילא אינו בכלל הפסוק האוסר לאכנסאי לשמש מטתו, וא"צ ע"ז לימוד מיוחד להתיר.

והכף החיים מחמיר דצריך לישן יותר מלילה אחד באותו חדר כדי שיחשב בעה"ב ושוכר (עי' בדבריו), ואף אם אינו ישן בחדרו של בעה"ב נמו צריך שישן כמה לילות בחדר המיוחד לו. ואם הלך בעה"ב לחדר אחר ופינה לאורח את חדרו לא נחשב האורח כבעה"ב ושוכר בחדרו של בעה"ב ואסור בתשמיש, (כך נראה כונת דבריו ויש קצת גמגום בזה, אמנם אין המקור שמכיא נמצא תח"י). והמ"ב לא הביא חומרה זו (ועיין בפירושינו על אה"ע סי' כה סעי' ז שהבאנו עוד ביאורים מאחרוני זמננו). ועיין בערוך השלחן סי' רמ דין יז דאינו מתיר ביהדו לו חדר רק אם הוא סגור (פי' במפתח) דבלא"ה יש לחוש שיכנסו לשם, (ובזה מתרץ קושית המג"א דהבאתי לעיל, דבביתו שרי אף כשאין המפתח סגור כיון שאין חשש שאדם זר יכנס לחדר בעה"ב, אבל באכסנאי שפיר לחוש שאחד מן הבית יכנס לשם מתוך הרגל, ע"ש בדבריו). אבל המ"ב פסק שהעיקר הוא שלא יהא לבעה"ב עסק באותו חדר שיחדו לאורח ואז שרי ליה לשמש.

המ"ע דעונה ואין איסור בזה לכ"ע דהא אין בני הבית מרגישים בכה"ג. אבל לילך באמצע הלילה, להמג"א אפשר דיש לאסור, ולהלכה צ"ע, כיון דהמ"ב והכף החיים והערוך השלחן לא הביאו כלל דין זה. ונראה דיש להקל, דהא כל ההלכה של המג"א היא מכח הקושיא דסעי' ו', וכיון דהמ"ב ושאר האחרונים מתרצים כא"ר דיש להלק דבביתו שרי כששאר האנשים ישנים ובאכסנאי אסור אף בכה"ג, א"כ תו לא מוכח כלל האי דינא דמג"א.

ועל עיקר קושית המג"א תירצו המ"ב ושאר אחרונים כתירוץ קמא דהמג"א דהאו, וס"ל דבביתו מותר כשכולם ישנים ובאכסנאי אסור כשכולם ישנים ושרי רק אם יחדו להם בית או חדר בפ"ע, ודו"ק.

והנה דין זה דאם יחדו לו בית מותר לשמש מקורו מהראב"ד בספרו בעלי הנפש ובהשגותיו על הרמב"ם פכ"א מהל' איסורי ביאה הט"ו ואינו מוזכר כלל בגמרא, ואדרבה המגיד משנה שם על הרמב"ם כתב דאינו רואה הכרע מן הגמרא כשיטת הראב"ד, והמגדל עוז שם כתב דסכרת הראב"ד וחילוקו לא שמענו עכ"ד, אבל מרן הבית יוסף קיימו להלכה. וצריך להבין שיטתו, ועי' במ"ב ס"ק נ ובכף החיים אות

מי הדעת

עד שיכובסו מותרים לשמש אפילו **אין** להניח לאחר לישן על ממתו אם יש בסדינו של בעה"ב.

חשש דימצא עליה קרי (רעו).

מקור הדעת

מצוי שישאר ש"ז על ממתו, אבל לא בשעת שינה וכשהוא לבד, דאי ס"ל כרש"י הו"ל להמחבר לפסוק דין זה בסתמא דאסור לאורח לישן בטליתו של בעה"ב, וע"כ דלא ס"ל הכי. ונראה דהראב"ד למד דוהו דין שנמשך מהדין של "אכסנאי אסור לשמש" דלומדים מפסוק דחנה דאסור דיש בזה העדר צניעות אם הבעה"ב יודע שעוסקים בתשמיש, וגם אם יראה אח"כ על הסדין שעסקו בתשמיש יש בזה העדר הצניעות.

ומנהג העולם דלא מקפידים בסתמא שלא לישן על מצעיו של בעה"ב וע"כ דפירשו כן דברי הראב"ד, (ויש לדהוק דבד"כ ישנים בבגדים ולא מצוי כמעט שיראו קרי על המצעים וצ"ע), אבל בשעת התשמיש שאינם מכוסים בודאי יש להקפיד שיניחו בגד משלהם תחתיהם כדי שלא יהיה ניכר שעסקו בתשמיש. ואם אין להם בגד להניחו תחתיהם כתבתי להגר"ה קניבסקי שליט"א דאולי אפשר להתיר אם ירחץ האורח את הסדין ששימש עליו בטרם יחזירנו לבעה"ב, או באופן שישים האורח את הסדין תיכף ומיד במכונת הכביסה טמון בין שאר הבגדים באופן שלא יראנו הבעה"ב קודם שיכבסוהו. והשיב לי הגר"ה דמסתבר ליה דמותר. וכן נראה לפענ"ד, וכמדומה שכך נוהגים, וצ"ע, ועיי' מה שכתבתי בזה בפירושינו לאה"ע סי' כה סעיף ז, ובודאי עפ"י מדת חסידות נכון מאד לזהר שלא לישן על מצעיו של בעה"ב וכל אחד יביא סדין משלו. דוהו שיטת רש"י בגמרא שם, ואע"ג דלא הובא

(רעו) **מקור** דברי המחבר בסעיף זה הוא בסוף פ' אע"פ (כתובות סה). דאיתא שם דאמר רב הונא מנין לאכסנאי שאסור בתשמיש המטה שנא' וישכימו בבקר וישתחוו לפני ה' וישוכו ויבואו לביתם הרמתה וידע אלקנה את חנה אשתו ויזכרה ה' ובגמ' מדייק השתא אין (לאחר שהזר לביתו) מעיקרא (כשהיה בדרך) לא. והא דקאמר השו"ע דאם יהדו לו בית מותר, הוא מהראב"ד בספרו בעלי הנפש (כדאיתא בכ"ז) וכ"ה בהגהות הראב"ד על הרמב"ם בפכ"א מה' איסורי ביאה הט"ו. והראב"ד מוסיף שם ובלבד שיישן בטלית של עצמו. (זהו הנוסח בהגהות על הר"מ ובספרו בעלי הנפש ובכ"ז הגירסא ובלבד שלא יישן בטליתו של בעה"ב, ולכאורה אין נפקא מינה לדינא, והעיקר דשום אחד לא ישתמש בזה עד שעת הכביסה).

והנה עצם דין זה שלא יישן בטליתו של בעה"ב הוא מהגמרא ביומא יח: דאמר רב גידל אמר רב אכסנאי לא יאכל ביצים ולא יישן בטליתו של בעה"ב ופרש"י שלא יאכל ביצים שמביאין לידי קרי ומתגנה על בני הבית, ולא יישן בטליתו של בעה"ב שהוא מתכסה בה ביום שלא ימצא עליה קרי, עכ"ל, ולכאורה זהו דין כללי דאין לו לאדם לישן בטליתו של בעה"ב ואפילו אינו עוסק בתשמיש ואפילו כשהוא לבד, ודוקא בטלית שהבעה"ב משתמש בו ביום, אבל אם אינו משתמש בו ויוכל לרוחצו לפני שיחזירנו לבעה"ב לית לן בה, אבל מלשון הראב"ד ומהשו"ע משמע דדין זה שלא יישן בטליתו של בעה"ב הוא בשעת תשמיש דאז

יד. [קד] שכבת הזרע הוא כח הגוף ומאור העינים, וכל זמן שתצא ביותר, הגוף כלה וחיו אובדים. וכל השטוף בבעילה, זקנה קופצת עליו וכחו תשש ועיניו כהות וריח רע נודף מפיו, ושער ראשו וגבות עיניו וריסי עיניו נושרים, ושער זקנו ושחיו ושער רגליו רבה ושיניו נושרות, והרבה כאבים חוץ מאלו באים עליו. אמרו חכמי הרופאים, אחד מאלף מת משאר חלאים והאלף מרוב תשמיש, לפיכך צריך אדם ליזהר:

מי הדעת
[קד] שכבת. עיין ברמב"ם פ"ד מה' דעות (רעז).

מקור הדעת

ועי' במס' שבת קמ: (הביאו הגרע"א כאן בהגהותיו) דאמר רב הסדא בר בי רב לא לישדר מאניה לאושפיזא לחורא ליה דלא אורח ארעא דלמא חזי ביה מידי ואתי למיגניא ע"כ. משמע להדיא שבכל מקרה שיתכן שאדם יוכל לראות קרי על בגדיו יש בו איסור, וצ"ע לדינא. ונראה מכאן דראוי לת"ח ליזהר בכל גווני בענין זה.

(רעז) ויש לחקור אם הוצאת ז"ל הוא ביהרג ובל יעבור כערייות (עיין באבה"ע) ריש סימן כ"ג דעוון זה חמור מכל עברות שבתורה) או כשאר איסורי תורה שבמקום פיקוח נפש הוא ביעבור ואל יהרג ועיין בחו"א או"ח סימן א' שפוסק שאינו ביהרג ואל יעבור. ודבריו הם בגדר חידוש ויש להביא להם ראיה לפי מה דאיתא באגור ובספר החזון סימן ח' שירמיהו היה מזהיר את ישראל שהיו רוחצים באמבטי ומוציאים ז"ל עד שהכריחו לירמיהו להכנס לאמבטי והוציא ז"ל ואח"כ נכנסה שם בתו ובלעה הש"י, עי"ש. ולכ' יש להביא מכך ראיה דמותר במקום פיקוח נפש שאם לא איך עבר ירמיהו על איסור חמור זה וכ"ת דהיה באונס

בשו"ע, כן היא דרכו של מרן שאינו מביא המדת הסידות של הגמרא רק ההלכות שהם מעיקר הדין, עיין כללי מרן בספרי האחרונים, ואכמ"ל.

שוב דייקתי דכיון דהמוג"א בס"ק כח פי' הטעם דלא יישן בטליתו של בעה"ב וז"ל שמא יראה קרי עליו, וכן פסק המ"ב להלכה בס"ק נב על כרחך שס"ל לדינא דדין זה הוא אף שלא בשעת תשמיש דס"ל דהמחבר אסר מטעמיה דרש"י דשמא יראה קרי (ולא כהראב"ד דזהו דין צניעות בתשמיש בלבד) אמנם כמובן מלשונו האיסור לישן הוא רק בלילה שיכול לשמש דאז היישנין טפי דיראה קרי. וצ"ע דלא ראינו דהעולם מקפידים ע"ז, ואפשר דסומכים על זה שישנים בבגדים וממילא לא שכיח שימצא קרי על הסדין של בעה"ב.

יש לחקור אם מותר לבעה"ב לתת לאורח את מטתו לישן שם, דאפשר דיש עליה קרי ולא אדעתיה, ויש בו איסור לפירש"י, וצ"ע. ולא ראינו שהעולם נוהרים בזה. אמנם בדרך כלל מציעים מטה חדשה לכבוד האורח, וממילא לא שכיח שאלה זו כ"כ, ואינו ראיה כ"כ מהמנהג. וצ"ע.

טו. לא יבעול והוא [קה] שבע או רעב, אלא כשיתעכל המזון שבמעיו. ולא יבעול מעומד ולא מיושב ולא בבית המרחץ ולא ביום שנכנס למרחץ, ולא ביום [קן] הקזה [קז] ולא ביום יציאה לדרך או ביאה מן הדרך, ולא לפנייהם ולא לאחרייהם.

מי הדעת

[קה] שבע. ואם יבעול כשהוא שבע הולד יהיה עב השכל ואטום הלב, ואם יבעול כשהוא רעב יהיה הילד חלוש ביותר (רעח).
 גופו כי יכאיבהו ויחליאהו ולא ידע כי בנפשו הוא (רעט).
 [קז] ולא. י"א דטוב להשתדל דהאשה תמחול ביום יציאתו לדרך (אבל אם אינה מוהלת חייב לבעול כדאיתא בריש הסימן) וביום ביאתו מן הדרך, אבל רוב פוסקים לא ס"ל כן (רפ).

מקור הדעת

הרי קי"ל אין אונס לערוה דאין קישוי אלא לדעת ובאמת הקשה קושיה זו בספר חזקת טהרה חלק דרך ישרה על הל' נדה סימן קצ"ה מר' יחזקאל רוט שליט"א אבל לפי דברי החזו"א הנזכרים לעיל איתא שפיר שאיסור זה הוא ביעבור ואל יהרג והיינו שרצו להרוג את ירמיה הנביא וממילא יש בזה גדר של יעבור ואל יהרג.
 (רעת) כ"ב בכסף משנה פ"ה מה' דעות וא"ר אות כב. ועי' בביאור הגר"א דהביא על דינא דלא יבעול כשהוא שבע דכן פ"י המפרשים את הגמ' בברכות כל הנותן מטתו וכו', ע"כ. ולא ידעתי איזה מפרשים פירשו כן דברי הגמרא שם, וצ"ע.
 (רעט) פ"ה בא"ר שם, והובא במ"ב ס"ק נג.
 (רפ) מקור דברי המחבר הם מהרמב"ם, ובסוף הסעיף העתיק ההגהות (ובפשטות אין הגהה זו מהרמ"א, דא"כ, כיצד לא ראו זאת המ"ז בסק"א והמג"א בס"ק כט). קושית המהרש"ל

באהע"ז סי' כ"ה דיש כאן סתירה, דבתחלת הסימן בסעיף א' פסק המחבר דחייב לפוקדה בשעה שיוצא לדרך וכאן פסק דיש סכנה בזה, ועי' תירץ הרמ"א בתשובה (הובא במג"א) והלבוש (הובא במג"א ובט"ז) ובפרישה ס"ק כ"ג דכאן איירינן באותה עונה דאז אסור, אבל בלילה שלפניו ושלאחריו מותר ויש חיוב. אבל המג"א הקשה עי' דמוכח מבראשית רבה (פרשה ס"ד אות ה' בסופו) דהחיוב אפילו באותה עונה דהיינו כשיוצא ביום יש אז חיוב של עונה דאיתא שם דירמיה קלל יום לידתו ויום עיבורו דחלקיה אביו שהיה צדיק ושימש מטתו ביום, והאיך שימש מטתו ביום. ומכאן המדרש שם דלפי שהיתה איזבל הורגת בנביאים בא ושימש מטתו ביום וברח. (ואגב רואים כזה דבר נורא, דאע"ג דידע דאין זה הזמן הראוי רק לנשמות מגולגלות כדאיתא בכתבי האר"י וכן עפ"י פשטות אינו ראוי דהא ירמיה קלל אותו יום ומשמע דהיום גרם לצרותיו, מ"מ לא ויתר חלקיה על קיום המצוה וכהא דאמר רחמנא לחוקיהו המלך דראה דעתידין

(והא דנריש הסימן שחייב לפוקדה, איירי כשהוא רוכב או יושב בקרון, וכאן איירי צמהלך). (מהרש"ל):

טז. המשמש מטתו על מטה שתינוק ישן עליה, אותו תינוק נכפה. [קח] ולא אמרן אלא דלא הוי בר שתא אבל הוי בר

מי הדעת

[קח] ולא אמרן. עיין מקור דברי המחבר בהערות (רפא).

מקור הדעת

אבל רוב הפוסקים (דהיינו המהרש"ל באה"ע סי' כ"ה ומובא בהגהות כאן, והמ"ז בס"ק א' והחכמת אדם והכ"ח והפרישה באה"ע"ז) כתבו דיש חילוק דאם יושב בקרון או רוכב דלא נתייגע כ"כ חייב לפוקדה ביציאתו (וביאתו) אבל במהלך בדרך אין לפוקדה כיון דנחלש הרבה. **ולכאורה** כיון שרוב האחרונים ס"ל כן, יש להחמיר כוותייהו, דאם יוצא לדרך ברגל אין לפוקדה (ועי' בשער הציון ס"ק ל"ב דקצת משמע כן) ומסתימת כל האחרונים משמע דהעולם אינם הוששים למג"א להשתדל אצלה שתמחול חיוב זה, ועי' בזהר גודל מעלת ענין תשמיש זה, ואכמ"ל.

(רפא) **מקור** דברי המחבר הוא בגמ' פסחים דף קיב: ת"ר המשמש מטתו וכו' ולא אמרן אלא דלא הוי בר שתא, ועי' במקור חיים לבעל החוות יאיר בס"ר רם סעי' טז דיש גורסין בגמרא ובשו"ע שיתא והוא חולק ע"ז, דא"ה חול"ל שית, ועי"כ דצ"ל כבר שתא (פי' בן שנה אחת). ועי' בערוך השולחן סי' רם סעי' יח דאע"פ שאין אנהנו מבינים כל החילוקים האלו, כך היו חז"ל מקובלים עפ"י החכמה האמיתית (הכמת הקבלה) ואין אחר דבריהם כלום. ולכאורה צ"ל דכל ההיתר לאחר בן שנה הוא דוקא כשהתינוק ישן, דאל"כ הא בלאו הכי אסור לשמש בפני כל בעל חי כמבואר בסעי' ו'.

למפק מיניה בנין דלא מעלי ולא רצה לישא אשה דמה דמיפקד עליך עשה ובהדי כבשי דרחמנא למה לך, דאין לאדם להתחכם כנגד המקום, והטוב בעיניו יעשה, וסוף כל סוף זכה שבנו היה ירמיה הנביא דהיה ממו"ח נביאים שעמדו לישראל בזמן חורבן הבית). ולפיכך פסק המג"א דהר"מ והמחבר כאן בסוף הסימן מדברים מדרך רפואה דטוב שלא לבעול, ואם האשה מוחלת לא יבעול, אבל לא שיבטל מחמת כן עונה האמורה בתורה, דהא ת"ח עונתן מליל שבת לליל שבת, וערב שבת הוא זמן רחיצה ואיתא דלא יבעול ביום שנכנס למרחץ. ועל כרחק דביוצא לדרך דכל חיובו הוא משום דמשתוקקת לו, ואם יוכל לרצותה דתמחול לו אז פטור. והמחבר רוצה להשמיענו דכך צריך להשתדל לעשות, דעפ"י רפואה לא טוב לבעול אז. (עי' מג"א דקיצר מעט בלשוננו, אבל נראה שזו כוונתו) והמ"ב בס"ק נ"ד מביא דברי המג"א, ועי"ש. (ועי' בעטרת זקנים שמתרין דהדין של לפניהם ולאחריהם דאסורים הוא רק ביום הקזה ויום המרחץ ולא ביום יציאה לדרך. ואכתי תקשי ע"ז דהאיך אמרי' דת"ח משמשין בלילי שבת והא ע"ש הוא זמן כניסה למרחץ. והעמ"ז הביא עוד תירוץ בשם רנ"ש דהאיסור לשמש הוא כששתו יוצאת עמו לדרך וכיון שאין חיוב לפוקדה אסור, אבל כשאינה יוצאת עמו חייב לפוקדה ע"ש).

שתא לית לן בה, ולא אמרן אלא דגני להדי כרעיה (פי' שישן לרגליו), אבל גני להדי רישה לן בה, ולא אמרן אלא דלא מנח ידה עלה אבל מנח ידה עלה לית לן בה.
 יז. מטה שישן בה עם אשתו צריך [קט] שתהא ראשה ומרגלותיה

מי הדעת

[קט] שתהא ראשה. שאסור לישן בין מזרח למערב, ולפי הרבה ראשונים והמקובלים חיוב זה הוא רק בשעת תשמיש, אבל לפי המחבר חיוב זה הוא גם כשישן עם אשתו אף שלא בשעת תשמיש. וכשישן לבדו, להמחבר

בא"ח סי' ג' ס"ז נכון ג"כ ליוהר בזה, ויש פוסקים ומקובלים שכתבו דגם בשעת תשמיש הוא זהירות בעלמא, ולכ"ע מותר לשכב כדי לנוח מיגיעתו בין מזרח למערב, אם אינו רוצה אז לישן (רפב).

מקור הדעת

(רפב) מקור דין זה הוא במס' ברכות ה: דאבא בנימין היה מצטער דמטתו תהיה בין צפון לדרום דא"ר המא ב"ר הנינא א"ר יצחק כל הנותן מטתו בין צפון לדרום הויין ליה בנים זכרים וכו' ור' נחמן בר יצחק אמר אף אין אשתו מפלת נפלים, ע"כ. ופירש"י שם בד"ה צפון לדרום דראש המטה הוא לצפון ורגלי המטה לדרום, דהשכינה במזרח או במערב ולפיכך נכון להסב דרך תשמיש לרוחות אחרות, ע"כ. (דבמס' ב"ב כה. איפליגו אמוראי לחד מ"ד שכינה במזרח ולחד מ"ד שכינה במערב, ולכא"י קשה דהא אנחנו מתפללים לצד ירושלים דק"ל דבירושלים היא השכינה ונפסק כן להלכה בשו"ע סי' צב וברוב העולם הוא לצד מזרח, וא"כ היאך פוסקים כאן דשכינה במזרח או במערב. והביאור בזה י"ל דמש"כ דהשכינה במזרח או במערב היינו דבמקדש היתה השכינה במערב, וכידוע דכל מה שהיה יותר במערב היה יותר קודש. ובח"ל א"י והשכינה הוא למזרח של רוב הישוב של העולם כנודע, ולפיכך אנו מתפללים למזרח, וכדכתב בסדור הרב בעל התניא בענין זה. (והגם שעכשו נתישבו גם בצד השני של העולם, זהו רק בדורות האחרונים לצורך התיקונים האחרונים של העולם כנודע, אבל עיקר הישוב בזמן חז"ל היה רק בצד של העולם דא"י נמצאת במזרחו ואכמ"ל בזה). ומצאתי בב"ח בסי' ג' דהרגיש בזה, וביאר דאע"ג דלא קי"ל כהני מ"ד לענין תפלה, וקי"ל דהשכינה היא לצד ירושלים, מ"מ לענין צניעות מחמרינן דבכל מקום אסור לשכב עם אשתו (ולשמט) בין מזרח למערב. ומצאתי במקור חיים לבעל חוות יאיר עמ' יט דכתב וז"ל ול"נ מפני שדרך אדם נשוי להתפלל ולברך וללמוד וללמד לשמור ולעשות בחדרו דיינינן לארבע רוחות החדר כרוחות העולם עכ"ל, ולדבריו א"ש אמאי מחמרינן הכא טפי, ובפרט בחדרו שישן בו דאיתא במג"א דיש שם השראת השכינה (בשעת המצוה).

ופ"ה בתוס' שם ד"ה כל הנותן דאין לישן בין מזרח למערב מפני שהשכינה מצויה בין מזרח למערב, והיה הדבר גנאי לשכב אצל אשתו מפני התשמיש ע"ש. ואין להקשות על

מקור הדעת

אפוטרופוס. ר"ל דבדאי יש חשש שיבא לידי תשמיש וממילא אפילו כשהולך לישן ומניח מטתו ברוח מזרחית או מערבית ואין כונתו לתשמיש, יכול לבוא לידי כך).

ולשימת התוס' יש להסתפק בכה"ג דאין ישנים במטה אחת אפילו בעת שהיא מהורה, (כמנהג רבינו האריז"ל, ועי' באור זרוע למהר"ם פאפריש ולקמן בספרינו כמנהגי הקבלה במצוה זו). אם חיוב נתינת המטות בין צפון לדרום הוא רק בשעת תשמיש או גם שלא בשעת תשמיש, דאפשר לומר דכיון דלמעשה משמש עם אשתו במטתה אסור בכל אופן, או נימא דכיון דאינו ישן עמה אין גנאי בדבר רק בשעת תשמיש ממש, וצ"ע.

ועיין בתלמידי רבינו יונה עמ"ס ברכות ג. בדפי הרי"ף ד"ה כל הנותן מטתו וכו' שפירשו דר"ל דהמנורה היתה בדרום והשולחן בצפון והמנורה היא כנגד התורה כמ"ש ותורה אור והשולחן הוא כנגד עשירות, וכמו דאיתא במס' ב"ב כה. דהרוצה להחכים ידרים ולהעשיר יצפין, והכא נמי אם נותן מטתו לרוחות אלו מסוגל לענינים אלו. אבל בשם רבם פירשו דר"ל דיתפלל האדם על בניו קודם תשמיש שיהיו מצליחים בתורה ושיהיה להם עושר כדי שלא יצטרכו לבריות, והתפלה שמתפלל קודם ההריון מועיל יותר מהתפלה שמתפלל אח"כ, ומתוך כך ג"כ יזכור בשעת תשמיש לקדש עצמו דהא כיון דזוכר דעכשו תלוי העתיד של בניו בודאי יקדש עצמו ויהשוב באשתו ולא בנשים אחרות ה"ו כדי שיהיו בניו ראויים עכ"ד, (ועיין ברבינו יונה דכתב הלשון "ויהשוב באשתו" בלי ההמשך "ולא בנשים אחרות" כפי שמביאים תלמידיו בשמו, ויש ממחברי זמננו שדייקו מזה שרבינו יונה מחייב לחשוב בשעת

תוס' דהשכינה במקדש היתה במערב ולא במזרח כמו שהקשינו על רש"י, דתוס' כתב דהשכינה מצויה בין מזרח למערב והיינו דתחלת קדש הקדשים הוא במזרח של סוף קדש הקדשים, ובין מזרח למערב שם הוא המקום של השכינה בתוך קה"ק. ותוס' לא לומד כרש"י דהשכינה מצויה או בצד מזרח או בצד מערב של העולם דכזה איפליגו בב"ב, רק ס"ל דאין לישן בצדדים אלו כיון דבקה"ק נמצאת השכינה בין צד מזרח לצד מערב שלו, ולשון רש"י דכתב "או במזרח או במערב" יש לבאר כנ"ל.

ולכאורה אין מחלוקת בין רש"י לתוס', אבל כד דייקנן שפיר נראה דיש ביניהם מחלוקת. דלשון רש"י הוא "נכון להסב דרך תשמיש לרוחות אחרות", משמע דחיוב זה הוא רק בשעת תשמיש ממש אבל כשישן סתם עם אשתו אין חיוב זה. אבל לשון תוס' הוא "ודוקא כשישן עם אשתו" וכו' והיה הדבר גנאי לשכב אצל אשתו מפני התשמיש" משמע דאסור לישן בכלל עם אשתו מפני שהישן עם אשתו בא לשמש עמה ואין לשמש עמה לרוחות אלו, ולפיכך אסרו חכמים אפילו שלא בשעת תשמיש. ומפשטות דברי המחבר כאן נראה דס"ל כתוס' דכתב כלשון סתמא "מטה שישן עם אשתו" וכו' דזהו דין במטה שישן בה כשהוא בחדר עם אשתו ולא רק בשעה שמשמש עמה. ומצאתי במקור היים (הנדפס מחדש) דהביא מקונטרס המ"ז דכל שאשתו עמו אפילו אינו משמש אסור, וכ"כ ב"ח בשם הזהר, וכ"כ בספר רצוף אהבה, ודקדק כן מלשון התוס'. (והמעם כתב הרצוף אהבה משום הרואים שיאמרו שמה שימש והוה גנאי לרוחות שהשכינה שם או משום שאין

מקור הדעת

התשמיש על אשתו ולא בדברי תורה. וזוהי טפשות שא"צ להאריך בזה, דהא כתבו כל הספרים דיש לחשוב בדברי תורה וכו', רק פשוט שכונתו שלא יחשוב על נשים אחרות רק על אשתו וכדאיתא בגמרא ובפוסקים. ואפשר דכונתו ג"כ כמ"ש בחסד לאברהם דיש לקשר נפשו בנפש אשתו נפש אהת כדי שתשרה עליהם השכינה). ומשמע קצת דלפי תלמידי רבינו יונה עיקר הענין להשיש המטה בצדדים אלו, ולפי רבם עיקר הענין להתפלל ואין מעכב עצם הנחת המטה לרוחות אלו. (ויש להעיר דבתפלת הרמב"ן דנוהגים לומר לפני הזיווג, לא מוזכר שם שמתפללים שיהא לבנים עשירות, ונראה דאין הרמב"ן מצריך תפלה זו, ואפשר דס"ל דכיון דאיתא בסוף קדושין דהפרנסה תלויה במעשיו של האדם שאם יהיה ראוי והגון ממילא לא יחסר לו דבר, אין חייבים להתפלל על כך, ומני בתפלה שיהיה הגון ולומד תורה). ועכ"פ משמע דעיקר הקפידא היא בשעת תשמיש.

והרמב"ם בפ"ז מהל' בית הבחירה כתב דיש איסור לישן אפילו כשאין אשתו עמו בין מזרח למערב כמו שיש איסור ליפנות בין מזרח למערב, והב"י בס"י ג' כותב דהעולם נוהגים כדברי תוס' (שהבאנו לעיל) דרק באשתו עמו איסור, אבל הטעם הוא מפני שאינם מעיינים בדברי הרמב"ם בהל' בית הבחירה רק חד או תרי בדרא, אולם הב"י מסיק דנכון ליהדר כרמב"ם שהוא עמוד ההוראה, וכן פסק בשו"ע סי' ג' ס"ו. ובערוך השולחן שם בס"י ג' סעי' י"ג כתב דאנחנו לא נוהרים בזה דאנו תופסים כהמור לדינא. ור"ל דהגם דכבר בזמן הב"י העולם לא נזהרו בזה, מ"מ לאחר שפסק להלכה בשו"ע דיש ליהדר בזה, הו"ל להעולם לשנות מנהגם, וכיון שלא שינו משמע דעיינו בדברי הר"מ המובאים בב"י ואפ"ה לא ס"ל כוותיה,

וקים להו כהמור דכל ענין זה הוא זהירות בעלמא (דהא המור השמיט דין זה בין בס"י ג ובין בס"י רם) ואינו חיוב כלל, עכ"ד. ועו"ל דהעולם תפסו כשיטת רוב הראשונים דנקטו דחיוב זה הוא רק בשעת תשמיש ולא בשעה שישן לבדו. **והמ"ב** בס"י ג ס"ק יא מביא בשם הארצות החיים דאין להחמיר כשיטת הרמב"ם שלא לישן לבדו בין מזרח למערב רק בשוכב ערום ובאין קלעים סביב למטה, ע"כ. ולכאורה יש לתמוה עליו, א' דהא מקור דין זה הוא מהר"מ דס"ל דלא מהנו מחיצות אפילו בבית הכסא וכמו שהזכיר הערוך השולחן בס"י ג סעי' יג, והאריך לסתור דבריו, ומסיק דפשטות דברי המחבר יותר משמע דכלל אופן יש ענין ליהדר לישן בין מזרח למערב עי"ש.

ועוד יש להקשות על הארה"ח דהא איסור לישן ערום בלי כיסוי כלל כמבואר בשו"ע סי' ב דלא ילכש חלוקו מיושב דאיסור להיות מגולה משום צניעות. (והיה אפשר לדחוק ולומר דהלכה זו היא רק ממדת חסידות לקצת פוסקים עי' טור שם, אמנם מהמחבר שם לא משמע כן ואכמ"ל). ובדוחק יש לפרש דכונת הארה"ח היא דשוכב ערום אף דיש עליו כיסוי חיישינן דבאמצע שנתו יפול הכיסוי ויתגלה מבשרו. אבל אם זו כונתו הוא קיצר מאד בלשונו. אך מצאתי בס' מאסף לכל המחנות סי' ג' אות י"ט דבאמת הבין כן בדברי הארה"ח וז"ל דבישן לבדו הטעם משום דדרך בני אדם שמתגלה גופם בתוך השינה ויהיה פרוע לצד מערב, וזה דוקא בישן ערום, ודוק. **ואכתי** לא יישכנו את הקושיא הראשונה דכל מקור דין זה הוא מהר"מ והוא ס"ל דלא מהני מחיצות אפילו בבית הכסא. והנה ראית הארה"ח לשיטתו היא ממתני' דתמיד פ"א מ"א דבית המוקד כיפה ובית גדול היה מוקף רובדין

מקור הדעת

זהירות, וע"כ דגרס בגמרא ואמר רחב"ח (דמשמע דמימרא בפ"ע היא ופליג עליה) ולא דאמר רחב"ח כדאיתא בגמרא שלנו (דמשמע שבא לסייע מדבריו לשיטתו), או י"ל דגם רחב"ח ס"ל דהוא חיוב מעיקר הדין, רק בא לפרש השכר של הנוחר בהלכה זו. עי' בדברי הב"י ודו"ק.

ובשו"ת וישב הים (הנדפס מחדש להגר"י הלל שליט"א) סימן א הקשה על לשון המחבר דבסי' ג ס"ז כתב אסור לישן בין מזרח למערב והכא בסי' רם כתב דמטה שישן בה עם אשתו צריך שתהא ראשה וכו' דמשמע דהוא רק צריכותא לכתחלה ולא איסורא, ועוד הקשה דאמאי לא הביא המחבר כאן את שיטת הרמב"ם להחמיר בזה אף כשאין אשתו עמו. ולפענ"ד י"ל דהמחבר פוסק לעיקר כרש"י ותוס' וכמבואר בב"י סי' ג דמעם האיסור הוא משום שהשכינה שורה בין מזרח למערב וא"כ אין איסור לישן רק בין מזרח למערב אבל אם רוצה לישן ראשו לדרום ורגליו לצפון מותר וכן להיפך, משא"כ מטה שישן בה עם אשתו צריך שיהא בדוקא ראשו לצפון ורגליו לדרום דרש"י מפרש שם בגמרא דהילפותא של רחב"ח מהקרא ד"וצפונך תמלא בטנם" דזוכה לבנים זכרים כשראש המטה בצפון ורגליו בדרום, ועל זה נקט המחבר הלשון צריך, דזה אינו אסור משום כבוד השכינה רק מעליותא לזכות לבנים זכרים, ודוק היטב.

ועי"ש דכששוכב לנוח בלי לישן מותר לשכב בין מזרח למערב אפילו לדעת המחבר, כן הוא בפמ"ג באשל אברהם סי' ג ס"ק ז והביאו במאסף לכל המחנות הנ"ל.

של אבן זוקני בית אב ישנים שם ומבואר במס' מדות פ"א דבית המוקד היה בצפון העזרה והיה הציו בקדש והציו בחול ובהציו של חול היו ישנים, וכיון דהיו ישנים בכותל צפוני היה ראשם בין מזרח למערב, ועל כרחק דמותר לישן בין מזרח למערב עי"ש בדבריו. (ובדוחק היה אפשר לדחות דהיו ישנים רק בכותל מזרח או מערב דראשם לצפון או לדרום, אבל אינו רוצה לפרש כן דלשון מוקף רובדין של אבן משמע דהיה מוקף לכל הצדדים וישנו בכל הצדדים). ולפיכך מחדש שיטתו. ולפענ"ד אפשר לתרץ דבשלמא כשישן בכל מקום כנגד כותל המזרח או המערב הוי כנגד מקום השכינה דהוא מקום קדש הקדשים, אבל כשישן בתוך בית המוקד כיון דהמקום שהיו ישנים שם דהיינו בית המוקד לא היה כנגד קה"ק וכותל צפוני שלו הוא לצד ימין של קה"ק לא נחשב דישנו כנגד השכינה ודו"ק, (ואף אם לא נקבל תירוץ זה קשה לפרש כהארה"ח בהר"מ והשו"ע דמסתמת דבריהם לא משמע כן, ושערי תירוצים לא ננעלו).

ועיין בשולחן הטהור להרה"ק מקאמארנא סי' ג' דס"ל ג"כ כשיטת הטור דכל ענין זה הוא זהירות בעלמא גם עפ"י קבלה, דהמעם הוא דיעשה האדם את עצמו דומה להעולמות העליונים ואינו חיוב כלל ע"ש בדבריו הקדושים. ועיין בב"י בסי' ג דכותב דפשטות לשון הסוגיא דא"ר חמא בר חנינא דזוכה לבנים זכרים משמע דהוא רק מעליותא כדי לזכות לבנים זכרים ואינו חיוב. אבל הר"מ ס"ל דיש פלוגתא בין אבא בנימין דס"ל דזהו חיוב מעיקר הדין דהוא היה מצטער על זה, ורחב"ח ס"ל דהוא רק

[ק] זה לצפון וזה לדרום:

מי הדעת

האר"י כשיטה הראשונה. ובדעת הגר"א נחלקו האחרונים, יש שכתבו דשיטתו היא דגם עפ"י קבלה יש לישן בין צפון לדרום ראשו לצפון ורגליו לדרום. וי"א דגם הוא ס"ל כרבינו האר"י דלפי הקבלה צריך לישן בין מזרח למערב (רפג).

[ק] זה לצפון. ועפ"י קבלה יש לישן בין מזרח למערב ראשו למזרח ורגליו למערב, ויש מקובלים הסוברים דיש לישן ראשו למערב ורגליו למזרח, ויש שכתבו דאם מניחים המטה בקרן מערבית צפונית יוצא לדעת שני הדעות. והכרעת רבינו

מקור הדעת

מנחה) יש מחלוקת בין רח"ו דאוסר ובין הרמ"ע דמתיר והרש"ש פוסק כרח"ו. **ואכן** בעל מנחת אלעזר נהג בביתו כרח"ו, אבל אביו בעל דרכי תשובה הניח ראשו למערב ורגליו למזרח כרמ"ע, וכשהיה בביתו לא שינה מפני כבודו, ומשמע דהדרכי תשובה פסק כרמ"ע, ואפשר דמעמו הוא כיון דהמג"א הכא בס"ק ז העתיק דברי הרמ"ע לדינא נהג כהמג"א, אמנם מהמג"א אין ראייה כ"כ דאפשר דלא היה תחת ידו ספר שער המצות שהיכר מוהרר"ו דהוא מהשמנה שערים דלא היה מצוי בחו"ל בשעתו (וה"כונות" שמביא המג"א מקורם בספר פרי עין חיים ועין חיים דהיה מצוי בחו"ל בשעתו).

והרמ"ע בסוף סי' ג מסיק דקרן מערבית צפונית והיינו דיתן הראש בין מערב לצפון עדיף טפי וביאר המלבי"ם בארצות החיים כמאיר לארץ אות מ"ה שבזה יוצא שני הדעות (ויש לחקור אם גם להאר"י תועיל עצה זו דיניהו ממתן באופן שיהא ראשם בצד מזרחית צפונית ויעשו כדון בין לשיטת האר"י ובין לשיטת המחבר, ולכאורה יש להביא ראייה דיועיל מהא דפסקינן בס"י צד סעי' ה דמי שרוצה לקיים מאמר חו"ל הרוצה להעשיר יצפן יצדד פניו למזרח, ובמ"ב שם ס"ק יב הביא שיטת רש"י שיעמוד למזרח ויצדד

(רפג) **בן** איתא בזהר במדבר והביאו הב"ח בס"י ג' וכ"ה בשער המצות לרבינו האר"י פ' בראשית דצריך להיות דוגמת אדם הראשון כשנברא וכדוגמא שיעור קומה העליונה ראשו למזרח כנגד הדעת הנקרא מזרח ורגליו למערב בסוד ומלכות וידו הימנית בדרום שהוא החסד וידו השמאלית בצפון שהיא הגבורה, (וגם רש"י בספר ליקוט הפרדס חזר בו מפירושו והסכים לסכרת המקובלים והביאו הברכ"י בסימן ג אות ב וכף החיים בס"י ג אות טו). אבל הרמ"ע מפאנו כתשובה סי' ג פוסק דהראש צריך להיות למערב, ועי' בשערי תשובה סי' ג אות ה דהקשה עליו מרש"י בהגיגה יג דכתב דאדם הראשון היה ראשו למזרח (וכאן החיוב להיות דוגמת אדה"ר), אבל אצל המקובלים האחרונים המנהג תמיד לנהוג כדברי ר' חיים וישאל נאמן ביתו של האר"י שסמך ידיו עליו, והרמ"ע מפאנו היה תלמיד מהר"י סרוג תלמיד האר"י, ואע"פ שהרבה גדולים החזיקו דמה שכתב האר"י דשום תלמיד לא זכה להבין דבריו לא קאי על מהר"י סרוג דכבר לא היה אתו וממילא יכולים ללמוד דרושיו (ועוד טעמים דאכמ"ל), אבל כשהוא סותר דברי מוהרר"ו המנהג הוא כרח"ו (ולדוגמא לענין להניח תפלין דר"ת לאחר מוסף דר"ח (עד זמן

מקור הדעת

בין מזרח למערב. וי"ל דכיון דאין אפטרופוס לעריות ואינו יכול להיות בטוה בעצמו דלא יבוא לידי תשמיש, נהגו ההולכים עפ"י קבלה לישן תמיד בין מזרח למערב אף שלא בשעת תשמיש (וכמו דאיתא סברא זו ברצוף אהבה ברכות ה:). עו"ל דכיון דסכ"ס יעבור על שיטות הפוסקים הללו בשעת תשמיש תו לא הצריכו להחמיר כמותם אף שלא בשעת תשמיש. ויותר נ"ל כתירוץ קמא, וא"כ היכא דבטוח בעצמו דלא יבוא לידי תשמיש שפיר דמי להניח מטתו שלא בין מזרח למערב וצ"ע. אבל באמת י"ל דכיון דלשיטת רש"י בליקוט הפרדס דגם לפי הפשט הגמרא יש לנהוג כמו המקובלים עי' ברכ"י אות ב', ובארה"ח בס"י ג ס"ו רוצה לחדש דגם הר"מ ס"ל הכי דתמיד יש לישן בין מזרח למערב אף שלא בשעת תשמיש, לפיכך שפיר דמי דנהגו תמיד לישן כן, ודוק.

ולדעתי נראה שבאמת כל המחלוקת בין הפוסקים להמקובלים תלוי דאם הוא מקדש עצמו בדרך המקובלים והולך במנהגיהם יש לו לעשות כמותם, ואם הולך בדרך כלל בדרך הפשט יש לו לילך כמנהגם, ויש כמה ראיות על זה דאע"ג דהרדב"ז ועוד כתבו להכריע כהמקובלים נגד הפוסקים בדבר שאין לו הכרעה מהגמרא, אבל עינינו רואות דיש הרבה דברים עפ"י האר"י דאין העולם נוהגים כן ולא הביאו הפוסקים (עי' שו"ת אגרות משה או"ח ח"ב ועוד). וצ"ל דיש כמה דברים דשייכים רק לבני עליה, ויש להאריך הרבה בזה בראיות במקום אחר, וזה היה שיטת כמה מתלמידי הבעש"ט.

ועכ"פ בנידון דידן כיון דכתב בב"ח דאדם צריך לזוהר בענין זה מאד מפני

פניו לדרום או לצפון ומביא מהפמ"ג דכן מנהגינו. ותלמידי רבינו יונה למס' ברכות פירשו דנידון דידן (הנחת המטה) הוי כמו התם (צידוד פניו בשעת התפלה), וא"כ אם מניח מטתו במזרחית צפונית יש לו המעלה של צפון ומזרח). אמנם קצת פלא אמאי לא הביאו הפוסקים עצה זו דעל ידו יכולים ליצא בין עפ"י נגלה ובין עפ"י נסתר וצ"ע. שוב מצאתי במקור חיים לבעל חוות יאיר בס"י ג ס"ו דמשמע דלא למד בדברי הרמ"ע כשיטת הארה"ח ופירש דבריו במש"כ דקרן מערבית צפונית מובהר דר"ל דראש המטה במערב וצד המטה בצפון, היינו דהמטה בין מזרח למערב.

ובשיטת הגר"א יש מחלוקת גדולה, דהמ"ב בס"י ג ס"ק יא מביא בשם תשובת בנין של שמחה סי' ג דהגר"א אמר שגם כונת הזוהר כהגמרא והפוסקים דלא כהאר"י דהיינו דחייב לישן בין צפון לדרום, אבל בשו"ת וישב חיים סי' א הביא מתשובת בנין עולם סי' א וביאורי אגדות להגר"א על מסכת ברכות אות יב דכתבו מפורש בשם הגר"א כרבינו האריז"ל. ושוב מצאתי בכתר ראש לר' אשר הכהן אב"ד טיקטין דמביא מפורש שמע מהגר"ח מוואלאזין ששמע מהגר"א דהפירוש בגמרא הוא כרש"י, א"כ על כרחק היה לו להגר"א שמועה ראשונה ואח"כ חזר בו, וצ"ע איזו היא שמועה ראשונה ומאי הדר ביה לבסוף.

והנה יש לחקור אמאי לא כתבו המקובלים דבשעה שישן סתם עם אשתו או כשישן לבדו לישן בין צפון לדרום, דעפ"י נגלה יש איסור בזה, וגם עפ"י קבלה אין ענין אז לישן בין מזרח למערב דרק בשעת תשמיש ממש דעושה עצמו מרכבה לעולמות העליונים ישן

מקור הדעת

מרכבה למעלה, ואל יאמר אדם מי יאמר זכיתי לבי דאין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, ואם רוצה לקדש עצמו ולדבק עצמו למעלה אז ינהוג מנהג רבינו האר"י, אבל אם אין לו שום השתוקקות לעבודת הבורא ורק רוצה לדעת הדרך שלא יכשל ר"ל בעברות אז יותר טוב לנהוג כמנהג הפוסקים. כל זה כתבתי בדרך אפשר ועדיין צ"ע בזה, והשי"ת יצילני משגיאות, ובעזר ה' אאריך במק"א בענין הנהגות עפ"י קבלה ונגלה, אם יזכני הבורא ב"ה וב"ש.

שהאדם צריך לקדש עצמו בשעת תשמיש (עי' מקור חיים עמ' יט העתקנו דבריו לעיל) י"ל דבשביל אנשים פשוטים דחושבים דענין התשמיש לא הוי דבר קדוש ביותר ולא מכונים לבם למקום הוי בזיון לשכינה אם משמשים לצד שכינה, ויותר טוב שישמשו לצד צפון ודרום וזה הקדושה שלהם לפי דרגתם, אבל עובדי הוי"ה המכונים כל אורחותיהם לשם השם ורוצים לדבק עצמם בשכינה אדרבה להם יותר טוב לנהוג כשיטת המקובלים ולישן בין מזרח למערב כדי שיהיו

פרק ב'

דיני תשמיש המטה

הנמצאים במפרשי השו"ע בסוף סי' רם

א. אשה מינקת לא תשמש אלא בשעה שהתינוק ישן ואחר התשמיש לא תניק את הילד עד אחר שיעור הילוך שני מילין (דהוא ל"ו דק' ולכמה פוסקים מ"ח דק'). ואם התינוק בוכה תמתין לפחות שיעור מיל (דהוא להלכה י"ח דק' וי"א כ"ד דק') (א). וי"א דא"צ להמתין כלל, ונ"ל דאין לסמוך עליהם (ב).

מקור הדעת

עד שעה א' כשני מילין או מיל אחד ואי לא יכלה משום צער התינוק שהוא בוכה, בזה לא תירא לעולם, ע"כ. (ועי' ביד אפרים על גליון שו"ע דכוונת המג"א "שעה אחת" היינו זמן מה). וממזאי דכתב המג"א ואי בוא"ו משמע דזה דין בפ"ע דאם התינוק בוכה לא תירא לעולם ויכול לינק מיד, וכן למד היעב"ץ, וזהו מקור הדברים שכתב בסדורו שהבאנו לעיל. אבל היד אפרים (בגליון שו"ע) גרס בדברי המג"א אי בלא וא"ו וא"כ הוא המשך למה שכתב לפני כן דסגי במיל, דזהו דוקא כשיש צער לתינוק, וכן איתא באמת בזהר ויקרא יט. דהוא המקור לדין זה, וכ"כ בבדק הבית להב"י בס' רם דמביא הזהר דהוא המקור לדינו של המג"א. ומוכרח מעצם לשון המג"א דצ"ל "אי" פי' דזה המשך למה שכתב מקודם דלא תשמש וכו' או מיל אחד, דלכאורה צ"ב, אם לא מחלק המג"א בשיעור ההמתנה בין אם התינוק בוכה לאינו בוכה ותמיד סגי במיל אחד הוי "שני מילין או מיל אחד" זו ואין צריך לומר זו. וזה דוחק. אבל אי גרסי "אי" אפ"ל הנקט במדויק, דשני מילין

(א) המקור הוא בזהר ויקרא דף יט ע"א. והדין דאם התינוק בוכה סגי להמתין רק מיל אחד ג"כ שם ומוכא בב"י בבדק הבית בסוף הסיומן, והמ"ב והכף החיים וכל האחרונים העתיקוהו לדינא. ובענין שיעור מיל, עי' בשו"ע יו"ד סי' סט ס"ו דשיעור מיל הוא שלישית שעה בקירוב, (דהוא כ' מינוט), וכתב שם בש"ך דבקירוב היינו פחות חלק ל' מן השעה (דהוא ב' מינוט, וא"כ מיל הוא ח"י מינוטין), וכן הוא בשו"ע או"ח בהל' תפלת הדרך, ועי' בגליון רש"א ביו"ד שם דהביא דברי הפרי חדש דלהר"מ שיעור מיל הוא כ"ד מינוטין דהיינו שני חומשי שעה.

(ב) כן הוא בסדור היעב"ץ (מטות כסף דפו"ר עמ' שנ"ה) וז"ל המינקת ששימשה תמתין מלהניק בנה עד כדי הילוך מיל אף אם הילד בוכה, אבל כשבוכה ולא יכולה להשתיקו אלא בהנקה, מינקתו ואינה חוששת, סמך, והנה נער בוכה ותחמול עליו. ע"כ. ומקורו הוא מדברי המג"א דכותב (בס' רם ס"ק כ"ט) וז"ל מי שמניקה לא תשמש אלא בשעה שהתינוק ישן ואח"כ לא תניק לו

ולכתחלה ראוי להמתין לשיעור מיל כ"ד דק', ובשעת הדחק אפשר להקל ב"ח דק' (ג).

מקור הדעת

בפסחים) דהוא כ"ב וחצי דק'. ומה דאיתא שם כמ"ב ס"ק יב כ"ג מינוט לכאורה לא דק, וכוונתו כמו שכתב בבה"ל כ"ב מינוט ומחצה. ויסוד מחלוקתם הוא מה דאיתא בפסחים צד. דמהלך אדם בינוני ביום בינוני הוא עשר פרסאות (דהוא ארבעים מיל, דפרסה אחת היא ד' מילין), ושיטת התרומת הדשן והמחבר (באו"ח סי' תנט וכו"ד סי' סט בהל' מליחה) דכוונת הנמ' היא דמעלות השחר עד צאת הכוכבים הם י"ב שעות ביום בינוני, וכיון שאדם הולך מעה"ש עד צה"כ ארבעים מיל ב"ב שעות על כרחק דמיל הוא י"ח דק' (דמ' פעמים ח"י הם תש"כ, ותש"כ הם י"ב פעמים ס' דק' דהיא שעה).

והגרא באו"ח סי' תנט הקשה על שיטה זו דהיא כנגד הסוברים ד"ב שעות הם מהנץ החמה עד שקיעת החמה, ולא מעה"ש עד צה"כ, ולפיכך הוא מביא מהר"מ ופר"ח וחי' דמיל הוא כ"ד מינוט, דיש ה' מילין בין עה"ש להנה"ח, ובין שקעה"ח לצה"כ, ואם אדם הולך מעה"ש עד צה"כ מ' מילין הרי שמהנה"ח עד השקיעה הוא הולך ל' מילין, וכיון שמהנה"ח עד שקעה"ח הם י"ב שעות, יוצא ששיעור מיל הוא כ"ד דק', (דל' פעמים כ"ד הוא תש"כ, ותש"כ הוא י"ב פעמים ס' וכנ"ל). אמנם לפי גירסתינו בגמרא דמעה"ש עד הנה"ח וכן משקעה"ח עד צה"כ יש ד' מילין א"כ בין הנץ החמה לשקיעתה יש ל"ב מילין, ואם נחלקם ל"ב שעות הרי ששיעור מיל הוא כ"ב ומחצה דק'.

ועי' בספר זמנים להלכה (הנדפס מחדש) דרוצה לפרש דהמחבר והתה"ד ס"ל דה"ב שעות הם מעה"ש עד צה"כ, דהשעות שלהם היו יותר

איירי בסתם אשה הרוצה להניק, ומיל אחד איירי באם התינוק בוכה דמשום צערו סגי בשיעור מיל, ודו"ק.

ובספר עולת תמיד (סי' רס ס"ק ב) כתב דאפי' אי איכא צערא לינוקא צריכה להמתין לכה"פ שיעור מיל אחד (ובקב הישר פ' י"ז מהמיר להמתין לכתחלה שעה שלמה, ואם התינוק בוכה סגי בחצי שעה) וכן פסק המ"ב בסי' רס ס"ק נד דאפי' בבוכה חייבת להמתין מיל, וכ"כ ביפה ללב (סי' רס ס"ק כא). ויש להתפלא על הפלא יועיץ (ערך יונקי שדים) שכתב שאם התינוק בוכה סגי בהמתנה של רבע שעה, וכן על הטהרת ישראל (או"ח סי' רס אות פה) דכתב דאם התינוק בוכה וחלש יש להקל בחצי מיל, דלכאורה אין מקור לדבריהם, וצ"ע. ולהלכה כיון דמקור דין זה בזהר ובב"י בבדק הבית ושם מפורש דכשבוכה חייבים להמתין לכה"פ כשיעור מיל, בודאי אין להקל בזה. ואגב נעתיק בזה לשון הפלא יועיץ הנ"ל "רבים אין יודעים מאיסור זה (שלא לצער הולד) וצא ולמד כמה חששו על צערא דינוקא עד שהתירו צד נדנוד איסור משום צערא, ובודאי אותן הנשים שמניחות את ילדיהם יונקי שדים שיבכו זמן רב עד שיגמרו עסקיהם או עד דעבדי מאי דבעו עתידות ליתן את הדין", עכ"ל.

(ג) עי' בשו"ע או"ח סי' תנט דמוזכר ג"כ דשיעור מיל הוא רביעית השעה (15 דק') וחלק עשרים מן השעה (3 דק') ובס"ה הם 18 דק'. ועי' ש בבה"ל דהביא שיטות (המג"א ופר"ח וחי' וכן הביא בבהגרא) דס"ל דמיל הוא כ"ד דק'. וי"א (הגרא, וזהו שיטת רש"י ור"ח שם

מקור הדעת

שאלה בדרכבנן דדם שנמלח הוי דרבנן (כ"כ בש"ך יו"ד סי' ס"ט ס"ק מב וברמ"א בסי' ע לענין ציר), מ"מ כבר הביא הפמ"ג בהקדמת מליחה מהרשב"א דאין להקל בכל ספקותיו כי אם היכא דאתמר בפירוש, דקרוב מאד לאיסור תורה, והחכמת אדם כלל ל סעי' ט מביא דכיון דהרבה פוסקים ס"ל דדם שמלחו הוי דאורייתא (רש"י ור"מ ובי"ב בסי' פז) יש להחמיר כשיטות דבעינן כ"ד דק', (עי' בדרכי תשובה סי' סט אות קיט וסי' סז אות ה שהאריך בזה) משא"כ בנד"ד לענין הנקה ויציאה מביה"כ דזו שאלה בדרכבנן אולי אפשר לסמוך על השיטות דמיל הוא ח"י דק'. אמנם גם בספק דרבנן במקום שאפשר בקל לקיים שני השיטות יש להחמיר כשיטות המחמירות, כדמוכח מהר"ן סוף פסחים וכדפסק המרדכי ביבמות (החולץ אות כא) בשם ר"ת דאין לעשות ספק דרבנן לכתחלה שמא הוא מאותן ספקות דחז"ל, וע"ע במג"א או"ח סי' ו ס"ק יא דאסור לעשות ספק דרבנן לכתחלה דלא כע"ת, וכן מביא הכנה"ג או"ח סי' קס בשם הר"ן פ' ערבי פסחים (כג. בדפי הרי"ף) דבליכא טורח מחמירינן, ובס' ארעא דרבנן (למהרי"ט אלגאזי) מציין לתוס' בערובין דף ו. סד"ה וספק דכתבו דרק בטורח גדול מקילינן. ועי' שו"ת יביע אומר ח"א יו"ד סי' ה אות יב דמביא מכמה פוסקים אחרונים דאין לעשות ספק דרבנן לכתחלה, ועי' בס' ישראל והזמנים מה שהאריך בזה בח"א עמ' קכה, ומביא דשיטת המג"א סי' יא ס"ק ז והמ"ז או"ח סי' עא ס"ק ג והפמ"ג שם והפר"ח בכללי ס"ס אות יח וח"ס יו"ד סי' קנח ובשו"ע הרב סי' רנב קו"א ס"ק יד ועוד הרבה פוסקים דאין להקל כספיקא דרבנן אלא בדיעבד, אבל

ארוכים משלנו, ונמצא דגם הם מודים לשיטות האחרות. ודבריו דחוקים, וראיתו מהלקט היושר אינו כלום לדעתי, ע"ש. והנה הוא מצא בסדור ר' סעדיה גאון (הנדפס מחדש מכתב יד ערבי) דמוכח דסובר דהמיל הוא ח"י דק'. והבה"ל בסי' תנ"ט ד"ה הוי ובמ"ב שם ס"ק יב פסק לדינא דלענין מליחה יש להחמיר דאין להתירו בפחות מכ"ד דק' או עכ"פ כ"ב וחצי דק' (וכ"ג דק' דכתב במ"ב לא דק) ובי"ח דק' אין להתירו בשום אופן דלא כפשיטות המחבר ביו"ד סי' סט ס"ז וכש"ך שם ע"ש.

ויש להסתפק בנד"ד לענין שלא תניק את הילד עד שיעבור שיעור הילוך שני מילין או מיל אחד וה"ה לענין היוצא מבית הכסא דלא ישמש עד שימתין שיעור הילוך חצי מיל, אם סגי בח"י דק' או דבעינן דוקא כ"ד דק' או עכ"פ כ"ב וחצי דק'. וראיתי בספר שלחן הטהור לרביה"ק מקאמארנא בסי' רמא אות ה דאם התינוק בוכה הרבה יש להקל בדוחק גדול דא"צ להכות כ"ד דק' ולא יפחות מח"י דק', (ויש שם ט"ס בתחלת דבריו, דכתוב דלכתחלה ימתין חצי שעה, ואינו, דהא לכתחלה בעינן להמתין שיעור ב' מילין, ודבר זה מצוין בהערות שם ונשאר ע"ז בצ"ע). ולענין יוצא מבית הכסא כתב בסי' רמא אות יא דחייב להמתין י"ב דק' דהוא חצי מיל לפי השבון של כ"ד דק'. ובסדור האריו"ל לר' שבתאי (וכן פסק הגה"ק ממונקאטש עי' בדרכי חיים ושלום אות שמו) דצריך להמתין שעה שלמה לאחר יציאה מבית הכסא, וזה קצת פלא דלכאורה אין מקור לזה, ועכ"פ הגה"ק מקאמארנא לא ס"ל כן.

ואפשר דאין ראייה ממאי דפסק הבה"ל לענין מליחה להחמיר בשיעור של כ"ד דק', דשאני מליחה דאע"ג דלרוב פוסקים היא

ב. אשה שמאחרת טבילתה לצער בעלה עברה גדולה בידה וגורמת כמה רעות (ד).

מקור הדעת

(ד) זהר הקדוש, ועי' שו"ע יו"ד סי' קצו ס"ב דאם בעלה בעיר מצוה לטבול בזמנה שלא לבטל מפריה ורביה אפילו לילה אחד (ואף שלהרבה פוסקים ס"ל דטבילה בזמנה לאו מצוה היא, מי"מ משום פו"ר חייבת לטבול בזמן כדי לסייע אותו במצותו, ועי' קדושין מא. בר"ן דהיא נמי יש לה מצוה במה שמסיעת אותו לקיים מצות פו"ר). וגם לשיטת התוס' בגיטין מא. והרבה ראשונים יש לה חיוב ג"כ משום מצות לשבת יצרה, ועי' בקובץ אגרות קדש לבעל הקהלות יעקב דכתב דהשאלה אם אדם המאחר קיום מצות פו"ר חשיב כמבטל המצוה תלוי באשלי רברבי דהיא מחלוקת המהרי"ט והרשב"א, וכוונתו (כמו שביאר לי בנו הגר"ח קניבסקי שליט"א במכתב) להמובא בספרו קהלות יעקב על מסכת ר"ה סי' ג' דהמהרי"ט בשניות יו"ד סי' מ"ז) כתב גבי אחד שנשבע שלא לישא אשה שבע שנים דלא חלה השבועה משום דהו"ל כנשבע לבטל המצוה, וא"כ לשיטתו איחור מצוה חשיב נמי כביטול מצוה, אבל לשיטת הרשב"א בשו"ת ח"ד סי' צ"א דהשבועה חלה, אין זה בגדר ביטול מצוה. אבל עיין שם דהוא מהדש דגם להרשב"א יש חיוב לקיים המצוה מיד, רק אם לא קיים מיד לא חשיב כמבטל מצוה, ולכאורה כן משמע מהגמרא בערובין סג: ומגילה ג: דיהושע נענש על שביטל את ישראל מפריה ורביה לילה אחד, וחזי' מהכא דיש חיוב ועונש גם להמאחר אפילו לילה אחד. וכן משמע ממה שפסקו הרמב"ם והשו"ע אהע"ז סי' ע"ו סעי' ו' דאם לא קיים פו"ר חייב לבעול בכל עונה עד

שיטת העולת תמיד דעושין לכתחלה ספק דרבנן ובמ"ב סי' י ס"ק כז מביא שרבים מהאחרונים מסכימים עם הע"ת להקל, ועי' בדרכי תשובה יו"ד סוף כללי ס"ס, ואכמ"ל. וקצת יש להביא ראיה דמקילין לכתחלה כספק דרבנן מהא דמחמירין שלא לעשות מלאכה במוצ"ש עד עבור צה"כ לשיטת ר"ת ע"ב דק' לאחר השקיעה, (הוי' ממקומות שנהגו כהגאונים מדורי דורות), ולכאורה קשה אמאי לא נחמיר להמתין ד' מילין לפי חשבון של כ"ב וחצי דק' למיל (וכן נהג מהרי"ל דיסקין בירושלים, להתפלל מעריב במוצ"ש כעבור צ' דק' מהשקיעה דהוא ד' פעמים כ"ב וחצי), ועל כרחק דהוא משום דהוי ספק ספיקא, ספק אם הלכה כהגאונים או כר"ת, וספק אם מיל הוא י"ח דק' או כ"ב וחצי או כ"ד דק', ועושים מלאכה לכתחלה אחר שיעור זה. וספק ספיקא דאוריתא דינו כספק דרבנן וא"כ יש ראיה מכאן דמקילין בזה לכתחלה, ואכמ"ל. ועי' בכללי הפוסקים לבעל השדי חמד לענין ספק ספקא בדאורייתא ואכמ"ל ויתבאר במק"א בס"ד. עכ"פ לצורך יש להקל (דלצורך נחשב כדיעבד לענין זה) כיון דהוי ספק דרבנן, ובזה שפיר מבואר דברי הגה"ק מקאמרנא דכתב דלצורך יש להקל לסמוך על השיטות שמיל הוא ה"י דק', ואם אין צורך יש להחמיר כשיטות שמיל הוא כ"ד דק'. ולהמ"ב (סי' י סק"ז) שהבאתי לעיל שמסכים עם הע"ת דעושים לכתחלה ספק דרבנן יש להקל כאן אפילו לכתחלה לחכות רק כשיעור י"ח דק'.

ג. אסור להזכיר את השם וכל דבר שבקדושה כשעדיין שכבת זרע עליו, וישטוף במים את המקומות שהתלכלכו בזרע קודם שיזכיר ש"ש. וכן אין לילך באותו בגד או ט"ק שמשמש בו מחשש דנדבק בו שכבת זרע (ה). והמשמש מטתו ואינו רוחץ ידיו מקולקלין אורחותיו פי' הזרע וה"ה מי שאינו רוחץ אחר תשמיש אותו מקום (ו).

ד. לאחר ששימש מטתו ירחץ עצמו מהשכבת זרע שעליו ויטול ידיו ואח"כ יקרא ק"ש שעל המטה ולפחות יאמר ברכת המפיל ופרשה ראשונה של שמע אחר תשמיש, ואם הוא מקפיד על טבילת עזרא שלא לומר דבר שבקדושה עד

מקור הדעת

אות י"ד, והגר"א שם). ובספר חסידים בסי' תקט וכן פסק השל"ה הביאו בא"ר סי' עו (הובא בכף החיים סי' עו אות כב) דאין לילך באותו חלוק שמשמש בו שא"א לשכבת זרע שלא יגיע בהבגד שמשמש בו, ואין להתפלל עם חלוק שיש עליו שכבת זרע לדעתם, ובהנהגות הר"ש מניקלשבורג זצוק"ל כתב דלא ילך אפילו עם אותה כיפה ששימש עמה (ומסתמא כוונתו משום חשש רחוק שמא יהיה עליו שכבת זרע, וצ"ע דאין זה שייך כמעט במציאות שיגיע שם ש"ז). ובדיעבד אם אין לו בגדים אחרים ולא יכול לכבס כגון בשבת מותר בכל דבר שבקדושה ובלבד שיהיה בשרו נקי. (שולחן הטהור להרה"ק מקאמאראנא סי' עו ס"ק א'). ועיין בספר "משכן ישראל" שהביא בשם פוס' דאם אין ידוע לו שהוא מלוכלך היינו שהוא הושב שהוא נקי מותר לומר דבר שבקדושה.

(ו) עי' כף החיים סי' רמ ס"ק נ בשם הדמ"א דף שכ"ז וא"ר אות טו, ועי' כף החיים סי' עו ס"ד בהגה.

שיקיים ולא מהני מחילתה ע"ש, ואם כבר קיים פו"ר עדיין יש לה איסור דמבטלת אותו מלקיים המצוה דלשבת יצרה, ובזה גם היא מחויבת להרבה ראשונים (עי' תוס' גיטין מא), וגם גורמת לו למחשבות אסורות שיכולים להביא אותו לידי איסורים ח"ו וידה תהיה בכל זה, והשי"ת יצילנו מגודל העונשים המובאים בספרים על אשה שעושה חטא זה ר"ל, ואכמ"ל. ועי' שו"ת שבט הלוי ח"ב ס"ק א' (ובשיעורי שבט הלוי סי' קצו ס"ב אות ג') דהחויב אינו רק משום פרו ורבו אלא גם משום עונה, וגם אם אין חויב עונה אצל אשה יש חויב משום שאר קרבות והיתר נגיעה דמשועבדת לבעלה לכל זה ע"ש.

(ה) עי' ברמ"א או"ח סי' עו סעי' ד' דשכבת זרע על בשרו נחשב כמו צואה על בשרו, וע"ש במ"ב ס"ק ט"ז דעל כן יש להחמיר בה כשהוא על בשרו אף כשהיא מכוסה כמו צואה (פי' במקומו) דאוסר אף במושהו, וי"א דאינו כצואה (המג"א שם להלכה הובא בשע"צ

שטובל, או שחושש שמא תיכף לאחר התשמיש ירדם ללא אמירת ק"ש שהע"מ, יקרא ק"ש קודם התשמיש, ואחר התשמיש יהרהר בלבן ברכת המפיל (ז).

ה. כתבו הספרים דתמיד יהא אצל ממתו כלי מלא מים ויטלו

מקור הדעת

מקאמאראנא) דשאני רבינו הקדוש דיהודו היה יותר קדוש אלף פעמים ככהן גדול הנכנס לפני ולפנים וממילא יכול היה לומר ק"ש אחר התשמיש, אבל כל אדם חייב להקדים טבילת עזרא לכל דבר שבקדושה, (ועי"ל דזה היה בזמן הקור כשהיה רבינו האר"י חולה ולא קיים טבילת עזרא מחמת שאמו אסרה עליו לעשות כן ואיתא דאעפ"כ לא נגרע מקדושתו דבר).

והא דהקשה בפתוחי הותם אות י"ג דמנהג הרש"ש לקרות ק"ש שעה"מ לפני הצות והתשמיש יש לקיימו רק לאחר הצות, י"ל דאם ישנו אח"כ בודאי קראו ק"ש עוד הפעם, דלפי טעם הנגלה הוי החיוב של ק"ש שעה"מ סמוך לשינה ממש, ורק קראו בנוסף לזה ק"ש לפני הצות כדי להמשיך המוחזין ליהוד יעקב ולאח של הצות, אבל לא שמחמת זה לא קראו ק"ש לפני השינה, דהא לטעם הנגלה לא יצאו ידי חובתן דכיון דתקנוה לשמירה מן המזיקין בעינן סמוך למתנו ממש. וגם לטעם הנסתר אם ישן אחר הצות י"ל דיקרא סמוך לשינתו, דיעיין התשובה הנדפסת בשער רוח הקדש עם אהבת ה' דבאמת יהוד יעקב ולאח הוא כל הלילה, ושייד לקרות אחר הצות ג"כ, רק מתחיל מחצות. ואם הולך לישן אחר הצות יש סברא לומר דימתין, ורק אם אינו ישן כלל י"ל דיקרא רק אז בנקודת הצות, ואכמ"ל. ועכ"פ אין קושיא מדברי מוהר"ח, די"ל באחד משני פנים שכתבתי כאן.

(ז) עי' מ"ב סי' רלט ס"ק ה' דאם צריך לשמש ירחץ עצמו מהש"ז שעליו ויטול ידיו ואח"כ יקרא ק"ש ולפחות יאמר ברכת המפיל ושמע אחר התשמיש, עכ"ד. ומקורו מהמג"א ס"ק ד בשם של"ה, ועי' בכף החיים סי' רלט ס"ק ו' בשם יפ"ל דיכול לשמש אחר שיקרא ק"ש ויברך, ומסיק הכף החיים דהכל לפי מה שהוא אדם, (פי' דאם חושש שירדם בלי ק"ש שעה"מ יכול לקרוא קודם התשמיש). ועי' בס' חופת התנים ה' צניעות דיקרא ק"ש לפני תשמיש ואחר תשמיש יהרהר בלבן ברכת המפיל אך לא יאמר אותה דהוי הפסק בין ברכה לשינה, אבל בסדור יעבין כתב כדעת היפ"ל דלא הוי הפסק לפי שברכת המפיל נתקנה גם על זה, אבל מסיק דמ"מ נהג להמתין עם ברכת המפיל ולחזור ולקרות פרשה ראשונה של שמע לאחר המעשה. ונמצא דמי שמקפיד על טבילת עזרא, לפי היעב"ץ והיפ"ל יברך אפילו המפיל לפני תשמיש, ולחופת התנים לא יברך המפיל רק יקרא ק"ש לפני התשמיש ואחר המעשה יכוין בלבן ברכת המפיל, ושמעתי עצה שיבקש הבעל מאשתו המותרת בד"ת (דלא תקנו לה טבילת עזרא) שתוציאנו בברכת המפיל, וצ"ע. ועי' ברבינו האר"י"ל בשער המצוות פ' בראשית ד. (עי' באבן השם הנדפס בסוף ספרנו באות ה) דהיה קורא ק"ש אחר תשמיש, ועי' באחרונים (מכתב לרבינו הרה"ק

הבעל והאשה ידיהם קודם התשמיש (ח), ואם ישן קודם התשמיש יטול ידיו ג"פ ולדעת הגר"א ד"פ, ואם לא ישן סגי בפ"א. ותיכף לאחר התשמיש (ט) צריך ליטול כל היד עד הפרק, ובדיעבד סגי עד סוף קשרי אצבעותיו, וי"א דיטול ג"פ.

מקור הדעת

דלא עדיפי מנטילת ידים שחרית דבדיעבד סגי בנטילה עד קשרי אצבעותיו (ע"ש במ"ב סק"ט). והביא המ"ב בס"ק לט דיש מחמירין דבמשמש מטתו בעינן ג"כ ג"פ ועי' בשערי תשובה ס"ק יב דהטעם דצריך ג"פ הוא משום הטומאה. ויש לעיין בזה דהא הטומאה לא מסתלקת ממנו עד שיטבול, וע"כ נראה לומר דעיקר הנטילה היא משום רוח רעה וצ"ע. ויש לעיין להנחגים כהגר"א המובא כמע"ר ליטול הידים בבקר ד"פ, (ג"פ להעביר הרוח רעה ועוד פעם לטהר המים שנטמאו) אי צריכים לנהוג כן גם בשאר הדברים המנויים בסעיף זה בשו"ע דטעמם (לרוב הפוסקים עכ"פ טעם מקצתם ותשמיש המטה ביניהם) ג"כ משום רוח רעה, או דלמא שאני נטילת ידים שחרית דהיא חמורה יותר כמבואר בסה"ק, וצ"ע.

והנה כתב החיד"א בעבודת הקדש סי' ב אות ז וז"ל: ואם הוא אחר שינה יזרחו איש ואשה לזכור ליטול ידיהם קודם להעביר רוח רעה ואם לאו סכנה כמשו"ל תקצץ ואל אמ"ה תכלנה, וע"ש בפ"י שערי הקדש אות כו דמהשל"ה משמע דאפילו אי לא ישנו יש להם חיוב ליטול ידיהם, (ועי' מש"כ בזה לעיל עוד מקורות מסידור האריז"ל, וכן הוא ביסוד ושו"ר העבודה בשער השמיני), ומפרש דמה שאמר החיד"א דאם הוא אחר השינה לא בא לאפוקי דאי לא ישן קודם אינו צריך ליטול ידיו לפני

(ח) המקור ליטול הידים קודם התשמיש הוא מהקבלה (מובא בדברי הרמ"ק ובסדורי האריז"ל), וכתוב בסדור האריז"ל (סדור ר' שבתי עמ' מב סדר השכיבה) דהרמ"ק כותב על מי שאינו נוהר בזה דהוא בבחי' יד לאמה תקציץ" (ונראה לכאורה דפירש המימרא הנ"ל דמי שמשים ידו לאמה לצורך התשמיש בלי נטילת ידים מקודם תקציץ ידו). ובקונטרס עדי זהב להר"מ דלונזנו (מובא שם בסדור האריז"ל) כתוב שצריך לזוהר בזה עד מאד, וגם הנט"י מרחיק הלילית ומרחיק הקטטה והמריבה מביתו וגורם שלום בין איש לאשתו ומרחיק מכל מיני טיגופות ומיאום ששם משכן לילית, ורחיצה היא אותיות רציחה (פי' דבלי רחיצה נחשב כרציחה להילדים) וד"ל, עכ"ל ר' שבתי בסדורו.

(ט) המקור לרחיצה אחרי התשמיש מפורש בשו"ע א"ח סי' ד סעי' יח וז"ל אלו דברים צריכים נטילה במים וכו', והמשמש מטתו וכו', ומי שעשה אחת מכל אלו ולא נטל, אם ת"ה הוא תלמודו משתכח ואם אינו ת"ה יוצא מדעתו. וביאר המ"ב בס"ק מזו דהיינו דנתלבש בו רוח שטות ויכול לבוא לידי עברה. וכתב המ"ב שם בס"ק לח דטעם הנטילה הכא הוא משום רוח רעה, ועל כן ימהר ליטול ידיו תיכף, והנטילה תהיה עד הפרק ועכ"פ עד סוף קשרי אצבעותיו, ופי' בשער הציון אות נה

ו. כשמתעורר בקישוי אבר בחלום יזהר שלא לבעול אז כי הבנים יהיו פגומים ח"ו, ואף אם היא מעוברת תלד רוחין בישיין (ו).

מקור הדעת

בס"ד סי"ח) וממילא אין דיוק מלשון זה לדין של אדם הישן דאפי' נימא דדוקא קם ממטתו חייב בנמ"י היינו רק אם שכב מקודם, אבל בישיין אפי' ממשיך לשכב יהא חייב בנמ"י. אמנם מהמ"ב (בס"ד א סק"ב) שהוצרך להביא מהשל"ה ולא דייק כן מהמחבר בסימן ד משמע דלא למד כשו"ע הרב. ולמעשה לא נהגים ליטול ידים לאחר שכיבה סתם אם לא ישן.

(י) מ"ב ס' רם ס"ק נד בשם רבינו האריז"ל הביאו הפרי עין חיים בשער ק"ש שע"מ פ' יא ופ' טו ובאבן השוהם ס' כה סעי' מ, ועיין בפיתוחי חותם אות נו שביאר כוונתו עפ"י הידוע דבכל זיווג נולד נשמות הגרים וכו' ע"ש, ועיין מה שהארכתי בתחלת ריש סימן רמ בשם החיד"א שהביא מזהר כתב יד, ובה"ל ריש ס' רם, ועי' בפירוש תפלה למשה שחיבר בעל הישמה משה על תהלים קפיטל א על הפסוק "אשר פריו יתן בעתו וכל אשר יעשה יצליח" דתמיד בורא נשמות גרים ע"ש ומוסיף ומבאר דהם הנשמות הנכנסים לתוך הגרים כשמתגיירים, ובזה מבואר מאי דאיתא בשער הגלגולים דגרים המתגיירים מקבלים נשמות ישראל, ונשמת הגר דהוא כספחת היינו הנשמה שיש להם מקודם גירותם הוא כספחת לנשמת ישראל שיש להם, ואכמ"ל. ועכ"פ בנד"ד גורם שיוולדו נשמות של רוחין בישיין דבואדי יזיקו להם ח"ו ה' ירחם.

תשמיש, רק דאי לא ישן סגי בנטיילה פ"א, ואי ישן בעי' ג"פ להעביר רוח רעה. ומוכיח כן ממש"כ החיד"א לקמן באות נג כשיהיו ידיו מכובסים כהוגן יכוונו לשם מצוה וכו' ואם הוא לאחר שינה וכו', משמע דידין מכובסים הוא אפילו אם לא ישן דלא תלה כאן כלל כיבוס ידיו בשינה ע"ש. והא דמסיק החיד"א ואל אמה תכלנה כוונתו למה שאמרו חז"ל בשבת קה: יד לאמה תקציץ, והטעם משום רוח רעה השורה עליו קודם הנטיילה דומיא דמה שאמרו שם יד לעיין יד לחוטם יד לפה ע"ש.

ויש לחקור אם הנטיילה לפני תשמיש (אחר שינה) הוא חיוב גם עפ"י נגלה, דבשו"ע ס' ד ס"ח כתוב "הקם ממטתו" חייב ליטול ידיו, ומשמע דאם עדיין נשאר במטתו אינו צריך ליטול ידיו רק עפ"י קבלה. אבל עי' בבאר היטב ס' א ס"ק ב ובמ"ב שם ס"ק ב שהביא בשם השל"ה דאם אינו רוצה להמשיך לישיין אף שנשאר שוכב במטתו חייב ליטול ידיו, ובפרט כאן שעושה מצוה בפשטות יש חיוב גמור ליטול ידיו.

ומדברי השו"ע הרב בס"ד ד' משמע שמה שכתב המחבר בס"ח דהקם ממטתו חייב ליטול ידיו קאי על מי שרק שכב במטתו, דאילו חיוב הנטיילה על מי שישן כבר כתוב בסעיף ב' שם, ומוכח כן ממה שכתב השו"ע הרב שהקם ממטתו אינו צריך ליטול ידיו ג"פ, (עי' בספר בדי השולחן בהערות לס' ב' סעי' י"א ונדפס בסוף ח"א, ובספר חיי משה הנדפס מחדש

ז. יש להזהר שלא לשים ספר על המטה שישיש עליה ובפרט המטה שישיש עליה עם אשתו, כי שכבת זרע מצוי עליו (יא).

ח. טוב לומר תמיד קודם תשמיש (ואפילו בזמן שאשתו מעוברת) פרק כ"ג בתהלים מזמור לדוד ה' רועי כי עי"ז מגרש הקליפות, וגם טוב לפריה ורביה וימשיך עי"ז נשמה קדושה לבניו. ואם הוא לאחר שינה שצריך לומר ברכת התורה לא יאמר המזמור בפיו כי אם בהרהור (ולהגר"א גם זה אסור). וגם יש ענין גדול לומר תפלת הרמב"ן (הנדפס כאן בשער התפלות) (יב). י"א דיש ענין לומר קודם הזיווג הלחש עטיפא בקיטפא וכו' (הנדפס כאן בשער התפלות) ויש שכתבו דאין לנו לומר כן, והסכמת המקובלים האחרונים דיש לאמרו (יג).

מקור הדעת

ויתפלל שיהיו מצליחין בתורה ויהיה להם עושר כדי שלא יצטרכו לבריות. (והרה"ק ר' מרדכי מנדבורנא היה כותב על בניו יה"ר שיגדלו לתורה ולחופה ולמעשים טובים ויהיו בעלי מול). ועי' בסוף הספר מה שהעתקתי מייטב לב פ' תולדות דאם מתפלל ניכר שמחשבתו לשם שמים ע"ש. ובשל"ה בשער האותיות בסוף הפרק המדבר מענין עשה טוב שבקדושת המעור (קודם שמביא תפלת הרמב"ן) כתב וז"ל: "ואף אם אשתו מעוברת או זקינה יתפלל בלבו לנשמה קדושה ויהיה זה הולד שבו תושפע הנשמה ההיא זרע אנשים בכל המעלות". ומה שכתבתי דאם הוא לאחר שינה יכוין בלבו עי' שו"ע או"ח סי' מ"ו דאסור לדבר ד"ת לפני ברכת התורה, אבל לכוין מותר, ועי' שו"ת מנחת יצחק.

(יג) עי' בסדור הרב בעל התניא שהעתיקו, וכבר הובא בפע"ח שער קשעה"מ פי"א, וכן בשולחן המהור סי' רמ כתב לאומרו,

(יא) מ"ב סי' רמ ס"ק נד. ויש לעיין אם מותר לשים ספר על גבי הכיסוי של מטתו דאין מצוי שם שכבת זרע (אם אינו כיוסוי המתהפך שאפשר להניחו משני צדדיו דאז מצוי שם ש"ז שנדבק בו מהסדין, ושמא נתהפך ולא אדעתיה), וממה שכתבו קצת גדולים דמון הראוי להרדם עם ספר משמע דמותר, וצ"ע.

(יב) בגמ' נדה ע': "הרוצה שיהיו לו בנים זכרים וכו' יקדש עצמו בשעת תשמיש ויבקש רחמים ממי שהבנים שלו וכן הוא בזהר חדש בראשית טו. (העתיקו בספר קדושה וצניעות פ"ו אות ב') וז"ל (בתרגום ללשון הקדש): ואנו מתפללים שיתן לנו הקב"ה בן שיעבוד עבודת ה' ירא הטא ויעסוק במצות ולא יסור מן התורה ימין ושמאל ע"ש באריכות. ועי' ברבינו יונה ברכות ה: ד"ה כל הנותן מטתו דהתפלה שמתפלל קודם ההריון היא מועילה יותר מהתפלה שמתפלל אח"כ

ט. היוצא מבית הכסא קבוע (דהיינו שיש שם מקום מושב לעשות שם צרכיו, לאפוקי בית הכסא ארעי) אל ישמש מטתו עד שישהה לכל הפחות שיעור חצי מיל (דהוא ט' דק' להנך פוסקים דס"ל דמיל הוי ח"י דק', או י"א ורבע דק' להנך דס"ל דמיל הוא כ"ב וחצי מיל, או י"ב מיל להנך דס"ל דמיל הוי כ"ד דק'. ועי' במקורות של הסעיף הקודם) מפני ששד של ביה"כ מתדבק בו, וי"א דחייב להמתין שיעור שעה שלמה, אבל רוב הפוסקים לא ס"ל כן. ואם שימש הויין ליה בנים נכפים ח"ו. ולענין מי שנכנס לביה"כ ולא נפנה שם או שנפנה שלא בביה"כ, עי' במקורות. (יד).

מקור הדעת

בפ"ב דשבועות, ונשאר בקושיא. ועי' ביד אפרים על המג"א ס"ק כ"ט דרוצה לתרין דגם הזוהר והסדה"י והכנה"ג לא נתכוונו לשיעור שעה ממש רק לזמן מסוים, וכלשון הזוהר "שעתא חדא כתרי מילי" המוכח להלן במג"א הנ"ל, ורואים דשעתא הוא לאו דוקא, והכא נמי יש לפרש כן כלשון הזוהר דכוונתו לחצי מיל, ואין כל סתירה בין הגמ' לזהר.

אמנם יש להעיר משו"ע יו"ד סימן פ"ט ס"ב ברמ"א דמשמע דשעה של הזוהר הוא בדוקא אבל עיין מס' ברכות פ"ה משנה א' בר' יונה שם ומוכח בתוס' יו"ט ד"ה שעה אחת שאע"פ שבהרבה מקומות שאומרים שעה אין הכוונה בדוקא, הכא (בברכות) הוא בדוקא. וממילא י"ל דכאן לענין היוצא מבית הכסא כיון שמפורש בגמ' שהוא חצי מיל לא מסתבר לומר שהזוהר מכוון לזמן אחר ולכן נראה לפוס' המקובלים ששעה הוא שיעור זמן קצר הדומה לחצי מיל וע"ש בש"ך ס"ק ט"ז ובגר"א ס"ק ו'.

ויש חולקין עי' אגרות רמ"ז ועוד. ונוסח הלחש נדפס כאן בסוף הספר.

(יד) **בגיטין ע.** איתא ת"ר הבא מביה"כ אל ישמש מטתו עד שישהה שיעור חצי מיל מפני ששד ביה"כ מלוה עמו ואם שימש הויין ליה בנים נכפים, ע"כ. והוא ממס' כלה. ועי' בא"ר בשם סדה"י דהיינו דוקא בביה"כ קבוע שיש לו מקום ומושב אבל מקום אחר דהוא רק ארעי ליכא חשש, וכבר מוכח כן מדברי המג"א ס"ק כ"ט דכתב וז"ל היוצא מביה"כ קבוע שיש לו מקום ומושב אל ישמש. ועי' ביד אפרים על המג"א דדוקא בביה"כ קבוע שד של ביה"כ מצוי, (ועי' בדעת תורה שהעתיק כל זה). ובאמת בגמ' גיטין ע. לא מבואר מאיזה ביה"כ איירי ולכן הביא המג"א מהסדר היום בשם הזוהר דשם איתא דהוא דוקא בביה"כ קבוע.

דחנה הברכי יוסף סי' רמ אות יב הקשה על הכנה"ג דמביא הזוהר דלא ישמש כל אותה שעה, והקשה דלא זכר שר דבגיטין ע. איתא חצי מיל וכן פסק הרי"ף

י. הרוצה לקום באשמורת ולפיכך מקדים לישן קודם הצות הלילה ורוצה לקיים אז העונה (משום שחושש שאם ילך לישן קודם עשית המצוה כשבדעתו לקום בחצות ולשמש יראה קרי), יש לו סעד גדול מדברי הבן איש חי פ' וירא סי' כ"ג (שנה שניה) שמשמע ממנו שאפשר לעשות כן. ויש לעיין אם כוונתו דוקא בליל טבילה דאז יש יותר חשש שיראה קרי אם יישן קודם התשמיש מחמת רוב תשוקתו אליה באותו הלילה, או גם בסתם ימים. וצ"ע.

יא. בענין הרהור ד"ת בשעת תשמיש. במקור חיים הביא דבר פלא מק"ו (ואיני יודע למי כוונתו) (טו) דאסור להרהר, אבל כתב דבתשובת רמ"ע סי' ג' איתא דמותר ואדרבה מצוה קעביד, וכתב דמשמע כשיטתו בראשית חכמה שער

מקור הדעת

בגיטין איירי גם כמי שיוצא משם אף בלא ליפנות.
(טו) רק מצאתי באמת כדבר זה בספר חסידים אות שס"ב עי"ש, אבל יש לחקור באמת בכוונת הספר חסידים אם מכוון בפרטות לאדם היודע שאצלו הרהור בד"ת יבטל תאותו אבל מי שגם אם יחשוב כד"ת לא יבטלו מהתאוה הצריכה לקיום המצוה גם הוא מודה שיש ענין להרהר בד"ת ושורש ענין זה מבואר ברש"י במס' נדה י"ז ע"א שאין לקיים המצוה בלי שום תאוה ורק כדי לפרוע חובו ועיין מה שביארנו במקום אחר (בהלק הענינים בענין מהות הקדושה ובשיטת הגר"א בעניני קדושה וכמה הערות בעניני קדושה) שבודאי כוונתו צריכה להיות לפרוע חובו כמבואר בשו"ע בריש סימן ר"מ אבל מצד פעולת המצוה צריך להיות באופן שיש לו תאוה לדבר זה כמבואר ברש"י שם.

ובאמת הגה"ק מקאמארנא בשלחן המהור סי' רמ ס"ק יא פסק דהיוצא מביה"כ קבוע לא ישמש עד שישהה לערך שנים עשר מינוטין שלנו, ע"כ, הרי לנו דפסק כפשטות הגמרא בגיטין ולא ס"ל דהוה פליג ע"ז, דהא דרכו בכל מקום לפסוק כהוהר היכא דפליג. אבל בסידור האריו"ל לר' שבתי בהנהגת הזיווג כתב דהשיעור הוא שעה ממש, וגם הגה"ק בעל מנחת אלעזר ממונקאטש היה מדקדק מאד על זה, וכדאיתא בדרכי חיים ושלום אות שמו, אבל מסתימת כל האחרונים לא משמע כן, דהעתיקו בסתמא דברי הגמ' בגיטין, עי' במ"ב סי' רמ ס"ק נב ובכף החיים סי' רמ אות כז.

והנה בדרכי חיים ושלום שם יצא לחדש דדין זה הוא ג"כ כמי שנכנס לביה"כ ולא נפנה שם או מי שנפנה ולא נכנס לביה"כ קבוע, וכוונתו בפשיטות ד"הבא מביה"כ דאיתא

הקדושה בשם הרמב"ן פי"ו, וכ"כ מוהר"ן מברסלב (ליקו"מ תנינא ק"ו) ונפסק בן בקצור שו"ע, וכן מנהג כל יראי ד'. וצ"ע.

יב. אם ישן כמה שעות והקיץ ורוצה לשמש ולומר קודם תפלת הרמב"ן וללמוד קצת, יש מחלוקת אם חייב לברך ברכת התורה עכשו, כיון שבדעתו לישן אח"כ שינת קבע על מטתו בלילה, ולפיכך יותר טוב להרהר עכשו ברכת התורה בלבד, ויכוין לפטור עצמו בזה רק עד לאחר שיישן בשנית, ויאמר הפסוקים רק בדרך תפלה. ואם רוצה גם ללמוד יש מחלוקת גדולה בין הפוסקים, דלפי המ"ב יברך בפעם הראשונה ברכת התורה, ואם יברך בפעם השנית לא הפסיד, ועי' בהערות (טז).

יג. יש שנוהגים שלא (יז) לשמש (וללמוד) בלילה שבין ה-24

מקור הדעת

ואילו מהב"ל משמע דמעיקר הדין יש לברך, עיין שם דהביא דרוב פוסקים ס"ל הכי.

ובאמת קי"ל להלכה דברכת התורה הוא מדאורייתא, וא"כ בספק ברכת התורה יש להחמיר ולברך כדאיתא באשל אברהם סי' מז ס"ק יא, והשאגת אריה בסי' כ"ה מביא דהישן ביום יברך מספק ברכת אשר בחר בנו. עכ"פ לאחר שישן בלילה כמה שעות דיש הרבה פוסקים דמחייבים לברך קשה להקל שלא לברך, ויותר נראה לדינא כהכרעת המהרש"ם דאחר עיקר השינה דהיינו בבקר יברך כל הברכות, ולאחר שנתו הקצרה בתחלת הלילה יברך רק ברכה אחת (אשר בחר בנו), ואם רוצה לברך כל הברכות בשני הפעמים לא הפסיד.

(יז) עי' בספר חופת התנים שהביא בשם צוואות ריה"ח (ובצוואת ריה"ח) שאם אירע אז ליל טבילה, לא תזדקק כלל. ובפתוחי

(טז) עי' באריכות בשו"ת מנחת יצחק ח"ח סי' ה' שכתב דלומר פסוקים בדרך תפלה מותר אפילו בלי ברכת התורה, ועי' בדבריו בח"י סי' ז' דרוצה להקל אפילו ללמוד אם מהרהר בלבד ברכת התורה, ורק בבקר לאחר שישן שינת קבע יברך ברכת התורה, והביא שם דהקדן לדוד בסי' יא ס"ל דא"צ לברך בפעם הראשונה, אבל הפר"ח והמהרש"ם ס"ל דבפעם הראשונה יברך רק ברכת אשר בחר בנו ובפעם השניה יברך כל ברכת התורה. והמ"ב בסי' מ"ז ס"ק כט כתב דלפי המנהג שנהגו שלא לברך בישן ביום שינת קבע כמוכא בסי' מז סעי' יא במחבר, אין לברך אפילו אם ישן שינת קבע אח"כ בלילה, אבל לפי מה שפוסק המ"ב שם דהמברך לא הפסיד, כ"ש כשישן בלילה שינת קבע ויברך אח"כ דהמברך לא הפסיד. ובב"ח"ל שם משמע דמכריע להלכה דיש לו לברך, וקצ"ע הלשון של המ"ב דממנו משמע דרק לא הפסיד

ל-25 בדעצמבער (שזהו חגם של הנוצרים הקתולים), ואף שאין זה ליל התקופה, ולמנהג הזה ביטול הלימוד עד חצות הלילה וכן הוא מנהג אדמור"י פולין ועוד רבנים אף מחכמי אונגאריין (ובאמת הגוים בזמננו בכמה ארצות כארה"ב ואיראפא עושים חגם בתאריך זה) ויש שנהגו ניט"ל בליל תקופת טבת שהוא הלילה שבין ה-5

מקור הדעת

וזהו: הגם כי יש סיעתא לזה ממנהג העולם שאוסרים גם תשמיש וסוגרים שערי טבילה, לדעתי מנהג שמות הוא ויש למחות ביד הנוהגין. ועי' בשו"ת באר משה שדן בזה ומביא שתלמידי הבעש"ט החמירו בזה, ומסיק דהחמיר תע"ב, והמיקל יש לו על מי לסמוך. ועי' ביגדיל תורה סי' ר"ט דבכלל צ"ע יסוד הדברים להחמיר לאחר חצות. ובקובץ מוריה סי' קס"א כותב הגר"י ליברמן שליט"א מה"ם משנת יוסף בשם הספר גור אריה שנדפס פעם אחת על הדף ליד השו"ע והרמ"א שיש למנוע מעוננה בליל התקופה (ולא כתב שם שום חילוק בין ליל טבילה לשאר ימים).

ובספר סגולת ישראל מערכת ז' אות ל"ז מביא בשם ספר ימצא חיים שבכת"י מר' סעדיה בעל ס' נזה הצדק כתב שלא לעשות זיווג בלילה שנולד הנביא שלהם. (מה שקוראין אותו הלילה "ניטל" הוא בלשון סגי נהור והכוונה ליום לידתו ימח שמו). לא כן תרדפנו ר"ר כי הזמן גרמא שיוולד בן פרוץ, וגילה הבעש"ט זיע"א שכל המשומדים שיש בעולם ר"ל ולישזבן, שיצאו מהזיווג של אותו הלילה. ולפ"ז סרה מהר תמיהת הנשים שיוודעים בבירור שלא נבעלו לגוי ובניהם ר"ל נשתמדו, דאולי שמשו באותו הלילה.

חותם שעל ספר אבן השוהם (על שו"ע אה"ע סי' כ"ה אות כ"ה) נראה מפשמות לשונו שאפילו בליל טבילה וכ"ש אם אינו ליל טבילה שלא תזדקק כלל. (ופשוט שאין לומר דאסור רק בליל טבילה כיון שאז יש יותר חשש שתתעבר, דביארנו לעיל בשם המג"א סי' תקע"ד דנקטינן להלכה דאשה יכולה להתעבר בכל ביאה ואפילו אינה סמוכה לווסתה, ובפרט להמקובלים שכתבו דבכל ביאה נולדות נשמות). ועי' בדרכי חיים ושלום שמביא מהבני יששכר שכל הבנים שיצאו ח"ו לשמד היו מאותו הלילה. ובספר קדושה וצניעות לרד"פ שליט"א עמ' קס"א הביא מהרה"ק מסאטמאר זיע"א שאמרו לו שיש מקילין לאחר חצות, ואמר שאין להקל בענין של סכנה. (ומביא כן מספר גופי הלכות סי' קפ"ד משנת סופרים אות ה') וכן בספר זכר צדיק לברכה שנדפס בסופו תשובות מנחת אלעזר סי' ה' הוכך להחמיר גם לאחר חצות.

ובדרכי חיים ושלום מביא שידוע לו שהרה"ק הורה לבלניות שיזחירו את הטובלות באותו הלילה שלא תזדקננה לבעליהן עד לאחר חצות. ומדייק מזה דבליל טבילה שרי לאחר חצות, אבל לדעתי אין ראייה משם כי כל ענין שלאחר חצות היה הוכך בזה ולא ברירא ליה לקולא. ובליקוטי שו"ת חת"ס סי' כ' כתב

ל-6 בינואר, וכן נהגו רוב החסידים באונגאריין לבטל מתשמיש (ולימוד) מחצות יום ה-6 בינואר עד חצות הלילה ולא חששו באיזה שעה חלה התקופה. ומהר"א מבעלזא זצוק"ל נהג ניטל באור ל-6 בינואר ואמר שלמרות שהכמרים הולכים לבתי תיפלתם ב-7 בינואר טועים הם שעיקר התגברות הקליפה הוא בליל ה-6 בו (יח).
 י"א דבא"י אין לחוש לניט"ל (יט). ויש שכתבו דטעם המנהג להקל בא"י לפי שתלמידי הגר"א והספרדים שהיו בתחלת ישוב א"י לא קבלו עליהם מנהג זה וגם החסידים שבאו אחריהם נגררים עמהם, אבל קהלות חסידים שהיו קהלות שלמות חיבים להחמיר (כ). גם בשבת יש ענין ניט"ל (כא).

מקור הדעת

הולדתו של אותו האיש ב-5 בינו' לפי הלוח של זמננו וכו' צריך לנהוג הניט"ל. אבל לפי החת"ס העיקר תלוי במנהג הגוים בזמננו מתי הם חוגגים את יום אידם. וברגל ישרה מכאן הבני יששכר שביליל תקופת טבת שולט קליפת עורק, ומאריך בהערות בזה כדרכו בקודש ע"ש.

(יט) הרמ"ח סלונים הביא קבלה בשם מהר"ש העלער אב"ד צפת דאין נהג ניטל בא"י לענין איסור לימוד ואפשר דה"ה לענין קיום מצות עונה. הובא שם במוריה וחיי משה, והטעם הוא כדברי הרמב"ן שלחיצונים אין שליטה על א"י.

(כ) קובץ מוריה שם ע"ש.

(כא) במוריה שם הביא שהאדמו"ר מבעלזא אמר תורה בשבת שחל בתאריך זה משום שתורתו היא בחי' תפלה, ואדמו"ר"י גור לא אמרו כלל תורה בשבת זו. ועיין בפתוחי חותם שהבאנו לעיל דכשחל

(יח) ע"י מוריה תשמ"ו גליון קסא-קסד במאמרו של ר' יוסף ליבערמאן שליט"א מח"ס משנת יוסף, וספר חיי משה על יו"ד עמ' סז-ע. חסידי גור וליובאוויטש ועוד נוהגים שליל ה"ניטל" הוא ב-25 בדצמבר, דבאותו היום נוהגים הגוים בזמננו לעשות את חגם הטמא, וכן משמע מהחת"ס הנז"ל בלקומי תשובות סי' כ', ובאגרות סופרים ח"ב סי' ב' הובא דעיקר הטעם שהם עומדים בחצות לתיפלתם ואז מתגבר הקלי'. והרש"ב זיע"א אמר שהתורה שלומדים באותו הלילה הולך לקלי' ה"י. אבל הבני יששכר ברגל ישרה והמנח"א בדחו"ש סי' תתכ"ה כתבו דהזמן הוא בליל תקופת טבת שהוא ה-5 בינואר ולא השגיהו כלל ב-25 בדצ'. ובסגולת ישראל הנז"ל כתב לאסור ביום שנולד אותו האיש ימ"ש שהוא ה-25 בדצ'. ובספר גור אריה כתב לאסור בליל התקופה והיינו ב-5 בינו'. ויתכן דהסגולת ישראל לא פליג עליה כלל, דידוע דהגוים עשו שינוים בלוח שלהם, ולפ"ז חל יום

יד. לפי מנהג הרש"ש יש לומר (כב) ק"ש שעה"מ ברכות השחר ותיקון חצות (כג) וללמוד מעט, ואח"כ ישמש. וכשהולך לישן אח"כ לרוב הפוסקים יאמר שנית ק"ש שעה"מ, והמקפידים על טבילת עזרא יכוונו המילים בלבם. טו. כשירצו להזדווג יזכרו את האבות והאמהות והשבטים ויתפללו בלבם שימשך זה הזרע אחר שבט שלו (כד).

טז. יש שכתבו דמנהג טוב לטבול ביום שטבלה אשתו כדי להמשיך קדושה מלמעלה בעת הזיווג (כה).

מקור הדעת

מוכרח כלל, דבספר יראת ה' משער רוח הקדש מוכיח דלהרש"ש אפשר לקרות ק"ש שעה"מ כל הלילה (דיחוד יעקב ולא נשאר מחצות לכל הלילה, ובפרט לשיטת התורת חכם דאין יהוד נפסק אף פעם, ונתאר במק"א בתשובה בארוכה) ולפ"ז אפשר דהאריז"ל עיקר ק"ש שעה"מ קעביד לאחר חצות. ובאמת יש לפלפל בזה, דהא מ"מ אין או עיקר זמנו, דלכ"ע עיקר הזמן הוא בנקודת חצות, אבל פשט דברי הרב נוטה יותר למש"כ דעיקר ק"ש שעה"מ קרא האריז"ל לאחר חצות. וכידוע דהרש"ש טרח מאד לא להוציא דברי מרן מפשטותו, ואכמ"ל.

(כג) בכף החיים סי' א' אות ז' ואות י' מבואר דזה מסייע לענין הכירורים של רחל. ע"ש.

(כד) של"ה, הובא באלהיו זוטא על הלבוש ס"ק ח.

(כה) כ"ב בשל"ה מובא בכף החיים סי' רמ ס"ק כה דכך היה מנהג של אדם כשר אחד ע"ש (אבל יש שנהגו לקיים המצוה אפילו כשהיו בטומאה עי' מגיד מושרים).

בשבת יש מקילין כמ"ש בזוה"ק פ' תרומה קלב: דבשבת כל דינין מתעברין מינה, ומסיק דראוי לקיים אז העונה לאחר חצות אפילו אינו ליל טבילתה. ולפענ"ד אין להקל בזה עפ"י סברא מבלי ראייה מפורשת או קבלה מרבתינו ז"ל, ובפרט שהאדמו"ר מסאטמאר זיע"א אמר בענין זה דחמירא סכנתא מאיסורא, וכש"נ לעיל. ולענין לימוד התורה נהגים הרבה שלא ללמוד באותו הלילה אפילו כשהל בשבת, וה"ה בנ"ד אין להקל בזה.

(כב) כף החיים סי' רמ אות ד'. ואע"ג דבדברי האריז"ל לא נזכר שקרא

ק"ש לפני התשמיש, בהגהות וביאורים לשער המצות וכן בכף החיים הנ"ל ס"ל דמוכרח שקרא ק"ש בחצות שאז שייך עיקר התיקון דק"ש שעה"מ כדכתב הרש"ש, (ובאמת המעיין ברש"ש יראה נכוחה שצריך לקרוא ק"ש שעה"מ דווקא ברגע של חצות ובהנ"ל איתא שצריך לקרות מעט לפני חצות וכן מנהג ק"ק בית אל ואכמ"ל) וא"כ מה שקרא האריז"ל ק"ש שעה"מ לאחר היחוד, משום לישן מתוך דברי תורה קעביד וכפשטות טעם ק"ש, עכ"ל. ולענ"ד אין זה

יז. כשאדם מתעורר משנתו ומצא אותו אבר בקישוי אז יזהר
מאד שלא יבעול ח"ו ע"י קישוי ההוא כי יצאו בנים
פגומים ואף אם היא מעוברת ג"כ מוליד שידין ורוחין ח"ו (כו).
ית. גם לפני תשמיש אין להתיר לחכך אבר הברית מילה לא
ע"י האיש ולא ע"י האישה אבל ליגע ולאחוז בו לצורך
תשמיש מותר (כז).

מקור הדעת

מלהשתין וגם אם יבוא להוצאת זרע לא יהיה
לבטלה אבל לחכך לפני זה בודאי אסור דיכול
לבוא לידי הו"ל ח"ו לפני קיום המצוה. וח"א
העיר לי דבהגאות ר' נתן שפירא בספר
הגלגולים פרק ע"ב דף צ"ו ע"ג משמע קצת
דיותר לאשה לחכך לו וצ"ע, ואפשר דר"ל שם
הותר רק נגיעה לצורך תשמיש, רק דזה
ממילא מעורר אותו וצ"ע. ועיין עוד ברמב"ם
בפרוש המשניות מס' נדה דף י"ג פ"ב וז"ל
ובאנשים מגונה שישלח ידו אל אמתו אלא
בעת הצורך להתקשות ע"כ, וע"ע כגון זה
בשו"ע הרב סימן ג' מ"ב שכותב שלא ליגע ביד
קודם נטילה וכו' ולא לאמה וכו' או לצורך זיווג.
ומשמע מדברי הרמב"ם ושו"ע הרב הנ"ל
שמותר לאיש נגיעה לצורך תשמיש אמנם אין
כלל ראייה מדבריהם אם מותר לו לחכך ונראה
יותר שזה אסור שכן יכול לבוא לידי שז"ל לפני
קיום המצוה, ולפיכך מה שהנהיגו כמה
מדריכים במקום שקשה לו לקיים המצוה שהוא
ישים על מילתו לפני קיום המצוה איזה שמן או
משחות וכד' כנראה שלא טוב הם עושים ורק
אם צריך לכך האישה תכנים המשחות אצלה
אבל אם גם באופן כזה שהאישה מכנסת לא
מספיק אז נראה דהוי צורך תשמיש ממש
ומותר כדמשמע מהרמב"ם ושו"ע הרב הנ"ל
כנלע"ד.

(כו) פע"ח שער מז פ' יא, א"ר א"א, כף החיים
אות כו. ואם ח"ו נזדמן לו קושי אבר
פתאום או בחלום ר"ל ונתעורר משנתו ישען
תיכף ומיד על עשר אצבעות ידיו ורגליו בקרקע
או במטה שהוא שוכב עליה ופניו למטה לצד
הארץ והוא סגולה נפלאה להמית האבר פת"ע
אות מא הובא בכף החיים סי' רמ אות כו.
יש לחקור אם מזדמן לאדם כן ומרגיש בעצמו
שבודאי א"א לו לבטלו ויבוא לידי הוצו"ל
ח"ו האם יותר טוב שיבוא לידי ז"ל בשוגג
ובאונם או שיקים המצוה באיסור ועיין בספר
התניא סוף פ"ז שהטעם בהוצו"ל דחמור מכל
העונות שמוליד טומ' וקל' במאוד מאוד יותר
מביאות אסורות ומצד שני ביאות אסורות
חמור יותר משום שנקלטה ביסוד דנוק' דקליפה
אבל כאן יש לחקור דמצד אחד איסור גמור
מצד הנגלה ורק מצד הקבלה הוא אסור או
שמה יש לצדד להיפך שלגבי שז"ל הוא באונם
ולגבי בעילה הוא בקום ועשה ונחשב לאיסור
וצ"ע לדינא.

(כז) בסי' ג סט"ז מכואר דלא הותר לנשוי
לאחוז באמה אלא כדי להשתין
אבל להתחכך לא דבקל יבוא לידי שז"ל לבטלה,
ולא הותר אפילו לנשוי ואשתו טהורה רק
להשתין אבל ליגע בו שלא בשעת השתנה
אסור, ופשוט דלצורך תשמיש לא גרע

יט. עד ארבעים יום מצוה להתפלל שיהיה הולד בן זכר (כח).
 כ. אפילו אחר ארבעים יום יוכל להתפלל שיהא הולד
 זרעא היא וקימא עוסק בתורה ומצות ומעשים טובים,
 ועפ"י קבלה העיקר תלוי במחשבת הזיווג עצמו דיכוונו
 האיש והאשה לשם שמים ולפיכך יצוה האיש את אשתו
 שיהיה לה מחשבה טובה באותה שעה שיתכוונו שניהם
 לדבר מצוה (כט).

כא. אין מברכין ברכת אשר יצר אחר תשמיש, אך אם יוכל
 להביא את עצמו לידי כך שישתיין אחר תשמיש ויכוין

מקור הדעת

צדיק גמור בין בבחי' אור פנימי ובין בבחי' אור מקיף ואם שניהם מחשבתם לרעה יצא הולד רשע בין בבחי' אור פנימי ובין בבחי' אור מקיף ואם האב מחשבתו לטובה והאם לרעה אז יהיה המקיף טוב והפנימי רע ובהמשך הזמן יכופ המקיף לפנימי ומהפכו לזכות ומצד זה העיקר בסופו של דבר תלוי באיש אבל בודאי חייב כל אדם לצוות לאשתו שיתכוונו שניהם לדבר מצוה דיהיה הולד צדיק גם בבחי' אור פנימי וגם בבחי' אור מקיף. ועיין בספר בגדי קדש אשר לאהרן מהרה"ק המקובל ר' אהרן פירירה סוד עצום באשתו של רב שהיתה מצערת אותו דעי"ז זכה לבנים גדולים ע"ש, וע"ע באגרת קדש לרמב"ן בפ"ה שכונת האשה בדעה אחת עם בעלה עיקרית לזכות להצליח עם בנים וכן כתב החיד"א באגרת הקדש ועי' זו"ח יא. אשרי מי שאבותיו הרהרו בדבר טוב מנלן מבת שבע אם שלמה, ועי' ברכ"י סי' רמ ס"ק ד שהעיקר לכשרות הבנים שיהיה דעתה וכל רעיונה על בעלה ועי' משכן ישראל עמ' לא ועמ' מו.

(כח) עי' או"ח סי' רל ס"א דאין להתפלל על מה שעבר, וע"ש בא"ר הובא בכף החיים אות ב דהא דמועיל תפלה תוך ארבעים יום הוא אם שניהם הזריעו בבת אחת אבל אם הזריע הוא תחלה יולדת נקבה ואין מועיל תפלתו ואם הזריעה היא תחלה יולדת זכר בלא תפלתו ועי' מאמ"ר (מובא בכח"ה שם) דמסתימת הפוסקים משמע דלעולם תוך מ' יום מצוה להתפלל דשמא הזריעו שניהם כאחד. ולפענ"ד הביאור דכל שאינו ודאי נס מותר להתפלל ואע"פ שיהיה נס כיון שלא ניכר שהוא נס דיתכן שהזריעו שניהם כאחד יוכל לפעול וכן משמע בכמה ספרים אבל מלשון הא"ר דהבאתי לעיל לא משמע כן.

(כט) עי' בכף החיים סי' רל אות ג דמביא הא"ר בשם סב דיוכל להתפלל גם אחר ארבעים יום ופשימא דגם עפ"י קבלה מועיל תפלה זו כמו שמועיל תפלה לכל אדם כל ימי חייו רק הרבה תלוי ברגע של הזיווג כמ"ש בשער הגלגולים הקדמה יוד דמהאיש נמשך האור מקיף ומהאשה האור פנימי של הולד ואם שניהם יכוונו לטובה יצא הולד

לפטור גם התשמיש מוב מאד (ל).

כב. המקפידין שלא לומר שום דבר שבקדושה לאחר שיצא מהם ש"ז עד שיטבלו, והשתינו אחר תשמיש, אם הם נקיים (ואם לאו ינקו עצמם מהש"ז) י"א שיאמרו ברכת אשר יצר, וי"א שיהרהרו בדעתם ברכת אשר יצר (לא).

כג. יזהר כמה שיוכל שלא לגלות את עצמו אפילו קודם תשמיש רק יפשוט בגדיו תחת כיסוי המטה וגם כשהולך למטתה יכסה עצמו כמה שיוכל ומה שא"א ליזהר א"צ להקפיד דדין זה הוא ממילי דחסידות ולא בגדר איסור ובמקום שקשה לקיים לא אמרו (לב).

מקור הדעת

דכשפניו אינם כנגד העם א"צ לכסות עצמו דנראה כמתכייש בבריתו של אברהם אבינו ומשמע דכל החיוב לכסות הוא רק כנגד העם ולא מצד עצמו. ומש"כ דאסור להרהר בד"ת הרי יש לנו דין דרק דיבור אסור והרהור מותר דלא יהיה כך ערות דבר כתיב ודרשינן דיבור דרק דיבור אסור כמו דאיתא בשו"ע סי' עה להלכה ע"ש. ואולי כוונתו שלא יוכל לדבר ד"ת וצ"ע. ולרפואה מותר אפילו לגלות ערותו, ואף יחף דלמדת חסידות אין לילך יחף כדאיתא ברמ"א ס"ס ב, כתוב בס"י צב דבמקום שעומדים יחף רשאי אף בתפלה ע"ש.

ועיין בספר שלמת חיים סי' ה דמביא ראייה מגיטין לא: דרנב"י גליה לדרעיה ואצלם בפשטות היה זה מקום מכוסה ומביא ראייה מזה דבמקום צער של חום מותר ומ"מ נשאר בצ"ע ע"ש. ושיטת הסמ"ק דצניעות הוא מדאורייתא עי' בה"ל סי' ג ד"ה יהא צנוע, ולפי שיטתו צ"ע אם יש להתיר דהא חיוב דאורייתא הוא. ובכך איש חי שנה ראשונה פ' ויצא סי' ד רוצה לחדש דגם לשיטת הסמ"ק כל דיני הצניעות הם רק בבית הכסא דהא לא מצינו

(ל) חלקט ה"א סי' קלז, כף החיים סי' רמ אות כה.

(לא) עי' מש"כ לענין אמירת ק"ש לאחר תשמיש.

(לב) עי' או"ח סי' ב ס"א דלא ילבש חלוקן מיושב כדי שכשיקום יהיה מכוסה ועי' מ"ב שם דאפילו האנפלאות יראה ללובשם או לפושטם תחת הסדין וכן נפסק בס"י רל"ט ס"ב ע"ש, ועי' בב"ח או"ח סי' ב דזהו ממדת חסידות ומשמע דאין זה בגדר איסור, ועי' בשו"ת אגרות משה יו"ד ח"ג סי' סח אות ד שכתב דהוא רק מעלה וזהירות ואם יש לו צער כגון שחם לו ביותר (או מסיבה אחרת) מותר לגלות זרועותיו ורשאי לילך באופן שנוה לו כל זמן שערותו מכוסה דהא כשהולך לרחוץ בנהר טוב לשחות או לכסות באופן שלא יגע בידיו כשהוא כלפי העם כדאיתא בשבת מא. ובחדרו כשאין אנשים ג"כ מחויב לכסות וגם יש איסור שלא יוכל להרהר בד"ת (כל זה לשון האג"מ, ולא הבנתי ראיתו מהגמ' דשבת דאדרבה שם איתא

כד. אנחה קשה לתשמיש ולג).

כה. אם אחד מקרובי האישה או הבעל שחייבים להתאבל עליו נמצא במצב שהוא גוסס ר"ל ורוצים לקיים המצוה לפני המיתה שלא יוכלו לקיים בזמן אבילות י"א שיש איסור בדבר (לד).

כו. לענין חיבוק ונישוק באמצע היום כתב החוות יאיר בספרו מקור חיים סי' רם (עמ' שנג בקיצור הלכות) וז"ל דקא מגרי יצר הרע אנפשיה, טעם זה ארוז"ל על המקשה עצמו לדעת יהא בנידוי, ולכן כל הירא וחרד את דבר ה' ימנע מנשיקות וחיבוקים ומשמושים וקירוב בשר באופן שיבא לידי קישוי אם אינו רוצה לשמש, וכ"ש בזמנים שאסורים בתשמיש כשאסור כגון בעונה הסמוכה לווסתה כדאיתא ביו"ד סי' קפד.

מקור הדעת

שמ"א ס"ה שכן גוסס הוא כחי לכל דבריו כמבואר ביו"ד סימן של"ט ס"א ועיי"ש בבאור הגר"א שכל דבר שהוא בשב ואל תעשה והוא דבר של שמחה אסור גם באונן ומה שהוא בקום ועשה כגון חליצת הסנדל ועטיפת הראש אין האונן מהויב בהם וממילא אסור בתש' המיטה בין לפי המחבר ובין לפי הרמ"א ואע"פ שמוכח דין זה רק בלשון הרמ"א אינו אלא בא לפרש דברי המחבר כאן כמבואר בשו"ת בית דוד יו"ד סימן ע"ב ובמהר"י עייאש בשו"ת יו"ד מ"ח ובשו"ת מכתם לדוד נ"ד.

אמנם מבואר בספר חסידים תשמ"ד וז"ל אדם שאביו או אמו חולים או אבי אשתו חולה וגוסס לא יאמר הרי כשימות אסור בתשמיש המיטה אמהר ואשמש קודם שימות לא יתכן לשמש בשעה שאביו גוסס, עכ"ל.

שהחמירו בפירוע הגוף כשיורד למבול או בבית המרחץ וכיו"ב והוא מבאר שם הטעם עפ"י קבלה דבבית הכסא יש אחיזת החיצונים ע"ש (עפ"י מאמרי רשב"י פ' תצוה) אבל כודאי כוונתו דגם עפ"י נגלה הוא כן, וצריך ליתן טעם לדבר, ואולי משום דכיון דהתורה אמרה על ענין זה דבהכ"ס "והיה מחניך קדוש" עיקר הקדושה והתנהגה בצניעות שייך שם אבל לא בשאר מקומות עכ"פ מדאורייתא. ולדינא כיון דהרבה פוסקים ס"ל דהוא ממילי דחסידותא אם קשה לו מאד ליהרר להיות מכוסה לגמרי יש מקום להקל, אבל עכ"פ יכסה עצמו כמה שיוכל.

(לג) הגהות יעב"ץ כתובות סב, כה"ח ס"ק סו.

(לד) מעיקר הדין הדבר מותר, ואסור רק מזמן המיתה כמבואר בשו"ע יו"ד

כז. ויש שכתבו דתמיד כדאי שיאפיל בכסותו על כל גופו וגם פניו וראשו משום צניעות ושמא ישכח איזה ספר או איזה דבר מכתבי הקדש ולא אדעתיה לכסותו ותהיה זה לו לרוח והצלה לקצת פוסקים, וגם עפ"י קבלה משמע שיש לעשות כן, ויש שכתבו שבכל מקום שיש מחלוקת הפוסקים בסימן זה ומסיבה כל שהיא הולך כדברי המיקל לכה"פ יאפיל בטלית (לה).

מקור הדעת

והולך אחר המיקל מאיזה סיבה שתהיה שיאפיל בכסותו על כל גופו וגם פניו וראשו ולא עוד אלא שנכון לעשות כן תמיד, ע"ש מטעמים שהבאתי בפנים. וע"ע בדברי מלביאל ח"ה סי' א דכותב דאף שעפ"י סברא היה מקום להתיר באופן זה אבל כיון שניכר מעשהו מתנועותיו לא מהני דצריך להתבייש מהספרים כמו מבני אדם ע"ש. וע"י בפע"ח שער קשעה"מ דעפ"י קבלה צריך תמיד לכסות עצמו בטלית, וא"כ יפלא על הכף החיים שדרכו להביא בכל ענין את שיטת מרן האריז"ל ולא הביא כאן דברי פע"ח מפורשים.

(לה) ע"י כף החיים סי' מ אות יז דכותב כן עפ"י נגלה מטעמים שהבאתי, ומועיל כיסוי כזה לענין ספרים לשימת מהרש"ק בשנות חיים סי' קיה, אבל רוב הפוסקים חולקים עליו ע"י פנים מאירות ח"א סי' עד ורב פעלים ח"א סי' ט. אבל בחס"ל סי' רמ אות ח פסק ג"כ דבעת שחייב לשמש (כליל עונה וליל מבילה וליל יציאתו מן הדרך וביאתו מן הדרך) אם אי אפשר לו בענין אחר י"א דישימש אף בחדר שיש בו ספרים ע"י שיאפיל בכסותו עכ"ל. על כן מסיק בכף החיים דכיון דיש פלוגתא בזה יש לעשות כן בכל מקום שיש מחלוקת הפוסקים ואי אפשר לו להחמיר

ימים האסורים לשמש בהם עפ"י סוד

א. עפ"י נגלה אין איסור לשמש רק בעת שהאשה נדה או בימי הווסת, וביוהכ"פ ות"ב, או בז' ימי האבל בין של הבעל ובין של האשה. והמקובלים הוסיפו לאסור עוד ימים: (א) לת"ח כל ימות החול חוץ מליל שבת (ב) וליל ר"ח וליל יו"ט ז' של פסח ויו"ט א' של סוכות ובהו"ל ביום ב'.

ב. וגם למי שאינו ת"ח יש ענין להמתין בחול עד חצות הלילה וימשיך בזה נשמה קדושה לבנו, ובשבת לפני חצות רק לת"ח אסור. אמנם גם עפ"י נגלה יש למנוע לשמש לפני חצות בין בשבת בין בחול אם אינו בא לידי הטא עי"ז, ולקצת פוסקים הוא איסור ג"כ, ע"י בפירושינו לאו"ח רמ"ס ז' ואה"ע כה ס"ג.

מקור הדעת

(א) כמ"ש בזה"ק ח"ג דף עח. דת"ח הבעל בימות החול עובר על ערות כלתך לא תגלה וכ"כ רבינו האריז"ל בפע"ח שער קשעה"מ סוף פרק יא, גם שלא יהיה מצוי אצלה תמיד רק מע"ש לע"ש, כמ"ש בזה"ק וע"ז נאמר איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו, ר"ל שבאם האבות ימתינו וישמרו הזיווג מע"ש לע"ש אז יהיו הבנים הגונים וכו'. וע"ש במש"כ דצריך להמתין עד חצות. ומש"כ דגם ע"ה מרויח עי"ז ע"י בכסא מלך על התיקונים תיקון נו ופשוט שכוונתו באופן דיש לו מחילה מאשתו ע"ז כמבואר בשו"ע סעיף א כללי העונה.

(ב) הימים שכתבנו להתיר כליל ר"ח וכו' מובאים בשער המצות לרבינו האריז"ל בפ' בראשית וכ"כ בספר הקנה הביאו המג"א בס' רמ"סק"ג, ולענין ליל ז' של פסח ע"י בברכי יוסף ס' רמ"סק"י עפ"י שער הכוונות דף פו ע"ג ודלא ככנה"ג ועולת תמיד. ויו"ט של סוכות ע"י שלחן המהור ס' רמ"סק"ד שישמש רק אם יש לו סוכה מיוחדת, ובלאו הכי עיין מה שהארכנו מזה בפירושינו לס' רמ"סק"ג בסוף הסימן לענין אכנסא.

ג. לשאר אנשים וכ"ש ת"ח אין לשמש (ג) בליל א' של פסח
ובחול"ל גם ליל יו"ט ב' (ויש חולקים לגבי ליל ב' בחול"ל ע"י
במקורות אות ה'). (ד) לילי ראש השנה, ליל שמיני עצרת וליל
שמיחת תורה.

מקור הדעת

להלכה דבליל טבילה מותר בכל אופן אף בליל פסח
ע"ש באריכות לשונו המתוק).

(ד) לענין ר"ה ע"י בעטרת זקנים א"ח ס"י תקפב
שבליל טבילה צריך לשמש ואפשר

דבאופן זה נאמר (בר"ה יא). דבר"ה נפקדו שרה
ורחל ורחל ורחל. והקשו עליו היד אפרים ורע"א מגמ'
מפורשת בר"ה דף יא דבסוכות נתעברה שרה,
והכוונה במלת נפקדו היינו שבשמים פסקו
עליהם להפקד בזאת השנה. (א"ה, אע"פ שכל
עניני השנה נגזרים בר"ה, מ"מ כבר אמרו אדם נידון
בכל יום ובכל שעה, וכן אמרו בר"ה מז. כמאן מצלינן
דהכי נפקס להלכה, ומבואר בדרך מצותיך להאדמור'
מתב"ד בעל צמח צדק בשם סבו בעל התניא שהשפע
הכללי של השנה נגזר בר"ה, אבל אה"כ לפי תפלותיו
של האדם בכל יום ממשיכו מאצילות לבי"ע ואם אינו
זוכה נשאר לו לחיי העוה"ב, ופשוט דרצון הבוית"ש
שיפקדו לטוב בעוה"ז שזה תכלית בריאת העולם
דחוק הטוב להיטיב, ולפ"ז פ"י נפקדו בר"ה שכבר
נמשך השפע הזה לעוה"ז, דאילו כן מאי חידושיה
שנפקדו בר"ה הא על כל הדברים אדם נפקד בר"ה,
ודו"ק. וע"י בקדושת לוי דביאר שאצל האבות היו
יכולים להיות כל המועדים ביהד כיון שהיו קודם מתן
תורה ורק לאחר קבלת התורה נתהוו ענין של קיום
המצוה בזמן, והדברים עמוקים ע"ש).

וע"י במג"א תקפ"א סקמ"ו דמחדש שכל ההיתר
דליל טבילה הוא דוקא באופן שלא היה לה
אפשרות לטבול קודם ר"ה, אבל אם יכלה

(ג) לענין ליל פסח ע"י משנת חסידים מס' ליל
פסח פ' יד משנה יא דכתב דאם חל

בו ליל טבילת מצוה צריך לקיים העונה (שאין
אסור בה רק בליל יוהכ"פ ות"ב). אבל באור
צדיקים ס"י לב סעיף ד כתב שימתין עד
הבוקר, ופשוט דכוונתו לאחר עלות לפני הזמן
דמשיכיר (שאו מותר עפ"י הלכה לקיים העונה
ובדיעבד שרי עד הנץ החמה עפ"י שו"ת תורה
לשמה וכמ"ש בפירושינו לסעיף יא, וע"ש במש"כ
בשם הגר"מ פיינשטיין ז"ל). ובעצם נפלאות היא
דלכאורה מוכח דמותר מהא דמביא מהר"י
צמח בהגהות פע"ח שער חג השבועות דף
קכ"ז טור ב' וז"ל סיפרו לי החברים שהיו
נוהגים לקרות בליל שבועות בבית הרב רח"ו
ז"ל וליל אחד נתקבצו החברים ולא בא חבר
אחד ושאלו לרח"ו מדוע לא בא פלוני ואמר
הרח"ו אולי נזדמן לו טבילת מצוה עכ"ד,
מוכח מזה דמותר אף בליל שבועות כשחל בו
ליל טבילה, אף שבעלמא אסור לשמש בו
עפ"י סוד, הכי נמי בליל פסח, ולא משמע
לחלק ביניהם, ואין לתרץ דבליל פסח יותר
חמור דהיא זוגא עלאה שלא על ידינו, ואם
מקיים מראה שנעשה על ידינו, אבל בשבועות
טעם האיסור הוא שעדיין לא הגיע זמן היחוד
וצל"ע. (שוב מצאתי בסוד כת"י מהגה"ק המקובל
הנורא ר' וידאל קווינקא הנדפס מחדש בשם נהר
שלום דמאריך בתחלת ליל סדר פסח בענין זה וס"ל

ד. יש מקובלים שרצו לאסור גם בליל ז' של פסח, אמנם להאריז"ל מותר, ויש שכתבו דיש מצוה בליל ז' של פסח.

ה. וכל זה (פי' הימים האסורים עפ"י נסתר) איירי רק במי שבטוח בעצמו שלא יבוא לידי מכשול. וכן אם חל ליל טבילה בימים הללו מותר לשמש. ועיין במקורות לגבי החושש שיפריעו מאימת יום הדין אי מועיל מחילה בליל טבילה.

מקור הדעת

טבילה. ובקונטרס נופך דעת הבין בכוונתו ד"יש ליהדר אף בליל טבילה" קאי על כל הימים שהביא שם, ולפענ"ד טעות הוא, שהרי מפורש מהרב צמח בשם הרח"ו לגבי ליל שבועות דשרי, וגם מלשונו נראה דקאי על שמו"ע בלבד.

יש לדעת דהיראים שרוצים לפרוש מאימת יום הדין אפילו אם אירע בו חיוב ליל טבילה, אם עדיין לא קיימו פו"ר בדואי חשיב כמצוה הבאה בעבירה שאין בידיהם לוותר על מצוה דאורייתא, כדאיתא באה"ע סי' עו סעיף א, ועי' בקובץ אגרות לבעל הקהלות יעקב ובספרו עמ"ס ר"ה סי' ג' דתולה זה במחלוקת הראשונים, אבל להלכה פשוט כנ"ל כמו שהארכתי במק"א דמוכח מאה"ע סי' עו דיש בזה ביטול מ"ע אף אם כבר קיים פו"ר. עי' בשל"ה דאם הוא ליל טבילה כמעט שהוא עברה רק יזדווג עמה באימה וביראה בקדושה יתירה ולא ינהוג הרבה שחוק רק לקיים המצוה ויהזור ויטבול שחרית. ולכאורה כוונתו דאפילו אם אומרת בפירוש שמוחלת אפשר שאין מועיל דאין אומרת רק לפנים, ויכול להיות שאם מכיר בה באמת שהיא יראת ה' מאד ובאמת אינה רוצה לשמש שפיר מהני מחילתה.

לטבול לפני כן אין להתיר התשמיש (וכתב המג"א דלמהר יטבול קודם התפלה, ואם אין לו מקוה עי' בסעיף הבא). ועי' במחצית השקל דיש בזה מחלוקת בין הכנה"ג והשל"ה, דלשל"ה אפי' יכלה לטבול קודם ר"ה נמי שרי, ולכנה"ג דוקא אי לא יכלה לטבול לפני כן, וא"כ פסק המג"א כהכנה"ג, ובכף החיים סי' תקפא סקט"ז הביא דהאר"ר והח"א פסקו כהמג"א, אבל הפר"ה וברכ"י ושע"ת ומחצה"ש והמט"א מתירים בכל גווני. ולשונו של הכנה"ג צ"ב שכתב דאם אפשרי היה לה לטבול קודם ר"ה ולא טבילה לא מקרי טבילת מצוה, וזה פלא גדול דהא מבואר דבזמננו ליכא טבילת מצוה בזמנה, רק מ"מ יש חשיבות לטבול בזמן מחמת הטעם המבואר בגמ' ברכות שאז היא משתוקקת טפי, וא"כ אמאי כתב דלא מתקרי טבילת מצוה.

ולחלכה כיון דהוי ספק במנהג יש להקל, ובמשנ"ב לא הביא כלל חומרת הכנה"ג. ולענין שמח"ת, במשנת הסידים שהבאנו לעיל וכ"ה ברוב המקובלים והסדורים משמע דמותר בליל טבילה, אבל הרח"ק מקאמארנא בשלחן הטהור סי' רמא סק"ב כתב דבשמיני של חג (ופשוט דה"ה לשמח"ת בהו"ל) איסור גדול לשמש, ויש ליהדר אף בליל

ו. יש מקובלים שהוסיפו עוד ימים לאיסור ולא נזכר מפורש בכתבי מרן האר"י ז"ל, ואלו הן: עשרת ימי תשובה, ליל הושענא רבה, שלשת ימי הגבלה שקודם חג השבועות, משנכנס אב עד ליל י"א באב, (חוץ מליל שבת וגם בליל טבילה) וזמנים אלו לא נזכרו גם במהר"ם פאפריש באור צדיקים סי' כג אות יא והוא מספר כנסת הגדולה על הטור, וכתב בשם האר"י, והוסיף ליל י"ז בתמוז וליל י' בטבת (וכתב בסוגריים דמותר אם חל בו ליל טבילה) וכ"כ בסדור ר' שבתאי בסדר השכיבה מב. ובסדור כתר נהורא קכג.

ז. יש מתלמידי הרש"ש שהוסיפו (ה) כל פסח וגם בשבת חוה"מ, ויש שהוסיפו מר"ה עד שמח"ת, ולמעשה לא

מקור הדעת

התורת חכם ולומד דברי האר"י והרש"ש כפשוטם דשבוע הראשון של פסח אסור הזיווג אף בשבת ובליל טבילה שרי אף בליל הסדר. ועי' מש"כ לעיל בהערה ג.

ולענין ליל שני של פסח בחו"ל עי' בספר שמחת כהן סי' פב דבליל ב' של פסח בחו"ל מותרים בזיווג, והטעם דבליל א' כיון דהזיווג הוא מסטרא דלעילא ולא מסטרא דילן אסורים בזיווג אבל בליל ב' שהוא זיווג שאינו גמור מותר, וכדמשמע בפע"ח פ"י, וצ"ע מאד להבין דבריו, דהרי כל המוחין שנכנסים בלילה הראשון הם נכנסים בלילה השני, ועל כרחק כוונתו כמ"ש ברש"ש דליל ראשון שהוא דאורייתא המוחין נכנסים בזו"ן הגדולים אבל בליל ב' שהוא מדרבנן הם נכנסים בזו"ן הקטנים יעקב ורחל וממילא נקרא זיווג שאינו גמור כיון שהוא רק בזו"ן הקטנים ולגבי זו"ן הגדולים נחשב זיווג שאינו גמור (וכמ"ש הרש"ש לענין ספירת העומר בחו"ל דסופרים לפני הסדר כיון דלדעתו ספירה הוא

(ה) עי' בתו"ח קמז: דכל פסח אסור בתשמיש, והרש"ש היה נוהג לומר שהזיווג אסור מר"ה עד שמיני עצרת, וזה היפך דברי האר"י. ופי' התורת חכם דר"ל דאם אתה אומר שבשבוע הראשון של עומר אסור בתשמיש א"כ גם מר"ה עד חג עצרת אסור, אלא ודאי שכמו שמותר הזיווג אפילו בשבת מר"ה עד שמ"ע (והטעם דלא נגזרים בזה אחר בחינת הזמנים רק אחר בחינת הימים) ה"ה דמותר גם בשבוע ראשון של העומר, רק רבינו האר"י העלים הענין כמו שהוא דרכו. ומסיים זה נראה כוונתו בדרך אפשר ע"ש. ועיין בסדור ר' וידאל קווינקא דשבוע ראשון של ימי ספירה אסור הזיווג כיון שלא נגמר ליכנס מוח החכמה (ואע"ג דבפע"ח כתב דבליל שני מותר זה אינו ממוהרח"י דהוא בעצמו כותב להיפך מזה במק"א. ובשאר השבתות של ימי הספירה יכוין הזיווג מצד המוח שנכנס ביום השביעי שלפניו כגון בשבת שאחר שביעי של פסח יכוין מצד מוח החכמה, ובשבת שלאחריו יכוין מצד מוח הבינה נמצא דהוא פליג על

חששו לזה המקובלים ההולכים בשיטת רבינו הרש"ש עיין בא"ח ובכף החיים דלא הזכירו זמנים אלו. והאמת דמשמע מפע"ח שער קשעה"מ (פ' יא דף פ' טור ג') דאין לשמש בימי המצרים דכתב "הזיווג בימי הרעים אינו בעולם הזכר רק בעולם הנוקבא וכו' ומזיווג הנ"ל יוצא נר"ג לגרים האסורים לבוא בקהל כעמוני ומואבי", ועי' בשלחן הטהור סי' רמא דהכוונה דנכון ליזהר באלו הימים דבין המצרים, אבל אינו איסור כשאר הימים דהביא האר"י (ו).

ח. ז"ל הלבוש: כתוב בשכנה"ג נהגנו פרישות בעצמנו ב' לילות של ר"ה וכו' דאולי יכוין להנאת עצמו ויהיה לו למוקש ומי שנזהר בעשי"ת פרישות תע"ב, ובליל הוש"ר וג' ימים קודם שבועות וכ"ש לילי שבועות עצמן ומר"ח אב עד ליל י"א ואם נדחה ט"ב עד י' ראוי למנוע בליל י"א כדין אכילת בשר ויין. וכתב בע"ת דאין נ"ל להחמיר רק ליל שביעי של פסח דכתיב ביה "ולא קרב זה אל זה כל הלילה". והמ"ב בסק"ז העתיק רק ליל א' של פסח וליל שבועות וב' ימים של ר"ה וליל שמיני עצרת. ובישועת יעקב ס"ק ב הוסיף גם הושענה רבה. ונראה דס"ל דהלשון תע"ב קאי גם על ליל הוש"ר ושאר הזמנים חוץ מליל שבועות, דיש עוד מקורות לאסור, וצ"ע.

מקור הדעת

<p>דאורייתא והסדר כלילה זה הוא מדרבנן ממילא שייך לספור ספירת העומר לפני הסדר דאין המוחין של הספירה ושל הסדר נכנסים בפרצופים שוים דזה בזו"ן הגדולים וזה בזו"ן הקטנים. והרבה יש להאריך בסוגיא זאת ואין כאן מקומו, ואולי יתבאר במק"א בס"ד. אבל בשלחן הטהור להרה"ק מקאמארנא בס"י רמא ס"ב כתב דאסור לשמש בלילות הראשונים של</p>	<p>פסח דהיינו בב' הלילות, והטעם פשוט דלומד דכוונת מהרח"ז דהביא רק לילה הראשון היינו באר"י, או דכל שמועה הזאת בפע"ח הוא מהחברים ולא ממהרח"ז עצמו וכדכתב הרב וידאל). ולענין חוה"מ לא מיקרי יו"ט לענין היתר תשמיש ואסור לשמש בו עפ"י הקבלה. (ו) עי' לקמן ס"ק י"ב</p>
--	---

ט. אף אם חלו ימים אלו (שאסר בהם האריז"ל לשמש ממתו) בליל שבת אין להקל (ז).

י. אם חל ליל טבילה בימים אלו רוב הפוסקים והמקובלים מתירין ויש שאוסרין, ויש שכתבו דבליל פסח אם הוא ליל טבילה ימתין עד הבקר (פי' דיקיים המצוה לאחר עה"ש קודם הזמן דמישיכיר ולכה"פ קודם הנץ עי' בהערות) ויש שכתבו להתיר בליל טבילה רק באופן שלא יכלה לטבול קודם לכן, ויש שמתירין בליל טבילה בכל גונוי חוץ משמ"ע ושמח"ת (ח).

יא. יש להסתפק להמקובלים המתירים למעוברת ומינקת (שאינן חשש שתתעברנה) לשמש בתחלת הלילה אם מותר להם לשמש בימים אלו, ונראה דאין להקל (ט).

מקור הדעת

(ח) עי' מג"א בשם של"ה סי' תקנ סק"ג דבכל הצומות טוב לפרוש מאשתו אבל בליל טבילה לא יפרוש חוץ מט"ב ויו"כ ע"ש, ובקף החיים סי' תקנא אות כג מביא בשם הכנה"ג למנוע מתשמיש בשבוע שחל בו ט"ב (אבל בא"ר סי' רמ ס"ק א הביא בשם הכנה"ג לפרוש מר"ה אב וכן הוא בשלחן המהור סי' רמא ס"ק ב) וכתב דכ"ז איירי באנשים שאין יצרם תוקפם וכן בליל טבילה ודאי שאין למנוע ע"ש, וכן הוא באור צדיקים סי' כז אות יא בסוגריים דמותר בליל טבילה ובסודר ר' שבתאי מב. ובכתר נהורא קכג.

(ט) עי' לעיל שהבאנו מחלוקת בין ההיד"א שסובר שיש ט"ס ברכיני האריז"ל ואסור עפ"י דין לשמש בתחלת הלילה בכל יום גם במעוברת ומינקת, והשוה"ט והשמחת כהן ועוד דמקילין בזה, עיי"ש באריכות. ועיין בשמחת כהן שביאר דהטעם

(ז) עי' פתוחי חותם סי' כה ס"ק כה דשמע כן מאביו, ולי פשיטא דידוע דכשאנחנו עוסקים בפרצוף הזמנים אז כל העבודה לפרצוף הזמנים ואין לעסוק אז בפרצוף הימים ולפיכך אפילו חל בשבת אין לשמש, ויש לפלפל בזה. אמנם כיון דאין מנהג מפורש דבליל שבת מותר, פשיטא דאסור. וכתב שם בפתוחי חותם דבימים שאינם מפורשים בדברי האר"י לאיסור והביאם רק באור צדיקים אפשר לשמש בהם אם חלו בשבת, וכן שמע מאביו. ולפענ"ד א"א לומר כן דבודאי היה האור צדיקים משמיע לנו חידוש כזה ולמה סתם דבריו, ובודאי לדעתו אסור אף בשבת. שוב מצאתי דהרב דניאל פריש שליט"א בספר קדושה וצניעות מביא בשם סודר האריז"ל להתיר בליל שבת בתשעת הימים מר"ה אב עד ט"ב, אבל לא מצאתי כן בסודר האריז"ל.

יב. ליל י' באב מביא המג"א באו"ח סי' תקנח ס"ק ג' בשם הכנה"ג שלא לשמש בו. ועי' בספר אבן השוהם על שו"ע אה"ע סי' כה בפתוחי חותם אות יט דיצא לדון דלהאר"י אין לשמש מי"ז בתמוז עד ט"ב דמבואר בפע"ח שער קשעה"מ (פ' י"א דף פ' ט"ג) דבימי הרעה יוצא נר"ן לנרים האסורים. וזה אינו דבשלחן הטהור סי' רמ"א ס"ק ב כתב דימי הרעה היינו מר"ח אב עד ט"ב ע"ש. וכל המקובלים לא הביאו כלל דההולכים בשיטת רבינו האר"י לא ישמשו מי"ז בתמוז רק מר"ח אב, (ולמהר"ם פאפריש אסור גם בליל י"ז בתמוז).

יג. י"א דאם עדיין לא קיים מצות פו"ר יש לו לקיים אפילו בזמנים שכתוב בכנה"ג שלא לקיים, אבל מסתימת שאר הפוסקים לא משמע כן (ו).

יד. יש להסתפק מה הדין ביוצא לדרך בימים אלו, ונראה דחייב לקיים המצוה, ולענין בא מן הדרך נראה להחמיר שלא ישמש מטתו (יא).

מקור הדעת

כב דחייב לפקוד את אשתו כשיוצא לדרך אפילו סמוך לווסתה (לשי' המחבר וע"ש דהרמ"א חולק) ואילו בליל טבילה אסור לרוב הפוסקים ע"ש. (ועי' מש"כ בפירושינו לסי' רמ סעיף יא וסעיף טו).

ובאמת מצינו ברבינו האר"י דכותב דירמיה נולד ע"י שאביו היה צריך לצאת לדרך ובעל ביום, והמשיך עי"ז נשמה מגולגלת, ולפיכך קלל יום שנולד בו הגרם לו כל היסורים כיון שנתעבר ביום, וא"כ משמע דאע"ג דיש חיוב ביוצא לדרך דדוחה ענין הזמנים האסורים לשמש עפ"י סוד אבל למעשה ממשיך נשמה רק בבחי' הזמנים דשולט אז אבל כיון שיש חיוב לשמש אין להתחכם כלפי מעלה וצריך לקיים המצוה,

שמותר כיון דהוו בבחינת זיווג תמידי וממילא אין שייך הגבלה בזמן, א"כ לכא"ו ח"ה בכל הימים פסח שבועות וסוכות וכו', אמנם כיון דלא אשכחן כן בשום מקום אין להקל, וגם יש קצת סברא לחלק בעומק הקבלה ואכמ"ל, וקשה להקל בפרט שהחיד"א ועוד הרבה חולקין בכלל, וצ"ע לדינא.

(י) עי' ישועת יעקב סי' רמ ס"ק ב דהוא כ"ש משני רעבון דאם התירו בשני רעבון לחשוכי בנים כ"ש בזמנים אלו.

(יא) כבר הארכנו לעיל דאם חל ליל טבילה בימים אלו מפורש ברבינו להתיר, והנה יוצא לדרך הוא המור יותר מליל טבילה עי' יו"ד סי' קפד ס"י ובפ"ת שם ס"ק

טו. בס' קדושה וצניעות עמ' קנט הביא בשם הבני יששכר וז"ל חול המועד הוא ג"כ בכלל אשר פריו יתן בעתו עונת ת"ח כמו שבת ויו"ט, וסימנך חול"ו ש"ל מוע"ד בגימטריא ת"ק, חיבור רמ"ח איבריך דדכורא ורנ"ב דנוקבא. (והוסיף בשם א' מגדולי הדור דאין לקיים העונה יותר מפ"א במשך ימי חוה"מ לבד מש"ק). ובכל המקובלים לא משמע כן.

טז. כתב באגרות הרמ"ז דבתנוכה ופורים נראה דאסור הזווג (היינו למי שנוהר משבת לשבת דוקא), וכל שכן שאר ימים שאין בהם נפילת אפים שאסורים בלי ספק (יב).

יז. יש מקובלים שסוברים דלהאריז"ל בזמן עיבור ויניקה מותר לת"ח לשמש אפילו בימות החול וכן בזקנה שפסקה מלראות, ויש שכתבו להחמיר בימי יניקה ולהקל בזמן עיבור, ויש מקובלים דס"ל להחמיר תמיד לשמש רק בליל שבת, וטוב להחמיר אם יוכל, אבל בשעת הדחק יש להקל בזה. יש שכתבו דאפילו להמקילין

מקור הדעת

יהזקאל מקילין בליל טבילה (ע"ש בפ"ת) אבל בבא מן הדרך מחמירין א"כ אפשר דיש להחמיר, אבל מאידך גיסא כיון דכל אלו הימים איסורם רק עפ"י קבלה ועפ"י קבלה יש חיוב לשמש בבא מן הדרך אפשר דמותר. ועכ"פ כיון דלא מפורש דמותר יש להחמיר, וצ"ע. (יב) עיין בספר כסא רחמים לרב חיד"א מס' כלה פ"ג ה"ג וז"ל "זהו ישר אורחותיך" ר"ת יהוד יו"ט שבת ר"ה, יהוד רומז לליל טבילה יו"ט שבת ר"ה שיש יהוד למעלה אך ימי חנוכה אין לנו רשות להשתמש בהם כידוע מגורי האר"י ז"ל.

והקב"ה יעשה את שלו, ורואים סוכ"ם דירמיה היה נביא גדול והיה רצון הבורא שתהיה לו הבחינה שלו, וצ"ע בכל זה, ועכ"פ למעשה יש לעיין אם מותר ואם יש חיוב, דלא הביאו המקובלים במפורש להתיר, אבל משמעות רבינו האר"י דהבאתי לעיל נראה דיש חיוב. ולענין בא מן הדרך אין מקור בשו"ע דיש חיוב לפוקדה עפ"י נגלה וכתוב רק דיש ענין בזה (עי' שו"ת חוות יאיר), ועפ"י נסתר יש חיוב ע"י רמ"ס"א בסופו מה שהארכנו בזה. וא"כ כיון דנפסק בפוסקים ביו"ד סי' קפד ס"י דבא מן הדרך הוא פחות אפילו מליל טבילה דלכנסת

לשמש בימות החול בזמן עיבור ויניקה הוא דוקא כשמכוון לקיים מצות עונה אבל כשמכוון להנאת גופו כסוס וכפרד בודאי לא שייך אצלו היתר זה לכו"ע. ובדעת המקילין יש פלוגתא גדולה, דיש מתירין בכה"ג אף קודם הצות, ויש מחמירין להתיר רק אחר הצות ואין להתיר רק בשעת הדחק גדול (יג).

יח. אם לא יהיה לו מקוה למחר בשחרית, אם אינו מקפיד על טבילת עזרא אין לו לבטל מחמת כן התשמיש בליל טבילה אפילו ביו"ט, אבל אם מקפיד מותר לבטל, וצ"ע (יד).

מקור הדעת

(יג) הארכנו בזה בפירוש על סי' רמ סעיף א	למחר ח"ו לבטל ליל טבילה מחמת כן עכ"ה,
ע"ש במקורות.	אבל לכאורה נראה דאותם האנשים שמקפידים
(יד) עי' בכף החיים סי' תקפ"א ס"ק ס"ט דהביא	על טבילת עזרא דלפי מנהגם לא יוכלו להתפלל
בשם החיי אדם ועוד פוסקים דאף אם	תפלות היום בכוונה יש להם לבטל התשמיש,
הבעל הוא אסטניס ולא יוכל לטבול שנית	ואכתי צ"ע.

פירוש על שלחן ערוך אבן העזר סימן כ"ה

**לגדור גדר שלא להרבות בתשמיש וכיצד יתנהג בשעת
תשמיש**

**א. [א] ראוי לאדם להרגיל עצמו בקדושה יתירה [ב] ובמחשבה
טהורה ובדעת נכונה כדי להנצל מלהכשל בדבר ערוה,**

מי הדעת

כתב בעיקר את עניני הקדושה דצריכים להתנהג במעשה המצוה, דלשלמות מעשה מצוה זו צריך להתנהג בקדושה ובפרישות כדי שתהא מחשבתו לש"ש ולא לשם תאוה, ולפיכך הדינים הנוגעים להתנהגות וקדושה בקיום המעשה כתב בשו"ע אורח חיים דהוא דיני התנהגות האדם ואורחותיו, והדינים המזהירים על הדברים שמביאים את האדם להו"ל או שאר איסורי תשמיש וכדו' כתבם בשו"ע אבן העזר דהוא המקום שמלמד ההלכות של איסורים הבאים מחמת אישות.

[ב] ובמחשבה. אין (א) לקרות בספרי חשק או רפואה של

[א] ראוי לאדם. כאן חזר ושנה חלק מההלכות שכבר נכתבו באורח חיים סימן ר"מ, אמנם אין כוונת המחבר ללמד כאן סדר הנהגת התשמיש דזה כבר נתבאר שם באורך, אלא עיקר כוונתו בסימן זה היא ללמד הדברים שאסרו לעשותם מחשש שיכול לגרום להוצאת זרע לבטלה ר"ל או שאר איסורים של אישות כגון תשמיש לאור הנר או בפני אדם וכו', דהגם דהתורה חייבה את האדם לגור עם אשתו כדרך כל הארץ, לא התירה בזה להביא את עצמו לאיסור המור כהו"ל ח"ו או שאר איסורים של תשמיש כנ"ל, ולפיכך צריך להתנהג בקדושה יתירה ולהשגיח שלא יכשל ח"ו באיסורים. ובאו"ח סימן ר"מ

מקור הדעת

ועי' בשו"ע או"ח סי' ש"ז סעיף ט"ז דאסור לקרות בדברי חשק משום מושב לצים ומשום מגרי יצה"ר אנפשיה, ועי' באגרות משה אהע"ז ח"א סי' ק"ב דמתיר לקרות בספרי רפואה בימים האחרונים שקודם הנישואין ע"ש, אבל כל זה הוא רק אם בטוח בנפשו שלא

(א) עיין באוצר הפוסקים סי' כ"ג ס"ק ח' אות ה' ואינו תחת ידי. ובכלל יש לדעת דהיום דאפשר בקלות לקבל הדרכה מחרדים לדבר ה' שעוסקים בזה אין להסתכל כלל בספרי רפואה דגורם רק רעות לנפשו ובא להרהורים ח"ו ועוד מכשולות גדולות ה' ירחם.

ויזהר מהייחוד שהוא הגורם הגדול, וכן ינהוג להתרחק מהשחוק ומהשכרות ומדברי עגבים (פירוש דברי שמוק ומשק), ולא ישב [ג] בלא אשה שמנהג זה גורם למהרה גדולה. יתירה מכל זאת אמרו יפנה [ד] עצמו ומחשבתו לדברי תורה וירחיב דעתו בחכמה, שאין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מהחכמה:

מי הדעת

ענינים אלו (ב) ואין לדבר בהם רק עם יראי השם ת"ח המדריכים בענינים אלו. התלמוד שיהיה להם אשה בכל מקום שהלכו.

[ג] בלא אשה. כתבו חכמי הסוד דע"י שיש לאדם אשה והוא יחד באותו מקום עם אשתו מקבל מוחין ושמירה מן השמים וכמו שאמרו חז"ל כל השרוי בלא אשה שרוי בלא חומה דהוא ענין שמירה, וגם בשעה שהיא נדה ע"י שנזהר לקיים הלכות נדה וההרחקות מביא לעצמו שמירה זו, ואם אינו בעיר עם אשתו צריך יותר שמירה דיש חסרון בעצם המקיפין של נשמתו ולפיכך הקפידו חכמי

[ד] עצמו ומחשבתו. לכאורה קשה הלשון "עצמו ומחשבתו" דהעיקר הוא מחשבתו, אבל עיין בבאר הגולה דמציין המימרא ד"אם פגע בך מנוול זה משכחו לבית המדרש" וממילא י"ל דהכוונה כאן בשו"ע דיפנה את גופו לתוך בית המדרש ומחשבתו לתורה, דגם הסכיבה משפיעה מאד על האדם דימצא בקביעות במקום תורה וחברים שומרי התורה והברית.

מקור הדעת

(ב) ויזהר בנפשו שלא ידבר אודות עניני אישות עם חברים, ומה שנוגע להלכה ישאל למורה הוראה או מדריך שיודע הלכות אלו על בורין, אבל בדבור סתם עם חברים בא לידי האיסור החמור של ניבול פה, ועיין מה שהארכנו בגדל איסור זה במאמר מיוחד, ועי' מש"כ שם דלשימת הזהר יש בזה לאו, ולהמסלת ישרים יש בזה איסור גילוי עריות בדבור, וכן משמעות הרמב"ם דיש בזה גדר של עריות (עי' חלקת מוהקק א"א) ובאים עליו עונשים חמורים מאד ע"ש, רחמנא יצילנו שלא נכשל בזה ח"ו.

יבוא לידי הרהורים רעים והזו"ל, ופשוט דבזמננו שיש מדריכים אסור להסתכל בספרים כאלו דאפשר לקבל הדרכה מפי אדם יר"ש ולא לטמאות נפשו בדרכי הגוים, ומי הוא בזמננו שיכול לבטוח בנפשו כ"כ שלא יבוא לידי הרהורים רעים ע"י קריאה בהוברות הללו, וגם האג"מ לא התיר ממעם זה לקרות קודם הימים האחרונים שלפני הנישואין ע"ש, והיום שייך סברא זו אפילו ביום האחרון ממש לפי שפלות הדור בעוה"ר וצריכים לקבל הדרכה רק מפי מדריכים ת"ת, ופשוט.

ב. ולא יקל ראשו עם אשתו ולא ינבל פיו בדברי הבאי אפי' בינו לבינה הרי הכתוב אומר מגיד לאדם מה שיחו אמרו חז"ל אפי' שיחה קלה שבין אדם לאשתו עתיד ליתן עליה את הדין, [ה] ואל יספר עמה בשעת תשמיש ולא קודם לכן כדי שלא יתן דעתו באשה אחרת ואם ספר עמה ושמש מיד עליו נאמר מגיד לאדם מה שיחו אבל בעניני תשמיש יכול לספר עמה כדי להרבות תאותו או אם היה לו כעס עמה וצריך לרצותה שתתפיים יכול לספר עמה כדי לרצותה:

מי הדעת

[ה] ואל יספר. יש ענין (ג) שלא לדבר עם אשתו בשעת תשמיש (ד) פי' משעה שתבעה לתשמיש אפילו בעניני תשמיש (ה) דהיינו מה שצריך להרכות

תאותו, ויש שיטות דמחייבים לדבר עמה דברי ריצוי ואחבה לפני תשמיש, וכן היא שיטת המקובלים דלא כהמחבר, וכן נוהגין הרבה.

מקור הדעת

(ג) עי' ביעב"ץ בסדורו של ליל שבת דלא ידבר עמה אז כלל אפילו מעניני תשמיש כדי שתהא דעתו צלולה למקום וכן הוא משמעות הלשון באו"ח סי' ר"מ ס"י יכול לספר עמה קודם תשמיש, ובספר והייתם קדושים הל' צניעות בהערה י"א מדויק מזה דבשעת תשמיש אסור לספר לגמרי אפילו בצריך לרצותה, אבל כבר הארכנו במאמר מיוחד בענין דבור עם אשתו לפני תשמיש דלכאורה לפי סוגית הש"ס אין איסור בזה כלל, ויסוד איסור זה הוא עפ"י סוד דאסור להשמיע קולו באמצע היחוד, וכן כתב בספר דרך פקודי מצות פרו ורבו דאין לדבר כלל בשעת תשמיש (וזה דלא כספר משכן ישראל ההתיר בפשיטות לדבר בשעת תשמיש דברי ריצוי ע"ש בדף עב) וכן שמעתי מפי הגר"ח קניבסקי שליט"א ועוד פוסקים שיש להנהיג כפי שהיה מקובל מתמיד בכלל ישראל וכמ"ש היעב"ץ

והדרך פקודי הנ"ל שלא לדבר כלל בשעת תשמיש, וכ"כ באגרות הגאון בעל קהלות יעקב וצ"ל דדרך התנהגות של מצוה זו הוא כמ"ש בסדור יעב"ץ ומשמע דהעולם נוהגים כוותיה, וכן כתב לי במכתב הג"ר משה שטרנבוך שליט"א (עי' באגרתו בסוף קונטרס זה), וע"ע באוצר הפוסקים אה"ע סי' כ"ה ס"ב ועי' מש"כ באו"ח סי' ר"מ.

(ד) פ"ב בשער הקדושה להראב"ד והובא כן בעטרת צבי ונחלת צבי או"ח סי' ר"מ אות י"ב.

(ה) עי' במאמר שכתבתי בענין דבור לפני תשמיש דהבאנו הלשון של החכמת אדם דהכונה למה שצריך להרבות תאותו לבוא לידי קישוי, ובערוך השולחן כתב מה שצריך כדי להוציא זרע כשר וע"ש מה שהארכתי בכונתם, ולשיטת המחבר אין

הגה ויכול לעשות עם אשתו מה שירצה זועל בכל עת שירצה ומנשק [ו] בכל אבר שירצה וצא עליה זין כדרכה זין שלא כדרכה או דרך איברים ובלבד שלא יוציא זרע לבטלה (טור)

מי הדעת

[ו] (ו) **בכל**. אבל באותו מקום אסור ואין להשים ידו באותו מקום רק אם מותרת רק אם אינו מוציא זרע

מקור הדעת

(ו) עי' בהראב"ד והטור ובית שמואל כאן בס"ק א' דלאו דוקא בכל אבר דבאותו מקום אסור והראב"ד מוסיף דיש בזה לאו של כל תשקצו וכן נפסק בשו"ע או"ח סי' ר"מ סעיף ד'. ולענין אם מותר לשים היד באותו מקום כבר הבאתי בפירושי לאו"ח סי' ר"מ דיש בזה פלוגתא, דלשיטת הלחם משנה יש בזה איסור, והטהרת ישראל לומד כך פשט ברבינו ירוחם דיש בזה איסור, ושיטת הברכי יוסף להקל, והנאון מדעברעצין שליט"א בספרו שו"ת באר משה כותב דאינו צנוע, ואין לעשות כן רק כשצריך בשביל לקיים מצות עונה, ונדפס תשובתו בסוף קונטרס זה.

(ז) ועי' בפנים מאירות ח"ב סי' קנ"ח ובברכי יוסף או"ח סי' ר"מ ובישועת יעקב סק"ב דמותר אפילו בפי הטבעת, ודלא כקצת אחרונים דאסרו זה, ודין זה כמעט אינו נפקא מינה לדינא כ"כ דהא סיים הרמ"א ובלבד שלא יוציא זרע לבטלה ומי יערב לבו שיכול לעשות ביאות ולא יבוא לידי זרע לבטלה בזמננו, ולדינא אפילו לשיטת המתירים כתבו כל האחרונים (עי' בס"ק שאחר זה) דהדין כשיטת זו דמותר רק אם אינו מוציא זרע לבטלה. ועי' בב"ח דהא דמותר אפילו לשיטת זו היינו רק באקראי, וגדר אקראי הוא לשיטת

היתר לדבר דברי ריצוי ואהבה שאינם מענייני תשמיש או צורך לקיום המצוה רק בשעת כעסה כדמסיים דאם היה לו כעס עמה וצריך לרצותה אז מותר לדבר עמה כל מיני דיבורים כדי לרצותה אבל בלאו הכי יש בזה איסור ועליו נא' ומגיד לאדם מה שיהו כדאיתא בהגיגה ה: וברש"י שם, וכן מדייק מהמחבר בספר דרך פקודיך במצות פרו ורבו. וכן מפורש בלשון הכסף משנה (שכתב מרן הב"י) בדברי הרמב"ם, וכן היא שיטת הראב"ד ונמשך אחריו הטור והמחבר. ולפי שיטות אלו הפשט בסוגיא דפסחים מ"ט וערובין ק: דיש חיוב לפי פני תשמיש מיירי בשעת כעסה וכדמציין הגר"א באו"ח סי' ר"מ סק"י. אבל שיטת הרמב"ן וכן נוטה פשטות לשון הרמב"ם דתמיד יש ענין לדבר דברי פיוסים לפני תשמיש וכן הוא עפ"י סוד עי' דרך פקודיך מצות פרו ורבו, וכן הוא ביעב"ץ בסדרו דיש לדבר תמיד דברי פיוסין וריצוי לפני תשמיש רק אין לדבר דברים בטלים לפני תשמיש, ועי' באגרות הקהלות יעקב בענינים אלו דהורה להתנהג כמו שכתב בסדר היעב"ץ, והמתנהגים עפ"י סוד וחסידות כבר כתב בספר דרך פקודיך דנוהגים בזה כשיטת הזוהר והמקובלים דצריך לפייסה תמיד.

מקור הדעת

המא של הו"ל אפילו כשמוציא זרע לבטלה, ע"ש שיטתו באריכות).
והרמב"ם ס"ל דשרי רק אם אינו מוציא זרע לבטלה, והקשה הרא"ש על הרמב"ם מנמרא מפורשת בנדרים דההיא איתתא דאתיא לקמיה דרבי ואמרה רבי ערכתני לו שלחן והפכו ואמר לה בתי התורה התירתך לו, הרי מפורש דמותר, דלא שאל לה רבי אם הוציא בעלה זרע לבטלה. (וע"ש בתוס' שהקשה קושיא זו מהגמרא כיבמות בספ"ג דחשיב ביאה שלא כדרכה כמעשה ער ואונן, והילקו בין עושה כן באקראי לרגיל בזה, וזה מקורו של הרמ"א).
 ועי' בישועת יעקב ס"ק ד' שתירץ דכיון דאנן קי"ל דאיש שעבר על דת משה אין להאשה דבר עליו (וברועה זונות יש מהלוקת הפוסקים) וגם פשיטא שאין לה שום נאמנות לומר על בעלה שעבר עברה, א"כ באיזה טענה באה לפני רבי, ועל כרחך דטענתה היתה כיון דדרשינן "ויענה" - שלא כדרכה, ושלא כדרכה נקרא עיניו א"כ אינה משועבדת לזה. ועי"ז השיבה רבי מה אעשה שהתורה התירתך לו, דהיינו שיכול הבעל לעשות עמה מה שירצה. ולפ"ז רבי בכלל לא שאל אותה אם בעלה הוציא זרע לבטלה, דהעברות שלו אינם שייכים לה וגם אינה נאמנת עליהם, רק על שעבודה אמר לה שמהויבת לו גם באופן כזה, ודו"ק.
ומצאתי בספר חרדים פ"ב בתשובה דפעם בצפת נידו בעל אחד ואח"כ גרשו אותו מא"י כיון שאשתו ספרה דבא עליה שלא כדרכו, וצ"ע היאך האמינו לה, ע"ש.
 וצ"ל דהיו ניכרים דברי אמת להב"ד ע"י שחקרו אותו.

החרדים פעם אחת כל ימי חייו, ולשיטת האליה רבא סי' ר"מ סק"ו העיקר שלא יעשה כן תדיר ע"ש ובברכי יוסף בסי' ר"מ סק"ה מביא מהירושלמי ורבינו ירוחם דמוכח כמו החרדים ומשמע מהרא"ש בפ"ד דס"ל כשיטת הב"ח. אבל באליה רבא או"ח סי' ר"מ סק"י ובפני משה כאן ס"ק ל"ב כתבו דמלשון הרמ"א משמע דמותר אם אינו מוציא זרע אפילו שלא באקראי. אבל בבאר הגולה אות ו' דמביא השל"ה בדף קי דחולק על הרמ"א וסובר דלא התירו כלל בשלא כדרכה אפילו אינו מוציא זרע לבטלה רק במקום שראוי להזריע דהיינו באותו מקום, כמו שפרש"י בנדרים כ: והביאו הנחלת צבי דהיינו דהוא מלמטה והיא למעלה או כמו שפי' הראב"ד פניו של איש כנגד ערפה של אשה, וכן הוא בספר חרדים מצות תשובה פ"ב, וכבר פסק המחבר באו"ח סי' ר"מ דהוא למטה והיא למעלה זו דרך עזות וכאן לא כתב המחבר רק הדברים שאסורים מעיקר הדין, ואיתא בנדרים בסוף פ"ב דעי"ז נעשים בניו חגרים ח"ו ועי' בנתיבות שלום נתיב י"א נתיב ים אות י"א ובראשית חכמה ושאר המקובלים דעפ"י סוד יש איסור בכל אופן אפילו כשאינו מוציא זרע לבטלה (עי' זוה"ק פ' פקודי דידבק באשתו ולא באחורי אשתו) ועי' שלחן המהור סי' ר"מ אות ט' דבביאה שלא כדרכה ממשיך על עצמו דינים קשים ומרים ומגביר הדין על עצמו מאד ומושך על עצמו יסורים קשים ומרים ר"ל וזה דבר פגום ומעשה גוי ועם הארץ בור ריק בעל תאוה קשה ונידון ר"ל ביסורים קשים רעים ודי בזה ליודעין עכ"ל (אבל לדעתו אין בזה

ויש [ז] מקילין ואומרים שמותר שלא כדרכה אפי' אם הוליא זרע אם עושה צאקראי ואינו רגיל צכך (גם זה טור צסס ר"י) ואע"פ שמותר בכל אלה כל המקדש עצמו צמוטר לו [ח] קדוש יאמרו לו (דצרי הרצ) [ט] ולא ירבה בתשמיש להיות מצוי אצלה תמיד שדבר זה פגום הוא מאד ומעשה בורות הוא אלא כל הממעט בתשמיש הרי זה משובח ובלבד [י] שלא יבטל עונה אלא מדעת אשתו ואף כשישמש בעת העונה לא יכוין להנאתו אלא כאדם הפורע חובו שהוא חייב

מי הדעת

לבטלה ובאקראי, ולפי המקובלים תמיד אסור. ישאל לפוסקי זמננו אם מותר בשלא כדרכה. [ז] (ח) מקילין. אבל הפוסקים כתבו דאם היו המתירים רואים לשונות הזהר היו ג"כ מהמירים בזה. [ח] קדוש. ואם האשה סכנה לה לשמש (ט)

[ט] ולא ירבה. ולענין (ו) משתוקקת עיין בס' ר"מ.

[י] שלא יבטל. וכל זמן שלא קיים מצות פרו ורבו (דהיינו קודם שיש לו בן

מקור הדעת

(ח) עיין באר היטב דדבר זה קשה להתיר בהוצאת זרע אפילו באקראי, והוא מהב"י ובבדק הבית כותב דאילו היה הר"י דהוא בעל שיטה זו רואה מש"כ בזהר בעוון הוז"ל כי הוא גדול משאר עוונות שבתורה לא היה כותב כן, וכן כתבו כל האחרונים דהעיקר להלכה כשיטה הראשונה, והרבה אחרונים הולקים לגמרי על הלכה זו, עי' לעיל בריש הערה ז.

(ט) עי' שו"ת מהר"י אסאד יו"ד סי' רכ"ב דאוסר להלכה שלא כדרכה אפילו באופן זה, וכן במהר"ם שיק חו"מ סי' נ"ד דאין עצה רק שיפרוש ממנה ע"ש, ויש מתירין כשהוא חולה פנים כנגד אהור במקום תשמיש, עי' לבוש סי' כ"ג ס"ה

ואליה רבה סי' ר"מ ס"ק י"ב אבל עי' נתיבות שלום נתיב י"א ונתיב י"ב אות ו' דעפ"י קבלה בודאי אסור ועי' כסא רחמים מס' כלה פ"ג ה"ו דיש מתירין במקום חולי הוא מלמטה והיא מלמעלה וכן הוא ברבינו ירוחם נתיב כ"ג סוף ח"א ומוכח מספר חסידים סי' תק"ט, אבל בשו"ת דעת תורה או"ח סי' ר"מ כתב דבשאר פוסקים לא משמע כן, וממילא להלכה בכל שאלות אלו ישאל לפוסקי זמננו.

(י) דאע"פ שיש חיוב להרבה פוסקים כשהיא משתוקקת לקיים מצות עונה (עי' סי' ר"מ ס"א ומה שביארנו שם), אין הכוונה שירבה תמיד בזה דע"ז אמרו לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת, וע"ש מש"כ בזה.

מי הדעת

ובת שראוים להוליד (יא) חייב לבעול בכל עונה אפילו מהלה לו, ואם כבר קיים מצות פו"ר אז אם היא רוצה חייב לבעול בכל עונה, אבל אם היא מוחלת לא יניח לגמרי ויקיים המצוה לעתים רחוקות, וכמאה"כ

מקור הדעת

(יב) עי' במג"א בתחלת סי' ר"מ דסבר לדינא כהאר"י דפטור אם מוחלת אפילו אם עדיין לא קיים מצות פו"ר, אבל מ"מ טוב לקיימה. ולענין הנהגת רבינו האר"י בעצמו, כתב הבאר היטב בשם ספר הכוונות (וכן הוא בליקוטי תורה מעמי המצות פ' בראשית) שהוא לא היה מקיים מצות עונה כשהיתה מעוברת בימות החורף כשהיה הזמן קר והיה צריך לטבול לקריו, אבל במקומות אחרים בכתבי האר"י כתב מוהר"ח דזה מה שאמרו אחרים אבל לו היו סימנים אחרים ברבינו האר"י דהיה מקיים באותם הזמנים. (עי' שער המצות פ' בראשית ג; ואפשר דזה לא היה בזמן החורף רק כשהיתה מעוברת, ע"ש וצ"ע).

(יג) הנה בג' חדשים הראשונים כשהיא מעוברת קשה לאשה וקשה לולד, ובלי מחילתה בודאי חייב לקיים עונה רק יש רבנים שמיעצים היום כיון דיש הרבה הפלות טוב שתמחול וימעט קצת, וישאל שאלת חכם, ועי' מה שהארכתני בזה בסי' ר"מ ס"א.

(יד) דכשהיא מונקת לא שכיח שתלד, עי' מג"א בתחלת סי' ר"מ דכותב בשם רבינו האר"י דגם על ימי היניקה מהני מחילתה רק דטוב לקיים, ועי' שו"ת מנחת יצחק ח"ג סי' ט"ז דביאר דאפשר דאין מצות

(יא) עי' באהע"ז סי' א' בבית שמואל סק"א בשם הר"מ דכל זמן דלא קיים מצות פרו ורבו חייב לבעול בכל עונה אפילו אפילו אם מהלה לו, ועי' פתחי תשובה שם בסק"א בשם הברכי יוסף דגם אם קיים מצות פרו ורבו והיא מוחלת לא יניח לגמרי משום מצות ולערב אל תנח ידיך, ויקיים לעתים רחוקות (ובקובץ אגרות קודש באגרות מבעל הקהלות יעקב אגרת ג' בנוסח שני מביא דיש בזה פלוגתא בין המהרי"ט דסובר דהוי מכיל מצוה אם לא מקיים עונה לפני שקיים פרו ורבו אפילו במחילתה ושאר פוסקים סוברים דהוי כמאחר מצוה ועי' בקהלות יעקב על מס' ר"ה סי' ג' דהביא דברי מהרי"ט והחולקים וציין מקומם, אבל עכ"פ להלכה נפסק בבית שמואל אה"ע סי' א' ובמ"ב סי' ר"מ סק"ב ובפמ"ג בא"א סי' ר"מ סק"א כהרמב"ם בפמ"ז מהל' אישות והשו"ע בסי' ע"ז סי' דלא מהני מחילתה קודם שקיים מצות פרו ורבו וחייב לבעול בכל עונה (אפילו אינו ליל טבילה, ולא נמצא חילוק בזה בין ליל טבילה לשאר זמנים, ואע"ג דאינו שכיח כ"כ דתתעבר מביאות אחרות, מ"מ כיון דאינו ודאי דלא תתעבר חייב לבעול בכל עונה). ועי' בשו"ת מנחת יצחק ח"ג סי' ט"ז אות ב' לענין שיטת רבינו האר"י ואכמ"ל, ועי' לקמן דאפשר דס"ל בבית שמואל בס"א דלא מהני מחילתה כלל אפילו כבר קיים מצות פו"ר דלא כהשו"ע.

[יא] בעונתה ולקיים מצות בוראו בפריה ורביה ושיהיו לו בנים עוסקים בתורה ומקיימי מצות בישראל ולא יבעול אלא [יב] מרצונה, ואם אינה מרוצה יפייסנה עד שתתרצה,

מי הדעת

שורה רק במקום שיש שלום. ואם הוא רואה שאין לה שמחה בגלל שהיא זקוקה ליותר מהעונה הכתובה בתורה ע"ש במה שכתבנו בפירוש על שו"ע סי' ר"מ ס"א דנתבאר דינו. וכן לענין אם צריך להוסיף באיכות המצוה בגלל שאינה שמחה דיה מהנהגתו ע"ש באריכות.

[יב] מרצונה. ואפילו אינה אנוסה רק שאינה מרוצה לכך אסור (טז), וכן ברוצה ואינה רוצה אסור עד

מחילתה אפילו אם לא קיים עדיין מצות פו"ר.

[יא] בעונתה. ואין להוסיף על חיובי עונה בשביל להרבות קירוב הדעת. בעלמא רק יקיים כמ"ש בשו"ע או"ח סי' ר"מ ס"א, וכן כשהוא רואה שהיא משתוקקת יקיים כמו שנפסק שם בשו"ע (טו). ובשעת מעשה יפריש מחשבתו מהתאוה הגשמית ויכוין לקיים מצות בוראו ופריעת חובו, אבל הכל יהיה באהבה ואהדות עמה דאין השכינה

מקור הדעת

ענין הפכי לקירוב הדעת דהא רוצה אשה בקב ותפלות יותר מט' קבין ופרישות, אבל מבואר כאן בשו"ע ובכל הראשונים והאחרונים דלא כדבריהם דבודאי כל התורה לא ניתנה אלא להביא שלום בעולם (עי' רמב"ם סוף הלכות הנוכה) ואין הקב"ה משרה שכינתו אלא במקום שיש שלום, אבל דייקא קיום התורה מביא שלום ולא היפך התורה, ובודאי כל מי שפורש עצמו מענינים אלו לשם שמים כל זמן שאינו מבטל עונה הכתובה בתורה (וזה כולל לקיים המצוה כשהיא משתוקקת לכמה פוסקים) ונתבארו כל הלכותיו בסו"ר ר"מ ס"א הרי זה משובח, וכל מי שמוסיף על עונה האמורה בתורה אין זה משובח כלל. ועיין במה שכתבנו באריכות במאמר בענין חיובי עונה.

(טז) עי' מג"א או"ח סי' ר"מ סק"ז דאפילו אינה אנוסה רק שאינה מרוצה לכך אסור,

פו"ר מאותו מעם דאסור לישא מינקת חברו דחיישינן שמא תתעבר ולא יהיה לה הלב בשביל הולד. אבל בעזר מקודש סי' ע"ו ס"ז ס"ל דכל שלא קים מצות פו"ר אין לבטל עונה בימי יניקה אפילו אם מוהלת, אבל בסוף נשאר בצ"ע ע"ש, ויש לבאר סברת רבינו האר"י דכיון דלא שכיח דתלד עפ"י רוב, אין מצות פו"ר על המיעוט סברא שתלד ודו"ק, וכיון שנשי זמננו הם הלשות לאחר לידה יעשה שאלת חכם מתי להתחיל עונה לאחר הלידה, ואכמ"ל.

(טו) יש מאחרוני זמננו שכתבו דעיקר הכוונה ותכלית הקדושה הוא רק קירוב הדעת שבין איש ואשתו, וכל מה שיוסיף איזה קירוב הוא יותר קדושה דהא תכלית הקדושה הוא קירוב הדעת וממילא יצאו מן השיטה לחשוב דאין ענין לפרישות בהלכה דהא פרישות הוא

מי הדעת

שיפייסנה שתתרצה באמת. (יז) אבל אם מסרבת בכל פעם מותר לכופה, דמשועבדת היא לו. (יח) ובשעת מעשה אין לבעול שנית אלא מרצונה, אבל אם לא פרש עדיין מותר וא"צ לשאול רשותה, אך טוב לפרש פעם אחת על כל הזמנים.

מקור הדעת

טוב לפיים דזה פשוט דאינו נכלל ב"מגיד לאדם מה שיהו" כיון דלכמה פוסקים יש חיוב לפיים באופן זה, כנלענ"ד, ועוד יש להאריך בזה ואכמ"ל. ועי' בכאר מים חיים פ' בראשית שכתב זול"ק ופעמים שאין רצון אשתו בזה בריצוי גמור ורק שא"א לה לדחותו ועובר על לאו דדברי קבלה גם בלא דעת נפש לא טוב ואמרו חז"ל (עירובין ק) זה הכופה אשתו לדבר מצוה. והכתוב צוה איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה נודע מאמרם ז"ל (יבמות צ) שארו זו אשתו כלומר אף אל אשתו אסור לו לגלות ערוה. וידוע אשר ו"ה שבשם הוא בחי' איש ואשתו וכשעושה דבר זה בכח התאוה והמדה למלאות תשוקת תאוותו והתאוה הוא כח הרע ונמצא פוגע במ כח הר"ע ונתחבר במ ונעשה בחי' ערוה ועי"ז נעשה כן גם בשמי השמים חלילה וחלילה לחבר הר"ע לו"ה שבשם וכמה וכמה יגדל עונשו בזה ח"ו כנודע. עכ"ל.

(יז) עי' בספר עצי ארזים ס"ק א' דלא מיירי שמסרבת בכל פעם וממאנת בתשמיש כלל, דבכהאי גוונא ודאי דמותר לכופה דמשועבדת היא לו, אלא מיירי שאינה הפצה עתה בתשמיש, אבל מי שמסרבת בכל פעם לבעול ולשנות אסור לכופה ונקרא חוטא.

(יח) כתוב בב"ח ובאליה רבה סי' ר"מ סוף סק"י ובעצי ארזים ס"ק א' ובעזר

ובפמ"ג ובספר טהרת ישראל ס"ק כ"ב כתבו להחמיר גם ברוצה ואינה רוצה שצריך לפייסה עד שתתרצה באמת ואח"כ לבעול, והמקור של הפמ"ג הוא מהטור דהביא המס' כלה דכתב מפני מה הויין לאדם בנים בעלי מומין מפני שתובעה ואינה נתבעת לו פי' אינה מתרצה לו ור' יהודה אומר מפני שאומרת בשעת תשמיש אנוסה אני ואיכא בינייהו רוצה ואינה רוצה ולמדו מזה הפמ"ג והטהר"י דכוונת הטור לאסור רוצה ואינה רוצה, ולכאורה קשה להבין דבריהם דכבר פירש הנחלת יעקב שם על מס' כלה דלדעה ראשונה דוקא אינה מתרצית כלל יש בה איסור ולשיטת ר"י אפילו מתרצית קצת יש בה איסור, ולכאורה צריכים לפסוק כדעה ראשונה דהוא סתמא כנגד דעה שניה דהוא שיטת ר"י, אבל האמת היא דאצלנו במס' כלה מובא דעה ראשונה בשם ר"א ודעה שניה בשם ר' יהושע וא"כ צריכים לפסוק כמו ר"י נגד ר"א, כמו בכל מקום דפסקינן כר"י נגד ר"א ואתי שפיר פסקם (אע"פ שהטור לא גרס כן), אבל בכתב יד ר"נ שפירא (הובא בספר משכן ישראל עמ' מ) איתא להיפך דשיטת ר"א הוא דרוצה ואינה רוצה אסור דהיינו דמסופק מה רצונה כיון ששתקה ונמצא דלדעתו צריכים לפסוק כמו ר"י דברצונה מסופק מותר, והנה במ"ב בסי' ר"מ לא מביא כלל הפמ"ג, ואפשר משום דלפי גירסת הטור אינו עולה לדינא כדבריו כמ"ש, ולדינא בודאי

ויהיה צנוע מאד בשעת תשמיש ולא ישמש [יג] בפני שום מין
 [יד] אדם אפילו קטן אא"כ הוא [טו] תינוק שאינו יודע לדבר:

ג. [טז] לא ישמש

מי הדעת

[יג] **בפני**. ולא מהני לזה (יט) מחיצה גבוהה עשרה, ובפני ישן מותר אפילו בלי מחיצה, אבל לכתחלה טוב שיעמיד מחיצה. אבל ניעור ואינו משגיח אסור, ואם הוא קטן ושמע קולו שהוא ער והמתין קצת ואין הכרע שעדיין ער א"צ להחמיר.

[טו] **תינוק**. ובפני גדול אלם ששומע ואינו מדבר (כא) אסור, אבל בפני הרש שאינו שומע ואינו מדבר מותר, אבל ממדת חסידות יש להזהר גם בזה.

[טז] **לא ישמש**. עפ"י הלכה דין זה אינו אלא לפרושים או למי שלבו נוקפו שיהרהר באחרים, אבל עפ"י קבלה יש חיוב לשמש דוקא לאחר הצות, אבל אם יבוא למחשבות זרות או יבטל

[יד] **אדם**. אבל בפני בעלי חיים (כ) מותר, אבל ממדת חסידות יש להקפיד ע"ז.

מקור הדעת

בא"א (להרא"ד מבומשאמש) או"ח מהד"ת סי' ר"מ ס"ו דאין להחמיר גם אם שמע קולו והמתין קצת ואין הכרע שעוד לא נרדם אין להחמיר דספק דרבנן לקולא, וגם ממדת חסידות הדין כן כשא"א להתינוק להיות בחדר אחר ויהיה עי"ז ביטול מצות עונה, וכ"ש אם כבר נתעורר להמצוה קודם ששמע קול התינוק ואח"כ שמע קולו והמתין קצת שאין לו להמנע מחשש השתתת ז"ל ח"ו.

(כ) **מין אדם**. ולפני בעל חי מותר, אבל מדת חסידות להקפיד שלא לשמש בפני שום בעל חי אפילו זבובים, עי' בטור מה שהביא מנדה יז. וברשב"ץ רמזי פסקי מס' נדה פ' כל היד.

(כא) **עולת תמיד** סי' רמ ס"ק ג.

מקודש סעי' ב' דגם לבעול שנית צריך רצונה, אבל כתב בעזר מקודש דזהו דוקא כשכבר פירש אבל כשלא פירש כיון שיש אזהרות גדולות מרבינו האר"י שלא לפרוש בקישוי אין בזה קפידא אם מוריע עוד הפעם ולא צריך לשאול, אך טוב לפרש שיחתו פעם אחת על כל הזמנים ע"ש.

(יט) **עי' בשו"ע** או"ח סי' ר"מ ס"ו דביאר דלא מהני לזה מחיצה של עשרה דמ"מ מרגיש בשעה שאותו אדם משמש, ועי' בביאור הלכה שם דבפני ישן מותר אפילו בלי הפסק מחיצה, מ"מ לכתחלה טוב שיעמיד מחיצה סביב למטה, ועי' בעולת תמיד סי' ר"מ אות ג' דאם הוא ניעור אפילו אינו משגיח כלל אסור, וכן הוא באליה רבה סי' ר"מ ס"ק י"ג, ואם יש ספק אם הילד שבמטה ניעור כתב

מי הדעת

מלימודו בבקר יכול לשמש קודם הצות (כב).

מקור הדעת

הדין שחייב לשמש לאחר שיתעכל המזון לא מביא כלל זמן דתלוי כמה אבל ומתי אבל. (וראינו בהג' טוהר הכית על הס' משכן ישראל שכתב דלפי נגלה הזמן הוא אשמורה התיכונה דהיינו דמפרש דברי הרמב"ם והשו"ע דכוונתם "באמצע הלילה" הוא לאשמורה התיכונה, אבל לע"ע לא מצאתי מקור לזה, אבל תנא דמסייע ליה הוא דבריו של הדברי יחזקאל משינאווא זצ"ל שהבאתי לקמן דאדם שיש לו שיעורים קבועים ויבוא לבטל מלימודו יכול לשמש מתחלת אשמורה התיכונה, ואפשר דהדברי יחזקאל למד הפשט בר"מ והשו"ע כוותיה, אבל אינו מוכרח דעיינ בסדור הרב בעל התניא דלדעתו גם תיקון הצות יכולים לומר מאשמורה התיכונה דאז הוא תחלת זמנו כמ"ש בזהר ויקהל (ע"ש בסדור עמ' קנ"ב, וקצת פלא דזהו כנגד מה שכתוב מפורש בשער הכוונות ואכמ"ל). וא"כ אפשר דעפ"י סוד יש מקום להקל מאותו זמן, וצ"ע).

ועי' במג"א או"ח סי' ר"מ ס"ק כ' בשם היש"ש ב"ק פ"ז סי' מ"ג דכתב על האי דינא דשו"ע דאינו אלא לפרושים או למי שלבו נוקפו שיהרהר באחרת, אבל המקובלים כתבו סודות נוראים דבעי' דוקא אחר הצות, ועוד כתב שם שלא יבא לידי קרי עי"ז, ואם יצרו תוקפו מותר, וכן הוא בחכמת אדם כלל קכ"ח סי' ה' ומ"ב ס"ק ל"ד וראשית חכמה דף רכ. ובפלא יועץ אות ז' ערך זיווג כתב דאם ימתין עד הצות והוא מטומטם בשינה ולכו לא יהיה עמו וחושב מחשבות זרות אז יותר טוב להקדים, ובספר ישראל והזמנים עמ' קסד הביא בשם הגה"צ ר' לייביש לייזער שליט"א

(כב) עי' בר"מ הל' דעות פ"ה ה"ד דהטעם הוא כדי שיתעכל המזון שבמעיו, ובפ' כ"א מהל' איסורי ביאה ה"י כתב דזהו דרך הקדושה, ובתוס' פי' הטעם פן יחשוב בלבו על שאר נשים שראה קודם לכן או שמע קולן, וכן בסוף הלילה יש חשש שישמע נשי שהשכימו ועמדו בעת ההיא (וצ"ע בלשונם אם זהו מעיקר הדין עי' מג"א, ויותר נוטה דכן הוא). והנה המחבר בס' ר"מ ס"ז פוסק כמו תוס' דאין לשמש לא בתחלת הלילה ולא בסופו שלא ישמע קול בני אדם ויבוא לחשוב באשה אחרת, וגם פוסק בסעוף ט"ו דלא יבעול כשהוא שבע או רעב רק כשיתעכל המזון שבמעיו, וצ"ע מתי הזמן של אמצע הלילה עפ"י נגלה דהא למעמי התוס' כל זמן שאנשים כבר הלכו לישן דינו כאמצע הלילה. והר"מ דכתב בפכ"א מאיסורי ביאה דדרך קדושה לשמש באמצע הלילה אפשר לומר דכוונתו על הצות, אבל לפי תוס' והר"מ בהל' דעות לכאורה אין חיוב לחכות עד הצות כלל רק העיקר שלא לשמש כשאנשים ערים ועדיין לא נתעכל המזון שאכל. ושיעור העיכול תלוי כמה אכל, דאם אכל אכילה מועטת עי' מג"א בס' קפ"ד סעי' ט' דהוא שעה וחומש ואם אכל אכילה מרובה יכול להיות עד שש שעות, אבל כאן הכוונה שישמש לאחר שיתעכל ולפני שיתעכל לגמרי דהיינו שעדיין אינו רעב, עי' סידור היעב"ץ פ"ז אות א' וב', (ובדרך כלל זמן העיכול הוא הצות הלילה אם אכל אכילה מרובה בתחלת הלילה ולפיכך נקט הרמב"ם שיעור של אמצע הלילה גם בהל' דעות ה"ד ועי' בס' משכן ישראל עמ' פ"ג). אבל השו"ע בס' ר"מ כשמביא

[יז] בתחלת [יח] הלילה ולא בסופה

מי הדעת

[יז] בתחלת. יש מחלוקת בין המקובלים אם עפ"י קבלה יש חיוב להמתין עד הצות כשהיא מעוברת, ועפ"י נגלה לכו"ע בכל גווני יש ענין להמתין לכה"פ

[יח] הלילה. נחלקו המקובלים אם מותר לבעול בימות החול אם היא מעוברת ומינקת, ויש מקום לומר דה"ה לענין הצות (כד).

מקור הדעת

בן כ"ק מרן אדמו"ר זצ"ל מפשעווארסק (כעת באנטווערפן) שמקובל מאיש מפי איש עד הגה"ק משינאווע זיע"א בן כ"ק מרן הדברי חיים מצאנז זיע"א שאם יש לו שיעור וסדר לימוד באשמורת הבקר וע"י שיצטרך להמתין עד הצות יתבטל למחר מלימודו סגי שיהיה באשמורת התיכונה של הלילה שהוא פה באר"י בשעה עשרים לעשר בערך, (כיון שהשעון אינו מדויק בכ"ב דקות בירושלים כנודע) להשיטות דהחשבון הוא תמיד שווה, ולשאר השיטות יחשוב מהשקיעה עד הנץ החמה מתי זמן שלישי אמצעי של הלילה, (אבל זה פשוט דכונתו דעי"ז לא יבטל מלימודו, אבל אם יכול ללמוד בלילה לפני המוצה ולא יבוא לידי ביטול תורה ותפלה בכוונה וכו' לא ישמש לפני הצות). וכן מביא בשם הגה"ק מבעלזא והגה"ק מסאטמאר זיעוועכי"א דאין להמתין רק אם יש לו חבר ללמוד אתו גפ"ת בבית המדרש עד הצות, ובספר דרך פקודיך מ"ע פ"ז כותב וז"ל ולדעתי בכל דרכיך דעהו וכל ערום יעשה בדעת, והאדמו"ר מהב"ד בפסקיו ג"כ נוטה לומר כן דהיכא דממתין עד הצות ומחשבתו אינו נקי אין טוב להמתין, ובא"א (מבוטשאטש) או"ח סי' ר"מ כותב דלפי המעם הפשוט שהוא מפני שאז ישנים כל שחושש שאח"כ יוגרע מלפני הצות אין קפידא, (ובספר אחד מביא

(כג) עיין בספר משנת הסידים מסכת השכיבה פ' י"א משנה ד' דמשמע דבמעוברת ומניקה אין צריך להמתין עד הצות. ולכאורה תלויה מחלוקת זו במה' המקובלים בענין אם במעוברת ומניקה צריך להמתין לשבת דלפי דעת החיד"א שיש לענין להמתין לשבת יש ענין ג"כ להמתין עד הצות ולפי דעת החולקים עליו בענין שבת ג"כ יש להקל בענין הצות ועי' בשו"ת שמחת כהן סימן פ"ב הנדפס בחלק השו"ת בענין זה באריכות.

(כד) לפי מעם הנגלה שלא יחשוב באשה אהרת אין נפקא מינה בין מעוברת לריקנית, ולפי מעם הנסתר יש מקום לומר דלפי השיטות דסוברים דבמעוברת ומניקה אין לחוש להאיסור עפ"י קבלה של בעילה בימות החול ה"ה דאין לחוש לבעילה לפני הצות, וכן

[יט] אלא

מי הדעת

[יט] אלא. יש ד' שיטות בזמן חצות א. שש שעות לאחר צאת הכוכבים (כה). ב. דהוא י"ב שעות לאחר חצות היום (כו). ג. דהוא תמיד בשעה 12:00 של אותו מקום, רק צריך לדייק בזמן האמיתי של אותו מקום, ע"י בהערות (כז). ד. חצי הזמן

מקור הדעת

(כו) כ"ב בשו"ת שב יעקב ח"א סי' א' ותשב"ץ ח"א סי' ק"ט ובשו"ע הרב מהדו"ת סי' א' ס"ח וכן הוא בסדור יעב"ץ ויערות דבש (ח"א דרוש ט"ז וה"ב דרוש י"ב) דחצות הוא תמיד י"ב שעות לאחר חצות היום דהוא חצי הלילה ממש (ומשמע דשיטתם היא כשיטת ר"ת דתחלת היום הוא תמיד ד' מילין ע"ב דקות לפני הנץ וסופו הוא ד' מילין דהיינו ע"ב דק' לאחר השקיעה, ואז יוצא בדיוק דחצי הלילה הוא י"ב שעות לאחר זמן שהחמה בראש כל אדם, וע"ע ישראל והומנים עמ' קע"א) וכן היא שיטת מרן הרש"ש בספרו הבחיר נהר שלום ומובא בכף החיים סי' א' ס"ק ז' (אבל החיד"א כותב בניצוצי אורות על הוזהר הקדוש פ' ויקהל דאין שיעור זה של י"ב שעות לאחר חצות היום רק לענין תיקון חצות ולא לענין זמן קריאת שמע ותפלה של ערבית, ויש לעיין לדבריו אם שיעור זה נוגע גם לענין הזיווג לאחר חצות, אבל לא זכיתי לירד לעומק דבריו דהא בין תפלה ובין אמירת תיקון חצות הכל תלוי בזיווג האורות שלמעלה דגילה לנו רבינו האריז"ל כידוע למי שבקי בכוננות, וא"א לומר דהיחוד של יעקב ולאח של מעריב נפסק בזמן של תחלת היחוד של יעקב ולאח של כל הקומה של חצות כידוע בפשטות למי שמבין אפילו במקצת, וה' יאיר עינינו בתורתו).

(כז) כן היא שיטת רבינו הקדוש מזידיטשוב בספר סור מרע (כה' שמינית)

הוא באור זרוע למוהר"ם פאפרי"ש עמ' רנ"ד לשיטות אלו, ושיטת הסוכרים דאין לחוש לשבת הוא הפע"ח בהקדמה לשער שבת סי' פ"ז והגהות מהר"י צמח שם ומשנת הסידים מס' שכיבה פ' י"א מ"ז ובסדור ר' שבת ויבאר היטב או"ח סי' ר"מ ס"ק ד' ושלחן המהור (להרה"ק מקאמאנא) סי' ר"מ, אבל לעומת זה המוהר"ם פאפרי"ש בעצמו (באור זרוע עמ' רנ"ד) והמקדש מלך פ' תרומה קלו. והחיד"א בניצוצי אורות בזהר הקדוש פ' וישב קפו: סוכרים דעפ"י סוד אסור תמיד בימות החול ואכמ"ל בזה, דלמעשה לא נמצא בלשונות המקובלים (הו"ן מלשון האור זרוע החולק למעשה על זה) להתיר במפורש, רק מסתבר דמותר לשיטתם.

(כה) כן היא שיטת המג"א סי' א' ס"ק ד' בשם השערי ציון (ע"י במחצית השקל שם) דהוא תמיד שש שעות לאחר צאת הכוכבים וכן פוסק הליקוטי מוהר"ן וכך נוהגים בעדת חסידי ברסלב גם לענין זיווג לאחר חצות כדאיתא בשיח שרפי קודש מהגה"ח ר' לוי יצחק בנדר זצוקלה"ה, וע"י בא"א להרא"ד מבוטשאטש או"ח מהדו"ת סי' רל"ח די"ל דהשערי ציון איירי רק בלילות ארוכים משא"כ בקצרים גם הוא מודה דחשבינן שש שעות זמניות דהיינו חצי הלילה כמו שהוא, ע"ש.

מי הדעת

מצאת ג' כוכבים עד עלות השחר (כת) ויותר נכון לקיים מיד לאחר הצות (כט).

מקור הדעת

שלא היה נוהג כן, רק שקרא ק"ש לאחר קיום המצוה כנ"ל ולפי מנהג בית אל היה צריך לקרא ק"ש קודם הצות ואח"כ לקיים המצוה. ומצאתי בספר פתוחי הותם אה"ע סימן כ"ה סעיף ח' אות י"ג שהעיר בזה עיי"ש. וכן בספר דברי שלום דף ס"ט ע"ג ד"ה ועוד, דשואל למה לא היה קורא ק"ש קודם הצות ומברך ברכת המפיל וזה בהמשך לקושיתו בדף ס"ה, ובדף ס"ט ע"ב כותב דאין דנים אפשר מאי אפשר והרב לא היה יכול לקרוא ק"ש קודם הצות דהיה רוצה לקיים זווגו בעת ובעונה של יחוד העליון הנעשה בחצות ואם כן איך יוכל לקרוא ק"ש קודם הצות הלא אין לעסוק בשום מעשה בין ק"ש לשינה ולכן מוכרח להניחו לאחר הצות.

עכ"פ למדנו שאע"פ שהזווג נמשך מחצות עד הבוקר כיוון שעיקר רגע הזווג הוא בחצות, היה מקפיד האר"י לקיים המצוה מיד בחצות ולכן כתבתי שאע"פ שלפי הסוד זמן המצוה מחצות עד הבוקר לפי הדב"ש יש ענין לקיים המצוה בזמן היחוד ממש היינו ברגע של הצות. ובענין אם מותר לומר ק"ש לאחר שנטמא כבר הארכנו במקום אחר במה שכותב הר' מקאמארנא שרק לר' האר"י היה מותר לקרוא ק"ש ולנו יותר טוב לקרוא ק"ש לפני המצוה ועיין מה שכתבתי בדיני תש' ע"פ המפרשים בסוף סימן ר"מ ג', ד' דיש מחלוקת הפוס' בדבר ולכן אם נוהג לקרא אחר מעשה המצוה אין להזכיר את השם כששכבת זרע עליו וחייב לנקות עצמו קודם שיזכיר ש"ש עיי"ש בסעיף ג'.

ובהוספות מהרצ"א (לרבינו הגה"ק הבני יששכר) ורבינו השלחן הטהור (הגה"ק מקאמארנא) בס"י א' ס"ד דחצות הוא תמיד סוף שעה י"ב של אותו מקום דנקרא אצלנו 12.00, רק צריכים לדייק הזמן דלא בכל מקום השעונות מדויקים כגון בירושלים הוא 11:38 ובניו יארק הוא 11:56 וכו'. (כיון שהשעונים אינם מדויקים, דבאמת כל 15 מעלות נשתנה בשעה והשלטונות לא משנים השעון רק בסוף החמש עשרה מעלות כנודע.)

(כח) **כָּן** איתא בס' דברי יוסף דף ס. משם הגה"ק ר' נתן אדלר (ואין זה כמו השיטה השניה אם אין סוכרים כמו ר"ת דתמיד עה"ש הוא ע"ב דק' לפני הנץ וצה"כ הוא ע"ב דק' אחר השקיעה). וכן הוא במלבי"ם בארצות החיים בארץ יובא אות ג' ובס' אורחות חיים ס"י א' והזו"א הלכות קריאת שמע ס"י י"ג מכתב א' ובשו"ת תשובות והנהגות לר"מ שטרנבוך שליט"א ח"א ס"י ש"ז, וע"ע בספר ישראל והזמנים עמ' קע.

(כט) **ומה** שכתבתי שיש ענין לקיים מיד לאחר הצות הוא ע"פ מה דאיתא בשער המצוות פר' בראשית דף ד' ע"א ופרי עין חיים שער קשע"ה שער א' דף פ' ט"ד דכליל טבילת מצוה היה מרן נוהג להיות נעור עד הצי הלילה ועוסק בתורה ואח"כ משמש מיטתו קם רוחץ ידיו קורא ק"ש וישן. ועיין בספר דברי שלום תחילת ח"ב הנהגות בית אל דמי שנעור בלילה ועוסק בתורה יכוון כוונת ברכת המפיל קודם הצות מעט ולא יברך ובנקודת הצות יאמר ק"ש שעל המיטה. ולכאורה קשה מרבינו האר"י

[נ] באמצעה:

ד. אסור לשמש בשוקים וברחובות ובגנים ובפרדסים אלא בבית דירה שלא יראה כזנות וירגילו עצמם לידי זנות והבועל את אשתו במקומות אלו מכין אותו מכת מרדות:

ה. [נא] אסור לאדם [נב] לשמש מטתו

מי הדעת

[כ] באמצעה. לפי הנגלה העיקר לקיים המצוה באמצע הלילה, ולפי הנסתר העיקר לקיים אחר הצות עד עלות השחר (ל).
[כב] לשמש. חיבוק ונישוק בודאי אין לעשות לאור הנר בלי בגדים, וגם אם הם מכוסים בסדינים אם רואים זה את זה אין לעשות אז ההכנות לכיאה (לב).
[כא] אסור. אין איסור מעיקר הדין להסתכל במקומות המכוסים לאור הנר אבל אינו צנוע ומגרי

מקור הדעת

(ל) דלטעם הפשט המבואר בהרמב"ם ובר"ן נדרים כ: ובתוס' יש לקיים דוקא באמצע ולא בסוף הלילה, אבל לפי טעם הסוד עיקר הקפידא שיהא אחר הצות ואז מותר לקיים עד עלות השחר, ובשו"ת תורה לשמה שאלה ס"ז כתב דעפ"י סוד יכולים לקיים גם אחר עלות עד הנץ בדיעבד אם עבר העלות (ובפרט אם הוא שבת דיותר טוב לקיים בשבת אחר עלות קודם הנץ ממוצש"ק או סתם בימות החול, ובבן איש חי פ' וירא שנה כ' כותב דיקיים רק עד זמן משיכיר, ועי' בתשובתי על תשמיש ביום ואכמ"ל ועי' לעיל בהערה כב).

(לא) עי' בתשובה שכתבנו בענין זה.

(לב) עי' בנדה יז: דאיתא הטעם דאסור לשמש ביום שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה בעיניו, וכתב בכתנות יוסף (להר"י מונטיקווי) או"ח סי' ל"ד דמדפריך בגמ' ממשמש

לאור הנר אמשמש ביום משמע דשניהם שוים הם בטעמא דהאיסור משום שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה בעיניו ויעבור על ואהבת לרעך כמוך, וכן הוא בספר סדר היום, וכתב בסדר היום עוד טעם מפני שנראה כעזות פנים לבעול בהדיא לעיני בריה ואפילו שהיא אשתו מפני שכן דרך הכהמות, ועוד שלא להרבות תאותו וכו' ונמצא שעושה הדבר לרוות צמאונו לבד ולא לשם המצוה, אבל כשאין אור בבית אין התאוה מתרבה עליו כ"כ. ולכאורה לפי הטעם דאיתא בגמרא שלא יעבור על ואהבת לרעך כמוך שייך זה גם בהכנות דחיבוק ונישוק שלפני תשמיש, ובפרט לפי הטעם של הסדר היום בודאי גורם דמרבה תאוה על עצמו ונמצא שאינו עושה לשם שמים רק לשם תאותו. אבל יש להקשות ע"ז כפי שהקשה בעל מח"ס משכן ישראל שליט"א דהו"ל אסרו רק לשמש ומשמע דקודם תשמיש

מקור הדעת

יכולה לכסות את עצמה אם יש לה מום, אבל למעם הנזכר בס' סדר היום שהוא משום תוספת תאוה קשה מאד לחלק בין קודם תשמיש לשעת המעשה וצ"ע). ושוב מוצאתי בתרומת הדשן סי' ר"נ בסוף דבריו וז"ל כתב הר"מ הורו מקצת בעלי הוראה שאינה אסורה בסמוך לוסתה אלא בתשמיש אבל שאר פרישות לא החמירו עליו שאין כאן חשש אלא מדבריהם ע"כ. נ"ל דר"ל שאר פרישות כגון שלא יגע בה או שלא יאכל עמה ומוזיגת הכוס וכה"ג דהם הרחקה ופרישות לאפוקי חיבוק ונישוק דנהנין מהן כמו מתשמיש ולא מיקרי פרישות ובכלל תשמיש הן ומדלא שרי אלא לשאר פרישות משמע בהדיא דחיבוק ונישוק דאורייתא אינן אסורי. ועי' רדב"ז ח"א תשובה סי' קפ"ג דחולק עליו דלא מצינו פשרה כזו לאסור חיבוק ונישוק ולהתיר שאר פרישות, אבל עי' בספר המצות להר"מ מל"ת שני"ג בלב שמה דמה שכתב הר"מ בפכ"א מאיסורי ביאה כל הבא על הערוה דרך איברים או שחבק ונישק דרך תאוה ונתנה בקרוב בשר הרי זה לוקה מן התורה כוונתו דוקא אם עשה חיבוק ונישוק בלי כגדים אבל כשהוא בבגדו והוא בכנדה הוא דרבנן, משמע דשיטתו דהתורה לא אסרה אלא הקרוב שהוא תחלת הביאה. וא"כ י"ל דלשיטת התרומת הדשן וכן לפי הר"מ לפי שיטת הלב שמה תחלת ביאה הוא בשעת קרוב בשר או חיבוק ונישוק, ויש להאריך בזה. וא"כ י"ל דזה כבר נכלל בהאיסור דלא ישמש לאור הנר ועדיין צ"ע בכל זה. אמנם אפילו אי נימא דאין בזה איסור של תשמיש באור יש לאסור מטעם הא דאיתא באו"ח סי' ג' ס"א דצריך האדם להיות בצניעות כל רגע

אין איסור, ורק גבי דבור איתא כאן במחבר בסעי' ב' דיש איסור גם קודם תשמיש (והנה שעת תשמיש לענין גילוי עריות ודאי הוא רק מכניסת האבר כדמוכה ברש"י שבת יג. ד"ה גילוי עריות – תשמיש ממש ושאר קורבה ואפילו קרוב בשר מדרבנן ועיין בתוס' שם ובעוד מקומות. רק דאכתי יש לעיין דאולי י"ל דאחר שרבנן אסרו באשת איש בקרוב בשר אפשר הנחשב לדידהו כתחלת תשמיש וממילא יש לחקור לגבי דיני תשמיש בסימן זה מה הדין בחו"ג דקודם תשמיש, אבל כבר העיר לי הנ"ל דכיון דמוכה מברכות כד: ובאו"ח סי' ע"ג ס"ב דהיו רגילים תמיד לישן עם נשותיהם בקרוב בשר וכן מוכה מכמה דוכתי בשבת, ולא מצינו בחו"ל איסור לישן באור וכו', משמע דאין איסור רק בעת תשמיש ממש. אמנם אכתי י"ל דאה"נ לא גזרו בסתמא דאין לישן באור משום דבכללות יכולה אשה לכסות את עצמה אם יש לה מום וגם בדרך כלל לא שייך הטעם של גרם ריבוי תאוה הנז' בסדר היום הנ"ל, אבל בחו"ג דקודם תשמיש דשייך כל טעמים אלו אפשר דנכלל בהאיסור לשמש באור וצ"ע) וגם קשה דמלשון הטור בס' ר"מ (דהעתיק דברי הראב"ד) משמע דאין איסור אלא בשעת תשמיש ממש וז"ל סומין מפני מה הויין מפני שמסתכלין באותו מקום בשעה שרוצין לשמש אע"פ שבשעת מעשה מציניע עצמו עכ"ל, משמע דדוקא באותו מקום יש איסור הסתכלות גם לפני תשמיש אבל בשאר מקומות מותר, וצ"ע, (ואי נימא דשעת תשמיש כולל גם הקרוב בשר וחו"ג, אפ"ל ד'בשעה שרוצין לשמש' דכתב הכא הטור היינו לפני תחלת כל ההכנות של קרוב בשר וכו', ואם נכון הדבר עכצ"ל דטעם הגמרא של ואהבת לרעך כמוך שייך רק בשעת תשמיש ממש דאז דרכו להתבונן בה יותר א"נ דעד אז היא

[כג] לאור הנר [כד] ואפילו ע"י

מי הדעת

[כג] **לאור הנר.** מנהג בגדד להקל בביאה ראשונה לעשותה לאור הנר, אמנם לשאר פוסקים יש איסור בדבר. (לג)
[כד] ואפילו. והמשמש מטתו לאור הנר

הוי"ן ליה בנים נכפין ר"ל, וזהו גם בימי העיבור, ואם ישן באכסדרה גדולה או על גבי גג גדול והנר רחוק מן המטה ואין אורו מגיע כלל למטה לאשכנזים יש להחמיר בזה והספרדים ישאלו שאלת חכם בזה (לד).

מקור הדעת

נוהגים כן בזמננו בכל העולם ולפי שיטת רוב הפוסקים יש איסור בזה כדביארתי באריכות בתשובתי בענין תשמיש ביום הנדפס כאן בסוף הספר, דלפי פשטות הסוגיא משמע דאין חילוק בזה ושיידך גם בפעם הראשונה כל הטעמים, ושם בתשובה כתבתי לישב מנהג בגדד שלא יהיה כנגד הדין לקצת פוסקים, ע"ש ובשו"ת תורה לשמה תשובה ק"ד.

(לד) **בפסחים** קיב: איתא דהמשמש מטתו לאור הנר הוי ליה בנים נכפין, וכתב רבינו האר"י בשער המצות פ' בראשית דזהו גם בימי העיבור. ואם הנר רחוק מן המטה ואינו מאיר בתוך המטה, כתב בכתונת יוסף או"ח סי' ל"ד דלפום ריהטא יש להתיר אם הוא בענין שאינו יכול להביט בה באופן שתתגנה עליו, אבל סיים שאין הוא סומך על עצמו למעשה עד שיעלה לרצון חכמים. ובבן איש חי פ' וירא אות כ"ז כתב דמלשון רז"ל מוכח דאם ישן באכסדרה גדולה או על גג גדול והנר רחוק מן המטה ואין מגיע אורו למטה שרי אע"פ שרואה בעיניו את הנר דולק ע"כ. נמצא דהבא"ח התיר רק באופן דלא מגיע כלל אור למטה וזה דלא כסברת הכתונת יוסף דרצה להתיר יותר מזה. אבל המ"ב בסי' ר"מ ס"ק ל"ט וכן בסדר היום וכנה"ג ומג"א סק"ד כותבים

ולא להיות בגלוי כלל (ואע"ג דלכמה פוסקים זהו מטעם חסידות ולא מעיקר הדין, הא למעשה הביאו המחבר לדינא). ובפרט לפי שיטת הביאור הלכה בסי' ע"ה ד"ה מוחץ לצמתן והחת"ס בסי' ל"ו דאפילו לגלות שיערה בחדרה אסור מעיקר הדין א"כ כ"ש דאסור לגלות בשרה שהוא יותר ערוה, ואין היתר לגלות בשרה ושערה רק בבית המרחץ או תחת הסדינים (ואף שכאמת קשה מאד להכין דבריהם, מ"מ כך פסקו לדינא ואכמ"ל). שוב קבלתי מכתב מהג"ר משה שטרנבוך שליט"א (ונדפס בסוף הספר) דלדעתו אין בזה איסור מצד תשמיש באור רק יש כאן איסור של צניעות.

רק יש לעיין מה הדין בהכנות לאור הנר באופן שהם מכוסים בסדינים דלא נראה בשרם מבוהץ אבל הם עצמם רואין זה את זה אם נחשב כצניעות, ולפענ"ד פשוט דאם רואין זה את זה אין זה השיב כמכוסים כיון דלמעשה אחד רואה את השני, ושפיר שייך הכא הטעם של הסדר היום דגורם לו תאוה יותר גדולה ולא יעשה המצוה לשם שמים.

(לג) **הנה** לכאורה אין נפקא מינה באיסור התשמיש לאור הנר בין ביאה ראשונה לכל ביאה, אבל מנהג בגדד היה להקל בפעם ראשונה כמבואר בבן איש חי ולא

[כה] האפלת מלית,

מי הדעת

[כה] האפלת. ואם הנר בחדר אחר יש עליהם להדיא ומאפילים בטליתם (לה), והקל אם אין אורו מאיר ובשעת הדחק יש להקל גם אם הנר מאיר

מקור הדעת

אבל לאור הנר לא מהני האפלת מלית כי ימותו כל בניו בחולי נכפה אף שיחיה מעט אור באיזה צד וחמירא סכנתא מאיסורא, והעובר על זה ישרפו עצמותיו בגיהנום, עכ"ל.

ואע"פ שהוא זצ"ל החמיר מאד היום קשה מאד להחמיר כדבריו דברוב מקומות יש קצת אור מבחוץ (ובפרט היום דיש אורות העלעקטרי ברחובות כל הלילה וקשה מאד להחמיר דכמעט אי"א לעצור שלא יראה דרך חרכי התריסים לאדנם בלע"ז מקצת דמקצת האור בכל המקומות) והמ"ב הוא אילן גדול לסמוך עליו אפילו שלא בשעת הדחק וכ"ש היום דא"א ברוב המקומות כשעת הדחק דמי, ובפרט בעניני סכנה י"ל שומר פתאים השם, וכ"ש דשיטת הכף החיים דאפילו הנר בחדרו מותר בהאפלת מלית דיש להקל בשעת הדחק אם א"א לעשות דלא יהיה שום אור בחדר, כנלפענ"ד. (והפמ"ג כמשבצות זהב ס"ק ב' כתב דאם אין האור בא להדיא עליהם יש להקל אפילו בלא האפלת מלית, אבל המ"ב מיקל רק באופן שמאפיל בטליתו ואפילו כשמאפיל בטליתו אינו מתיר בשופי רק כשאין האור בא עליהם להדיא ע"י בלשונו הזהב אבל כשהאור בא עליהם להדיא אינו מכריע להיתרא בודאות אפילו כשמאפילין בטליתם ע"ש, וכיון שהגה"ק מקאמארנא מחמיר מאד בזה אז לכה"פ כשהנר מאיר עליהם להדיא יש להם להחמיר לכתחלה אם אין חשש דיוציא זרע לבטלה ח"ו דאז יש לסמוך על הפמ"ג דאין בזה איסור כלל, והיכא דאי אפשר לו לעשות מחיצה בפני הנר – כגון בשבת דאסור – מי שרוצה

דאם אין מחיצות סביבותיו אסור לו לשמש אפילו שפי הנר מהופך לצד האחר ואינו מאיר כלל או שהוא עומד בתוך עשית דמו"ם הרי הנר בתוך הבית, ובשעה"צ אות י"ט הוסיף דבסדר היום מבואר דאפילו ע"י האפלת מלית אסור, ובדאי דלפי שיטת השלחן המהורר סי' ר"מ ס"ו אסור, ע"ש.

(לה) בסדר היום דף כ"ב ע"א ובב"ש ס"ק ב' פסק דאם הנר בחדר אחר מותר, רק הב"ש מוסיף דאפשר דצריך האפלת מלית, ובחכמ"א פסק דצריך האפלת מלית, וכן פסק במ"ב סי' ר"מ ס"ק מ"ב, ובשעה"צ כתב דאפילו לפי שיטת המקובלים דמחמירין כשהאור נראה דרך המחיצה (ע"י לקמן) כאן דהוא בחדר אחר עדיף טפי, ודבר זה שכיח טובא בזמננו שמנורות העלעקטרי (השמל בלע"ז) מאירים בשאר חדרי הבית, ומסיים בשעה"צ דאכן לא ביאר החכמ"א אם מותר אפילו כשהאור מאיר עליהם להדיא או דוקא כשאין האור מאיר עליהם להדיא, ובפמ"ג משמע דמותר ע"י האפלת מלית בכל גווני ועכ"פ כשאין הנר מאיר עליהם להדיא בודאי יש להקל ע"י האפלת מלית, אבל רבינו הגה"ק מקאמארנא בספרו שלחן המהורר סי' ר"מ ס"ו כותב דיוהר שלא יהיה שום אור הנר בבית אפילו מבית רחוק ומאיר מעט דמעט מזיק להנולד שימות במייתת נכפה והוא יתגלגל בשעיר עזים ויטרדהו עד שירצה עונו, ובס"ק י"ב כותב וז"ל

מי הדעת

ויותר מסתבר דא"צ להחמיר בזה. ואין חילוק בעצם מהות האור אם הוא נר שעוה או עלעקטרי דבכל אופן אם יש אור (לז) אסור לשמש.

עליהם להדיא אם מאפילים במליתם. ומעט אור דאינו מאיר פניו של אדם כלל כגון אור של תנור לא נחשב אור לענין איסור זה (לו). ואפשר דעפ"י קבלה יש להחמיר בזה וצ"ע.

מקור הדעת

בסדר היום דתחת הלכנה ממש יש בה איסור ואפילו דרך החלון אם מאיר עליהם להדיא, אבל אם בא דרך החלון לתוך החדר מותר שאין האור מבחיק כ"כ. אבל בכנה"ג או"ח סי' ר"מ כותב דאם הוא שוכב כנגד החלון במקום שהלכנה מאיר כנגדו אפילו אין האור עליו להדיא אסור, ובמ"ב שם ס"ק ל"ט פוסק דעיקר הדין כמו הסדר היום רק כותב דמ"מ נכון שיאפיל במליתו לחוש לדעת הכנה"ג (שעה"צ אות כ'), אבל בכ"ש ס"ק ה' כותב דמעיקר הדין צריך האפלת טלית ומשמע מסתימת לשונו דאפילו כשאין הלכנה מאירה דרך החלון על מטתו רק אם האור מאיר לתוך החדר אפ"ה צריך להאפיל במליתו. (ואם האור מאיר בתוך החדר אבל אינו מאיר את המטה יש להסתפק דאפשר דכיון דהב"ש מדמה לה קצת לאור הנר להצריך האפלת טלית, ואור הנר כבר הבאנו לעיל דרוב פוסקים אוסרים אפילו אינו מאיר את המטה א"כ הכא נמי יש לאסור בלי האפלת טלית, או י"ל דכיון דשם ג"כ יש פוסקים מקילים א"כ בצרוף דעת הרבה פוסקים דמקילין לגמרי לענין אור הלכנה הכא אין להחמיר, וצ"ע ומסתבר להקל). וכ"כ בסדור היעב"ץ בהנהגות ליל שבת.

ובאשל אברהם (בוטשאטש) או"ח מהדו"ת סי' ר"מ ס"ק י"א משמע דלומד שם בדברי הכנה"ג דאוסר גם כשאינו מאיר כלל על מטתו כל זמן שניכר אורה בקרקעית הבית אבל גם

לסמוך על הפמ"ג יש לו אילן גדול לסמוך עליו ובפרט בענין זה דהוא ספק דרבנן. ותמוה מאד דבספר משכן ישראל דף עט. התיר כשלא בא האור עליהם להדיא אפילו בלא האפלת טלית כשיטת הפמ"ג ולא הביא דמלשון המ"ב ושאר פוסקים לא משמע כן, ועי' באוצר הפוסקים סי' כ"ה אות ה').

(לו) עי' לעיל בהערה לב שהבאנו לשונות של רוב הפוסקים דאוסרים אפילו מעט אור ודלא כבא"ח דמיקל בזה אם אינו מאיר על מטתו, אבל מסתבר דאם עצם האור קמין מאד עד שעצם האור אינו מאיר פניו של אדם אפילו כשעומד אצלו כגון אור של תנור וכדו' לא נחשב אור כלל ואינו בכלל האיסור של חו"ל, דלא שייך הכא הטעמים דאיתא בנדה יז. דאין כאן חסרון של ואהבת לרעך כמוך וכו', וכן פסק הגר"ש אלישיב שליט"א הובאו דבריו בס' משכן ישראל עמ' עט. דאור הבא מן החימום כיון דאין ניכר הגוף על ידו אין בזה איסור ע"ש, ועי' במוג"א סי' שט"ז סק"ג. (ועיין במה שהבאנו לעיל מהשלחן הטהור, ולכאורה לשיטתו יש להחמיר בכל גווני, וצ"ע דאפשר דיש לחלק דאח"ג דמעט אור אסור אם בא מן הנר אבל הכא חשיב דאין כאן נר כלל דגם במקום הנר אינו מאיר פניו של אדם).

(לז) כן נראה פשוט בפוסקים, דהא גם באור העלעקטרי שייך כל הטעמים כמו בנר שעוה. ולענין אם יש איסור באור הלכנה עי'

מקור הדעת

והמ"ב שאנו נשענים על פסקיהם בכל דבר). ועוד כתב הא"א (בוטשאטש) הנ"ל דאם ע"י חומרת הכנה"ג להקפיד על כל אור של לבנה שמאיר לתוך החדר יהיה אוושה מילתא ולא יהיה דרך הצניעות הראוי נראה שאין להחמיר באור הלבנה, ורק כשאין עי"ז ניגוד לשאר איסורים שבדברי הו"ל נכון להחמיר ע"כ, ע"ש.

ולשמש לאור הכוכבים מותר דלא אור איקרו, אבל אם אור הכוכבים מאיר היטב יש להמנע, כ"כ המג"א או"ח סי' ר"מ ס"ק כ"ד בשם סדר היום, ובכנה"ג ובטהרת ישראל סי' ר"מ סעי' ד' כתב דאם מאפיל בטליתו מותר אפילו מאיר עליהם היטב. וכשמאיר ע"י שלג, הא"א (בוטשאטש) הנ"ל נשאר בצ"ע אי חשיב קיל מכוכבים דהא כוכבים ניתן להאיר קצת משא"כ שלג, ע"כ. ועכ"פ אין מקום להחמיר רק אם מאיר את הבית שיכולים לראות אחד את השני קצת, כנלענ"ד ועי' לעיל.

והנה המחבר אסר לשמש לאור הנר אפילו ע"י האפלת טלית. אבל בכף החיים סי' ר"מ ס"ק ע"א כתב דבהקדמת הזהר יד: משמע דמותר אם מאפיל בטליתו, ולפיכך מיקל לדינא היכא דלא אפשר כגון בליל שבת (וכפרט אם אינו משמש להריון ואין אשתו מעוברת) דא"א לכבות הנר, והאפלת טלית חשיב אם מכסים כל גופם ממעלה לראשם עד מתחת רגליהם באופן שלא יתראה מתוכו שום ניצוץ של אור, וכן מובא בפתח עינים נדה יג. בשם רבינו אפרים. ובספר עולת תמיד סי' ר"מ ס"ק ה' רוצה להתיר רק לת"ח דלא גרע מביום דמותר לת"ח כשמאפיל בטליתו וכן הוא במאירי נדרים סוף פ"ב, אבל התשב"ץ ברמזי פסקי נדה ובסדר היום כב. אוסרים אפילו לת"ח וכן משמע מלשון השו"ע וכן מדייק האליה רבא

הוא מודה דכשאין ניכר האור בתוך הבית רק רואים את הלבנה מתוך הבית כודאי מותר דכמעט אין בית בעולם שלא יהיה ניכר הלבנה דרך סדקים שבתריסי החלונות ע"ש.

ובבן איש חי פ' וירא שנה שניה מהמיר מאד וכותב דאם יש אור הלבנה בתוך החדר אבל אינו מאיר על מטתו להדיא מותר לשמש רק בהאפלת טלית (וכדכתב הב"ש) אבל אם מאיר את מטתו להדיא אין לשמש לכתחלה אפילו בהאפלת טלית, אבל בשעת הדחק אם אינו יכול להמתין עד שיעבור האור מותר ע"י האפלת טלית, אמנם הוא כותב דאין זה המור כמו אור הנר דעיקר הנזק מאור הנר דוקא ע"ש, (ומשמע דלמד מהסדר היום החמיר באור הלבנה כמו בנר ממש לאסור אפילו בהאפלת טלית כשמאיר עליו להדיא).

ולדינא כבר נהגו האשכנזים כהמ"ב והספרדים כהבן איש חי כנודע. וכל זה כשהם בחדר ומאיר הלבנה בתוך החלון, אבל אם הם תחת אויר השמים אפילו אם בצל של לבנה אסור, כ"כ המג"א בס"ק כ"ד בשם סדר היום, וכתב במ"ב דזהו אפילו יש שם מחיצות דבמקום שאין מחיצות בלא"ה אסור לשמש וכדלקמן בס"ד. (והנה עי' בבן איש חי בפ' וירא דמשמע דהיו ישנים ומשמשים על הגנות ע"ש, ואפשר דהיו משמשים רק בלילה שלא נראית בו לבנה, ואין זה מסתבר, ולפיכך נראה פשוט דס"ל דאם מאפיל בטליתו מותר אפילו תחת אויר השמים, וכן נראה לדינא, דאפילו תחת הנר ממש הרבה מקילין בהאפלת טלית עי' לקמן, ואע"פ שלמעשה יש להחמיר בזה כדהבאנו לקמן, מ"מ לענין אור הלבנה דכל הפוסקים כותבים דאינו חמור כ"כ יש להקל בזה לספרדים דנגררים אחר פסקי הבא"ה אבל האשכנזים אין להם להקל נגד דעת רבותינו המג"א

הרי שהיתה שבת ולא היה לו בית אחר והיה הנר דלוק לא
ישמש כלל, וכן אסור לשמש ממתו [כז] ביום שעזות פנים היא
לו (ועי' זל"ח סי' ר"מ סעיף י"א וסי' שט"ו סעיף א')

מי הדעת

[כז] **ביום**. יש להתיר לשמש בלילה עד הזמן דמשיכיר שהוא זמן הנחת תפלין

מקור הדעת

דצריך ככל אופן להיות מחיצות דיכולים לעמוד
ברוח מצויה ורק אם האור בחדר אחר א"צ
מחיצות דעומדים ברוח מצויה רק צריך שיהיה
חשך ע"י המחיצות ואפילו הם מתנודדים, וצ"ע
לדינא. ועי' מג"א סי' שט"ו ס"ק ג' והכמ"א כלל
קכ"ח. ועי' בס"י ר"מ במג"א ס"ק כ"ד לענין ישן
בכילה דמותר, ואפשר דכילה אינו נד ברוח מצויה,
וצ"ע.

ואם האור נראה מבעד למחיצה לפי שיטת
הרמ"א שם מותר לשמש אבל המ"ז
בס"ק ב' כותב דעפ"י קבלה אסור, וכפרישה
ס"ק כ"א ובב"ש ס"ק ב' פסק דגם הרמ"א סובר
דצריכים האפלת מלית, ובמ"ב ס"ק מ"א הביא
מהחכמת אדם דהמקובלים מחמירים אפילו
ע"י האפלת מלית כיון דמ"מ האור נראה
באותו הדר, ובשעה"צ ס"ק כ"ד ביאר דיש בזה
פלוגתא בין האליה רבא דסובר דעפ"י האריז"ל
אם מאפיל במליתו מותר והשל"ה משמע
מסתימת לשונו דאסור אפילו אם מאפיל
במליתו וכיון דיש בזה סכנתא יש להחמיר
ע"ש.

ואם נתפרק המחיצה שלפני הנר או נכנס איש
באמצע הביאה, כתב בא"א או"ח
מהדו"ת סי' ר"מ דהגם דאיסור השחתת זרע
דוחה לאיסורים של שימוש בפני הנר או בפני
איש, אמנם בספק השחתה י"ל דפרישה עדיף.
ע"כ.

בסי' ר"מ ס"ק י"ח וכן פסק במהרת ישראל וכ"כ
הגה"ק מקאמארנא בשלחן המהור הובא לשונו
לעיל בהערה לג, ולפיכך להלכה אין לשמש
(כנגד דעת השו"ע) אבל כשהושש שיבוא לידי
השחתת זרע לבטלה ח"ו כתב בפתחי עולם
קו"א סי' ר"מ דכו"ע מודו דשרי כשמאפיל
במליתו וכ"כ ביוסף אומץ סי' ק"צ וכן יש לפסוק
למעשה כיון דיש מקילין בכל אופן כשמאפיל
במליתו.

אבל אם כופה כלי על הנר מותר, רמ"א או"ח
ר"מ סי"א. ואם זה בשבת והוא נר של
שעוה ולא של עלעקטרי יזהר להניח מעט אויר
בין הנר לכלי דאל"ה יכבה הנר. (א"ח רע"ז מ"ב
ס"ק כ"ד).

וכתב הרמ"א שם דאם עושה מחיצה מותר,
והמחיצה צריכה להיות גבוהה עשרה
טפחים (לרא"ח נאה 80 ס"מ ולהחזו"א 96 ס"מ),
וכתב המ"ב בס"ק י"א דצריך לקשור המחיצה
מלמטה שלא תנוד ברוח מצויה (ולכאורה
נראה דכוונתו רק באופן דהרמ"א מדבר דהיינו
דהאור יבא דרך המחיצה, דאם אין אור בא בתוך
המחיצה לא יהא גרוע מכופה עליו כלי דמהני וכן
איתא במהרת ישראל סי' ר"מ ס"ק ע' דוילון התלוי
לפני המטה אע"פ שאינו עומד ברוח מצויה מהני
לפני הנר מדין כיסוי, אבל מסתימת המ"ב לא
משמע כן ומשמע דבכל אופן צריך לקשור המחיצה
מלמטה וכן מוכח מהמ"ב שם בס"ק מ"א בשעה"צ

מי הדעת

(לח), ובדיעבד ובפרט בשבת יש מקום להקל עד הנץ החמה, רק יזהר שיהיה

מקור הדעת

(לח) וכן אסור לשמש מטתו ביום. עי' בס' ר"מ סעי' י"א ובתשובתי על זה דבבית אפל מותר, אבל כבר הארכנו שם דכמה פוסקים ובתוכם שו"ת אגרות משה פסקו כשיטת המגיד משנה דגם זה אין לעשות לכתחלה ע"ש, ולת"ח מותר אפילו בבית שאינו אפל אם הוא מאפיל במליתו, ופשוט במג"א ובמ"ב דהא דשרי בת"ח היינו רק אם יצרו מתגבר עליו ויש חשש שיבוא להז"ל, ועי' במנורת המאור סי' קעט דבודאי גם ביוצא לדרך ולא היה לו זמן לשמש בלילה שלפני כן או שרק עכשו גמר בדעתו ליצא לדרך לת"ח שרי לשמש בהאפלת טלית ולסתם אדם בבית אפל ע"ש, וכן פסק בעולת שמואל ח"א סי' ל"ט, והנה השער הציון מביא בס' ר"מ ס"ק כ"ח דמהחכמת אדם משמע דמי שיצרו מתגבר עליו ויכול לבוא לידי הטא ח"ו מותר בהאפלת טלית אפילו בכל אדם, ולכאורה נראה מדבריו דפליג על המג"א דמביא הרמב"ם דגם לת"ח לא התירו רק לצורך גדול ופי' המ"ב דהיינו שיצרו מתגבר עליו, אבל עי' בא"א או"ח מהדו"ת סי' ר"מ סק"א דמה שמותר לת"ח בשעת הדחק בהאפלת טלית נראה שאינו בתגבורת כ"כ לחשש השחתת זרע ח"ו, וא"כ אפשר לפרש דברי המג"א שלא יהיו סותרים את דברי החכמ"א, דמיירי כמו שפירש הא"א דאיירי דנתגבר עליו יצרו אבל לא נתגבר עליו כ"כ שיוכל לבוא עי"ז להז"ל, והחכמ"א מיירי דנתגבר עליו כ"כ שיוכל לבוא להז"ל, ובכח"ג מותר בכל אדם. ודו"ק.

וגדר ת"ח לענין זה צ"ע, ואפשר דהוא מי שלומד תמיד, ועי' באוצר הפוסקים סי' כ"ה ס"ה סק"ד ובשו"ת נודע ביהודה תנינא סי' קלז. ועי' מה שכתבנו בזה בפירוש לאו"ח סימן ר"מ, ובעולת שמואל סי' ל"ט טוען דכיון דכל דין זה תלוי בצניעות ממילא כל מי שהוא צנוע במעשיו יש לו דין ת"ח לענין זה, ולפענ"ד אינו כן דכל אדם הושב דהוא צנוע רק כבר אמרו חז"ל בריש מס' כלה דכל מי שאין התורה עובר על פיו אין בו דרך ארץ (פי' צניעות) ע"ש, ולכח"פ מי שלומד תמיד נקרא ת"ח לענין זה. ובתשובתי בגדר ת"ח לענין תשמיש הארכתי בס"ד.

כתב בספר בן איש חי פ' וירא שנה ב' דבספרו מקבציאל העלה דאם עלה עמוד השחר כל זמן שלא האיר היום שהוא תחלת זמן לבישת תפלין השיב בכלל לילה ומותר לו לשמש ואין זה בכלל משמש מטתו ביום, אבל בספרו שו"ת תורה לשמה שאלה ס"ז כותב דלכתחלה ישמש עד עלות השחר ובדיעבד עד הנץ וכותב שהיתר זה הוא דוקא בדיעבד ובפרט בשבת דיותר טוב לקיים או מלקיים במוש"ק דנחשב כבר לימות החול, (ואגב יש להעיר בזה מה שמוסרים העולם בשם האדמו"ר מקלויזנבורג דקבל מסבו הדברי חיים מצאנז זיע"א דאם לא שמש כליל שבת עדיף לקיים במוש"ק דאו יש יותר קדושה משאר ימות השבוע והדריך לאברכים שחשב שאם הם יקיימו העונה בשבת לא ילמדו ויתפללו בשבת כראוי שיקיימו העונה במוש"ק, ואיתא גם בספרי סגולות דאם הל ליל מבילה במוש"ק מסוגל מאד לבנים ואכמ"ל) עכ"פ

ו. אסור לשמש ממתו בשני רעבון אלא [כז] לחשוכי

מי הדעת

דמדינה הכוונה עיר, ועי' במס' ר"ה כט: די"ל דזהו מחלוקת רש"י ופיה"מ להרמב"ם אם במלה "מדינה" המזווכר כמתני' הכוונה לכל א"י או רק לירושלים עי"ש דלרש"י הכוונה לירושלים ומתני' קאמר ולא בירושלים וה"ה בגבולין ולר"מ הכוונה שאר עיירות א"י וא"כ הכוונה על כל המדינה של א"י אבל בפשטות בכל מקום מדינה הכוונה לכל הארץ, ועי' באליה רבה. ובאשל אברהם מהרה"ק מבוטשאטש זצוקלה"ה בס' רמ כתב דמן הדין הוא רק בעירו וכשהושקטה הצרה בעירו אין עוד פרישות וגם אם יש כבר ממון לפדות

בבית אפל או יאפיל בטליתו ואז מותר אפילו אם אינו ת"ח.

[כז] לחשוכי. פי' דהותר לשמש לצורך קיום מצות פרו ורבו דהיינו עד שתתעבר. וה"ה למי שיצרו תקיף עליו ויש חשש דהו"ל יש להקל (לט). והאיסור לשמש בשני רעבון הוא בכל אותה מדינה (בעלי הנפש), ובספר משכן ישראל עמ' פ' פירש דבריו דכונתו בכל אותה עיר (ולא מצאתי כרגע ענין זה בס' בעלי הנפש, אבל זהו חידוש עצום לפרש

מקור הדעת

בבית אפל או במאפיל בטליתו ואפילו באינו ת"ח, ע"ש.
(לט) ועי' בט"ז בספרו דברי דוד פ' מקץ (הובא בשע"ת הנ"ל) דדוקא תשמיש לתענוג בעלמא אסור אבל לקיום המין או דיצרו תקיף עליו ויש חשש השחתת זרע אין איסור, ודבר זה בכלל חשוכי בנים, אלא מילתא דפסיקא נקט עכ"ל, אבל זה סותר דבריו בס' תקע"ד דסובר דאפילו אם לא קיים עדיין פו"ר אסור לשמש ע"ש, ולמעשה איתא בברכי יוסף בשם השכנה"ג דהרבה היו נוהגין להקל עפ"י משי"כ בתוס' בתענית דכל דין זה אינו רק מדת חסידות וגם לוי (אבי יוכבד) לא נהג דין זה אבל אביו של הברכ"י בתשובת כתב יד הקשה על השיירי כנה"ג דא"א להקל כנגד הטור והשו"ע, וגם השכנה"ג בעצמו הקשה על התוס' ע"ש, אבל עכ"פ יש להקל כשיטת הט"ז בדברי דוד בחשוכי בנים או מי שיצרו תקיף עליו ויש חשש הו"ל.

מהשו"ת תורה לשמה רואים דאפי' מצב של דיעבד בשבת עדיף ממש"ק, ולכאורה זה סתירה קצת למש"כ בבא"ה, אבל באמת יש לי סתירות מרובות מספר תורה לשמה לשאר ספרי הבא"ה, והנה הבן איש חי בהקדמת הספר תורה לשמה מביא דהמחבר הוא ר' יחזקאל כחלי ז"ל אמנם כיון שהסגנון מאד דומה לספרי הבן איש חי חשבו הרבה אנשים שהבא"ה גופיה כתבם, ומסופר דבעת שכן משפחתו של הבא"ה שאלו אם הוא הכותב הוא שתק ויש שאמרו בזה דשתיקה כהודאה, ולענ"ד נראה וגם יש לי הוכחות על זה דאי אפשר לומר דהוא המחבר של אותו כתב יד ואכמ"ל בזה, וכנראה היה אחר קדמון, דהבא"ה הרגיש דהיה לו קשר עם נשמתו ולפיכך כתב ספריו באותו הסגנון שלו, כן נלפענ"ד מפני רוב הסתירות והקושיות דישי בזה. ובא"א מהדו"ת סי' ר"מ סקי"א כותב דאין להתיר אחר עלות השחר עד אור היום רק

מי הדעת

ישמש יבוא לדברי עברה או אשתו משתוקקת אליו אפשר דמותר לשמש עכ"ד, אבל זה אינו פשוט כ"כ דהכרכ"י מביא בשם אביו בתשובה כתב יד דחולק על הכנה"ג דהוי רק מדת חסידות ואפשר דתלוי במחלוקת שהבאתי בס' ר"מ ס"א אם משתוקקת הוי חיוב או רק מצוה קיומית דלהשיטות דהוי חיוב הוא דומה לליל טבילה ויוצא לדרך, אבל לשיטת האחייעזר דהוי רק מצוה קיומית אפשר דאסור, ועי' בספר משכן ישראל עמ' עז. בהגהות טוהר הבית אות ג' דמביא בשם גדולי הוראה להתיר לכל הפחות בשאר צרות, (וכן מסתבר כיון דבשאר צרות ממילא תלוי בפלוגתא, עי' במ"ב בס' תקע"ד). ועי' בעזר מקודש סי' כ"ב ס"ז דכתב דהיודע באשתו שהיא יראת הטא דהו"ל אומרים דיש חיוב לפוקדה אם נראה ממנה התקרבות אליו בדבור אפילו הוא זמן פרישות כגון זמן של עת צרה דיש לפוקדה בדבור או בחבוק או בנישוק כמ"ש הפוסקים גבי סמוך לווסתה ויוצאה לדרך, ועי' דמאריך דלדעתו אין בזה חשש מכשול כיון דיש בזה מצוה וחיוב, אמנם דבר זה קצת תלוי במחלוקת הפוסקים אם יש חיוב במשתוקקת וגם תלוי אם מוזגו הם דאם יודע בנפשו דיבוא לידי הטא בודאי אסור לו לעשות חיבוק ונישוק רק יקרבה בדבור, אבל אם אין הוא איש מחומם אז דבריו ברורים ע"ש דיעשה לשם שמים כמי שכפאו שד ע"ש. **ולענין** זמן המלחמה העולמית עי' בצפנת פענח ח"א סי' י"ג וקרן לדוד סי' ס"ב מהר"ש ענגיל ח"ה סי' ע"א ויצבור

מהצרה הוי כהופסקה, ואולינן כתר רוב דיירי העיר ולא כתר רוב אנשים דבאים לעיר ע"כ. ואורחים הבאים ממקום שעדיין הסכנה בעינה עומדת, אולי אין להם הדין של חומרי המקום שיצא משם, דגבי מילי דצניעותא לא מתחברים כ"כ עם בני המקום שיצאו משם ע"ש.

ושני רעבון לאו דוקא, וה"ה שאר צרות, כ"כ ברמ"א או"ח סי' ר"מ סי"ב ובבאר היטב סק"ז, אבל בכנה"ג כותב דבשאר צרות הוי רק מדת חסידות וע"ש שמצדד עוד דיכול להיות דרק צרות שהם דומים לרעבון כגון שדפון וירקון וכדומה אבל לא בשאר צרות, אבל מהמ"ב משמע דעכ"פ יש להחמיר בשאר צרות בשאר זמנים חוץ מליל טבילה, ע"ש בס' תקע"ד ס"ד בס"ק י"א. ובליל טבילה פסק המחבר באו"ח סי' תקע"ד דמותר, אבל המג"א אוסר שם אפילו בליל טבילה וכן פוסק האר"י, אבל בנהר שלום ובבגדי ישע הסכימו לשיטת המחבר, והביאם המ"ב בסק"א שם, ובשע"ת כותב שם בד"ה בשנת, דהמורה להקל בשני רעבון אין מוניהין אותו ומכ"ש בשאר צרות ע"ש. ועי' בגבעת שאול ס' ס"ב ובאבן השלם מאירת עינים ס' י"ד על מש"כ בשו"ע סי' תקע"ד ס"ד דליל טבילה שרי דכ"ש יוצא לדרך וכן איתא בח"ס בתורת משה פ' ויגש בסופו דגם יוצא לדרך מותר בעת צרה. **ולענין** אם משתוקקת מותר בעת צרה, הנה יעויין בשערי תשובה סי' תקע"ד דמביא שו"ת שבות יעקב ח"ג ס' ל' דכתב דכיון דכל האיסור הוא ממדת חסידות אפשר דבמקום חשש שאם לא

בנים [כח]:

ז. [כט] אכסנאי אל ישמש עד שיבא לביתו:

מי הדעת

[כט] אכסנאי. אם יחדו לו ולאשתו חדר ואין לבעה"ב עסק באותו חדר מותרים לשמש שם ועי' במקור הלכה. ואם יש לכל אחד (האיש והאשה) חדר בפני עצמו נחלקו הפוסקים אם מותרים בתשמיש ולכתחלה יותר טוב להחמיר, אבל בחשש הו"ל יש להקל, ואם אדם אחר ישן באותו בית אסורים בתשמיש אפילו בשעה שהוא ישן (מא). והא דביחד לו בית מותר הוא דוקא שלא ישן במליתו של בעה"ב דאל"ה אסור שמא יראה קרי עליו, ואפילו שינה בעלמא קודם או לאחר תשמיש ג"כ אסור, ואם אשתו תרחץ

יוסף סי' י"ב אות י' הלכה למשה סי' רנ"ג דכתבו להקל, וכן בנימוקי או"ח להרה"ק ממונקאטש זצ"ל סי' תקע"ד כתב שבזמן מלחמה העולמית אין לבטל ח"ו כיון שהוא מחבלי משיח וזה יתארך עד ביאת גואל צדק בב"א וגם יבואו בטח בזמן רב כזה להשחתת זרע ח"ו ועי"ז תעוכב הגאולה ח"ו ע"ש.

[כח] בנים. מי שזכה לקיים מצות פריה ורביה אמנם לא זכה עדיין להבנות מאשתו השניה אינו בכלל היתר זה (מ).

מקור הדעת

דפוסק דשינוי מקום מבית לבית נקרא דוקא בבית ממש ולא מחדר לחדר, (עי' בכה"ל סי' קע"ה ד"ה בבית אחד) וממילא הכא נמי לא מהני חדר מיוחד דעדיין לא מיקרי דהוא בביתו דהוא רק בחדרו. אבל הראב"ד ס"ל דהדר גם נקרא בית וא"כ אין אנו צריכין ראייה דחדר נמי מהני דהא יש לו בית בפני עצמו, אבל לפי הר"מ דחדר אינו נקרא בית א"א להתיר חדר אם אין לנו ראייה מפורשת מהתלמוד ודו"ק, וא"כ אצלנו דאנו סומכים בזה על שיטת הר"מ לענין ברכות כמ"ש הב"ה"ל שם יש מקום להחמיר כשיטת הר"מ בזה, ועוד דלענין בית יחידי פוסק המג"א בסוף הל' קשעה"מ שיש להקפיד אפילו בחדר יחידי, ואנחנו נוהגים להקל, ונראה לענ"ד שסומכים ג"כ על הר"מ לענין זה דלא נקרא יחידי רק כשהוא בית שלם יחידי ולא

(מ) עי' בברכי יוסף סי' תקע"ד אות ד' דמי שקיים פו"ר מאשתו ראשונה אך מהשניה עדיין לא זכה להבנות וכמאז"ל דרוצה אשה חוטרא לידה וכו' אינו בכלל היתר זה ואסור, ע"ש בשם אביו בתשובת כת"י. ויש לידע כי מיד כשנתעברה אסור לו לבוא עליה אפילו לחשוכי בנים, כ"כ בכף החיים סי' ר"מ אות פ"ג.

(מא) עי' סי' ר"מ סעי' י"ג דאם יחדו לו ולאשתו בית מותר, אבל ברמב"ם פכ"א מהל' איסורי ביאה הט"ז כתב ואכסנאי אסור בתשמיש המטה עד שיחזור לביתו ולא מביא כלל ההיתר דיחדו לו בית, אבל הראב"ד כתב דאם ייחד לו בית מותר, ובמ"מ מביא שאין ראייה לשיטת הראב"ד מן הש"ס, ושיטת הר"מ נראה לענ"ד דאזיל לשיטתיה (לפי שיטת הרה"מ)

מי הדעת

הבגדים ולא יראו אותם בעה"ב ואם מניח דבר (כגון מגבת וכדו') מסתבר דמותר לישן בבגדי בעה"ב, מתחתיו ומעליו דאז אין חשש שיטנף

מקור הדעת

בעה"ב, ובאפי זוטרא ס"ק י"א כבר הקשה דאין מקור לזה ואין זה מסתבר דהעיקר תלוי בהשינה דלא יכנסו אנשים לחדרו אבל משמע דהמטה יהודה סבר דזהו דין בקדושת האישות. (עי' בספר משכן ישראל דרוצה לפרש כן בשיטתו דזהו דין בקדושה דצריך להיות בביתו דזהו מקום קביעות ע"ש).

ואם יש לכל אחד (האיש והאשה) חדר נפרד בפני עצמו עי' מג"א סי' רמ"א ס"ק כ"ז בתירוץ אחד דאסורים בתשמיש דירגישו בהם שאר בני הבית כשהולכים זה אצל זה, וכן נפסק בסדור היעבי"ץ בהנהגות ליל שבת, אבל הנהר שלום והאליה רבה בסי' ר"מ אינם סוברים כן להלכה. ולכאורה אע"ג דזהו דין דרבנן וספק דרבנן לקולא ויש כאן מחלוקת בדרבנן, הא יש בו כמה ספקות להחמיר מחמת שכל ההיתר דיחד לו בית אינו מוסכם לכו"ע כנ"ל. ולפיכך יותר טוב להחמיר לכתחלה. (כנלפענ"ד ועי' בכללי הפוסקים ואכמ"ל) והיכא דיש חשש הו"ל יש להקל דהא מ"מ הוא ספיקא דרבנן.

ואם אדם אחר ישן באותו חדר עי' באליה רבה דאסר אז לשמש וכן משמע מהמ"ב דפוסק בס"ק מ"ט דאכנסאי אסור לשמש אפילו כשבני הבית כולם ישנים (ומביא מקורו מאותו אליה רבה, וקשה דהו"ל למימר יותר בבהירות דאפילו יש לו חדר מיוחד אם יש שם עוד איש אסור לשמש, וצ"ע"ק). והמעט דיותר חמור מביתו (דמותר אם ישן האיש, עי' לעיל) הוא משום דאכנסאי יש יותר בזיון.

חדר, וא"כ היה מקום להחמיר כאן, אבל למעשה לא הביאו הפוסקים להלכה להחמיר כאן, וצ"ע.

ובמג"א סי' ר"מ ס"ק כ"ז בתירוץ השני פוסק דבאכנסאי צריכים בית מיוחד ולא סגי בחדר, (דהקשה דהא גם בביתו צריך חדר מיוחד ומאי חידושה אשמעי' באכנסאי, ותירץ דבאכנסאי בעי' בית מיוחד) ולפי מש"כ לעיל אפ"ל דגם הרמב"ם יסבור כן דהא חדר לא חשיב כבית ואכתי נחשב דהוא כבית בעה"ב. אבל בכ"ש כאן פוסק דאם יש לו חדר מיוחד מהני, וכ"ה בבאר היטב שהעתיקו, וכן פוסק באליה רבה ובנהר שלום ובמ"ב ס"ק נ' ונ"א ובשער הציון כתב דכן משמע מהגר"א, וכן פוסק הערוך השולחן. ועל קושיית המג"א תירץ הערוך השולחן דכאן צריך להיות סגור, דאל"ה הו"שין דאחר יכנס לשם משא"כ בביתו. (וצ"ע אם כוונתו דוקא עם מפתח, וה"א הביא לי ראייה דיש לסגור עם מפתח דהא ממילא יש חיוב לסגור הדלת מחמת המזוזה, ויש לדחות דמחמת המזוזה אינו מהויב לכ"ע לסגור הדלת דיש בזה מחלוקת הפוסקים), וכמדומה דהעולם נוהגין להקל כהמ"ב דאפילו אם אין סוגרים במפתח היכא דהבעה"ב אין לו עסק באותו חדר והוא מיוחד לשניהם לבדם מותרים בתשמיש. ובכף החיים ס"ק פ"ז הביא חומרא גדולה מהמטה יהודה או"ח סי' ר"מ דההיתר של ייחד לו בית הוא דוקא ביחוד בקביעות דאז הוא שוכר ולא סגי בלינת לילה אחד בבית לבדם אפילו מדעת

ת. [ל] לא יבא על אשתו והיא

מי הדעת

ויש שאסרוה אפילו לשמש אותו כשמודיע לה, (מג). ועכ"פ היבא דהיא אינה רוצה להתגרש (ובזמננו דא"א לו לגרש בעל כרחיה) אין איסור של גרושת הלב ושנואה וחייב בעונתה.

בגדי בעה"ב אם יראה קרי מסתבר דמותר לישן (מב).

[ל] לא יבא. אם הודיע לה דרוצה לגרשה נחלקו הפוסקים אם מותר לשמש,

מקור הדעת

אבל אם ישן בבגדים דאין חשש שיתגלה קריו א"צ לכל זה.

(מג) ע"י בה"ט ס"ק ט' דאם הודיע לאשתו שרוצה לגרשה מותר כמו דאיתא בסי' קי"ט ס"א דמותר לישא אשה לזמן קצר וכן פוסק הפרי חדש באה"ע סי' קי"ט אות ב' דכל האיסור הוא כיון דהיא אינה יודעת שרוצה לגרשה ויש בזה משום אל תחרוש על רעיק רעה. אבל עיין בב"ש דבחילוקו השני סובר דדוקא אם הודיע לה קודם הנישואין מותר אבל אחר הנישואין לא מהני, וכן הביא חילוק זה החלקת מהוקק בסי' קי"ט ס"ק א' ע"ש, וכ"ה בבית שמואל בסי' קי"ט סק"א בשם הפרישה ס' כ"ה. ועוד כתב החלקת מהוקק שם דכל האיסור הוא לבא עליה אבל אם אינו בא עליה רק היא משמשת אותו מותר לעשות כן אפילו כשדעתו לגרשה, אבל סיים דיש לדחות זה, והכנה"ג הביא בשם הראב"ד בתמים דעים סי' רל"ט (מוכא בהגהות רע"א שם) דבין על ביאה ובין על שימוש צריך להודיעה, ואם תרצה לשבת תחתיו תשב. אבל בבית שמואל כתב לבאר עפ"י הפרישה דכשבא עליה אסור גם משום תשע מדות ומשום אל תחרוש על רעיק רעה, אבל כשאינו בא עליה רק היא

(מב) כ"כ בשו"ע סי' ר"מ סי"ג, וכתב לי הגר"ח קניבסקי שליט"א דהחשש הוא אף על שינה באותו לילה דרוצה לשמש, דצריך לישן בבגדים המיוחדים לו, וכ"ש בעת המעשה גופא. וכ"ש לשמש (דזיל בתר מעמא דאז כודאי יש חשש דיראה מיפות זרע עליו). ועוד כתב לי דאם אשתו תרחיץ הבגדים שישנו עליהם (כגון שהוא בכית חמיו שיכולה לעשות כן) מסתבר דמותר.

ואם מניח דבר מתחתיו כגון מגבת וכדו' בשעת השינה ע"י בספר משכן ישראל עמ' פא בשם הרב אלישיב שליט"א דבכה"ג אין חשש, אבל צ"ע קצת בפסק זה דאי חיישינן דיראה קרי בשעת שינה אז מה מהני דשם מגבת מתחתיו, הא יתכן שיראה כשהוא שוכב על גבו בשעת שינה ויטנף הסדין של הכיסוי שעליו (השמיכה), וא"כ צריך לשים דבר בין מתחתיו בין מעליו (ואפשר דלומד דעיקר החשש דיטנף הבגדים הוא רק בשעת מעשה המצוה, וקשה דלא משמע כן בפשטות הלשון של המחבר דלא יישן וכפי שהבאנו בשם הגר"ח קניבסקי שליט"א דגם שינה בעלמא אסור באותו לילה דמשמש ואז לכאורה לא יהני אם מניח דבר מתחתיו בלבד כיון שתמיד יוכל לראות קרי ויתלכך הבגד שעליו והסדין שנותן בו את השמיכה). ופשוט דכל זה איירי בישן ערום,

[לא] שנואה לו [לב] בשעת תשמיש וכן אם גמר בלבו לגרשה
 אע"פ [לג] שאינה שנואה לו לא יבא עליה:

מי הדעת

[לא] שנואה. אבל אם היא רצויה בשעת תשמיש שרי אע"פ שהיא שנואה (מד).
 [לב] בשעת. ואם מסיחים דעתם מהמחלוקת ועושים שלום ביניהם מותרים בתשמיש (מה).
 [לג] שאינה שנואה. וכגון שהיא מאותן שכופין להוציא (מו).

מקור הדעת

משמשת אותו אינו אסור רק משום אל תחרוש על רעיך רעה עכ"ל, ולפי הפרישה אסורה לשמש אותו אפילו כשמודיע לה דרוצה לגרשה דלשיטתיה שייך אל תחרוש גם כמודיע לה. אמנם הב"ש גופיה כותב דדברי הפרישה אינם מוכרחים די"ל דבאמת מותרת לשמשו ואין בזה משום אל תחרוש, והאיסור של ט' מדות הוא בעת שבא עליה ודעתו לגרשה מיד והאיסור של אל תחרוש הוא כשדעתו לגרשה לאחר זמן ובעת שבא עליה אין דעתו לגרשה (עכשו) או י"ל דמותרת לשמש אותו דהאיסור של ט' מדות היינו שהבנים פגומים אבל אין איסור בביאה מחמת כן, ורק משום אל תחרוש יש איסור בעצם הביאה, (אבל עי' בפתחי תשובה דא"א לומר תירוץ זה לסברת הראב"ד שמוכח בב"י או"ח סי' ר"מ דהקרא איירי מהבועלים דהם מחמ' מדות דא"כ כבר איתא בפסוק גם איסור על הבעילה ע"ש. ועי' בחכמת שלמה ריש הל' גיטין דבזמן הזה דא"א לגרש בעל כרחא אף אם דעתו לגרשה (והם אינם רוצות להתגרש) אין לו איסור לגור עמה משום בני גרושת לב או שנואה דמה יש לו לעשות דלגרשה בעל כרחא אינו יכול ולישב כך בלי עונתה אסור דהא אסור למעט בעונתה ועוד הוא עלול להכשל

(מד) טור בשם הראב"ד, ועי' מה שהארכתי בזה בס' רמ.

(מה) עי' בא"א בס' רמ דאם יש להם פירוד ואפשר שיהיה גמ, אבל בעת מסיחים דעתם מהמריבה ואין בלבם הרהור על מה שיהיה וכאילו כל מלאכתו עשויה (דהיינו דעכשו הוא באהבה אתה ע"י שמסית דעתו ממה שיהיה אח"כ) מותר לשמש גם מצד חסידות ע"ש.

(מו) טור.

מי הדעת

[לד] לא. דאין מכוונין לשם מצוה אלא לשם זנות ואין להם אז כוונת אהבה של אישות (מז).
 יותר מדי והם שמחים וטובי לב אבל הם יודעים לדבר לפני המלך אין איסור.
 [לו] אין לבוא על אשתו כשהיא ישנה, אבל נים ולא נים מותר (מט).
 [לז] ועי' מה שהארכנו בזה בפירושינו לס' ר"מ ובמקור הלכה שם.
 [לה] שכורים. והשיעור של שכרות הוא שנתבלבל דעתו (מח), ודוקא כשהם שכורים לגמרי אך אם שתו

מקור הדעת

(מז) עולת תמיד או"ח סי' רמ ס"ק ב', ובלבוש או"ח סי' רמ ס"ק ג'.
 (מח) פמ"ג סי' רמ בא"א ס"ק י"א, ובאפי זוטרא ס"ק כ"ב. וקצת קשה לי על דין זה דשכורים דהא בכתובות סה. איתא דשרי לאשה לשתות יין אפילו כמה כוסות כשהיא בביתה, ואע"ג דמביא אותה לידי תשמיש, הא בביתה שרי לה לשמש (לאפוקי אכסנאי דאסור בתה"מ) ע"ש. ואי אסור לבוא עליה כשהיא שכורה מדוע התירו לה לשתות יין כשהיא בביתה, וצ"ל דמבע של יין שמביא לענין זה אפילו שנתבלבלה דעתה וממילא מה שכתוב בכתובות שמותר לשתות בביתה אע"פ שמביא לענין זה אבל אם שתתה כ"כ שבאה לבלכול הדעת כבר אסור, וי"ל דהיתר הוא כשיודעים לדבר לפני מלך.
 (מט) עי' מש"כ בס' רמ סעי' ב' די"א דהוי מבני ט' מדות, והמקור הוא במס' כלה פ"ב וז"ל עשרה הם כממזרים וכו' וי"א אף בני ישנה והביאו בהגהות הר"ב רנשבורג אות ב' בנדה דף יב. על תודה בין ישנות וכו' כדאמרינן בנדרים דף כ' ע"ב, וכ"כ הרמב"ם בפ"ה מה' דעות ה"ד. ובס' סדר למשנה רוצה לחדש דהא דכתב הרמב"ם דין זה בהל' דעות ולא כתבו בהל' איסורי ביאה משום דזהו דין רק לת"ה, אבל עי' מה שכתבנו במאמרינו על עונת ת"ה דהארכנו דיש כמה דעות דס"ל דהר"מ בה' דעות כותב גם דברים דאינם לת"ה ועי' בפתח הדביר או"ח סי' ר"מ ס"ק ה' דגם כתב כן, וכ"כ בלחם משנה שם ע"ש. וכל זה הוא בישנה ממש אבל נים ולא נים מותר. כ"כ בנחלת יעקב למס' כלה וההיד"א בספרו כסא רחמים על מס' כלה פ"ב ה"ז.

